

Riksdagens protokoll

1994/95:87

Torsdagen den 6 april

Kl. 12.00 – 18.00

19.00 – 23.03

Protokoll
1994/95:87

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 31 mars.

2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Förste vice talmannen meddelade att med anledning av att socialförsäkringsutskottets betänkande SfU10, Socialförsäkring – inriktning och anslag, som i ärendeplanen hade tagits upp till fredagen den 7 april utgått, skulle inga voteringar äga rum efter kl. 14.00 denna dag.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1994/95:119 till jordbruksutskottet
1994/95:144 och 190 till justitieutskottet
1994/95:212 till utbildningsutskottet

Skrivelse
1994/95:183 till utrikesutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Lagutskottets betänkanden 1994/95:LU23 och LU33

5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 5 april

KU37 Sametinget, m.m.

Mom. 2 (Sametingets användning av tilldelade medel)

1. utskottet

2. res. 1 (c, v, mp)

Votering:

245 för utskottet

69 för res. 1

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 71 m, 3 c, 21 fp

För res. 1: 21 c, 19 v, 17 mp, 12 kds

Frånvarande: 11 s, 9 m, 3 c, 5 fp, 3 v, 1 mp, 3 kds

Mom. 6 (samernas rättsliga ställning)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

268 för utskottet

19 för res. 2

30 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 72 m, 25 c, 21 fp

För res. 2: 19 v

Avstod: 17 mp, 13 kds

Frånvarande: 11 s, 8 m, 2 c, 5 fp, 3 v, 1 mp, 2 kds

Mom. 8 (ILO:s konvention nr 169)

1. utskottet

2. res. 4 (mp)

Votering:

284 för utskottet

17 för res. 4

15 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 73 m, 25 c, 20 fp, 16 v

För res. 4: 17 mp

Avstod: 2 v, 13 kds

Frånvarande: 11 s, 7 m, 2 c, 6 fp, 4 v, 1 mp, 2 kds

Övriga moment.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU11 Tilläggsbudget inom Finansdepartementets område (prop. 1994/95:105 avsnitt 6)

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU12 Vissa anslag inom Finansdepartementets område (prop. 1994/95:100 bil. 8)

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU13 Statistikfrågor (prop. 1994/95:100 bil. 8)

Mom. 9 (en ny låginkomstutredning)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

295 för utskottet

20 för res. 1

2 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 73 m, 25 c, 20 fp, 14 mp, 13 kds

För res. 1: 19 v, 1 mp

Avstod: 2 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 2 c, 6 fp, 3 v, 1 mp, 2 kds

Mom. 11 (lokalisering av SCB till Örebro)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

291 för utskottet

27 för res. 2

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 145 s, 73 m, 24 c, 20 fp, 17 mp, 12 kds

För res. 2: 5 s, 1 c, 1 fp, 19 v, 1 kds

Frånvarande: 11 s, 7 m, 2 c, 5 fp, 3 v, 1 mp, 2 kds

Övriga moment.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU15 Sveriges avgift till gemenskapsbudgeten m.m. (prop. 1994/95:100 bil. 8)

Mom. 6 (finansiering av medlemsavgiften till EU)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

Votering:

297 för utskottet

21 för res. 1

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 73 m, 25 c, 19 v, 17 mp, 13 kds

För res. 1: 21 fp
Frånvarande: 11 s, 7 m, 2 c, 5 fp, 3 v, 1 mp, 2 kds

Mom. 7 (finansieringen av transeuropeiska nätverk)

1. utskottet
2. res. 2 (fp, v, mp)

Votering:

262 för utskottet

56 för res. 2

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 73 m, 25 c, 1 mp, 13 kds

För res. 2: 21 fp, 19 v, 16 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 2 c, 5 fp, 3 v, 1 mp, 2 kds

Övriga moment.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU24 Aktiebolagsrättsliga frågor, m.m.

Mom. 1 (bolagsorganens ansvar)

1. utskottet
2. res. 1 (c, v, mp)

Votering:

258 för utskottet

59 för res. 1

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 150 s, 73 m, 2 c, 20 fp, 13 kds

För res. 1: 23 c, 19 v, 17 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 2 c, 6 fp, 3 v, 1 mp, 2 kds

Mom. 2 (ansvarsgenombrott)

1. utskottet
2. res. 2 (m)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 3–6

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU15 Tilläggsbudget inom Kommunikationsdepartementets område

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Förste vice talmannen meddelade att näringsutskottets betänkande NU17 samt kulturutskottets betänkanden KrU15, KrU18, KrU16 och KrU19 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § Vissa bankfrågor

Vissa bankfrågor

Föredrogs

Näringsutskottets betänkande 1994/95:NU17

Vissa bankfrågor (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 1 PER WESTERBERG (m)

Herr talman! Detta betänkande berör delar av bankkrisen, bankgarantier och statens ägande i Nordbanken. Låt mig först bara erinra om att det finns ett gemensamt ansvar i vissa delar när det gäller orsakerna till uppkomsten av bankkrisen. Det finns självklart ett ansvar i bankerna, det finns ett politiskt ansvar och det finns även ett ansvar hos alla de analytiker som analyserat bankmarknaden och kreditmarknaden under gångna år.

Det politiska ansvaret gäller inte avregleringen i sig – den har varit framgångsrik – men problemet har varit att avregleringen skett i fel ordning och därmed via incitamenten skapat en felaktig utveckling, som lett till betydande kreditrisker och bär en stor del av ansvaret för den utveckling som har ägt rum.

Det går mycket lätt att här dra paralleller till karensdagens införande och det förhållandet att svenska folket därefter blev lika friskt som tyskarna eller till förändringen av beskattningen av sparandet, som gjorde att svensken blev lika sparsam som centraleuropén. Incitamenten i förändringarna i samband med avregleringen var mycket kraftiga och ledde delvis fel genom att avregleringen, som nämnts, kom i fel ordning. Detta fritar på intet sätt bankerna från deras ansvar eller från den analys som förevar innan avregleringen genomfördes.

Jag vill särskilt peka på ansvaret för ägandet i de banker som verkar på kreditmarknaden. Det innebär att ägarsidan och styrelsen har ett ansvar för att kontrollera och för att ha kontrollrutiner och riskhantlingsrutiner som gör att man inte hamnar i den situation som ett antal banker hamnade i under den s.k. bankkrisen.

Det är nu lätt att säga att vissa av bankerna råkade väsentligt värre ut än andra banker, även om alla i större eller mindre omfattning träffades av bankkrisen. Det är tämligen uppenbart att de banker som inte hade tillräckligt tydliga ägare hade en tendens till större risktagande och större kreditförluster och därmed också kom att hamna i ett större eller mindre beroende av statskassan.

För min del leder detta till en klar och tydlig syn. Det gäller för bankerna på bankmarknaden att agera på ett strikt kommersiellt sätt och att de skall ha klara och tydliga ägare, som är beredda att ta sitt ansvar. Jag säger därmed väldigt tydligt att jag inte kan se några skäl att ålägga

statliga banker andra saker än vad man ålägger motsvarande privata. Det finns inga övervinster i den statligt ägda banken som gör det möjligt att ställa krav på annat beteende än det strikt kommersiella, och därmed finns det heller inga skäl till att Nordbanken skall vara i offentlig ägo.

För mig är det naturligt att Nordbanken privatiseras så snart det är möjligt med tanke på marknaden för riskkapital och den prissättning som kan komma. Samtidigt är det viktigt för att få en fair konkurrens på lika villkor med övriga banker. Det är likaså viktigt att statskassan kan nedbringa sin skuldbörda genom att få in köpeskillingarna i Nordbanken och därmed också kan minska räntekostnaderna för statskassan.

Men det är också viktigt att man i samband med en privatisering av Nordbanken verkligen nyttjar folksparat och folkaktieinstrumentet för att få en tillräckligt bred spridning och inte belasta riskkapitalmarknaden mer än som nödvändigt är, för att därmed åstadkomma bästa möjliga resultat.

Erfarenheterna från de två mycket stora privatiseringar som innefattat folksparat och folkaktier har blivit mycket goda. Vi har fått mellan 300 000 och 500 000 nya småägare i de därav berörda företagen. Dessa 300 000–500 000 nya ägare är personer som aldrig ägt aktier tidigare och som stärker försörjningen av nytt riskkapital till nya företag eller till gamla företag för investeringar och därmed nya arbetstillfällen.

Erfarenheterna från Assidomän och Pharmacia visar också att 80 % av det kapital som kom från de små spararna härrörde från deras bankböcker och sparande, inte från lån eller försäljningar av andra tillgångar. Det visar sig också att ungefär 80 % av dem som köpte aktier gjorde det för att behålla aktierna långsiktigt och därmed givit förhållandevis stabila ägarbilder i berörda företag.

Men den kanske allra viktigaste effekten är att försörjningen av nya pengar som går till börs och därmed till nya företag eller nya produkter tiodubblades från mitten av 80-talet till kulmen av privatiseringarna så sent som under föregående år. En tiodubbling av riskkapitalmarknadens tillförsel av kapital är viktig för att vi skall klara expansionen i näringslivet under resten av 90-talet och därmed få de nya arbetstillfällen som Sverige så väl behöver inom privat företagande. Därför är det enligt vår uppfattning mycket viktigt att Nordbanken privatiseras så snart som möjligt och att det görs via folksparat och folkaktier som den stora och breda svenska allmänheten ges möjligheter att teckna för att på det sättet ge största möjliga sysselsättningseffekter, samtidigt som det ger en bred förankring för Nordbanken som bank.

Så till frågan om bankgarantiavgifter. Jag kan klart säga, herr talman, att jag är starkt för bankgarantiavgifter för garantier som statskassan har tvingats lämna till enskilda banker. Det är självfallet kommersiellt riktigt att de banker för vilka staten tvingats garantera balansräkningen eller särskilda lån betalar kommersiella avgifter för detta och därmed betalar för den kostnad som det indirekt är för staten att tvingas garantera dessa banker. Men jag kan för den skull inte acceptera att alla banker, oavsett om de har belastat statskassan eller ej, skall betala

bankgarantiavgifter. Ett sådant generellt system tenderar att snedvrider konkurrensen och minska bankernas kapacitet till utlåning och att därmed vara en viktig näringspolitisk faktor för att kunna bidra till företagandets expansion under kommande år.

En generell bankgarantiavgift även på banker som inte sökt statsstöd skapar ju högre kostnadsläge för bankerna i Sverige än för motsvarande banker utomlands och sätter därmed svenska banker i en form av strykklasse, som jag inte vill ha och inte tror är nyttig för svensk kreditmarknad.

Med det anförda, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 2 KJELL ERICSSON (c)

Herr talman! När vi nu behandlar näringsutskottets betänkande angående vissa bankfrågor gör vi det i ett läge där banksektorn har tillfrisknat efter de sjukdomsår som sektorn drabbades av i början av 90-talet. När den borgerliga regeringen tillträdde 1991 var den svenska ekonomin i en djup kris. Det ekonomiska läget vid den här tidpunkten kännetecknades av låg tillväxt, stigande arbetslöshet, en begynnande fastighets- och finanskris samt försämrade offentliga finanser.

Efter 1980-talets kasinoekonomi med en period av extrem överhettning befann sig Sverige i en brant utförsbacke. Vi gick faktiskt över backkrönet redan 1989. Industriproduktionen föll, och i industrisektorn försvann vart fjärde jobb. En av orsakerna till problemen i den finansiella sektorn var att olika ekonomisk-politiska beslut tagits i fel kronologisk ordning. Avregleringen av de finansiella marknaderna genomfördes före förändringarna i skattesystemet.

Fram till mitten av 1980-talet var de svenska kredit- och valutamarknaderna föremål för ganska omfattande regleringar, och de avregleringar som därefter genomfördes sammanföll med en långvarig internationell högkonjunktur, där Sverige hade en högre inflation och räntenivå än flertalet av våra jämförbara länder.

Hushållens sparkvot sjönk, och konsumtionen var under 1988 och 1989 ca 5 % högre än de disponibla inkomsterna. Vidare uppgick kreditinstitutens utlåning 1985 till 80 % av BNP. År 1990 hade den ökat till hela 140 % av BNP. Denna ökning motsvarar 950 miljarder. En betydande del av denna utlåning hade gått till fastighetsmarknaden.

Priserna på kommersiella fastigheter ökade kraftigt under andra hälften av 80-talet, och det fanns förväntningar om ytterligare prishöjningar. När sedan skattereformen innebar minskade skattemässiga fördelar för lånefinansierad konsumtion och spekulativa investeringar fick omläggningen av skattesystemet i kombination med lågkonjunkturen förödande konsekvenser för ekonomin.

Nedväxlingen av inflationen, dyrare lån, kraftigt höjda räntor och ökade driftskostnader fick närmast depressiva följder. Det gjorde att krisen på fastighetsmarknaden blev mycket betydande. När sedan räntor och amorteringar inte kunde klaras av spred sig krisen till banker och kreditinstitut.

Prot. 1994/95:87
6 april

Vissa bankfrågor

Vi minns väl alla hur det var 1992, när kreditförlusterna hotade att leda till allvarliga störningar i betalningssystemet och kreditförsörjningen. Det gjorde att staten tvingades vidta en rad åtgärder för att trygga det finansiella systemet. Bl.a. utfärdades en garanti som innebar att banker och vissa andra kreditinstitut kunde fullgöra sina förpliktelser. Garantin innebar därigenom ett skydd för insättare och andra långivare till instituten.

I samband med att riksdagen beslutade om den finansiella garantin fick också regeringen bemyndigande att vidta de åtgärder som erfordrades för att behålla och även i vissa fall stärka kapitalbasen i berörda institut. Jag vill här ge den förre skatteministern Bo Lundgren en eloge för det handfasta sätt som han skötte dessa frågor på. I en mycket svår tid lyckades regeringen också – i konsensus med socialdemokraterna – att klara denna svåra situation.

Under denna tid ställde staten ut sammanlagt 88 miljarder i garantier till olika institut. Av dessa miljarder betalades 65 ut till instituten. När bankerna nu har hämtat sig anser jag det vara riktigt att de utbetalade medlen återvinns till staten så fort som det kan ske. Vi anser att regeringen skall utreda detta och göra upp en plan för hur medlen skall kunna återvinnas. Vi anser det vara rimligt, med tanke på det ekonomiska läge som nu råder, att en bankavgift inte understigande 1 miljard bör kunna tas ut från instituten. Detta bör gälla för alla institut, eftersom alla hade nytta av att staten ställde garantier till förfogande under denna svåra tid. Regeringen bör därför få i uppdrag att närmare utforma denna återbetalningsplan.

Vi anser också att en betydande del av statens kostnader för bankstödet kan återvinnas genom en privatisering av Nordbanken. Det bör, precis som Per Westerberg sade, ske med en stor ägarspridning. Med tanke på möjligheterna att få ett riktigt pris bör denna försäljning ske stegvis. Under det kommande budgetåret bör högst 49 % av aktierna försälgas.

Jag står bakom Centerns båda reservationer men nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 3 LENNART BEIJER (v)

Herr talman! I gårdagens ekonomiska debatt visade regering och delar av oppositionen stor kraft. Med beundransvärt mod utmanar man den stora skaran arbetslösa. Den 75-procentiga ersättningsnivån skall öka motivationen för att skaffa sig ett jobb, och jobb lär ju finnas ifall bara priset på arbetskraften är tillräckligt lågt. Sänkningen av ersättningarna från sjukförsäkring, föräldraförsäkring och a-kassa finansierar på ett genialt sätt sänkt moms på maten. Det är ett elegant sätt att minska skatten för den kreativa, välmående medelklassen.

Det politiska systemet har visat sin förmåga att ta ansvar, säger somliga i dag. Första maj kan säkert bli en riktig tacksägelsedag för Sveriges arbetare och arbetslösa.

Herr talman! Med tanke på kraften och koncentrationen i regeringens agerande borde det vara naturligt att nu agera tufft mot den del av samhället som kanske tydligast är ansvarig för den ekonomiska krisen

och de senaste årens budgetunderskott. Det är inte för mycket begärt att banksystemet deltar i den ekonomiska saneringen av landet, och det vore exempelvis klädsamt om Sparbanken Sverige snabbt reglerade sin skuld om 1 miljard.

Herr talman! Jag skall ta upp tre frågor som riksdagen nu har chansen att besluta om, nämligen bankavgifter, förlustavdrag och hanteringen av Nordbanken. Först tar jag upp frågan om bankavgift:

I flera partimotioner föreslås någon form av bankavgift. Utskottsmajoriteten har avvisat en speciell avgift med motiveringen att en sådan sannolikt skulle resultera i ännu större räntemarginaler. Samtidigt förbereds nu en s.k. insättargarantiavgift, som skall ge ca 1 miljard årligen. Tanken är att det skall byggas upp en fond på 10 miljarder.

Faran för ökade räntemarginaler torde vara lika stor med den konstruktionen. Det är därför rimligt med en bankavgift som de första fem åren ger 1 till 2 miljarder per år till statskassan, för att sedan övergå till den av EU stipulerade insättargarantiavgiften.

Att moderater är livrädda för bankavgifter är naturligt. De ser hellre att barnbidrag och a-kassa sänks. Men nog borde socialdemokratin nu ta chansen att låta bankerna betala av litet på sina minst sagt oskáliga räntevinster.

Så till förlustavdrag: Bankerna har tvingats skriva ned värdet på sina fastigheter. De otroliga fastighetskrediterna under det glada 80-talet är kanske den enskilda händelse som mest negativt påverkat den svenska ekonomin. Det får anses som normalt att dessa krediter påverkar också bankernas bokslut. Men hur länge får detta pågå? Hur länge kan dåliga krediter användas för att dra ned den beskattningsbara vinsten?

Exempelvis överraskade SE-Banken hela affärsvärlden med att helt plötsligt i årets bokslut värdera ned sina krediter med ca 4 miljarder, vilket innebar att banken i stället för en vinst på drygt 3 miljarder kunde visa upp en förlust på 700 miljoner. På detta sätt försvann en hel del pengar undan skatt.

Vänsterpartiet vill utreda bankernas möjligheter att behandla sina fastighetsvärden. Nog är det en rimlig begäran.

Med tanke på Nordbanksdirektörernas minst sagt förvånansvärda okänslighet när de föreslår bonus åt sig själva och övriga anställda kanske det skulle kännas som en befrielse att bli av med banken. Kanske kunde man då frigöra 10–15 miljarder kronor som en engångssumma.

Ser man däremot Nordbanken som en tillgång som dels årligen kan inleverera utdelning till ägaren staten, dels användas medvetet för att öka konkurrensen i banksystemet bl.a. genom lägre låneräntor, bör man givetvis behålla Nordbanken i statlig regi.

Herr talman! Bankkrisen har vållat landet stor skada. Vanliga människor får betala krisen med höga räntor. Investeringar och företagsamhet hämmas. Men det finns också de som tjänat stora pengar på krisen. I Bankkriskommitténs 400-sidiga rapport Bankerna under krisen kan man läsa otroliga historier. Jag rekommenderar boken.

Finansinspektionen har överlämnat 167 kreditärenden till Statsåklagarmyndigheten för Speciella Mål. Men alla ärenden om misstänkt

ekonomisk brottslighet ligger på hög. Det finns inte resurser att ta itu med dessa många gånger komplicerade brottsärenden. Banker och politiker vill väl helst glömma de glada kredittiderna. Runt omkring i världen sitter emellertid smarta herrar och skrattar åt den svenska lagen.

Tänk om regeringen visade samma kraft vad gäller den ekonomiska brottsligheten som när det gäller att klämma åt arbetslösa och sjuka. Då skulle det hända saker. En och annan dom mot ekobrottslingarna och de ansvariga bankdirektörerna skulle kanske t.o.m. komma till stånd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 6.

Anf. 4 PER WESTERBERG (m) replik

Herr talman! När det gäller bekämpning av ekobrottslighet håller jag med Lennart Beijer – om än inte i så vida svängar. Det finns mycket starka skäl att vidta åtgärder för att komma åt ekobrottsligheten, utreda den, beivra den och åtala och förhoppningsvis fälla dem som är aktuella. Jag hoppas därför att vi kan få Lennart Beijers och Vänsterpartiets stöd för de motioner vi kommer att väcka med anledning av den alldeles för tunna förändring av konkurslagen som förra veckans proposition innebar.

Det finns mycket att göra när det gäller bekämpning av ekobrottslighet, bekvämlighetskonkurser m.m. Det utelämnades i propositionen och i den lagrådsremiss som kom i augusti-september föregående år.

Herr talman! Med anledning av det som sades om bankavgifterna vill jag notera att en insättargaranti som skyddar insättarna i samband med bank på obestånd kan bli aktuell snarare som en försäkring och försäkringsavgift. Det går att ha många åsikter om dess värde och relevans, vilket jag själv har. Men det är inte bra att alla banker skall betala bankavgifter för att staten så att säga skall kunna ta in skadestånd för att några banker allvarligt åsamkat skattebetalarna mycket stora kostnader.

Tvärtom är det de som förorsakat kostnaderna som skall betala kommersiella avgifter. Det skall dessutom finnas möjlighet att sälja tillgångarna i Nordbanken, Securum och Retriva för att därmed återvinna kapital till statskassan.

Jag vill kommentera förlustavdragen mycket kort. Det är snarare så att bankerna har värderat sina fastigheter för högt. Finansinspektionen har fått ingripa eller i alla fall komma med synpunkter på att bankerna borde skriva ned, så att man undviker för höga värden som kan förorsaka senare förluster eller obeståndssituationer.

Jag vill även peka på de restriktioner Föreningen Auktoriserade Revisorer uppställer när det gäller redovisningen av fastighetsvärderingar i årsredovisningar.

Anf. 5 LENNART BEIJER (v) replik

Herr talman! Per Westerberg tar bl.a. upp frågan om bankavgift. Såvitt jag förstår tycker han inte om avgifter över huvud taget i detta fall, men är tydligen beredd att acceptera EU:s insättargarantiavgiftssystem.

Den sortens avgifter måste väl påverka marginaler och räntor lika mycket som en eventuell bankavgift?

Prot. 1994/95:87
6 april

Anf. 6 PER WESTERBERG (m) replik

Herr talman! Att kräva en obligatorisk försäkring är en sak. Det är en avgift för en kostnad som man förutser. Det är en helt annan sak att erlägga en särskild skatt som försämrar de svenska bankernas konkurrenskraft i förhållande till utländska banker och driver upp kostnaderna och därmed räntorna.

Jag delar uppfattningen att även försäkringspremier gör detta. Men det centrala är att bankerna *får* någonting, nämligen skydd för insättarnas insättningar på banken.

Vissa bankfrågor

Anf. 7 BIRGER SCHLAUG (mp)

Herr talman! I en fråga hamnar jag på samma linje som Per Westerberg. Det är inte varje dag. Det kan kännas nytt och fräscht.

Jag måste ändå börja med att ta upp ett sidospår som Per Westerberg kom in på. Han sade någonting ganska fult, och jag tycker inte att man skall säga sådana smått vulgära saker i denna kammare utan att bli rättad eller åtminstone emotsagd.

Karensdagar infördes och folket blev friskt, sade Per Westerberg, och drog paralleller med bankväsendet. Det är intressant. Han kanske glömmer att arbetslösheten först drabbade människor som hade problem. Han kanske glömmer att rädslan för att vara hemma när man är sjuk har ökat i kommuner och landsting. Han glömmer naturligtvis att en del faktiskt inte har råd att vara hemma när de är sjuka. Det var nog inte så att folket bara blev friskt. Tänk om det var så enkelt!

Jag tror inte på privatisering som ideologi. Jag tror att det i vissa verksamheter kan behövas mångfald i ägandet.

Lena Klevenås, socialdemokratisk riksdagskvinna, skriver i sin motion om Nordbanken att det är viktigt att staten behåller Nordbanken. Hon ser det statliga ägandet som en möjlighet att styra mot lägre räntor.

Carl Hamilton, välkänd "absolut" ekonom, skriver den 1 februari i Aftonbladet: Sälj inte statens bank! Använd den!

Jag skulle tro att han är socialliberal. Hamilton menar att Nordbanken bör utmana de gamla bankerna och skriver: Reklam som går hem gör Nordbanken först när den utmanar bankgänget. Om Nordbankens ledning ryggar för uppgiften befinner den sig på fel ställe. Näst Riksbankens bravader är medborgarnas och skattebetalarnas värsta gissel bankängens räntegap. Sälj inte statens bank! Använd den!

Villy Bergström, som just lämnat jobbet som chef för Fackföreningsrörelsens forskningsinstitut, sade i en intervju för några veckor sedan följande: Jag tycker att det är förhastat att vräka i väg Nordbanken. Jag inser inte nödvändigheten i att sälja ut. Ett bankväsende som innehåller privata banker, kooperativa, som Sparbanken delvis kan beskrivas som, och statliga ger enligt min mening en bra blandning. Det är viktigt att det finns öar av kollektivt ägande i ekonomin. Det finns argument för statligt ägande på en del områden. Bankerna har en cen-

tral roll i ekonomin. Med fortsatt statligt ägande i Nordbanken skulle man kunna använda banken till att pressa räntorna.

Det finns alltså ett ganska brett spektrum av ideologiska ingångsvinklar för åsikten att det finns fördelar med en statlig bank, vilket jag tycker är intressant.

Miljöpartiet är som sagt inte tillskyndare av statligt ägande av något slags ideologisk princip. Det finns kanske andra partier som är det. Det finns skäl för statligt ägande om det gynnar miljön eller om det handlar om naturliga monopol. I övrigt skall man vara väldigt försiktig. Just inom bankväsendet finns det nog anledning att värna mångfalden i ägandet.

Som medlem i EU med dess fria inre marknad, som baseras på frihet för kapital och frihet för tjänster, riskerar vi att se hur några av de större bankerna kommer att växa och så småningom dominera hela marknaden. Den risken är uppenbar. Det är en naturlig strävan på en totalt oreglerad fri marknad. Det är en ganska naturlig process.

I det läget tror jag att det finns synnerliga skäl att faktiskt behålla en statligt ägd bank som ett rimligt alternativ. Det är dessutom inte unikt inom EU på något sätt.

Mångfald är en nödvändighet för dynamik och nytänkande, tror vi i Miljöpartiet. I ett sådant perspektiv är det bra att behålla Nordbanken i statlig ägo. Det tycker vi inte därför att man på Nordbanken under 80- och 90-talet var speciellt förnuftig eller agerade klokt eller nytänkande, utan för vad Nordbanken möjligtvis skulle kunna utvecklas till.

Vi vill att staten under en överblickbar tid förblir ägare av Nordbanken och att ägaren dessutom beslutar ändra bankens målsättning så att t.ex. litet räntegap och låg ränta blir ett mål för verksamheten, förutom det självklara målet att verksamheten skall gå runt.

På så sätt kan statliga Nordbanken driva ned räntorna och räntegapen på den svenska marknaden och vara en garanti för framtida mångfald även inom bankväsendet.

Jag delar således Villy Bergströms och Carl Hamiltons uppfattning i denna fråga.

Sammanfattningsvis vill jag säga att det är bra med många ägare på marknaden. En statlig bank kan ge den demokratiskt valda sektorn en möjlighet att, om man vill, sätta upp andra mål för sin verksamhet. Sådana mål kan mycket väl vara litet räntegap och låg ränta.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Herr talman! Nu kommer den fråga där jag har samma uppfattning som Per Westerberg. Det känns kul, sörmlänningar som vi är.

I flera motioner framförs förslag om någon form av bankgarantiavgift eller bankskatt. Det låter förbaskat bra. Särskilt när man har läst kvällstidningarna är det väldigt frestande att säga att det är klart att vi skall klämma åt bankerna. Tänk om vi kunde klämma åt bankerna med hjälp av just bankavgift! Det vore väldigt fiffigt.

Men systemet fungerar inte på det sättet. Därför är hela idén i själva verket höjden av populism. Den uppkom väl i en tid när just kvällspresen agerade och synade bankerna.

Det låter bra. Jag tror ändå att det ligger mycket populism bakom detta förslag från Vänsterpartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och kds.

En bankavgift leder naturligtvis till högre räntor. Det är bara så. Det förstår ju alla. Man kan fråga sig hur Centerpartiet, som säger att man vill värna småföretagare och lantbrukare, kan komma på något så befängt. Dessa grupper får ju högre räntor. Så blir det särskilt om bankavgiften skall drabba alla banker – även de banker som faktiskt skötte sig något så när.

Hur Folkpartiet kan komma på något så befängt förvånar mig också, eftersom det hämmar nya intressenter att etablera sig på bankmarknaden. Det är väl inte det Folkpartiet vill?

Hur Vänsterpartiet kan komma på en sådan idé förvånar mig också, eftersom den kanske framför allt drabbar låginkomsttagare. De har ju också lån i banker. Höjd ränta slår väldigt hårt.

Hur kds kan komma på en sådan idé förstår jag inte heller. Ocker-räntor stämmer väl inte med det kristna budskapet? Jag förstår inte tanken helt enkelt.

Från Miljöpartiets sida yrkar vi således avslag på alla de berörda reservationerna men bifall till reservation 6.

Anf. 8 PER WESTERBERG (m) replik

Herr talman! När det gäller karensdagar, sparande och avreglering på kreditmarknaden är mitt exempel mycket talande. Det visar att antalet anmälda sjukdagar förändras och att sparande från att ha varit negativt går upp till en mycket hög nivå när beskattningen förändras. När kreditmarknadens regelsystem förändrades anpassade sig bankerna mycket snabbt. Det visar en mycket hög grad av rationalitet. Det finns därmed ett betydande politiskt ansvar även i själva bankkrisen med tanke på hur avregleringen genomfördes. Det var det mitt exempel visade.

När det gäller konkurrensen och behovet av en statlig bank vill jag säga att jag inte delar Birger Schlaugs uppfattning att det skulle vara ett brett spektrum som kräver en statlig bank med särskilda instruktioner. Det är ett mycket smalt spektrum i praktiken. Inte ens Lennart Beijer argumenterade riktigt i den uppfattningen från Vänsterpartiets sida.

Det är snarast så att det är de nya bankerna som uppkommit, försäkringsbolagen och konkurrenter med andra kostnadsbilder som har pressat räntenivåerna. Det är t.ex. telefonbanker med ny teknik. Jag tycker att det är mycket märkligt att man kan tro att Nordbanken, bara för att den råkar vara statlig, skulle kunna få en övervinst att fördela genom att pressa räntorna mer än andra kan i den hårda konkurrensen. Om Miljöpartiet och Birger Schlaug har en formel för hur man driver banker extra lönsamt och därmed har råd att dra ned räntenivåerna kanske Miljöpartiet borde ge sig in i den branschen.

Anf. 9 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Herr talman! Vi kommer nog att säga ungefär samma sak som vi sade förra gången, Per Westerberg och jag, så det blir inte så mycket nytt.

När det gäller karensdagen tycker jag fortfarande att liknelsen var litet sjuk, speciellt när Per Westerberg mer eller mindre spottade på de människor som faktiskt är sjuka och inte har råd att vara hemma.

Jag tror fortfarande att mångfald är ett självändamål. Jag tycker att mångfald skall gälla själva ägandet. Det kan vara kooperativt ägande, det kan vara statligt ägande och det kan vara privat ägande. Man kan ha olika inriktning, som exempelvis JAK. Det går alldeles utmärkt. Man skall inte förakta begreppet mångfald. Det förvånar mig att en del liberaler föraktar mångfald när det gäller ägandet. Jag tycker att mångfald är en fördel för en demokrati. Det kan också vara en fördel för en demokrati att ha en statlig bank; en bland många många andra banker.

Anf. 10 PER WESTERBERG (m) replik

Herr talman! Jag hyser självfallet inget förakt för sjuka – definitivt inte. Men det gäller att se till att vi får ett system för sjukersättning som orkar betala rimliga ersättningar och tar bort missbruk i den mån sådant förekommer. Systemet med olika typer av regler som gör att man får ett rationellt beslutsfattande är naturligtvis positivt.

När det gäller mångfalden på bankmarknaden vill jag säga att jag är för mångfald. Jag gillar att försäkringsbolag nu får bedriva bankverksamhet. Jag gillar uppkomsten av telefonbanker som pressar upp inlåningsräntorna och pressar ner utlåningsräntorna. Jag gillar att internationella banker också är med och konkurrerar om att få ge så bra villkor som möjligt till Sverige. Men jag tror inte att det är en bra modell - i synnerhet inte om det finns politiska ambitioner - att ha en statlig bank som skall försöka driva bankverksamhet med politiska uppmaningar och politiska incitament i stället för att ha en kommersiell inriktning. Just det Birger Schlaug pekar på, nämligen att man skall försöka att få ned räntorna på politisk väg, inte genom att konkurrera och vara duktig, var det som ledde till en betydande del av problemen i bankkrisen. Det var detta som skapade extra stora problem i bl.a. Nordbanken.

Anf. 11 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Herr talman! Jag tycker också att det är intressant med telefonbanker och ICA och Konsum och JAK. Det är utmärkt att vi får en bred flora av olika banker. Men vad det handlar om är ju en ideologisk blockering från Per Westerbergs sida. Per Westerberg avskyr statligt ägande oavsett vad det gäller. Det är ganska negativt.

Per Westerberg sade något mycket märkligt, nämligen att det är konstigt att försöka pressa ned räntorna genom politiska åtgärder. Har inte Per Westerberg i en regering försökt pressa ned räntor med politiska medel? Det är väl därför han är politiker?

Anf. 12 LENNART BEIJER (v) replik

Herr talman! Birger Schlaug är skeptisk till bankavgifter över huvud taget och menar att alla sådana avgifter läggs på höjda räntor. Det måste väl vara samma risk med den insättargarantiavgift som vi ändå tänker införa framdeles? Här är det fråga om att under de första åren ta

ut en bankavgift som kommer statskassan till godo. Är Birger Schlaug klar över att detta hot ändå finns?

Prot. 1994/95:87
6 april

Anf. 13 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Herr talman! Det är intressant, om man nu tycker att det är ett hot, och det kommer från EU. Så vi kan väl vara överens om att vi får en tvångskommendering från storebror i Bryssel.

Miljöpartiet är inte alls emot att man tar pengar där de finns. Det är därför vi tycker att man skall höja bolagsskatten till EU-nivå. Men jag förstår inte hur man kan tro att man löser problemen genom att låta låginkomsttagare som lånar i banker för att bygga och bo få betala högre ränta.

Anf. 14 LENNART BEIJER (v) replik

Herr talman! Om vi nu får en insättargarantiavgift som kommer att tillföra en fond en dryg miljard per år, är det då inte idé att låta denna miljard under de första fem åren gå till statskassan?

Anf. 15 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Herr talman! Jag skall överraska kammaren genom att säga att jag ännu en gång har samma uppfattning som Per Westerberg i just denna fråga. Det handlar ju helt enkelt om en försäkring som man får någonting för. Det är faktiskt en mycket stor skillnad.

Anf. 16 KJELL ERICSSON (c) replik

Herr talman! Birger Schlaug tog upp frågan om bankavgifter. Staten har ju gjort en del för bankerna under den svåra tiden. Nu talar man om att ta ut en avgift av alla. Det är en avgift som alla banker har fått nytta av. Deras insättare har kunnat känna sig trygga genom att de haft den statliga garantin. Det är en ganska blygsam avgift vi talar om, på 1 miljard. Hur det hela skall konstrueras ber vi regeringen återkomma till.

En av de stora bristerna när det gäller de höga räntemarginalerna är bristen på konkurrens. Det är viktigt att konkurrensen ökar i bankvärlden. Det handlar då om mångfalden. Att man vill sälja ut aktier efter det att Nordbanken rekonstruerade, tycker vi är riktigt, så att man får mångfalden i ägandet även här.

Det gäller framför allt att ha samma spelregler för alla oavsett vem som äger bankerna.

Att alla är med och betalar det som man haft nytta av under de svåra åren tycker vi inte är fel.

Anf. 17 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Herr talman! Visst skall vi ha ökad konkurrens. Det är alldeles utmärkt. Det är ju därför vi tycker att det är bra med en statlig bank som kan medverka till ytterligare konkurrens. Mångfald i ägande är alldeles utmärkt. Det är en gammal liberal idé som vi skall värna om även om vi är gröna.

Vissa bankfrågor

Så till frågan om bankavgifterna. Det hela låter ju så bra. Det är så populistiskt att man baxnar. Visst är det bra att Expressen och Aftonbladet säger att man skall klämma åt bankerna. Men man klämmer ju åt dem som lånar pengar. Det är den vanliga familjen som skall köpa något och därför behöver låna. Det är de som får betala. På det viset löser vi inga problem. Vårt problem är ju nu för höga räntor. Att införa en avgift som innebär ännu högre räntor löser väl inga problem?

Anf. 18 KJELL ERICSSON (c) replik

Herr talman! Vi talar om bankens vinster och att den som inte ger någon vinst inte skall ha någon avgift. Först när banken haft vinst i sina bokslut i två år skall man kunna ta ut avgiften. Som jag sade tidigare har man gjort insatser för bankerna under den svåra perioden. Jag tycker därför att det är riktigt att man skall kunna ta ut en ganska blygsam avgift. Det är många som måste betala i dag; det är ju åtstramningar på många håll. Att man då tar in en avgift från bankerna kan inte vara fel. Att i sinom tid övergå till en bankgaranti, tycker jag heller inte är fel. Det kan bli följden av detta.

Anf. 19 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Herr talman! Visst kan man höja bolagsskatten. Vi kan mycket väl höja vinstskatten. Men det gillar ju inte ni.

Det finns andra problem. Folkpartiet talar mycket om att det skall komma in nya aktörer på den här marknaden. Minskar inte intresset för detta om man gör det ni vill göra? Då motsätter man ju sig sina egna mål. Till syvende och sist är det alltid den vanliga lilla människan som får betala när räntorna höjs. Med detta förslag höjs räntorna. Det är den vanliga lilla människan som får betala. De som har det sämst får det alltid svårast.

Anf. 20 GÖRAN HÄGGLUND (kds)

Herr talman! Den här debatten, som ju delvis har kommit att likna en debatt inom socialförsäkringsutskottets område, handlar om ett betänkande som berör bankgarantiavgifter, återvinning av det statliga bankstödet, utförsäljningen av Nordbanken och en del motioner om hur staten vid ett eventuellt bibehållande av Nordbanken bör hantera banken.

Vi har i näringsutskottet under senare år, liksom i riksdagen, ägnat mycket tid och kraft åt just bankfrågorna. Det har huvudsakligen varit vid behandlingen av ärenden som har gällt bankkrisen och bankstödet. Detta är också något vi mött mycket diskussion omkring när vi varit på möten. Detta är något som har upprört och intresserat många enskilda medborgare.

Många har tyckt att det har varit fullständigt orimliga summor som vi tillsammans har lagt ut för att rädda bankerna, som en del har uttryckt det, eller för att betala för det som man har uppfattat som ägarnas misstag.

Vi har självklart fått ta på oss rollen att försöka förklara varför vi har tvingats göra betydande insatser för att säkerställa betalningssyste-

mets funktion och för att säkerställa ett finansiellt system i landet och att varje annat alternativ till detta hade varit sämre och mer kostsamt.

Detta har gjorts under stor enighet mellan partierna. Det har skötts skickligt av den dåvarande regeringen tillsammans med den dåvarande oppositionens stora parti. Det har gjort att vi trots allt kommit ganska väl ur det hela. Det innebär ändå mycket stora kostnader.

Detta borde självklart aldrig ha fått inträffa. Andra talare har tidigare berört orsakerna till att det har inträffat. Mycket handlar ju om politiska beslut som ligger till grund för krisen. Mängder av delbeslut i enskilda ärenden har också bidragit till det här förödande resultatet.

I dag går det bättre. Räntegapet är betydande. Bankerna tjänar ganska stora pengar, men många har också stora hål att fylla sedan de tidigare åren.

Till betänkandet har fogats en reservation nr 1, som Folkpartiet och Kristdemokraterna gemensamt står bakom. Vi är från båda partierna väl medvetna om att bankstödet i allt väsentligt bäst återvinns genom en försäljning av de banker som staten äger och tillgångarna i de institut som staten i dag förfogar över. Vi anser att försäljningen bör göras vid en tidpunkt som är lämplig ur marknadssynpunkt, men som inte får förskjutas för långt i tiden med hänsyn till marknaden. Nordbanken och tillgångarna i instituten bör säljas snarast möjligt.

Vår uppfattning är, som framgår av reservationen, utöver detta att alla banker och kreditinstitut skall betala en bankgarantiavgift som belastar alla banker och institut som kommit i åtnjutande av den statliga garantin.

Alla har naturligtvis inte fått reda pengar till sin verksamhet. Men alla banker har utan tvekan haft en betydande nytta av den garanti som staten har utfärdat. Utan denna garanti hade betydligt fler banker - kanske samtliga - haft uppenbara problem. Staten hade kanske till sist ändå fått gå in och ta ansvaret.

Vi vill med detta yrka bifall till reservation nr 1 och tillägga att detta skall gälla tills insättarskyddet är infört. Det hoppas vi skall komma inom några få månader.

Vissa av de motioner som vi nu behandlar förordar att Nordbanken för överskådlig tid skall vara i statlig ägo och att ägandet skall utnyttjas för vissa ändamål, t.ex. sänkt ränta, frikostig kreditgivning och stimulans av investeringar. Det var ju just sådant som bidrog till att försätta banksystemet i den kris som vi i dag diskuterar effekterna av. Så lätsinnigt bör vi självfallet inte hantera medborgarnas gemensamma resurser, utan vi bör se till att Nordbanken kommer ut på marknaden och får ett mer direkt ägande, så att medborgarnas resurser används till någonting annat än att riskera dem på det här sättet.

I detta avseende, herr talman, hoppas jag att vi alla, sörmlänningar eller inte, är smålänningar innerst inne och tar till vara våra medborgares resurser.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationerna nr 1 och nr 5. I övrigt yrkar jag bifall till majoritetens hemställan.

Anf. 21 SYLVIA LINDGREN (s)

Herr talman! Få frågor i samhällsdebatten river upp så mycket känslor som just bankfrågorna. Förtroendet för bankerna naggades rejält i kanten i samband med bankkrisen, som kulminerade i början av 90-talet. Det är lätt och förståeligt att känslor tar över i debatten. Det är dock viktigt att påpeka att bankpolitikens utformning måste vara realistisk och präglad av långsiktighet och stabilitet.

Det går inte att mäta de skador som åsamkades samhällsekonomin under den tid då karusellen på fastighets- och finansmarknaden snurrade som fortast. Jag avser då priset för kapitalförstöringen och den snedvridna resursanvändningen. Inte heller går det att värdera vad krisen betytt i form av minskat förtroende från omvärlden, högre räntor och försämrade lånemöjligheter. Vi har alla fått vara med och betala i olika omgångar och i olika roller, dels som skattebetalare, dels som kunder, låntagare och aktieägare i bankerna. Den räddningsaktion som genomfördes för att garantera stabiliteten i det finansiella systemet kostade skattebetalarna stora pengar. Men den räddade också enorma tillgångar för människorna.

Anledningen till att vi socialdemokrater drev på räddningen av bankerna var främst den enskilda bankkundens situation och inte att vi ville rädda varje enskild bank. En finansiell bankrutt hade slagit blindt och utan urskillning mot alla dem som hade pengar på banken. Följden av ett sådant fallissemang står inte att finna i någon ekonomisk teori eller i någon beskrivning, men den hade varit förödande för många människors privatekonomi, för samhällets trovärdighet, för tryggheten och konsumtionen. Kostnaderna för att låta banksektorn gå i kras hade med största sannolikhet varit högre än de stöd vi tvingades betala ut. Den nämnda aktionen och införandet av Bankstödsnämnden var också nödvändiga åtgärder för att rädda betalningssystemet.

När läget var som värst var det väl heller ingen överdrift att förmoda att staten skulle tvingas ta över i stort sett varenda bank i landet. Så blev tack och lov inte fallet. Men ändå är jag övertygad om att statens borgensåtagande, den garanti som staten gav, fick till följd att flera privata banker undvek att gå i konkurs – för övrigt Sveriges största borgensåtagande genom tiderna.

Det är heller ingen överdrift att påstå att hela det finansiella systemet var hotat av sammanbrott i det mest kritiska skedet. Den thrillern glömmar vi lätt i dag.

Det bankstöd som staten t.o.m. 1994 betalat ut i form av räntesubventioner fördelar sig enligt följande:

Nordbanken: 16 miljarder, Gota: 20 miljarder, Securum: 24 miljarder, Retriva: 4 miljarder och Sparbanken: 1 miljard (Statligt stöd i form av räntesubventioner). Summan blev alltså 65 miljarder.

När riksdagen fattade beslut om åtgärder för att stärka det finansiella systemet uttalades mycket klart att det statliga stödet i så stor utsträckning som möjligt skulle återvinnas.

Att bankerna nu börjat tillfriskna kan vi se i bankernas resultatredovisningar. Merparten av bankerna kommer att visa positiva resultat för 1994.

Då höjs, vilket kan te sig ganska naturligt, röster för extra skatt på bankerna. De första fyra reservationerna, som är fogade till det betänkande som vi nu behandlar, handlar också om bankgarantiavgift.

Jag har förståelse för ett sådant tankesätt, men jag måste ändå ställa mig frågan: Vem är det som egentligen får betala denna avgift eller skatt? Jo, alla tecken tyder på att det är de vanliga bankkunderna.

I reservation nr 1 från Folkpartiet och kds säger man: "Det är rimligt att de berörda instituten erlägger en avgift för garantin till dess att en obligatorisk insättningsgaranti införs." Det tycker jag är att litet grand blanda ihop äpplen och päron. Det rimmar också illa med tidigare uttalanden om vikten av och strävandena att ge banker och andra kreditinstitut långsiktiga och stabila villkor.

Spararnas insättning skall försäkras mot bankkonkurser. Förslaget till insättningsgaranti är på gång, vilket innebär att bankerna föreslås bli skyldiga att betala avgifter på ca 1 miljard kronor per år under de närmaste tio åren för att bygga upp en fond som skall skydda insättningar i viss omfattning. De banker som erhållit en uttrycklig statlig garanti betalar redan en avgift för denna till staten på s.k. affärsmässiga grunder.

Centern säger i sin reservation beträffande bankgarantiavgift: "Den sammanlagda årliga avgiften bör inte understiga 1 miljard kronor, och utformningen bör anpassas till strävan att åstadkomma ett sänkt allmänt ränteläge och krympande räntemarginaler."

Detta är mycket dubbeltydigt. Det är en önskan om att få allt, men det är knappast realistiskt och väl genomtänkt. Dessutom förordar Centern att samtliga banker generellt skall omfattas av en bankgarantiavgift, vilket knappast kan betraktas som vare sig rimligt eller rättvist.

Så till statens ägande av Nordbanken. Regeringen har mycket klart uttalat att man har för avsikt att sälja ut hela Nordbanken vid en tidpunkt då bästa möjliga pris för aktierna kan erhållas. Riksdagen har också tidigare bemyndigat regeringen att sälja Nordbanken. Något nytt initiativ eller uttalande av riksdagen i frågan är därför inte aktuellt.

I reservation nr 5 delar Moderaterna, Folkpartiet och kds den uppfattningen men har en annan motivering. Det finns en annan ideologisk tolkning om privat och statligt ägande mellan framför allt moderater och socialdemokrater. Man säger t.ex. i reservationen: "Banken kan då få mer professionella ägare, som anger tydliga mål för verksamheten och som agerar på ett affärsmässigt sätt i relation till banken."

Herr talman! Det finns mycket litet som talar för att ägandeformen i sig är av avgörande betydelse för kompetensen i ledningen. Turerna kring Nordbanken har varit många och kan faktiskt tjäna som exempel på detta. Nordbanken hade ett stort privatägande när staten tvingades ta över dess verksamhet. Det talar knappast för att privat ägande alltid är bäst. Däremot är det olyckligt om staten äger en bank samtidigt som företrädare för staten kräver att banken skall användas för att styra marknaden. Detta skapar en osäkerhet och oro som höjer räntorna och minskar konkurrensen, vilket i slutändan får betalas av bankkunderna.

Centerpartiet vill däremot ha en stegvis försäljning och att man under det kommande budgetåret skall sälja högst 49 % av bankaktierna.

Sådana lånningar är inte till gagn för Nordbanken som en stark bank som skall konkurrera på marknadsmässiga villkor. Sådana krav sänker priset på banken, speciellt mot bakgrund av kraven på att använda statens ägarinflytande till att sänka dess räntor och minska dess vinst. Detta förslag skulle tvinga oss att realisera statens egendom.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill beträffande Nordbanken att staten skall bestämma om dess inriktning. Det vore att hänga ryggsäck på banken, om staten gick in och detaljstyrde vissa räntor för en viss bank. Det skulle skapa en otydlighet om styrelsens och företagsledningens ansvar, eftersom det inte finns någon garanti för att man skulle uppnå någon effekt av detsamma.

Så till Vänsterpartiet, som har reserverat sig beträffande bankernas kreditgivning. Det är oerhört viktigt att samtliga banker tar sitt ansvar för att kapitalförsörjningen skall fungera. Det är också av stor vikt att få till stånd en ökad konkurrens och därmed också en bättre fungerande kreditmarknad. Det är dock viktigt att framhålla att det är de enskilda instituten som beslutar om villkoren för sin kreditgivning och att göra kreditprövningar inom de ramar som anges i banklagstiftningen.

Förlustavdragen har också aktualiserats av Vänsterpartiet i en reservation. Jag vill i detta sammanhang bara säga att majoriteten i näringsutskottet har samma uppfattning som skatteutskottets majoritet, dvs. att samma principer för förlustavdrag för banker som för andra företag skall gälla. Självfallet skall bankerna följa Finansinspektionens föreskrifter. Vi förutsätter också att Inspektionen noggrant granskar dess efterlevnad. Värderingarna har varierat kraftigt, inte minst under den senaste tioårsperioden.

Herr talman! Det viktigaste just nu är att den negativa ränteutvecklingen vänder och att kronan stabiliseras. Det är den absolut bästa medicinen för att de frågor som det nu aktuella betänkandet handlar om också skall få ett bra genomslag.

Med det nu anförda, herr talman, vill jag yrka bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande nr 17 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 22 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Herr talman! Sylvia Lindgren sade att vi politiker inte skall gå in och styra marknaden. Jo, det är precis just det som vi skall göra. Det är när man inte styr marknaden som det går åt fanders. Det är ju det som är ett av de stora problemen – det trodde jag att vi kom överens om redan i går vid den ekonomiska debatten.

Sedan fick vi höra att om Nordbanken förblev statlig skulle detta enligt vår reservation innebära att man detaljstyrde räntor hit och dit. Så står det väl inte. Vad det handlar om är att man skall se till att banken får en policy, en inriktning, som går ut på att räntegapet skall vara litet och räntan skall vara låg. Det är ju en väldig skillnad mot att gå in och detaljstyra räntor, för det tror jag verkligen inte på. Det tror nog inte heller Vänsterpartiet på, inte nu för tiden i alla fall.

Det vore bra om socialdemokraterna i det här fallet lyssnade på Villy Bergström, tidigare chef för fackföreningsrörelsens forsk-

ningsinstitut. Det vore ännu bättre om fler socialdemokrater lyssnade på Lena Klevenås. Hon har väckt en alldeles utmärkt motion i det här ämnet.

Jag skall avsluta med att också säga någonting snällt. Jag är glad att regeringen och socialdemokraterna inte har fallit offer för den blå-röda röra och den populism som dessa partier försöker att få till när det gäller bankavgiften, en bankavgift som tvingar upp räntan för lantbrukare, för låginkomsttagare, för familjer och för familjer med arbetslöshet. Jag tycker att det är bra att socialdemokraterna vågar stå emot denna populism, mycket bra.

Anf. 23 SYLVIA LINDGREN (s) replik

Herr talman! Jag vill säga till Birger Schlaug att det kommer en proposition om insättargarantin, som skall behandlas vid ett senare tillfälle.

Miljöpartiet föreslår att staten skall behålla Nordbanken för att på så vis kunna gå in och styra räntorna. Vi delar inte den uppfattningen om att en sådan ryggsäck skulle läggas på en statlig bank. Det är ju det enda argumentet som förordas här för att Nordbanken skall förbli statlig.

Jag tycker också att man bör överväga riktlinjer för tillsyn av bankverksamheten i dess helhet. Det gäller inte bara Nordbanken, vare sig den är statlig eller inte. Därför kommer nu regeringen att tillsätta en utredning som skall se över regler om riskhantering, om internkontroll, om beslutsfattande, om Finansinspektionens möjligheter till ingripande och sanktioner, om vårdslös kreditgivning skall beivras, om hur finansiella svårigheter skall hanteras osv.

Det gäller att skapa regler som gör att vi inte hamnar i en sådan situation som vi gjorde under slutet av 80-talet och början av 90-talet. Det är det som är det viktiga. Men det skall vara regler som gäller för all bankverksamhet. Att konkurrensen skall öka är vi överens om. Där kommer man också att lägga fram förslag till en rad åtgärder ganska snart med inriktning just på konkurrens inom bankverksamheten.

Anf. 24 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Herr talman! Jag talade inte alls om insättargarantin. Jag vet inte riktigt vad Sylvia Lindgren svarade på. Hon kanske missuppfattade mig.

Sylvia Lindgren sade att våra förslag skulle innebära en ryggsäck för den statliga banken. Det tror jag inte alls. Jag tror att det kunde vara ett sätt att hjälpa till att styra marknaden när det behövs, om man hade en statlig bank, inte med detaljstyrning av räntor men genom att banken har en policy som är litet annorlunda än de privata bankernas.

Dessutom tror jag att det är väldigt viktigt med mångfald. Det är bra med kooperativa banker, med privata banker, med Domus, Konsum och ICA och JAK. Men varför skall man då säga nej till just en statlig bank? Varför? Mångfald i ägandet är nästan ett självändamål i vissa fall.

Prot. 1994/95:87
6 april

Vissa bankfrågor

Anf. 25 SYLVIA LINDGREN (s) replik

Herr talman! Vi har olika uppfattning om hur man skall använda sig av en statlig bank. Det som Birger Schlaug hela tiden återkommer till är just att man skall använda en statlig bank för att få ner räntorna. Jag vill påstå att det bästa receptet för att få ner räntorna är en ökad konkurrens, en ökad tillgänglighet och en ökad service. Här må då mångfalden på marknaden spela den absolut viktigaste rollen just för att få ner räntorna.

Det finns en viss räntenivåskillnad i dag. Räntegapet har minskat något, även om vi tycker att det borde gå fortare. Om man tar med hypoteken har i alla fall räntegapet minskat ganska rejält, men det är långt ifrån tillräckligt. Det är ändå mångfalden som är av den övergripande karaktären, och där finns tillgänglighet, service osv. med som viktiga instrument.

Det är märkligt att man från Miljöpartiet nu så fajtas för att Nordbanken skall vara statlig.

Anf. 26 LENNART BEIJER (v) replik

Herr talman! Vi är överens om att bankavgifter, eller insättargarantivgifter, påverkar räntor uppåt eller nedåt lika mycket, oavsett vad det kallas för.

I betänkandet kan man utläsa att socialdemokraterna säger att man inte vill införa en bankavgift just nu, medan moderaterna väldigt klart säger att de aldrig vill införa en sådan avgift.

Jag vill då fråga Sylvia Lindgren: Hur ser den situationen ut då ni kan tänka er att införa en avgift för bankerna?

Anf. 27 SYLVIA LINDGREN (s) replik

Herr talman! Den frågan är naturligtvis omöjlig att besvara, Lennart Beijer. Men det insätterskydd som man från Vänsterpartiet har tagit upp här vid ett flertal tillfällen kan knappast betraktas som en återbetalning. De åtgärder som planeras är bl.a. att sälja ut Nordbanken till det pris som är det rätta.

Dessutom tillkommer de utdelningar som Nordbanken ger under den tid som staten är ägare samt det som fås när Securum och Retriva säljs eller avvecklas. Men jag tycker att man blandar ihop insättargarantin och den skatt/avgift som här förordas. Beträffande insättargarantin får vi all anledning att återkomma till denna när den propositionen skall behandlas här i kammaren.

Anf. 28 LENNART BEIJER (v) replik

Herr talman! I betänkandet står att det "inte nu bör införas särskilda skatter och avgifter i syfte att finansiera kostnaderna för bankkrisen". Då frågar man sig naturligtvis: När, om inte nu, måste en sådan avgift i så fall införas?

Man kan möjligen tänka sig en annan situation, och det skulle vara intressant att få veta hur den situationen skulle kunna se ut.

Anf. 29 PER WESTERBERG (m) replik

Herr talman! Jag vill först erinra om att den helt dominerande ägaren till den gamla Nordbanken var svenska staten. Det ledde också till känt resultat.

Jag tycker att det är positivt att Sylvia Lindgren här i debatten mycket klart markerar att Nordbanken skall syssla med en strikt kommersiell verksamhet och att det därmed inte går att ålägga ett statligt företag eller en statlig bank andra uppgifter än andra aktörer på marknaden har. Så stark inneboende kraft har inte ett statligt företag.

Därmed uppkommer då frågan: Varför skall det vara statligt ägande? Om man inte kan ålägga några andra uppgifter än sedvanligt kommersiella blir den logiska följden privatisering. Därmed blir det aktuellt med det som vi reserverar påpekar i motiveringen till reservation 5, att det behövs – vilket framgår klart av bankkrisen – klara och tydliga ägare som är beredda att ha vissa kontrollfunktioner och ta ett visst ansvar. Sådana företag har trots allt klarat sig bättre i många avseenden än de företag som inte har haft så tydliga ägare.

Anf. 30 KJELL ERICSSON (c) replik

Herr talman! Jag vill först instämma i det som Sylvia Lindgren avslutade sitt anförande med, nämligen att hon hoppades att den negativa ränteutvecklingen skulle vända, att kronans värde skulle vända uppåt och att räntan därmed skulle sjunka. Det är oerhört viktigt för hela vårt näringsliv.

Efter alla insatser som staten gjorde under de svåra åren tycker jag inte att det vore orimligt att ta ut en liten avgift från de banker som nu gör vinster. Om inte staten hade gått in och givit garantier åt bankerna vet vi inte hur det hade sett ut i dag. Vilket värde hade olika bankaktier då haft? I det här läget är det en mycket blygsam avgift som vi talar om. Om avgiften sedan skall övergå i en insättargaranti får man väl titta på det när det blir aktuellt.

Sedan när det gäller stegvis försäljning vill man ju ha ut det största möjliga värdet av dessa aktier. Förfaringssättet var detsamma när vi sålde ut Assi Domän, och det gav ett bra resultat. Nu vill vi också ha ut största möjliga värde för Nordbankens aktier, och vi kan då använda oss av det sätt som vi tidigare har prövat.

Anf. 31 SYLVIA LINDGREN (s) replik

Herr talman! Kjell Ericsson förordar en form av bankavgift. Han vill att den skall vara generell, beroende på att alla har fått hjälp tack vare garantin. Det håller jag med om, och det sade jag också i mitt anförande.

Men dilemmat, Kjell Ericsson, är ju att vi är litet osams om vem det är som skall stå för kostnaden, om man nu skall ta ut en avgift av den här typen. Vem är det som i själva verket får betala? Tyvärr är det inte den målgrupp som jag tror att Kjell Ericsson skulle önska, utan det blir kunderna som får stå för den kostnaden.

I övrigt har vi tidigare gett regeringen ett bemyndigande att sälja Nordbanken. Det är mycket klart uttryckt att det skall göras när man

kan få bästa möjliga ersättning för densamma och när det är lämpligast att göra det. Att gå in med ytterligare restriktioner med 49 % hit och dit och "stegvis försäljning" hit och dit är inte acceptabelt. I det fallet anser vi i stället att tidigare bemyndigande skall ligga kvar.

Anf. 32 KJELL ERICSSON (c) replik

Herr talman! En sista kommentar till bankavgiften: Det är, som sagt, inte orimligt att ha en sådan i nuvarande läge.

De höga räntorna beror på att det har varit en bristande konkurrens. Men i och med att konkurrensen nu ökar avseende både befintliga banker och nya banker som kommer till minskar också räntegapet.

Bankavgiften skall tas ut på vinsten hos de här bankerna. Det är alltså inte fråga om att höja räntan. Som jag tidigare sagt rör det sig om en blygsam summa.

Anf. 33 SYLVIA LINDGREN (s)

Herr talman! Det bästa sättet, Kjell Ericsson, att få ned räntor och minska räntegap är att ha tillgänglighet, service och ökad konkurrens. Regeringen har mycket klart påvisat att man kommer med förslag här senare. I det sammanhanget skulle jag vilja rekommendera Kjell Ericsson att läsa skriften *Ut ur krisen*, som har tagits fram av Finansdepartementet. Många av frågorna här beläggs mycket klart i den skriften.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

7 § Övergripande kulturfrågor

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU15
Övergripande kulturfrågor

Anf. 34 LENNART FRIDÉN (m)

Herr talman! Det finns de som i dessa tider ifrågasätter om vi har råd att ge anslag till kulturen. Vad dessa människor egentligen ifrågasätter är om vi har råd med kvalitet i våra liv.

Relativt sett – detta har jag sagt förut i denna talarstol – ägnar vi här i riksdagen oss på tok för mycket åt verktygen, dvs. reglerna, lagarna, skatterna och den övriga ekonomin. Vi måste också ge utrymme åt målen med våra liv och samhällets roll i det sammanhanget. Då måste vi också ha utblickar framåt. Vi måste ge plats åt visioner. Där fyller kulturen, inte minst kulturarvet, sin roll både som fundament och som backspegel för att vi verkligen skall se vart vi är på väg.

En satsning på kultur som en del av infrastrukturen genererar ju andra arbeten och förbättrar ekonomin. Dessutom är kultur en hälsobefrämjande faktor. Men, och detta vill jag understryka, kulturen har ett egenvärde, vilket vi påpekar i en motion. Kulturen behöver inte be om ursäkt för sin existens.

I betänkandet tar man upp en mängd frågor i form av motioner som har väckts under den allmänna motionsperioden. Några av frågorna skall jag beröra.

Först gäller det regionfrågor. Det är väldigt viktigt att vi inte glömmar bort någon del av landet, och det är viktigt att olika delar inte upplever sig vara missgynnade i förhållande till framför allt storstäderna – inte minst den kungliga huvudstaden.

Många av frågorna kommer att behandlas i pågående kulturutredning. Därför är det kanske inte rätta tillfället att nu ställa sig bakom en hel del av de i och för sig väl underbyggda förslag som lagts fram i motionsform. Det gäller t.ex. Marinmuseets ställning i Karlskrona och den föreslagna ställningen för Backa Teater i Göteborg som riksansvarig för barn- och ungdomsteatern. Där får vi avvakta vad Kulturutredningen i höst lägger fram.

I en motion tas frågan om en bibliotekslag upp. Men inte heller den frågan är det kanske rätta läget att i dag diskutera. Vi får se hur lagförslaget ser ut. Den här frågan har ju ganska ingående diskuterats här under tidigare år. Jag vill bara betona att vi inte tror att det är rätta sättet att slå vakt om eller att förbättra biblioteksverksamheten.

I motion 285 har vi ett förslag som kanske kan sägas vara en liten innovation. Vi skulle nämligen vilja ha ytterligare folkligt engagemang när det gäller finansieringen av förnyelse och nya yttringar i kulturen. Därför föreslår vi att staten går in med ett litet grundkapital till vad vi kallar för *svenskarnas kulturfond*. Där kan enskilda personer i testamenten eller i form av årliga gåvor – detta i stället för att pengar kommer in genom att man skriver "tänk på" eller "skicka till" – och även företag eller föreningar få en chans att vara med och bygga upp en stor rejäl fond, eller kanske t.o.m. flera regionala kulturfonder, som på det sättet skulle kunna hjälpa till med att förnya och förbättra kulturutbudet.

Herr talman! Utan att göra avkall på något av våra yrkanden eller någon av våra reservationer avstår vi från att här i kammaren i detta ärende yrka bifall till vår reservation.

Anf. 35 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)

Herr talman! Vi har i dag förmånen att debattera övergripande kulturfrågor.

Jag anser att mycket av den debattid som vi borde ha haft faktiskt redan har slösats bort. Den nya kulturpolitiska utredningen lägger ju i mångt och mycket locket på i den kulturpolitiska debatten.

På 60-talet var det fart i kulturdebatten. Den debatten ledde senare till ett utredningsarbete där de kulturpolitiska målen år 1974 lades fram för riksdagen. Många av de frågor som då debatterades är aktuella även i dag.

Kulturpolitiken skulle då medverka till att skydda yttrandefriheten och skapa reella förutsättningar för att denna frihet skulle kunna utnyttjas.

Kulturpolitiken skulle ge människor en möjlighet till egen skapande aktivitet och främja kontakten mellan människor.

Övergripande kulturfrågor

Kulturpolitiken skulle motverka kommersialismens negativa verkningar och främja en decentralisering av verksamheten och beslutsfunktionerna.

Kulturpolitiken skulle i ökad utsträckning utformas med hänsyn till eftersatta gruppers erfarenheter och behov.

Kulturpolitiken skulle möjliggöra konstnärlig och kulturell förnyelse och garantera att äldre tiders kultur skulle tas till vara och levandegöras.

Man skulle också främja ett internationellt kulturutbyte.

Trots att dessa mål från 1974 fortfarande är gångbara har debatten faktiskt avstannat. Bl.a. säger utskottet: De frågor som omfattas av Kulturutredningen skall inte föregripas.

Jag anser att det är felaktigt. Utredningen har nu hållit på i ett par år, och det dröjer minst ett halvår innan ett betänkande kan läggas fram. Därefter skall betänkandet ut på en omfattande remiss. Om ungefär ett år kommer vi sedan att här kunna ta ställning till om målen skall förnyas eller inte. Jag ifrågasätter det.

Vi har ju mål som gäller från den tidigare kulturutredningen, från 1974. Det är de målen som skall gälla, och det är enligt dessa som vi i dagsläget skall fatta beslut. Jag anser att det är fel att ideligen hänskjuta det ena ärendet efter det andra till Kulturutredningen. Vi behöver skaparkraft och nytänkande i svensk politik *nu*! Därför är det felaktigt att hela tiden lägga locket på.

Det förvånar mig att Lennart Fridén här säger att vi inte skall spara på kulturen. I och för sig yrkade han inte bifall till den reservation som han skrivit under. Men i utskottet återkommer just Moderaterna till att anslaget skall minskas även när det gäller kultur på grund av det statsfinansiella läget.

Utskottet har också behandlat frågan om en bibliotekslag, och regeringen har gett Kulturutredningen i uppdrag att komma med förslag till en sådan lag. Det är lovvärt, men för den skull finns det väl ingen anledning att inte ta upp frågan i utskottet och här i kammaren. Jag vill även göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att det här med en bibliotekslag i grunden är ett förslag från Vänsterpartiet som nu tagits upp av Socialdemokraterna.

Det finns mycket att debattera om när det gäller biblioteken. I t.ex. EU:s regler för samhällssanktioner och rättsliga åtgärder står det under punkten 84: Varje anstalt skall ha ett bibliotek som kan användas av alla kategorier fångar. Biblioteket skall vara försett med ett brett urval av böcker för både rekreation och utbildning. Fångar skall uppmuntras att använda biblioteken. Så långt möjligt skall anstaltsbiblioteken ordnas i samarbete med samhällets biblioteksverksamhet.

Hur är det egentligen i Sverige? Kommer bibliotekslagen även att omfatta institutioner? Kommer lån från forskningsbiblioteken att vara gratis? Och hur kommer IT-frågan att behandlas i utredningen?

Jag har också i utskottet tagit upp frågan om en mångkulturell riksscen för folkmusik och dans. Utskottet svarar att detta blir eventuellt föremål för Kulturutredningen. Jag tror inte att det blir så. Jag har nämligen sett dispositionen på arbetet. I stort sett alla områden som rör

kulturpolitiken tas upp. Jag tror också att det blir ytterst ytliga ställningstaganden som görs i utredningen. Därför anser jag att vi skulle kunna debattera även den här frågan mycket mer än vi hitintills har gjort.

Jag yrkar bifall till reservation 2. Även reservation 3 ställer jag mig bakom. Men jag yrkar inte bifall till den nu, eftersom jag vill underlätta voteringen.

Anf. 36 LENNART FRIDÉN (m) replik

Herr talman! Det är synd att Charlotta Bjälkebring inte lyssnar. Det är mycket bra om man gör det när man debatterar med varandra. Jag har inte sagt någonting om att man inte skall spara på kulturen. Jag sade att den var mycket viktig.

Det är helt riktigt, som Charlotta Bjälkebring påpekade, att vi i vår motion har tagit upp ett antal sparförslag. Jag skall beröra dem litet när vi diskuterar kulturutskottets betänkande nr 16.

När det gäller bibliotekslagen tror jag att vi skulle känna igen argumenten från tidigare. Jag och Åke Gustavsson har vid minst två tillfällen under de senaste åren debatterat bibliotekslagen i kammaren. Det skulle inte ge särskilt mycket. När Charlotta Bjälkebring nu har kommit som ny ledamot har hon naturligtvis inte tagit del av de debatterna. Jag skulle rekommendera henne att titta på protokollen från de tre senaste föregående åren. Där finns en rejäl redovisning av de debatter som förts om bibliotekslagen.

Nu är utredningen på gång, och därför menade jag att det finns skäl att avvakta. Att ytterligare debattera detta i dag tycker jag skulle vara fel.

Anf. 37 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Herr talman! Givetvis har Lennart Fridén tolkningsföreträdare på det han säger. Men min uppfattning är ändå att han tycker att man även skall spara på kulturen, fast han inte yrkade bifall till det just i dag.

Jag tycker att det är synd att Kulturutredningen lägger lock på den kulturpolitiska debatten, som jag tror att samhället behöver. Jag vill inte på något sätt lägga locket på här, trots att Lennart Fridén försöker tillrättavisa mig. Sådana här tillrättavisanden gör lätt att människor inte vågar ställa sig upp och säga vad de tycker. Men jag hoppas att den fortsatta debatten inte skall återspegla detta.

Anf. 38 LENNART FRIDÉN (m) replik

Herr talman! Det här med semantik är naturligtvis alltid svårt. Det är inte fråga om tolkningsföreträdare. Det är fråga om vad jag faktiskt sade. Jag har mitt manus framför mig.

Det är inte fråga om en tillrättavisning av Charlotta Bjälkebring. Det var ett litet vänligt tips om var man kan finna de tidigare debatterna. Det tog jag upp som en liten service från min sida. Men Charlotta Bjälkebring behöver inte alls ta åt sig eller på något sätt ta det till sig. Det är upp till var och en var man skaffar information om debatten så som den pågår och så som den har varit.

Prot. 1994/95:87
6 april

Övergripande kultur-
frågor

Anf. 39 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Eftersom vi börjar med att prata om betänkandet Övergripande kulturfrågor skulle jag vilja säga att utifrån den utomordentligt allvarliga ekonomiska situation Sverige befinner sig i anser vi i Miljöpartiet de gröna att det är särskilt viktigt att satsa på kulturen. Vi gör många stora besparingar inom andra områden, en del större än regeringens, men inom kulturen tycker vi att det är viktigt att satsa. Kulturen är ju människans sätt att bekräfta sin identitet, sin självrespekt och utveckla sin innovativa förmåga. Det är kulturen som formar och formulerar morgondagens idéer och verksamhet.

När vi pratar om offentligt stöd, skattemedel, till kultur vill jag påpeka att vi tycker att den kultur som inte är kommersiellt självbärande skall ha offentligt stöd. Vi vill bevara det kulturella nätverk som byggts upp under de senaste decennierna och samtidigt peka på nya kulturformer. De måste beredas plats och stödformer måste omprövas. Det fria obändiga flödet får inte hämmas av konservatism, stagnation eller institutionernas tyngd.

Jag vill med det säga att vi ställer oss bakom punkterna 7, 8 och 10 i vår motion Kr205, och jag yrkar bifall till reservation 2.

När det gäller stöd till länmuseer och länsteatrar tycker vi att det är självklart att förvalta det vi redan har byggt upp. Men vi tycker inte att vi nu skall stoppa upp och hänvisa allt till Kulturutredningen. Vi säger att när vi nu skall prioritera och satsa nytt skall vi kunna göra det på länmuseer och länsteatrar.

Kulturutredningen, som nu har begärt förlängning till augusti, kommer att debatteras länge och kommer att remitteras länge, och det kommer att ta flera år innan vi får ett beslut med anledning av den utredningen. Vi tycker inte att det finns något skäl att hämma en utveckling och framför allt inte en debatt under den tiden. Jag kan inte se att Kulturutredningen i sig skulle ha sagt att vi inte skall debattera kultur. Tvärtom; är det någon gång vi skall debattera kultur, utveckling och framtida satsningar är det väl nu när utredningen går in i sitt slutskede.

Det står i regeringsförklaringen att vi skall ha en bibliotekslag. I Kulturutredningen, som jag själv sitter i, jobbar vi med den här frågan. Men eftersom jag misstänker att det kan bli långbänk i det här ärendet yrkar jag bifall till den motion som säger att vi snarast skall ha en bibliotekslag. Vi ser i Miljöpartiet att bibliotekslagen är ett mångårigt krav från bibliotekarierna. Vi ser det inte som något speciellt krav från Vänsterpartiet.

Slutligen vill jag ta upp Stiftelsen Framtidens kultur. Vi vill inte tala om vad stiftelsen skall göra, utan vad den inte skall göra. Vi vill att den inte skall ha karaktären av arbetsmarknadspolitiska insatser. Det står i stiftelsens regler att stödet skall ges till långsiktiga och nyskapande projekt. Det tolkar vi som varaktiga kulturprojekt.

Anf. 40 FANNY RIZELL (kds)

Herr talman! Kultur definieras ibland som andlig odling. Jag vill tänka mig kulturen så, att den får oss att växa som människor.

Att aktivt uttrycka sig eller ta del av litteratur, dans, teater och bildkonst ger oss bättre möjlighet att lära känna oss själva. Dessa uttrycksmedel sätter spår i verkligheten, i våra liv, i form av seder, vanor, miljöer och föremål. Det har genererat en mångfald av verksamheter på kulturområdet. De har olika inriktning och mycket olika omfattning. Det är viktigt att veta hur fältet ser ut, vilka mål man har för kulturpolitiken och vilka vägar man vill använda för att nå dem.

Vi måste veta vad vi prioriterar, att vi prioriterar rätt, att pengar vi satsar stöder verksamheter som vi tycker är viktiga.

Till dessa uppgifter och många fler tillsattes 1993 en rad parlamentariska utredningar, som Teaterutredningen, Museiutredningen och Internationella utredningen, vars betänkanden tillsammans med tilläggsdirektiv överlämnades till Kulturutredningen, som är mycket stor.

Kulturutredningens uppdrag är enormt, kan man tycka. Det finns som i alla andra fall med utredningar inte så starka skäl att föregripa deras arbete. Det förväntas bli klart under sensommaren.

Med hänsyn till att en stor del av våra motionsyrkanden i utskottet, både mina och andras, förväntas bli föremål för överväganden av utredningen har jag i utskottet inte reserverat mig för allt. Så är det också i de övriga betänkanden vi debatterar i dag. Men jag ser fram mot att den kulturdebatt jag hoppas vi får kan fortsätta och förstärkas när vi får Kulturutredningens resultat.

Efter vad jag förstår ingår inte i Kulturutredningens uppdrag att belysa kulturen som produktivitetsfaktor. Jag har i motionen Kr264 anfört behovet av en ekonomisk expertutredning om kulturens betydelse som lokaliserings- och produktivitetsfaktor i Sverige.

Det råder inom kulturutskottet stor enighet om att kulturen har ett egenvärde. Det har också Lennart Fridén nyss påpekat. Det underströks starkt i den allmänpolitiska debatten i januari, och jag vill åter understryka det. Därom skall inget tvivel råda. Därför behöver man inte bortse från att kulturen även kan ha andra intressanta effekter.

En studie som har gjorts visar att om kulturlivet håller hög kvalitet är det en viktig tillväxtfaktor. Universitet och flygkommunikationer har visat sig vara viktiga tillväxtfaktorer, men som tredje faktor kommer kulturen.

I en utredning som heter Kultur som lokaliseringsfaktor drar Lisbeth Lindeborg, på grundval av tyska studier, slutsatsen att begreppet "kulturella subventioner" egentligen borde ersättas med "kulturella investeringar".

Utredningen visar att med det traditionella industrisamhället på utgående har vissa gamla lokaliseringsfaktorer förlorat i vikt. I västliga industristäder är nödvändiga "hårda" lokaliseringsfaktorer oftast tillgodosedda. Då blir andra kriterier utslagsgivande, som t.ex. lokaliseringsfaktorn kultur. Ett flertal studier från olika länder visar en ökande efterfrågan på kultur när man väljer lokalisering för företag och bostadsort för arbetstagarna och deras familjer.

Ett blomstrande kulturutbud fungerar också som en magnet och drar till sig en rad andra viktiga verksamheter. Mycket talar dessutom för att kulturen i sig själv är en tillväxtbransch, om man får uttrycka det så.

Även om kulturens stora betydelse inte kan beskrivas i ekonomiska termer och även om det är nödvändigt att kulturen behåller sin integritet, vore det värdefullt att tillsätta en ekonomisk expertutredning som visar på kulturens betydelse som lokaliserings- och produktivitetsfaktor i Sverige.

Herr talman! För tids vinnande yrkar jag inte bifall till min reservation nr 5, men jag står naturligtvis bakom den.

Anf. 41 ÅKE GUSTAVSSON (s)

Herr talman! Det har antytts av flera att i och med att Kulturutredningen arbetar kan man inte föra någon debatt. Jag delar inte den uppfattningen. Tvärtom tror jag att det är viktigare än någonsin att göra det just när utredningen arbetar. Däremot – och det är en helt annan sak – kanske det inte är lämpligt att riksdagen fattar ett antal frejdiga beslut som förändrar förutsättningarna för viktiga delar av kulturpolitiken, samtidigt som man ingående försöker utreda vilken kulturpolitik vi skall ha för framtiden. Det är viktigt att hålla isär begreppen. Jag tror att de flesta oss vid närmare eftertanke tycker att det är viktigt att vi har en levande kulturpolitisk debatt. Sedan är det en helt annan sak att man inte nu skall låsa riksdagen. Det är t.o.m. så att Kulturutredningen har gjort vad den kunnat för att stimulera en debatt. Ett uttryck för detta, och det är viktigt, är att utredningen när den var nytillsatt ägnade mycket tid åt att resa runt i vartenda län i Sverige för att få in synpunkter från olika institutioner, kulturarbetare och olika grupper.

Jag skall gärna delta i denna debatt, och från denna talarstol, och tala om vad jag tycker är principiellt viktigt i kulturpolitiken, trots att en del inte tycker att man skall göra det medan utredning pågår.

Om vi skall ha någon respekt för en statlig kulturpolitik är det oerhört viktigt att vi i väsentliga avseenden lägger fast vad vi tycker är viktigt.

Den första punkt som jag tycker är central för en aktiv kulturpolitik vad gäller det statliga ansvaret är att satsa på barn och ungdom. Speciellt i en kärv ekonomisk tid tenderar just de svaga grupperna, de som inte har de vuxnas röst, att hamna i skymundan. Dit hör framför allt barnen. Ett uttryck för detta är att satsningarna på kultur i skolan har minskat, i vissa fall katastrofalt. På motsvarande sätt kan man säga att det är oerhört viktigt att satsa på ungdomars fritid, om vi skall kunna ge dem en chans till ett rikt och meningsfullt liv.

Den andra viktiga saken när det gäller kulturpolitiken, viktigare än någonsin, är att en aktiv kulturpolitik i sig kan medverka till att minska främlingsfientligheten. Har man en kulturpolitik som står för öppenhet, tilltro och trygghet i den egna miljön ökar viljan och förmågan att ta till sig främmande intryck, intryck från andra kulturer och religioner än den som man själv har. Därför är det oerhört viktigt att man i de sammanhangen kan föra en aktiv kulturpolitik.

Den tredje punkten som är viktig för en kulturpolitik, och där jag hoppas att Kulturutredningen kan komma med bra förslag, är att utifrån det enkla slagordet "Utan konstnärer ingen konst" konstatera att det är viktigt att se till att konstnärligt verksamma får rimliga ekonomiska villkor. Därför är det också viktigt att vi prövar på vilket sätt detta kan ske. Jag är övertygad om att Kulturutredningen i det avseendet kommer att utföra ett ingående arbete.

Den fjärde punkten som är viktig för en samhällelig, i detta fall statlig, kulturpolitik är att se till att ge fler praktiska möjligheter att ta del av kulturen, att själva utöva kultur, att aktivt konsumera kultur och delta i kulturlivet. Hur mycket man deltar i kulturlivet är i många avseenden klassbundet. De som är minst benägna att vara aktiva inom kultursektorn är de som bor i glesbygd, de som kommer från arbetarklassen. Oftast är det män som är minst benägna. Omvänt är det storstadsbon som är välutbildad och dessutom kvinna som är högkonsumerande. Jag tror att det är viktigt att man skapar förutsättningar för att vidga deltagandet, både socialt och geografiskt. Vi skall också se till att männen börjar efterfråga mer kultur så att vi får jämställdhet även på det området.

Det har diskuterats att anslå mer pengar till kulturen. Jag tillhör dem som tycker att det är en investering i framtiden att investera i kulturen. Att investera i kultur är att investera i människors utveckling. Det är att investera i sådana viktiga saker som yttrandefrihet och demokrati. Det är att investera i öppenhet och internationalism. Det är att investera i vår gemensamma materiella rikedom, och det är att investera i barn och ungdom.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 42 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Herr talman! Jag vill, precis som Åke Gustavsson och andra som deltagit i debatten, ha en levande kulturdebatt. Men jag tycker faktiskt att kulturdebatten i dag är otroligt lam. Alla på något sätt väntar på utredningens betänkande. Man väntar på den debatt som skall komma efter det att Kulturutredningen har kommit med sitt förslag. Men jag anser att det då är delvis för sent. Det är nu vi behöver en kraftfull kulturpolitisk debatt, inte bara i kammaren utan över huvud taget i samhället, i tidningar.

Hur går egentligen kultursatsningarna ihop med alla de neddragningar som nu sker i kommuner och landsting? Jag är allvarligt oroad över detta.

Anf. 43 ÅKE GUSTAVSSON (s)

Herr talman! Drastiska nedskärningar i kommuner går naturligtvis in i ihop med en aktiv kulturpolitik, men det är inte heller det ansvarsområde som vi har här. Vårt ansvar är att se till att de mål som man sätter upp för den statliga kulturpolitiken skall fungera som riktlinjer när kommuner och landsting sätter upp sina mål. Däremot kan jag säga att det som sker inom den statliga budgeten inte innebär några ned-

dragningar. Den stora satsning som sker inom föremålsområdet, som ju är en del av vårt gemensamma kulturarv, är en investering för framtiden. Det gäller sådant som annars förstörs. Det är en viktig investering, speciellt i kärva ekonomiska tider.

Jag kan hålla med Charlotta Bjälkebring om att det finns en hel del personer som i tystnad sitter och väntar på utredningen. Jag delar uppfattningen att det är fel, det blir för sent. I den mån någon till äventyrs läser protokollet från debatten vill jag gärna säga att jag hoppas att alla som är intresserade av dessa frågor tar aktiv del i den diskussion som är helt nödvändig för en vital kulturpolitik.

Anf. 44 CARL-JOHAN WILSON (fp)

Värderade talman! Mest inflytande får man om tillhör en regering. Det vet vi alla. Vi vill alla tillhöra regeringen. Det har märkts inte minst under de senaste dagarna. Jag har sällan sett några rapporter från valvåkor där man jublar därför att man har hamnat i opposition.

När Birgit Friggebo under den förra regeringsperioden var kulturminister lyckades hon hålla uppe kulturens fana ganska högt i regeringen och lyckades få fram en ökning av kulturanslagen varje år. Socialdemokraterna däremot kritiserade oss och sade att med en socialdemokratisk regering skall det minsann bli åtskilliga miljoner mer till kultur. Därför måste ni förstå att vi är både snopna och besvikna när det sedan blev en socialdemokratisk regering och Margot Wallströms första budget innebar en försämring av stödet till kulturen.

Värderade talman! Av det här betänkandets rubrik framgår att vi skall diskutera övergripande kulturfrågor. Folkpartiet har i motion 1994/95:Kr240 gjort en mängd markeringar. Vår huvudsynpunkt har varit att vi vill återställa anslagen till kulturen till vad de var under den förra regeringsperioden. Vi försöker att tala för en höjning av anslagen i förhållande till vad socialdemokraterna nu har föreslagit.

Vi återkommer i flera andra betänkanden under dagen, så jag gör ingen annan markering än just detta att vårt huvudbudskap är att vi är besvikna över att man inte lyckats hålla uppe kulturanslagen bättre än vad som framgår av propositionen.

Anf. 45 ÅKE GUSTAVSSON (s)

Herr talman! Jag bidrar möjligen till historieskrivningen genom att säga att under den förra socialdemokratiska regeringen fick vi en ökning på 350 miljoner kronor av anslagen till kulturen, om jag inte minns fel. Det var en nedgång under Birgit Friggebos tid. Nu upplever jag inte någon nedgång inom kultursektorn.

Däremot har den socialdemokratiska regeringen lyckats hålla uppe en annan del inom kultursektorn, där man systematiskt skar under den borgerliga regeringen. Jag tänker då på folkbildningen som drabbades av en minskning av anslaget i storleksordningen 400-500 miljoner kronor. Det tycker jag kan nyansera den bild Carl-Johan Wilson försökte ge av socialdemokratisk kulturpolitik.

8 § Museer m.m.

Museer m.m.

Föredrogs

Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU18
Museer m.m. (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 46 ELISABETH FLEETWOOD (m)

Fru talman! Låt mig få anknyta till den debatt som just har varit.

Jag håller med alla dem som har sagt att det är synd om debatten om kulturen har legat nere under den här tiden. Jag tycker också att den i viss mån har gjort det. Kulturutredningen lade under sitt första år, tror jag, fram en debattbok som hette Förnyelse och kontinuitet, där ett tjugotal personer inbjöds att skriva om sin syn på kulturen. Avsikten var – och vi hade hoppats på – att få i gång en aktiv debatt. Men det blev inte så. Den rann ganska snart ut i sanden. Det är bara att beklaga. Vi får se om vi kan rätta till det senare.

Fru talman! Vi behandlar nu KrU18 Museer. Stor enighet råder bland oss alla om att museerna har en stor betydelse i svenskt kulturliv.

Sedan många år söker vi våra rötter, vår bakgrund och vår historia. Och rötterna, bakgrunden och historien hittar vi mycket ofta i våra fina museer.

De blir allt viktigare för oss, också ur den synpunkten att vi nu har kommit med i det europeiska samarbetet. För att stärka identiteten av svensk kultur och svenskt samhällsliv är det just kunskapen om oss själva och om vår kultur som är så väsentlig. Detta gäller inte bara i det europeiska samarbetet, utan även mycket vidare – i det internationella är detta med identiteten och rötterna så väsentligt för oss alla.

Det är därför också viktigt att museerna samarbetar. Vi har fyra huvudgrupper av museer. De statliga, som också ibland kallas tiogruppen, länsmuseumerna som är mycket framgångsrika, de kommunala museumerna som är oerhört många och sedan den s.k. övriga gruppen där det ingår åtskilliga museer, bl.a. alla våra hembygdsmuseum. De här samarbetar naturligtvis med varandra, både på institutionsnivå och när det gäller enskilda museitjänstemän och förtroendemän inom museivärlden. Man samarbetar också i Svenska museiföreningen, vars nyvalde ordförande kommer senare på talarlistan.

Vi håller sedan en bra tid på med en omorganisation för att ännu mer förstärka museernas möjligheter att samarbeta och föra fram svensk kultur i de avseenden som museerna har ansvar för.

Det är med glädje man kan konstatera att museernas utställningsverksamhet under senare år har varit mycket framgångsrik i Sverige. Jag behöver bara påminna om den stora utställningen i Historiska och Nordiska museumerna Den svenska historien. Praktiskt taget alla länsmuseum tog upp delar av den, och den gick runt i alla Sveriges län. Vi har haft utställningarna om Zorn, Goya och många andra.

Museiutredningens betänkande Minne och bildning har nu varit ute på remiss och kommer så småningom tillbaka till Kulturutredningen. Någon gång i slutet av sommaren skall väl utredningen vara klar, som flera här har påpekat.

Om vi nu går in på betänkande 18 vill jag här, fru talman, säga att vi moderater naturligtvis står bakom våra reservationer. Men jag kommer av samma anledning som flera har nämnt att inskränka mig till att yrka bifall till reservation 1.

Den gäller beräkning av medel till Arbetets museum i Norrköping. Det är ett framgångsrikt museum. Jag är övertygad om att många kommer att säga att vi försöker snöpa dess verksamhet. Vi föreslår nämligen en besparing på två miljoner. Men varför? Jo, Arbetets museum har stiftare med så stor verksamhet och så god ekonomi att vi gärna skulle se att de själva ställer upp och hjälper staten och inte för över det ansvar de själva tog som stiftare, när nu ekonomin ser ut som den gör. Det är LO, KF, TCO, ABF och TBV som är stiftare. Vi hoppas de skall ta sitt fortsatta ansvar.

Nästa reservation jag skulle vilja nämna gäller Stiftelsen för föremålsvård i Kiruna. Även där sparar vi, men det beror också på att föremålsvården är det område som enligt regeringen har fått den stora summan av 235 miljoner. Vi tar för givet att även Kiruna kommer att bli delaktig i dessa pengar. Därför kan vi också här spara något för statens räkning.

Det sista jag vill nämna är att vi sparar på Riksutställningar. Det beror på att utredningen Minne och bildning föreslog en omläggning av Riksutställningars verksamhet, en nedskärning. Då tycker vi att det är naturligt att också i någon mån minska anslagen.

Anf. 47 CARL-JOHAN WILSON (fp)

Värderade talman! I Folkpartiets partimotion 1994/95:Kr240 har vi bl.a. föreslagit omfördelningar av ett antal anslag inom kulturområdet. I just det här betänkandet KrU18 ingår ett förslag från Folkpartiet om minskning av stödet till sysselsättningsinsatser inom kulturområdet med 60 miljoner kronor. Det framgår av reservation 7.

Jag har alltså den uppfattning som framgår av motionen, men jag nöjer mig med de markeringar av detta som utgörs av motionen, betänkandet och detta inlägg.

De 60 miljoner kronorna vill Folkpartiet använda för ökade insatser inom andra kulturområden som inte hör till det här betänkandet. Dem återkommer vi alltså till.

Värderade talman! I detta betänkande finns också en anslagspost som heter Arbetets museum i Norrköping. Där hade regeringen från början föreslagit att Arbetets museum skulle få 15 088 000 kronor. Sedan har utskottets majoritet ökat det med en miljon. Jag tycker att regeringens förslag var bra. Det framgår av reservation 2, men jag gör inga andra markeringar än på detta sätt.

Det är intressant att pröva hur vi kan förkorta arbetet här i kammaren genom att göra dessa markeringar som ur protokollsynpunkt är

tillräckligt tydliga utan att vi behöver yrka bifall till dem. Det tror jag talmannen uppskattar.

Prot. 1994/95:87
6 april

Anf. 48 BJÖRN KAALING (s)

Fru talman! Jag vill börja med att konstatera det positiva i att regeringen i årets budget har tagit fasta på det förslag som Museiutredningen lade fram för snart ett år sedan. Det behövs en räddningsaktion för att bevara och ta till vara det kulturarv som finns vid landets museer och arkiv.

Utgångspunkten för Museiutredningen var inte i första hand att föra fram Museisveriges synpunkter och krav. Utredningen utgick i stället ifrån medborgarperspektivet och ställde frågan: Vad skall vi ha våra museer till?

En av slutsatserna som utredningen drog av sitt arbete var kortfattat att museerna är en viktig del av vårt kollektiva minne. Här finns vår historia, här finns kunskaperna och vittnesbörden om vårt ursprung och våra rötter. Men – och detta är viktigt – utredningen ställde också följdfrågan: Är minnet värt något om det inte används? Svaret på den frågan blev följdriktigt: Vi skall lagra viktig kunskap och information i minnet, och vi skall använda detta för att bilda oss, lära av historien för att bättre kunna möta framtiden.

Det är bildningsuppgiften som står i centrum för museernas verksamhet.

Om man tar fasta på bildningsuppgiften så blir de statliga museernas roll i framtiden mindre av byggnader och monument och mer ägnad åt strategiska, stödande och nätverksbyggande insatser. Det är en resurs som i ökad utsträckning kommer fler människor och hela landet till del.

När nu riksdagen inbjuds att fatta beslut om en satsning på 235 miljoner kronor för att genomföra räddningsaktionen vid landets museer och arkiv, så innebär detta projekt att vi har goda möjligheter att till kommande generationer och till nästa årtusende överlämna ett väl förvalt kulturarv.

Kulturutskottet betonar att projektet skall genomsyras av kvalitet. Utbildningsinslag måste också finnas med, liksom gallringsprinciper. Hur projektet konkret skall genomföras ankommer i stor utsträckning på regeringen att klara ut.

En viktig utgångspunkt för satsningen på vårdberget är att den skall göras som en åtgärd i syfte att skapa arbetstillfällen. Skall satsningen vara motiverad utifrån den bakgrunden är det nödvändigt att hela landet får del av insatsen. Det går inte att göra en arbetsmarknadspolitisk satsning på 235 miljoner kronor om den i huvudsak hamnar i Stockholmsregionen, där förvisso arbetslösheten också är alldeles för hög men där ändå arbetsmarknaden är bättre än på andra håll i landet. Museiutredningen pekar i sitt förslag på vikten av att det byggs upp vård- och konserveringsresurser på flera håll i landet, just av detta skäl.

Därför framstår det, åtminstone för mig, som något ologiskt att moderaterna i ett förslag anser att anslaget till Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna skall minskas i förhållande till vad regeringen har föreslagit.

Museer m.m.

Folkpartiet föreslår, som Carl-Johan Wilson har redogjort för, en ordentlig minskning av anslaget till vårdprojektet och menar att man i stället skall använda medlen till andra angelägna insatser på kulturområdet.

Utskottsmajoritetens uppfattning är en annan och, enligt min mening, en riktigare bedömning. Dels behövs resurserna i den storleksordning som har föreslagits om det skall bli någon rejäl insats på det här området. Dels är det också viktigt att medlen hålls samman till det de är avsedda för. Om vi skall göra en insats för att bevara denna del av vårt kulturarv skall det göras helt och inte delat.

Fru talman! Till betänkandet har fogats två reservationer angående Arbetets museum i Norrköping.

I vanliga fall har museerna rollen att samla in, vårda, visa och forska kring föremål. Arbetets museum har i huvudsak en annan roll, där det handlar om att dokumentera, forska och sprida kunskap om "arbetet" som företeelse. Det handlar alltså inte om att samla på maskiner eller arbetsredskap, inte om att samla på produkter, utan det handlar i första hand om att samla på människors upplevelser och erfarenheter av arbetslivet och att levandegöra detta genom skrifter, utställningar och seminarier.

Arbetets museum har en viktig roll i fråga om att bevara våra industriminnen – en uppgift som med säkerhet växer i takt med att vi övergår från industrisamhället till informationssamhället.

Det pågår och planeras nu vid museet ett projekt om det industriella kulturarvet. Ett annat projekt handlar om de mänskliga rättigheterna, där man också har för avsikt att bygga upp ett pedagogiskt centrum, där de mänskliga rättigheterna görs begripliga och konkreta för barn och ungdom.

För att Arbetets museum skall ha reella möjligheter att utveckla sin verksamhet i den planerade riktningen föreslår kulturutskottets majoritet att riksdagen beslutar anslå 1 miljon kronor mer än vad regeringen föreslagit.

I den moderata reservationen föreslås att museets anslag minskas med 2 miljoner kronor. Detta skulle naturligtvis omöjliggöra den utveckling av verksamheten som Arbetets museum önskar. Jag vill dessutom understryka att museets stiftare har tagit ett stort ansvar genom att man har bekostat investeringarna i den fastighet som museet inryms i. Elisabeth Fleetwood berörde denna fråga, och jag vill understryka att stiftarna i det här fallet tar sitt ekonomiska ansvar.

Inte heller c-, fp- och kds-förslaget, som i det här fallet är liktydigt med regeringens, anser utskottets majoritet vara möjligt att anta, om man som utgångspunkt har att Arbetets museum skall kunna utvecklas i den angelägna riktning som jag redan har redogjort för.

I sammanhanget vill jag betona att höjningen av anslaget till Arbetets museum görs möjlig genom en omfördelning av kulturbudgeten och alltså inte innebär någon ökning av det totala anslaget på kulturområdet.

I moderaternas motion föreslås vidare att anslaget till Riksutställningar skall minskas med 15 miljoner kronor. Denna uppfattning delas inte av utskottet.

I den moderata reservationen tar man sin utgångspunkt i Museiutredningen och menar att Riksutställningars verksamhet skall bli mer koncentrerad och efterfrågestyrd. Det är riktigt att utredningen förde fram detta förslag, men ett viktigt tillägg i sammanhanget är att Museiutredningen menade att de resurser som därmed frigörs ändå skulle komma Riksutställningar till del i form av beställningar och utställningsprojekt som genomförs i samarbete med andra delar av Kultursverige.

Museiutredningens förslag om Riksutställningar skall prövas av den nu pågående Kulturutredningen, och utskottet menar att det finns goda skäl att avvakta vad Kulturutredningen säger om Riksutställningar innan några mer omfattande förändringar görs.

Fru talman! Med de motiveringar jag nu har lämnat hoppas jag att jag har redogjort för skälen till att kulturutskottet föreslår avslag på de motioner som behandlas i detta betänkande. Jag yrkar därmed bifall till utskottets hemställan.

Anf. 49 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Fru talman! Jag blir väl tvungen att upprepa de motiv för besparingar som vi har fört fram och kanske lägga till några.

Jag tror att Björn Kaaling är fullt medveten om vilka behov av besparingar vi har. Vi kan bara gå tillbaka och minnas debatten här i kammaren i går, om ordentliga nedskärningar, bl.a. till 75 % i arbetslöshetsförsäkringen. Vi anser att alla områden måste ta sitt ansvar. När man då har kunnat finna, som vi har gjort, alternativa förslag till hur verksamheten skall kunna fortsätta, tycker jag att det är att ta sitt kulturella ansvar i högsta grad.

Stiftarna har tagit sitt ansvar beträffande Arbetets museum, säger Björn Kaaling. Vad jag då frågar mig är om stiftarna i allmänhet inte har något ansvar för framtiden i och med att stiftelseurkunden är undertecknad och verksamheten har kommit i gång. Jag anser att de har det. Annars hamnar vi lätt i den situation som jag minns när jag satt i kulturnämnden i Stockholm, där vi fick pengar från staten för en initial verksamhet, som kanske löpte under två tre år, och sedan plötsligt stod där själva med kostnader som kanske inte inrymdes i budgeten. Därför finns det all anledning att vidhålla vår besparing.

När det gäller Kiruna räknar vi med att man där i slutändan skall kunna få vida mer av de 235 miljonerna än den summa på 2 miljoner som vi har sparat.

När det till sist gäller Riksutställningar har vi också den uppfattningen att det uttalande för framtiden som Museiutredningen gjorde ger belägg för att den besparing vi gör är riktig.

Anf. 50 BJÖRN KAALING (s) replik

Fru talman! När det gäller Arbetets museum vill jag egentligen bara säga till Elisabeth Fleetwood att det är självklart att stiftarna inte en

gång för alla har skrivit fast ett ansvar som skall ligga på en viss nivå. Det är klart att stiftarna också i det här fallet så småningom skall ta ett större ansvar. Men i kulturutskottet har vi gjort den bedömningen att den verksamhet som nu planeras för bl.a. barn och ungdom, kvinnoprojekt och industriminnesvård är så pass angelägen att vi anser det vara viktigt att öka resurserna för Arbetets museum från den utgångspunkten. Jag vill upprepa att den ökningen inte innebär ett utökat kulturanslag i sin helhet, utan vi gör alltså med detta en omfördelning inom kulturanslaget.

När det sedan gäller Föremålsvården i Kiruna förstår jag inte varför Elisabeth Fleetwood inte kan se det logiska, i ett läge när vi pratar om att det handlar om att vårda våra föremål i museer och arkiv, i att detta inte bara skall göras i Stockholm. Det handlar ju om att bygga upp konserveringsresurser och vårdresurser runt om i landet i olika regioner. Att i detta läge då dra ned på en verksamhet som redan finns och som med säkerhet kommer att användas i detta sammanhang är oförståeligt för mig. Jag får inte logiken att gå ihop på det området.

Anf. 51 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Fru talman! Stiftare har naturligtvis inte skrivit fast sig för alltid, som Björn Kaaling uttryckte det. Men jag räknar naturligtvis med att stiftare av denna kaliber, som går in med så pass mycket pengar, har ett fortsatt intresse och borde vara beredda att göra fortsatta insatser.

Beträffande Kiruna är det ingen relevans att tala om Kiruna respektive Stockholm. Vad jag säger är att Kiruna skall ha minst lika mycket pengar som ni i utskottsmajoriteten vill ge. Det är bara det att de kommer ur en annan portmonnä.

Anf. 52 BJÖRN KAALING (s) replik

Fru talman! Jag vill återigen ta upp Stiftelsen Arbetets museum. Om vi tittar bakåt i tiden och på de debatter om Arbetets museum som vi har haft här i kammaren, finner vi att det ständigt har kommit propåer från de borgerliga partierna, i synnerhet från Moderaterna, om att resurserna till Arbetets museum skall skäras ned. Jag tror att det hos de borgerliga partierna här föreligger en olycklig koppling, så att de ser detta som arbetarrörelsens museum.

Det är alltså på det sättet att Arbetets museum skildrar arbetslivet. Om det varit så att näringslivet hade varit intresserat av att göra detta hade man säkert ställt upp. Näringslivet har tydligen valt att göra sina satsningar i Tekniska museet, som också är en stiftelse. Men där ställer inte Elisabeth Fleetwood kravet att det skall göras nedskärningar. Där emot ställs det kravet på Arbetets museum, som faktiskt i större utsträckning än någon annan kanske behöver ett statligt stöd för att kunna genomföra sin verksamhet.

Anf. 53 EWA LARSSON (mp)

Fru talman! För att ytterligare stimulera den allmänna kulturdebatt som vi alla efterlyser vill Miljöpartiet nu marknadsföra en del idéer om nya museer. Vad sägs om t.ex. ett kvinnomuseum?

Sverige har i dag den bästa parlamentariska kvinnorepresentationen i världen. Nu gör vi nästa markering – eller hur, fru talman? Vi bygger ett kvinnomuseum – det första i världen med en allomfattande beskrivning av kvinna–hem, kvinna–samhälle och kvinna–yrkesliv.

Vad sägs om ett filmmuseum? Vet ni att det är flera i Sverige som går på bio än som går på idrottsarrangemang? Men vi har inget filmmuseum. Svensk film har länge saknat en central plats där hundra år av filmkonst skulle kunna visas upp. Vi behöver ett nationellt filmmuseum, ett spännande museum.

Vad sägs om ett teatermuseum? Trots att Sveriges städer och regioner har ett rikt och väl utvecklat inhemskt teaterliv finns det inget nationellt teatermuseum.

Det här var några axplock bland idéer till museer och förnyelse. Vi har också föreslagit medel för att sätta i gång en projektering, men det förslaget kommer upp i annat sammanhang.

Jag skulle också kort vilja säga ett par ord om Arbetets museum. Det museet arbetar ju mycket med mänskliga rättigheter. De utställningar som pågår just nu är Barnarbete i världen, Familjens utveckling och en underbar utställning om kvinnans åldrande.

Vi i Miljöpartiet ger gärna offentligt stöd till kultur som inte är kommersiellt självbärande. Trots att arbetstagarnas organisationer och kooperativa rörelser ställer upp bakom Arbetets museum med finansiering visar det sig svårt att få sponsring till just det som har att göra med barn och kvinnor. Men det är väl självklart att alla vill ha hjälp med sponsring, så det är väl då bara att hoppas att det blir bättre i framtiden – att fler vill satsa på att sponsra mänskliga rättigheter.

Anf. 54 DAN ERICSSON (kds)

Fru talman! Jag tänkte ta upp ett ärende som jag har motionerat om nu för fjärde året, men jag har inte tidigare tagit kammarens tid i anspråk med att debattera det. Det handlar om Kolmårdens djurpark. Motionen har fått ett omfattande svar i det här betänkandet med en beskrivning av situationen kring djurparken och kring Skansen, som är ett jämförelseobjekt i sammanhanget.

Under flera år har flera partier stått bakom motioner i det här ärendet. Vi har då också tagit upp momsfrågan, som ju behandlas av ett annat utskottet, och möjligheten att titta närmare på om även den här nationella kulturverksamheten skall ha ett statligt anslag.

Några tidigare talare har pläderat för ett antal nya museer, men det är då väsentligt att titta närmare på vad vi gör för att klara de verksamheter som redan finns.

I tidigare betänkanden har utskottet också hänvisat till utredningar – det har hänvisats till Museiutredningen, till momsutredningar och i det här betänkandet till Kulturutredningen. Det är det sista som gjort att jag nu ändå har begärt ordet. Det kanske är dags att titta litet närmare på detta och inte bara hänvisa till pågående utredningar.

Vid Kolmårdens djur- och naturpark sker en målmedveten satsning på att bevara djurarter som är utrotningshotade. Det finns många olika

djurformer som är mer eller mindre hotade i sina ursprungliga utbredningsområden.

Det handlar också om hotade svenska tamdjur. De riskerar att försvinna utan den hjälp som djurparken innebär, eftersom de inte efterfrågas inom den moderna och industrialiserade animalieproduktionen.

Inom Kolmårdens djur- och naturpark finns den gamla torparladugården med "gamla" raser sida vid sida med en modern ladugård med moderna mjölkkraser – detta för att tydligt visa besökarna skillnaderna mellan förr och nu. I den tillhörande mangårdsbyggnaden bedriver man undervisning i den s.k. solskolan för grundskole- och gymnasieelever. Naturbruksskolan har huvuddelen av sin praktik förlagd till djurparken, som är förutsättningen för den här utbildningsformen. Elever kommer från hela landet.

Den folkbildande funktion som djurparken fyller och som även omfattar den vanlige besökaren skall inte underskattas. En kunnig allmänhet är själva grunden för att vårt demokratiska system skall fungera. Kunskap om djur och natur är livsviktigt också för de kommande miljövårdsbesluten.

I Kolmården bedrivs också zoologisk, etologisk och veterinärmedicinsk forskning. Mot denna bakgrund är det uppenbart att parken har en funktion som kan jämföras med biblioteks-, arkiv- och museiverksamhet. Kolmårdens djur- och naturpark är aktiv och levande kultur i ordets rätta bemärkelse.

Detta ger mig anledning att ställa en fråga till Björn Kaaling, nämligen om utskottet är berett att titta närmare på Kolmårdens djurpark och den kulturupplevelse som det där handlar om och jämföra den verksamheten med Skansens, eftersom Skansen i dag har ett nationellt statligt stöd. Jag tror att Kolmården fyller en minst lika viktig funktion som Skansen.

Det finns också en rad andra aspekter på detta som jag delvis berör i min motion, men just nu är det också aktuellt med ett omfattande internationellt samarbete med EU-finansierade projekt som rör den här verksamheten.

Fru talman! När jag ändå har ordet kan jag inte låta bli att kommentera vad Björn Kaaling sade om Arbetets museum. Han hävdade att det har gjorts ständiga propåer från de gamla regeringspartierna att minska anslagen. Jag kanske då ändå får påminna Björn Kaaling om att kristdemokraterna aktivt bidrog till att se till att den här verksamheten fick ett relevant stöd under förra mandatperioden. Vi kommer också fortsättningsvis att verka för detta. – Jag har velat göra detta tillrättaläggande av Björn Kaalings uttalande.

När jag ändå är inne på det ämnet vill jag säga att Arbetets museum är oerhört väsentlig som kulturinstitution med hänsyn till de verksamheter som finns där och de som kommer, inte minst satsningen på de mänskliga rättigheterna. Men det handlar faktiskt också litet grand om sysselsättningsaspekter. Det finns ett antal anställda vid Arbetets museum, men det är litet jämfört med verksamheten i Kolmårdens djurpark. I det område där jag bor – Kolmården omfattar mellan 6 000 och 7 000 invånare – är Kolmårdens djurpark den ojämförligt största arbetsplat-

sen. När vi skall jämföra de nationella stöden till olika kulturinstitutioner är det inte helt ointressant att man tittar närmare också på Kolmårdens djurpark som företeelse.

Prot. 1994/95:87
6 april

Museer m.m.

Anf. 55 BJÖRN KAALING (s) replik

Fru talman! Jag skall naturligtvis villigt erkänna att Dan Ericsson och kds tidigare har stött en linje som också har varit socialdemokratisk när det gällt att värna om Arbetets museum. Dan Ericsson har ju alla möjligheter att ge uttryck för sin sympati för Arbetets museum genom att ställa upp på utskottets förslag och inte stödja den reservation som finns i betänkandet.

När det gäller Kolmården ifrågasätter kulturutskottet naturligtvis inte den viktiga verksamhet som bedrivs vid Kolmårdens djurpark. Vad kulturutskottet har gjort när man har behandlat den här frågan är att fråga sig: Är det rimligt att vi i det här läget ökar på statens engagemang för den typ av aktivitet som Kolmården står för? Vi har då funnit att det faktiskt finns skäl att avvakta Kulturutredningens betänkande.

Om man i det här läget skulle ta upp och pröva ett statligt stöd till Kolmårdens djurpark väcks det ju andra frågor i sammanhanget. Finns det inte andra djurparker runt om i landet som i så fall också skulle komma i fråga för ett statligt stöd? Det är alltså, menar kulturutskottet, rimligt att vi avvaktar vad Kulturutredningen har att säga dels om Museiutredningen, dels om denna separata fråga.

Anf. 56 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Jag tror att Kolmårdens djurpark som sådan står sig rätt väl i jämförelse med övriga liknande verksamheter i vårt land. Med sin omfattande utbildningsverksamhet, med sin etologiska forskning, med sin veterinärmedicinska forskning och med sin satsning på avelsverksamhet är Kolmårdens djurpark, om man nu får använda ett engelskt uttryck, *outstanding* i förhållande till andra. Det vore därför bra om kulturutskottet kunde besöka parken och själv titta närmare på verksamheten.

Jag vet att jordbruksutskottet har undersökt möjligheterna att åka dit – det här berör ju också dess verksamhet – men inte har ansett sig ha tid. Djurparksfrågan handlar visserligen om att bevara djurarter, men det handlar också om kulturverksamhet. Det är möjligt att kulturutskottet, om man fick en möjlighet att komma och titta på verksamheten, skulle se att det finns stora likheter mellan denna verksamhet och Skansens. Varför satsar man på Skansen men inte på Kolmårdens djurpark? Jag tror att man då skulle se att detta är något skevt.

Det är bra att Björn Kaaling tar tillbaka sitt påstående om Arbetets museum – det är alldeles utmärkt. Reservationen från mittenpartierna stöder ju regeringslinjen, men jag för min del kommer givetvis att stödja förslag om ytterligare medel till Arbetets museum.

Anf. 57 EWA LARSSON (mp) replik

Fru talman! Jag har med stort intresse läst Dan Ericssons motion och har imponerats av den utbildnings- och forskningsverksamhet som

bedrivs. Jag tror att det bästa är att försöka söka samarbete och statliga medel via de utbildningsanordnare som ni samarbetar med. Den vägen kan man nog få stöd.

Jag tror att det är oerhört svårt och komplicerat att söka stöd som djurpark. Jag måste säga att jag inte ser Skansen främst som en djurpark, utan som en nationell samlingsplats där hela Sverige visas upp. Det är fråga om bygdekultur. Samlat på ett ställe visar man turister och skolungdomar en bit av hela Sveriges historia. Jag vet inte exakt hur många stugor det finns på Skansen. Det finns säkert någon här i kam-maren som kan det här mycket bättre än jag. Men jag ser alltså inte Skansen främst som en djurpark.

Jag tror att vi skall diskutera frågan utifrån andra specialkompeten-ser. Jag tror att man främst skall se på hur man när det gäller utbildning och forskning kan gå vidare med ett nationellt intresse, med Utbild-ningsverige, och söka medel.

Anf. 58 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Vi kommer nog inte längre i debatten här. Jag hoppas ändå att den här utredningen kommer att se över den här frågan seri-öst. Jag önskar också att kulturutskottet skall titta på detta seriöst. Ett sätt är att på plats studera vad verksamheten omfattar.

Det är riktigt som Ewa Larsson säger att man kan söka samarbete med olika institutioner, och det är precis vad man gör. Man söker också till EU-projekt. Ett av dem tror jag är mycket väsentligt. Det är ett projekt som angriper det omfattande problemet med bifångst av delfi-ner med olika fiskeredskap.

Frågan om delfinerna har varit uppe till debatt. Man har anklagat djurparken bl.a. för att den inte sköter det här på ett bra sätt. Men det är precis tvärtom. Man är mycket långt framme på den här forskningens område. Det är då väsentligt att de som sysslar med den här verksamhe-ten vet vad som händer i Kolmårdens djurpark. Det var bara ett exem-pel.

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten ytterligare. Men jag har en vädjan till utskottet. Efter fyra års motionerande tycker jag att man skall gräva litet djupare för att se om det faktiskt inte finns ganska mycket substans i dessa motioner.

Anf. 59 AGNETA RINGMAN (s)

Fru talman! Jag tänker säga några ord om hemslöjden, som också behandlas i det här betänkandet.

Slöjden är konkret och handfast och leder till ett påtagligt resultat i en mycket teoretisk värld. I slöjdandet använder man båda hjärnhalvor-na. I slöjden förenas handen och tanken. Man får uttrycka sig själv genom det man skapar.

Genom slöjdandet får ungdomen en självklar kontakt med inhemska naturmaterial. I dag är detta helt i linje med ungdomars miljömedve-tenhet och ekologiska intresse. Genom slöjden får ungdomar också en kulturell identitet – de kan se sambanden bakåt i tiden. På så sätt blir de intresserade av vårt kulturarv. Genom mönster och former i slöjden ser

man samband och likheter med andra kulturer. På det sättet kan man bli intresserad av andra kulturyttringar.

Jag skall ge några exempel på olika barn- och ungdomsprojekt inom hemslöjden. Hemslöjden i vårt land har genom nytänkande vågat möta ungdomarna på deras egen planhalva. Genom att t.ex. knypeldynor har tagits med till Hultsfredsfestivalen har ungdomar fått möjlighet att knyppla i svart lingarn i takt med rockmusik.

Ett annat exempel är slöjdtåget. Det är en vandringsutställning på räls, som för närvarande turnerar i landet. Det ger också inspiration till eget slöjdande och en uppvisning av slöjdens mångfald och obegränsade möjligheter. Slöjdtågets viktigaste målgrupp är och har varit landets högstadiel elever och deras lärare.

Barnasinet är en upplevelseutställning kring material som ull, lin och trä. I upplägget av den utställningen ingår en handledarutbildning för lärare, barnomsorgspersonal och kulturarbetare som ett mycket viktigt moment. Meningen är att de här handledarna sedan skall förmedla kunskap om slöjd till skolbarnen och deras lärare. Den här utställningen har visats för 64 barngrupper i åldrarna fem till tio år under en utställningsperiod på fem veckor.

För tre år sedan startade ett projekt med en rikskonsulent i hemslöjd för barn och ungdomar. Det projektet har haft en pedagogisk inriktning, och man har provat olika metoder för att sprida hemslöjds-kunskanden till barn och ungdom genom lärare, förskolepersonal och hemslöjds-konsulenter.

Fru talman! Vi har med tillfredsställelse noterat det faktum att nya målgrupper har kunnat nås genom de gjorda satsningarna på barn och ungdom. Vi tycker att det är angeläget att engagera barn och ungdomar i hemslöjden. Det gäller särskilt nu när ungdomarna själva har gett en sådan respons. Vi tycker därför att det är viktigt att projektet med en rikskonsulent i hemslöjd för barn och ungdom kan förlängas, så att en uppföljning av slöjdtåget och en aktivering av hemslöjdsföreningarnas arbete med barn och ungdom kan fullföljas.

Vi föreslår därför i betänkandet att det här skall göras möjligt genom en omfördelning av 750 000 kr inom kulturbudgeten till detta mycket viktiga ändamål.

Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 10 §.)

9 § Allmän kulturverksamhet, m.m.

Föredrogs

Kulturskottets betänkande 1994/95:KrU16

Allmän kulturverksamhet, m.m. (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 60 LENNART FRIDÉN (m)

Fru talman! I mitt anförande i anslutning till betänkande KrU15 betonade jag vikten av kultursatsningar. Men det är också viktigt av olika skäl, inte minst psykologiska, att omprioriteringar kan ske och även att kultursektorn är med och visar sin beredvillighet att medverka till att återställa samhällsekonomin till en sund situation.

I vår motion Kr285 redovisar vi ett antal förslag till både omprioriteringar och besparingar. Flera av dem ligger i linje med de funderingar som utgjorde bakgrunden till de kulturutredningar som har arbetat under senare år. För att inte föregripa den samlade kulturutredningen som i höst skall lägga fram sitt förslag har vi koncentrerat oss på några områden där vi tidigare har väckt motioner. När det gäller frågan om Skådebanan, som vi också har ett särskilt yttrande om i betänkandet, har en helt enig teaterutredning lagt fram det förslag som vi också har fört fram i motionen.

På ett antal punkter i propositionen föreslår regeringen en ökning av anslagen, medan de flesta får finna sig i ett oförändrat belopp. Här har vi i nuläget – jag vill betona nuläget – inte funnit skäl till en positiv särbehandling. Vi föreslår också oförändrat anslag, vilket vi t.ex. redovisar i reservationerna 2 och 3.

Kultur är inte en lyx eller någon söndagsvara. Det är vardagsmat eller borde åtminstone vara det. Kultur är viktigt i skolan, i hemmet och i arbetslivet. När vi då föreslår att anslaget till kultur i arbetslivet skall utgå kan det synas motsägelsefullt. Såsom ledamot av Statens kulturråds styrelse sedan fem år kan jag bara konstatera att de flesta av de anslagen inte når ut till de enskilda arbetsplatserna och till dem som bäst skulle behöva det på önskat sätt.

De ledamöter i Kulturrådets styrelse som representerar kulturarbetarna har i en skrivelse vid det föregående sammanträdet gjort en skarp markering emot det man kallar ett förtäckt bidrag till fackföreningar. I själva verket görs fördelningen av medlen upp mellan ABF och TBV för LO:s och TCO:s räkning, och vi bara bekräftar i Kulturrådets styrelse. Inga andra får del av det här. Vi anser att detta är en fråga för arbetsmarknadens parter och inte något som bara skall nå en liten del av de fackligt aktiva men betalas av alla. Både fackföreningarna och arbetsgivarna – jag vill betona det – måste skärpa sig på det här området.

På en hel del arbetsplatser har man också kommit ganska långt med arbetsplatsbibliotek, besök av teatergrupper m.m. Detta görs utan bidrag från kultur i arbetslivet.

Jag nämnde alldeles nyss att skolan är det allra viktigaste området. Jag vill gärna betona ytterligare att genom skolan når man alla. Där får alla en chans, oavsett social bakgrund, att få del av de kunskaper som

behövs för att man både skall kunna ta ställning till kulturutbudet och använda sig av kulturutbudet även för sin egen bildning. Man skulle då kunna komma till rätta med det som Åke Gustavsson tog upp i en föregående debatt, nämligen att män från arbetarklassen inte besöker teatrar och bibliotek i någon större utsträckning. Det är mest kvinnor från tätorter och med högre utbildning som tar del av det kulturutbudet.

Själv gick jag i en skola där det satsades väldigt mycket på kultur. Det är kanske därför, genom den utbildning som jag fick på det sättet, som jag som man från arbetarklassen är en av de stora kulturkonsumenterna. Men det kan också hända att jag bara är en av dem som bryter mönstret. Faktum är dock att jag tror att det är viktigare att man satsar på skolan när det gäller kulturen än att man bara försöker nå vissa grupper på arbetsplatserna.

Fru talman! Till detta betänkande har vi moderater fogat sju reservationer. Självfallet borde kammaren bifalla dem alla. Men realisten i mig säger att så inte kommer att bli fallet, trots våra övertygande argument. Ledamöterna skall dock få en möjlighet att visa sina insikter.

Fru talman! Därför yrkar jag bifall till reservation nr 13.

Anf. 61 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)

Fru talman! Centern har i sin partimotion om kulturpolitiken lyft fram behovet av en ökad satsning på barn- och ungdomskultur. Vi har gjort det mot bakgrund av en allmän tro på kulturens stora betydelse för ett bra samhälle i vid mening.

Kulturen och kulturpolitikens kanske allra viktigaste uppgift är att skapa förutsättningar för gemenskap och höja livskvaliteten. Vi ser kulturområdet centralt som en arena för ett kreativt skapande och för demokratin. Kulturen är en alldeles utmärkt plattform för internationellt utbyte och för möten över nationsgränser och etniska och språkliga gränser.

Från många håll betonas i dag nödvändigheten av att satsa på barn och ungdomar. Inte minst har debatten här i eftermiddag visat på det. Det är naturligtvis en mycket angelägen uppgift att erbjuda barn och ungdomar en rikare kulturmiljö och ökade möjligheter till ett eget skapande. Jag vill dessutom påstå att kulturen i dag behövs mer än någonsin som en positiv motvikt till det våldsbeteende och det drogberoende som utbreder sig i samhället, inte minst bland ungdomar, och det behövs som en motvikt till främlingsfientlighet och rasism.

Ju tidigare dessa motviker sätts in desto större är ovedersägligen möjligheten att de får positiva effekter för formandet av ungdomarnas självbild och identitet.

Förstahandsansvaret för att fostra barn och ungdomar till starka och positiva individer och till dugliga samhällsmedborgare ligger självfallet hos föräldrar och vårdnadshavare. Det är lika självklart att samhället måste erbjuda en positiv miljö och utnyttja de givna kanaler som finns för att påverka i positiv riktning.

Det finns naturligtvis ett flertal medier och kanaler för att man skall kunna föra ut en positiv ungdomskultur. Det finns ungdomsgårdar, föreningsliv och studieförbund. Centern anser dock att skolan, alldeles

självlkärt, och också radio och TV – det vill jag gärna peka på – är de viktigaste kanalerna när det gäller att nå barn och ungdomar på en bred front.

Med det uttalade ansvar som skolan har för barns och ungdomars fostran och utbildning är skolan sannolikt den allra viktigaste institutionen i samhället. Det är dessutom en institution som når alla ungdomar i en viktig åldersfas. Skolan har med andra ord en avgörande betydelse i det här sammanhanget. Jag vill gärna peka på det, precis som Lennart Fridén gjorde alldeles nyss i sitt anförande. Därför tycker vi i Centern att skolan måste få särskilda resurser för det här och stimuleras att satsa ännu mer på samarbete med lokala och regionala kulturinstitutioner och med enskilda kulturarbetare och kulturskapare.

Många kommuner har för övrigt även aktivt utarbetat speciella kulturplaner eller tagit in kulturansvaret i sina skolplaner. Centerpartiet vill alltså prioritera detta. Vi vill därför också ge resurser för en långsiktig investering i en bra kulturpolitik för barn och ungdomar. Regeringen föreslår i sin budgetproposition att särskilda insatser om 15 miljoner kronor skall riktas till barn och ungdomar. Vi vill styra dessa pengar, så att de används i skolorna just för detta ändamål. Vi vill dessutom öka denna summa med 5 miljoner kronor, så att det blir 20 miljoner kronor. Den ökningen finansierar vi inom Kulturdepartementets ram genom att minska anslaget för kultur i arbetslivet med motsvarande belopp. Vi menar inom Centerpartiet att barn och ungdomar är en angelägnare målgrupp än vuxna ute i arbetslivet.

Fru talman! Avslutningsvis och mot bakgrund av det anförda yrkar jag bifall till Centerns reservation nr 6, mom. 11. Således yrkar jag avslag på utskottets hemställan vad gäller det momentet. Jag står givetvis även bakom Centerns övriga reservationer till detta betänkande, men för att spara tid i kammaren avstår jag från yrkanden avseende dem.

Tack så mycket!

Anf. 62 CARL-JOHAN WILSON (fp)

Värderade talman! I betänkande 1994/95:KrU16 har Folkpartiet i flera reservationer markerat andra åsikter än utskottets majoritet. I så gott som samtliga fall vill vi ha en ökning av anslagen i förhållande till majoritetens förslag. Det är här vi använder de pengar som vi vill spara på andra ställen.

Det känns litet konstigt att i ett betänkande plädera för besparingar och på det viset ge intryck av att man är njugg mot kulturen när man samtidigt vet att man använder de pengarna i nästa betänkande. I dag har vi den här debattordningen med olika betänkanden. Då får det bli på det sättet.

Folkpartiet tycker, enligt reservation 4, att Marionetteatern här i Stockholm bör få 1 050 000 kr mer än vad regeringen föreslår. Marionetteatern är en unik teater som med relativt små medel och med stor framgång har knutit nya grupper till teaterverksamhet.

I reservation 5 föreslår Folkpartiet att statens bidrag till internationellt kulturutbyte skall öka. För ett relativt litet kulturområde, som det

svenska, är kontakten med publik i andra länder viktig. Därför vill vi att Stiftelsen Svenska institutet skall få 7,5 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslår. Sammanlagt innebär det 10 608 000 kr till att öka utbytet med andra länders kulturer.

I reservation 7 har vi föreslagit att anslagsposten särskilda insatser för barn och ungdomar skall ökas med 7,5 miljoner kronor till 22,5 miljoner kronor. Det stämmer ganska bra med vad vår värderade ordförande i utskottet, Åke Gustavsson, sade för en stund sedan, nämligen att det var viktigt att satsa på ungdomsverksamhet. Det är roligt för mig att inför ordföranden kunna påpeka att just Folkpartiet stöder hans uppfattning i det avseendet mer än hans egen regering. Vi tycker att Statens kulturråd skall fördela dessa pengar och inte regeringen; i det fallet är vi nog inte överens med Åke Gustavsson.

I reservation nr 15 tar vi upp förslaget om kultur i arbetslivet, som Lennart Fridén förut kritiserade. Jag tycker faktiskt att det är ett välkommet anslag. Det har gjorts goda insatser för att stärka kulturverksamheten på arbetsplatser. Men det är litet illa att man har begränsat det enbart till arbetsplatserna. Därför har vi föreslagit att man också skall kunna få ge medel ur dessa belopp till det som jag kallar kultur i boendemiljön.

För 15–17 år sedan hade man inom folkbildningen i Sverige en framgångsrik verksamhet med en kombination av medel till kultur i arbetslivet och kultur i boendemiljön. Om man vill nå människor som har problem med att ta del av kulturverksamhet är det nog lika vanligt att de finns i boendemiljöer som att de finns på arbetsplatser. Vi tycker också att Folkbildningsrådet, och inte regeringen, skall fördela dessa pengar.

I reservation 16 föreslår vi att 2 250 000 kr skall anslås för ett Östersjöns konstcentrum i Visby. Nyligen inrättade man i Visby Östersjöns författar- och översättarcentrum. Det har blivit mycket framgångsrikt. Vi tycker att det vore bra att kunna fullborda centrumbildningen i Visby på det här sättet och knyta verksamhet dit som har med länderna runt Östersjön att göra.

Värderade talman! Jag står bakom förslagen i alla de reservationer som vi har fogat till detta betänkande, men för att underlätta kammarens arbete har jag inte yrkat bifall till en enda av dem.

Anf. 63 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)

Fru talman! I detta betänkande har vi gjort en hel del omfördelningar och prioriteringar. Bl.a. har vi fört över pengar till KrU18 för att där öka anslaget till Arbetets museum och anslaget till hemslöjden. Vänsterpartiet ställer sig bakom dessa prioriteringar. Även anslaget till Folkrorelsernas konstfrämjande har utökats, vilket vi också ställer oss bakom.

En del nysatser och nytänkande på Arbetets museum har gjort att vi vill prioritera denna verksamhet. Man arbetar bl.a. med utbildning av lärare och pedagoger som arbetar med barn i skolan. Det här är ett nytänkande som vi vill stödja, och det är ett arbetssätt som sprider

Prot. 1994/95:87
6 april

Allmän kulturverksamhet, m.m.

ringar på vattnet och som med sin form kan nå ut till väldigt många fler.

Jag är glad över det, men min lycka är inte fullkomlig, eftersom utskottet inte har beviljat anslag till Barnkulturcentrum i Eskilstuna, som faktiskt har en liknande verksamhet. Barnkulturcentrum arbetar med övergången mellan skola och förskola, med utveckling av läromedel och musik, enligt den nya läroplanen, med språkets utveckling i förskoleåldern, med bild som redskap, med begreppsbildning, osv. Detta gör man delvis ihop med barn. Men tanken med ett statligt ansvar är att utveckla verksamheten när det gäller fortbildning av personal. Man vill bredda den här verksamheten utanför kommungränsen för att på så sätt sprida den vidare ut över landet.

Det moderna samhället med stora omflyttningar och splittrade arbetsförhållanden samt de senaste årens arbetslöshet och pressade ekonomi har först och främst belastat våra barn. Många barn känner oro och ängslan och har svårt att engagera sig i undervisningen. Barnen har svårt att samspela med varandra och kan inte koncentrera sig. Därför måste vi arbeta med metoder som stärker barnens självförtroende, tar vara på barnens erfarenheter och gör dem delaktiga i beslut och tar vara på deras kreativitet. På detta sätt arbetar man i Eskilstuna. Den kompetensen finns där. Vad är det som gör att vi kan utvecklas, växa och förstå? Vad kan kulturen hjälpa till med, så att vi kan bli hela människor? Som Agneta Ringman sade tidigare har hjärnan två halvor. Den vänstra står för logiken, minnet, förmågan att förklara med ord, organisationen och analysen. Den högra står för språk, musik och form, rörelse, färger, förmåga till inlevelse och empati.

Vi människor är olika. Vi har olika hjärnhalvedominans. Som en följd av detta måste vi också ha olika inlärningsmetoder. Dessa inlärningsmetoder kan genom fortbildning spridas som ringar på vattnet genom att vi bl.a. satsar på en utbildning vid Barnkulturcentrum i Eskilstuna.

Jag yrkar därför bifall till reservation 12. Givetvis ställer jag mig också bakom reservationerna 10, 17, 24 och 25. Men för att korta voteringstiden yrkar jag inte bifall till dem nu.

Jag vill ställa frågan: Vad betyder kulturen för dig, för dig och för dig? Kultur är för mig odling, odling av själen. För att kunna bli en hel människa måste vi förstå sammanhangen. Vi måste förstå vår historia. Det gör vi bl.a. genom att värna vårt kulturarv i form av bl.a. byggnader, musik, sång, lek, dikter och hur vi bygger våra relationer. Vi måste helt enkelt fylla vår själ med goda ting.

Jag har rätt mycket tid kvar av den taletid som jag tänkt ta i anspråk här i kammaren. Därför tänkte jag läsa några rader ur en bok som heter Själen Fågel av Michal Snunit.

Djupt djupt inom oss finns själen
Ingen har någonsin sett den.
Men alla vet att den finns.
Inte bara att den finns,
alla anar också vad som finns inne i den.

Inne i själen
mitt inne,
står en fågel
på ett ben,
en fågel som heter
Själens Fågel.
Den känner allt
som vi känner

När någon gör oss illa,
flaxar Själens Fågel
hit och dit i vår kropp
och har så ont så ont.

När någon tycker
riktigt mycket om oss,
dansar Själens Fågel
med små glada hopp
fram och tillbaka
fram och tillbaka.

När någon ropar på oss,
hör Själens Fågel noga efter
vad det är för sorts rop.

När det är någon
som är arg på en,
kryper Själens Fågel ihop
och är tyst och ledsen.

När det är någon
som kramar om oss
då blir Själens Fågel
som finns där djupt inom oss
större och större,
tills den fyller nästan hela oss.
Så bra mår Själens Fågel då.

Djupt inom oss finns själen.
Ingen har någonsin sett den.
Men alla vet att den finns.

Och det har aldrig, aldrig
fötts någon människa
som inte haft en själ.
För själen kommer in i oss
just när vi föds
och går aldrig ifrån oss,
aldrig
så länge vi lever.
Den är som luften man andas
från det man föds
tills man dör.

Du vill säkert också veta
vad Själens Fågel är gjord av.
Den är gjord av lådor.
De kan inte dras ut så där utan vidare,
för alla lådor är låsta
med en speciell nyckel
som bara går till just den lådan!
Och Själens Fågel är den enda
som kan öppna sina lådor.
Helt enkelt med foten.

Själens Fågel står på ena benet,
och med andra benets fot
vrider den om nyckeln till lådan den vill öppna
drar i handtaget, och allt i lådan kommer fram.

Och eftersom alla våra känslor
har var sin egen låda,
så har Själens Fågel väldigt många lådor.
En låda med glädje,
en låda med sorg,
en låda med avundsjuka,
en låda med hopp,
en låda med besvikelse,
en låda med förtvivlan,
en låda med tålamod,
en låda med otålighet.
Det finns också en låda med hat,
en låda med ilska,
en låda med kel,
en låda för "jag-orkar-inte",
en låda med "vad-ska-jag-göra?"
och en låda med de
allra hemligaste hemligheterna.
Det finns fler lådor ändå.
Du kan fortsätta själv
med hur många lådor du vill.

Fru talman! Det som är viktigt är vad vi fyller dessa lådor med. Li-
vet blir det lådorna är fyllda med. Tack.

Anf. 64 TALMANNEN

Får jag rikta ett särskilt tack till talaren för att också vi som sitter
bundna här i dag får Dagens dikt.

*Allmän kulturverksam-
het, m.m.*

Anf. 65 EWA LARSSON (mp)

Fru talman! Jag slappnade av så dant till diktläsningen att jag glöm-
de att sitta beredd. För mig är kultur ett område där människan kan ta
fram sina bästa mänskliga sidor. Charlotta har hjälpt mig i dag att må
litet bättre och kunna ta fram litet bättre av mig själv. Tack!

Jag vill först yrka bifall till reservationen 11, som handlar om sär-
skilda insatser för barn och ungdom. Det gör jag utifrån att vi i Miljö-
partiet vill styra upp de särskilda medel som regeringen har avsatt för
barn och ungdom.

Vi vill avsätta 5 miljoner till fria teater- och dansgrupper som spelar
särskilt för barn och ungdomar. Vi vill styra 5 miljoner till grupper som
samarbetar med barn i gemensamma kulturprojekt, där barnen och
ungdomarna är delaktiga både som producenter och som konsument.

Sedan vill jag också yrka bifall till reservation 25. Det är ett utta-
lande om en samisk nationalteater. Vi tycker att det är angeläget att
planerna på en samisk nationalteater nu äntligen kan förverkligas.

Med tanke på att planer nu har utarbetats och att Kulturrådet anser
att uppbyggnaden av en samisk teater bör kunna påbörjas under bud-
getåret 1995/96 anser Miljöpartiet att regeringen snarast bör återkom-
ma till riksdagen med ett förslag om hur medelsanvisningen för ända-
målet kan ske.

Anf. 66 ANDERS NILSSON (s)

Fru talman! Detta betänkande heter Allmän kulturverksamhet. Det
är en mycket varierad verksamhet som där behandlas. Jag skulle kunna
kalla det någonting av kulturens diversehandel. Omfattningen är fak-
tiskt ganska stor. Det rör sig om ungefär 250–300 miljoner till kulturen
inom detta område. Det är pengar som går till myndigheter och institu-
tioner, lokalhållare, internationellt samarbete, folkrörelser och eftersat-
ta grupper, m.m.

Jag vill här gärna peka på några punkter. De innebär offensiva
satsningar som främst går ut på en ökad delaktighet.

Det gäller först det nya anslaget på 15 miljoner till satsningar för
barn och ungdomar. Det finns motioner som innebär ökade belopp på
just detta område. Det låter gärna som att regeringen och Socialdemo-
kraterna skulle vara njugga på området, men det är det alls inte fråga
om. Det är en kraftig offensiv satsning.

Den andra punkten är kultur i arbetslivet, där vi ökar anslaget gans-
ka ordentligt. Jag vill gärna i detta sammanhang rikta mig till Lennart
Fridén. Han påpekar att han inte anser att dessa pengar alltid kommer

till rätt adress. Jag menar att medicinen inte är att dra in pengarna, utan det är faktiskt att se till att de når rätt adress.

Många av de anslag som behandlas i detta betänkande syftar till att nå fler människor. Många har tidigare i debatten varit inne på det, och det är värt att stryka under ytterligare. Det är särskilt viktigt i en tid som nu med svåra samhällsproblem.

Ett annan kännetecknande egenskap hos dessa pengar är att en mycket stor del av dem går till utvecklingsverksamhet. Det är en mycket väsentlig uppgift. Det är fråga om att pröva nya vägar för att nå nya grupper med kulturen. Det är också frågan om att stödja nyskapande på olika sätt.

Jag menar därför att det är väsentligt att hålla uppe nivån på den här typen av anslag. Det blir lätt så inom kulturområdet, liksom inom andra områden, att pengar lätt binds upp i fasta kostnader, investeringar och personal, medan det blir väldigt knappt om rörliga medel av olika slag. Många av dessa anslag är sådana rörliga medel som kan användas till nyskapande inom områden som för dagen är väsentliga.

De statliga pengar som satsas på kulturen på detta sätt genererar både regionala och lokala insatser som är betydande. Landsting, kommuner, folkrörelser, institutioner och alla de kreativa människor som finns i olika projekt bidrar på olika sätt med resurser som gör att dessa pengar blir större.

Om vi skulle räkna alla de människor som på ett eller annat sätt blir delaktiga i alla kulturaktiviteter som dessa medel ger upphov till skulle vi komma upp till en väldigt hög siffra.

Fru talman! Det går naturligtvis att ha väldigt olika meningar om hur dessa pengar skall användas. Det finns också 25 reservationer till detta betänkande. Med undantag för Moderaterna, som föreslår anslagsminskningar av ganska betydande mått, är det ändå fråga om detaljförändringar. Jag tar det som uttryck för en ganska stor samsyn om att dessa pengar är väsentliga och likaså de ändamål de skall gå till. Det kan naturligtvis vara väl motiverat, och med större resurser skulle sannolikt flera av dessa motionskrav kunna tillgodoses.

Jag vill emellertid göra några radanmärkningar till dessa reservationer.

Anslaget till barn och ungdom är, som jag sade, ett nytt anslag. Jag anser att det inte är särskilt förståndigt att i inledningsfasen med ett nytt anslag låsa upp till vilka ändamål de pengarna skall användas. Det finns förslag från flera olika partier till hur dessa pengar skall destinerar.

Det kan faktiskt finnas ändamål som är synnerligen angelägna att ge pengar till ur detta anslag men som i dag inte av någon anledning har uppmärksamats i motioner. Om då en stor del av pengarna är upplåsta till skolan eller till annat kan det innebära att angelägna ändamål inte får de anslag som de skulle behöva.

Jag är övertygad om att både kultur i skolan och andra ändamål som här har tagits upp i debatten kommer att få rännilar ur dessa pengar, kanske inte bara rännilar utan ganska stora bäckar och flöden. Men jag tycker inte det är rimligt att Sveriges riksdag skall låsa upp detta. Det

finns myndigheter, organisationer och andra som kan göra ansökningar och där pengarna fördelas efter det att det finns ett ordentligt underlag.

Om jag i dag skulle ha uppgiften att fördela 15 miljoner till särskilda insatser för barn och ungdom har jag inte den kunskapen och detaljkännedomen att jag skulle kunna göra det på ett rättvist och bra sätt, utan det är förnuftigt att vänta med det.

I anslutning till detta vill jag vända mig till Charlotta Bjälkebring. Hon säger att lyckan för hennes del inte är fullständig. Tack och lov för det! Jag tror att ett fullständigt lyckotillstånd kunde bli litet enformigt i längden. Det är nog bra att ha någonting att vänta på och arbeta för. Jag är ganska övertygad om att Barnkulturcentrum i Eskilstuna är en institution som kan komma att få del av de här pengarna för barn och ungdom liksom även av andra former av utvecklingspengar som finns inom detta anslag. Jag är alltså säker på att det finns en liten låda för själen även i Eskilstuna genom vilken man kan få del av detta anslag.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på reservationerna.

Anf. 67 EWA LARSSON (mp) replik

Fru talman! Om det är förnuftigt eller inte att låsa ett nytt anslag kan vi ju ha delade meningar om. Jag tycker att det är väldigt förnuftigt att styra. Jag vill som politiker vara med om att påverka vad dessa nya anslagsmedel skall användas till.

Vi vill låsa två tredjedelar av anslaget till de fria teatergrupperna och dansgrupperna. Deras verksamhet har i mycket varit inriktad just på barn och ungdom, och vi tycker att de skall få möjlighet att utveckla detta arbete. Vi tycker att de i dag arbetar fantastiskt bra.

Det är sedan en tredjedel kvar, som vi inte har styrt upp, och därvidlag finns det möjligheter till nya innovativa förslag. Men att snuttifiera hela anslaget tycker vi är mycket olyckligt. Att 15 miljoner skulle gå ut till olika individuella sökande tycker vi inte skulle ge varaktiga resultat. Vi har i dag grupper som med stor fördel arbetar för barn och ungdom, och vi tycker att de skall kunna få utveckla den verksamheten.

Anf. 68 ANDERS NILSSON (s) replik

Fru talman! Det som jag sade om att inte låsa detta anslag förhindrar inte på något sätt att anslag så småningom kan utgå till alla de ändamål som Ewa Larsson talar om. Jag menar att två tredjedelar av de 15 miljonerna är en mycket stor andel. Ett nytt anslag skall då komma till och tas i anspråk, och det vore verkligen inte förnuftigt av riksdagen att i detalj besluta om hur två tredjedelar av det skall användas. Jag har fullt förtroende för att departementet kan fatta bättre beslut än vad vi kan göra, och det kommer att göra det efter att ha fått in ansökningar och efter att ha tagit del av vilka ändamål som är väsentliga för organ av olika slag som arbetar med barn och ungdom.

Däremot tror jag att det kan vara förnuftigt av oss att så småningom följa upp hur medlen har använts. Jag skulle inte bli det minsta förvånad, om det då visar sig att en stor del av pengarna har använts just så som Ewa Larsson önskar.

Anf. 69 EWA LARSSON (mp) replik

Fru talman! Jag vill förtydliga att det bara är 5 miljoner som vi vill specialdestinera till de fria teatergrupperna. Det råkar också motsvara den summa som de behöver för att kunna utveckla denna verksamhet. Vi tror att deras beräkningar beträffande det nya anslaget är korrekta och stödjer dem.

Vi vill rikta de andra 5 miljonerna till verksamhet där barn och ungdomar själva är med som producenter. Vi vill politiskt markera att vi tycker att det är viktigt att man inte bara konsumerar utan också själv producerar.

Jag hoppas att det blir just på detta sätt som medlen kommer att fördelas, men osvuret är bäst, och vi gör därför en markering med vår lilla uppskrivning.

Anf. 70 ANDERS NILSSON (s) replik

Fru talman! Det är i och för sig riktigt att det är 5 miljoner som Miljöpartiet vill låsa för det här ändamålet, men det finns dessutom ett parti som vill låsa 5 andra miljoner för arbete med kultur i skolan. Om vi följer dessa förslag skulle alltså två tredjedelar av pengarna vara låsta.

Det är vidare bara att notera att vi har olika syn på hur strikt riksdagen i detalj skall styra vad varenda krona skall användas till. Vi kan nog leva med den oenigheten, och vi har anledning att återkomma till diskussioner av detta slag.

Anf. 71 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik

Fru talman! Anders Nilsson sade i sitt anförande att man inte vill låsa dessa pengar för utpekade ändamål. Jag menar att budgetposten om 15 miljoner kronor redan är utpekad till barn och ungdomar av regeringen själv. Vad vi från Centern gör i vår partimotion är att peka ut kanaler för att låta dessa pengar få effekt. Vi anser att skolan är den självklart bästa kanalen för att få till stånd ett brett resultat.

Anders Nilsson sade att man inte vill låsa pengarna till fasta kostnader utan vill att de skall användas rörligt. Jag vill hävda att skolan därvidlag är en bra kanal. Där har vi redan de fasta kostnaderna betalda, både för lokaler och för personal, och pengarna skulle verkligen kunna utnyttjas maximalt som ett effektfyllt instrument för barn- och ungdomskultur.

Jag vill avslutningsvis säga när det gäller finansieringen av det påslag om 5 miljoner kronor som vi vill ha till barn och ungdomar att anslagsposten Kultur i arbetslivet ökar från 5 miljoner kronor till 11 miljoner kronor, dvs. med 6 miljoner kronor. Vi har inte motsatt oss en ökning. Vi säger bara: Låt denna ökning stanna vid 1 miljon kronor! Då blir det ändå 6 miljoner kronor kvar till kultur i arbetslivet. De övriga 5 miljoner kronorna går till barn- och ungdomskultur i skolan.

Anf. 72 ANDERS NILSSON (s) replik

Fru talman! Under 80-talet införde den dåvarande socialdemokratiska regeringen ett anslag om – också då – 15 miljoner kronor till

kultur i skolan, något som så småningom visade sig få en mycket stor betydelse för kulturaktiviteter bland barn i skolan.

Om vi nu skulle fastna för att destinera 5 miljoner till skolan, är detta ett bindande beslut. Jag skulle inte för ett ögonblick vara förvånad om det blir så, när detta slutligen skall beslutas, att den del av medelsbeloppet som visar sig gå till kulturverksamhet i skolan blir större än 5 miljoner. Om vi då har låst oss vid beloppet 5 miljoner, är det inte alls bra. Det är möjligt att 7, 8, eller 10 miljoner kommer att gå via skolan, och jag menar därför att denna låsning inte är förnuftig.

Anf. 73 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Fru talman! Anders Nilsson gör mig åtminstone litet lycklig, eftersom han faktiskt öppnar för att Barnkulturcentrum kan få del av dessa pengar. Det rör sig faktiskt enbart om 750 000 kr under en 18-månadersperiod, och utskottet har också en mycket positiv skrivning om Barnkulturcentrum. Även det gör mig väldigt glad.

Jag anser dock att om man kan omfördela medel till Arbetets museum, till hemslöjden och till Konstfrämjandet, borde man också kunna ge pengar till Barnkulturcentrum i Eskilstuna.

Anf. 74 ANDERS NILSSON (s) replik

Fru talman! Jag vill upprepa för Charlotta L Bjälkebring att detta ändamål såvitt jag förstår är sådant att det kan finnas rimliga och goda skäl för både Kulturrådet och andra som fördelar pengar att stödja Barnkulturcentrum i Eskilstuna. Naturligtvis är det ett dilemma när vi har att behandla en mängd olika anslag. Vi har gjort justeringar i förhållande till regeringens förslag på ett antal punkter som är behjärtansvärda, men vi har inte tyckt att vi kunnat tillmötesgå det här kravet.

Det är i och för sig beklagligt, eftersom jag inte tror att någon i denna församling skulle se det annat än som värdefullt att kunna ge de här pengarna. Men kan vi inte trösta oss dels med att det finns en möjlighet att det ändå kommer pengar till detta på olika vägar, dels med tanken att livet inte tar slut i och med utgången av detta budgetår?

Anf. 75 LENNART FRIDÉN (m)

Fru talman! För att anknyta till talet om en mer eller mindre fullständig lycka vill jag säga att det behövs både sol och regn för att det skall växa. Det kanske inte skadar med en liten regnskvätt då och då.

Det är också nyttigt att se över sin verksamhet. Vi sade oss i dag när vi hade besök av Riksradiochefen att, som det heter på tyska, Hunger ist der beste Koch. Man behöver kanske då och då tänka efter litet grand och pröva vad man kan göra av de resurser som man har, för att ytterligare förbättra verksamheten.

Till Anders Nilsson vill jag säga att poängen inte var att pengarna från anslaget Kultur i arbetslivet hade nått fel adressat. Som jag ser det är det en försvarande faktor att, som kulturskaparna i Kulturrådets styrelse påpekar, dessa medel går till två stora fackföreningsrörelser enligt en överenskommelse mellan dem. De når i mycket liten ut-

Prot. 1994/95:87
6 april

Allmän kulturverksamhet, m.m.

sträckning ut till kulturarbetare och andra som skulle njuta av det som de producerar. Det är en felaktig princip.

Jag är överens med Anders Nilsson när det gäller satsningen på barn och ungdom. Också vi har ställt oss bakom den. Inte heller vi har velat prioritera inom den. Det är viktigt att nysatsningar kan kreeras inom barn- och ungdomskulturen utan att vi i riksdagen beslutar hur de skall se ut. Kulturen skapar sig själv. Den kan aldrig skapas genom några demokratiska och politiska beslut.

Jag talade tidigare om det viktiga i att satsa på skolan. Jag vill i konsekvens med det säga att jag anser att kulturen inte är något som skall komma ovanifrån i skolan, utan man skall i pedagogiken och metodiken använda sig av kulturen. På det sättet får vi den bästa skolan.

Anf. 76 ANDERS NILSSON (s)

Fru talman! Jag tycker att det är ganska naturligt att en stor del av pengarna till kultur i arbetslivet kanaliseras via aktiviteter som ABF och TBV står bakom, eftersom det är i dessa studieförbund som arbetstagarna är organiserade. Dessa studieförbund är deras medlemsorganisationer. Det är lika naturligt som vad som var fallet i samband med en kulturupplevelse som jag hade ute på den skaraborgska landsbygden, där Konstfrämjandet och LRF tillsammans satte upp en stor vandringsutställning, som gick genom landet, nämligen Bonden i konsten. Det var helt naturligt att dessa organisationer erbjöd en väg att nå ut med konst till grupper som inte är så vana vid konst.

Jag vill till Lennart Fridén också säga att det faktiskt är mycket stora belopp som moderaterna vill spara på detta anslag. Det är fråga om nästan 30 miljoner, och det är en betydande besparing i förhållande till beloppets storlek. Den får faktiskt negativa effekter på verksamheten.

Anf. 77 LENNART FRIDÉN (m)

Fru talman! På anslagsposten Kultur i arbetslivet kan vi inte spara 30 miljoner, eftersom anslaget inte har varit så stort. Men man kan fråga sig vad som gör att syndikalister och SACO-medlemmar, som inte är anslutna till någon av de berörda organisationerna, inte skall kunna få del av denna verksamhet. Överenskommelsen är felaktig, och det är bättre att verksamhet med kultur i arbetslivet får förhandlas fram mellan arbetsmarknadens parter.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

Föredrogs
Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU19
Kulturmiljövård (prop. 1994/95:100 delvis)

Kulturmiljövård

Anf. 78 CARL-JOHAN WILSON (fp)

Värderade talman! Jag har i en motion försökt stimulera utskottet till en satsning om 5 miljoner kronor på något som egentligen inte hör till den kulturmiljövård som vi nu talar om, nämligen en ny forskarsal vid emigrantinstitutet i Växjö. Jag tycker att de insatser som man där har gjort är så goda även ur kulturmiljövårdssynpunkt att institutet borde stödjas. Satsningarna där har ökat, och i samarbete med Högskolan i Växjö skall man nu också forska om immigration, alltså om människor som har flyttat till Sverige.

Motståndet i utskottet var så totalt att jag inte brytt mig om att reservera mig i ärendet, men jag vill ändå till protokollet markera att jag egentligen tycker att man gott kunde ha satsat de här pengarna. Det skulle ha gynnat sysselsättningen och skulle ha haft stor betydelse för den framgångsrika verksamhet som bedrivs vid emigrantinstitutet i Växjö.

Värderade talman! En viktig del av kulturpolitiken är att skapa förståelse för och vårda vårt gemensamma kulturarv. Under förra regeringsperioden, med Birgit Friggebo som kulturminister, gjorde man betydande satsningar för att bevara kulturmiljöer. Det har vi hänvisat till i betänkandet. Av det skälet har det förslag till ökning av insatserna som Folkpartiet har kommit med inte vunnit gehör hos utskottets majoritet. Trots det föreslår Folkpartiet i reservationen en ökning med 30 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Man kan undra varför man föreslår öknings på några miljoner hit och dit när det från början finns ett ganska gott anslag. När regeringens proposition kommer och de olika partierna börjar studera den redovisas olika ambitionsnivåer. I detta fall tyckte vi i Folkpartiet att det fanns goda skäl att förstärka insatserna på kulturmiljövårdens område ytterligare.

Det här är en viktig del av Folkpartiets kulturpolitik. Jag ville med detta inlägg i debatten markera det.

Anf. 79 LEO PERSSON (s)

Fru talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Jag vill dessutom påvisa det som herr Wilson var inne på. Inom kulturmiljövårdsområdet har vi faktiskt haft hyggligt med pengar på sista tiden.

I förra årets betänkande konstaterade utskottet att 195 miljoner kronor av s.k. arbetsmarknadsmedel skulle kunna användas till kulturmiljövård. Så har skett. Därigenom kunde utskottet konstatera att medelstildelningen för i år skulle kunna minskas.

I årets budgetproposition föreslår regeringen att drygt 112 miljoner kronor anvisas för kulturmiljövården. Dessutom har regeringen för

innevarande budgetår anvisat ytterligare 75 miljoner kronor av s.k. sysselsättningsskäl till kulturmiljövården. Det ger arbetstillfällen under våren och sommaren inom detta område.

Det har gjort att det trots kristider har tillkommit stora investeringar inom kulturmiljövårdsområdet. Arbetsmarknadsläget är fortsatt mycket svårt. Vi vet att det inom kulturmiljövården finns objekt som är värdefulla att åtgärda, men att det just nu är svårt att höja anslagen på grund av det ekonomiska läget.

Naturligtvis får detta övervägas i det fortsatta arbetet med att lösa problemet med sysselsättning för många arbetslösa. Om det framdeles kan bli aktuellt med nya satsningar inom kulturmiljövårdsområdet vet vi att många objekt är mycket personintensiva och ger sysselsättning åt många.

Därför får vi ändå tycka att anslaget i årets budgetproposition är hyggligt tilltaget.

En annan sak i betänkandet som jag skulle vilja ta upp är omorganisationen på Riksantikvarieämbetet. Museiutredningen har i sitt betänkande föreslagit att Statens historiska museer och Institutionen för konservering vid Riksantikvarieämbetet organisatoriskt skall skiljas från Riksantikvarieämbetet för att i stället ingå i en ny museienhet.

Riksantikvarieämbetet genomför nu en omorganisation som innebär att man vill avveckla Institutionen för konservering som egen institution och lägga in verksamheten som en enhet inom Riksantikvarieämbetet.

Eftersom Kulturutredningen har att ta ställning till Museiutredningens förslag kan frågan om Riksantikvarieämbetets organisation komma att aktualiseras på nytt.

Fru talman! För mig känns det angeläget att starkt markera för Riksantikvarieämbetet att utskottet inte gillar att man föregriper Kultur- och Museiutredningen och genomför en omorganisation som kanske ånyo måste ändras. Riksantikvarieämbetet bör alltså avvakta med den bit som berör det ämne jag har redogjort för.

Med detta har jag yrkat bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 80 ELISABETH FLEETWOOD (m)

Fru talman! Det handlar om vårt gemensamma kulturarv – nästan det viktigaste vi har att debattera i dag i denna kammare. Det kan låta som en motsägelse att vi inte har antecknat så kort talartid för något annat betänkande som för detta – 20 minuter totalt – men det är inte en motsägelse. Det visar just vårt gemensamma intresse för detta område. Carl-Johan Wilson har litet mer pengar än vi andra, men annars är vi helt eniga om hur viktigt detta område är.

Det gäller två viktiga lagar: kulturminneslagen och naturresurslagen. Planeringen av hur vi skall följa dem tas fram av länsstyrelserna, vissa läns museer och vissa kommunala museer. Vi försöker med gemensamma krafter bevara det kulturarv som vi har ärvt och skall lämna i arv till våra barn.

Jag tänker inte säga mer, fru talman, med tanke på den enighet som finns. Jag tyckte att det var viktigt att påpeka att talartiden kanske blir som kortast just när enigheten är som störst.

Prot. 1994/95:87
6 april

Kulturmiljövård

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

NU17 Vissa bankfrågor

Mom. 2 (bankgarantiavgift)

1. utskottet
2. res. 1 (fp, kds)
3. res. 2 (c)
4. res. 3 (v)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 3 (statens ägande av Nordbanken)

1. utskottet
2. res. 5 (m, fp, kds)
3. res. 6 (v, mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU15 Övergripande kulturfrågor

Mom. 17 (frågan om införande av en bibliotekslag)

1. utskottet
2. res. 2 (v, mp)

Votering:

274 för utskottet

32 för res. 2

1 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 146 s, 74 m, 24 c, 18 fp, 12 kds

För res. 2: 18 v, 14 mp

Avstod: 1 m

Frånvarande: 15 s, 5 m, 3 c, 8 fp, 4 v, 4 mp, 3 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU18 Museer m.m.

Mom. 3 (beräkning av medel till Arbetets museum)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

189 för utskottet

75 för res. 1

44 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 4 c, 3 fp, 18 v, 14 mp, 3 kds

För res. 1: 75 m

Avstod: 20 c, 15 fp, 9 kds

Frånvarande: 14 s, 5 m, 3 c, 8 fp, 4 v, 4 mp, 3 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU16 Allmän kulturverksamhet, m.m.

Mom. 11 (beräkning av medel för anslagsposten Särskilda insatser för barn och ungdom)

1. utskottet

2. res. 6 (c)

Votering:

267 för utskottet

24 för res. 6

17 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 75 m, 2 fp, 18 v, 13 mp, 12 kds

För res. 6: 24 c

Avstod: 16 fp, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 5 m, 3 c, 8 fp, 4 v, 4 mp, 3 kds

Mom. 12 (användningen av medlen under anslagsposten Särskilda insatser för barn och ungdom)

1. utskottet

2. res. 11 (mp)

Votering:

259 för utskottet

14 för res. 11

35 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 75 m, 5 c, 2 fp, 18 v, 12 kds

För res. 11: 14 mp

Avstod: 19 c, 16 fp

Frånvarande: 14 s, 5 m, 3 c, 8 fp, 4 v, 4 mp, 3 kds

Mom. 13 (ett barnkulturcentrum i Eskilstuna)

1. utskottet

2. res. 12 (v)

Votering:

288 för utskottet

20 för res. 12

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 75 m, 24 c, 17 fp, 13 mp, 12 kds

För res. 12: 1 fp, 18 v, 1 mp

Frånvarande: 14 s, 5 m, 3 c, 8 fp, 4 v, 4 mp, 3 kds

Isa Halvarsson (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 14 (beräkning av medel för anslagsposten Kultur i arbetslivet)

1. utskottet

2. res. 13 (m)

Votering:

206 för utskottet

76 för res. 13

26 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 12 c, 3 fp, 18 v, 14 mp, 12 kds

För res. 13: 75 m, 1 c

Avstod: 11 c, 15 fp

Frånvarande: 14 s, 5 m, 3 c, 8 fp, 4 v, 4 mp, 3 kds

Mom. 20 (uttalande om en samisk nationalteater)

1. utskottet

2. res. 25 (v, mp)

Votering:

275 för utskottet

32 för res. 25

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 147 s, 75 m, 23 c, 18 fp, 12 kds

För res. 25: 18 v, 14 mp

Frånvarande: 14 s, 5 m, 4 c, 8 fp, 4 v, 4 mp, 3 kds

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU19 Kulturmiljövård

Kammaren biföll utskottets hemställan.

11 § Anslag till polisväsendet, m.m.

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU14

Anslag till polisväsendet, m.m. (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 81 LARS BJÖRKMAN (m)

Fru talman! Justitieutskottets betänkande nr 14 avhandlar anslagen till polisväsendet m.m., anslagen B1-B5.

I det reformarbete som bedrivits under tiden från 1991 fram till den period som budgetförslaget nu omfattar har stora förändringar genomförts i Polisens organisation och nya arbetsmetoder har kunnat införas. Kvar står självfallet Polisens viktigaste uppgift, att bekämpa brottsligheten och att förebygga och förhindra att nya brott begås.

Statsmaktens styrmedel löper genom de prioriteringsbeslut vilka är riktlinjer för resursanvändning och resursfördelning ut till de regionala och lokala polismyndigheterna som har att fatta de verkställande besluten. Det nya budgetsystem som infördes budgetåret 1992/93 bygger på resultatstyrning av verksamheterna. Riksdag och regering kan med denna form av målstyrning bättre följa och utvärdera verksamheten.

Det övergripande målet att minska brottsligheten och öka medborgarnas trygghet kvarstår. Ett ökat samarbete mellan medborgare och polis har funnit en form i den närpolisverksamhet som nu är under uppbyggnad i hela landet.

Genom ett ökat samarbete mellan institutioner, föreningar, myndigheter och företag skapas ett arbetsklimat som klart underlättar för såväl den förebyggande som den rent brottsutredande verksamheten. För att ytterligare effektivisera arbetet krävs kompetenshöjning på alla områden och fortsatt satsning på teknisk utrustning i närpolisverksamheten.

Den kvalificerade brottsutredningsverksamheten skall handläggas av kriminalpolisen, som med den nu beslutade organisationsändringen också ges förbättrade möjligheter att koncentrera verksamheten på spaning och utredningsverksamhet.

Fru talman! Frågan om hur Polisens arbete skall organiseras och vilka resurser som kan ställas till dess förfogande har genom åren varit föremål för ett antal politiska ställningstaganden. Den borgerliga regeringens satsningar på utbildning och ökningen av antalet poliser innebär att den samlade poliskapaciteten för första gången på lång tid nu står i samklang med behovet. Den neddragning på 500 miljoner som regeringen och Socialdemokraterna träffade överenskommelse om under hösten 1992 innebär dock tyvärr en viss förändring. Men genom det arbete och de förändringar i framför allt den administrativa organisationen har den operativa kapaciteten kunnat bibehållas och t.o.m. i någon mån kunnat förstärkas.

Genom indelningen i närpolisverksamhet respektive kriminalpolisverksamhet har ett effektivare arbetssätt skapats. Den generalistkompetens som finns inom poliskåren kan nu bättre utnyttjas. Det är enligt vår mening viktigt att arbetet med att bygga upp närpolisverksamheten

fortsätter tills den inom en ganska begränsad tidsrymd omfattar hela landet.

Narkotikamissbruket är ett av samhällets allvarligaste och mest svårslösta problem. Missbruket orsakar stort lidande för missbrukaren och dennes omgivning. Narkotikan utgör dessutom en inkörsport till annan brottslighet. Vi moderater har därför alltid förordat en mycket restriktiv politik på detta område. Vi kan konstatera att den strikta hållning som vi intagit gentemot missbruket har inneburit framgång visavi andra länders narkotikapolitik. Det är därför av största vikt att kraftfulla åtgärder nu sätts in mot just dessa problem.

Genom vårt inträde i den europeiska unionen bör Sverige enligt vår mening öka samarbetet med övriga europeiska nationer för att vi tillsammans med dessa länder skall kunna bygga upp ett informationsnät vad gäller knarkets spridningsvägar. Sverige bör också aktivt motverka de tendenser till narkotikoliberalisering som för närvarande finns i vissa politiska grupperingar inom EU-parlamentet. Om vi lyckas med målsättningen att tränga tillbaka narkotikan, kommer också annan brottslighet att kunna minska.

Den ekonomiska brottsligheten visar en oroande tendens att öka i omfattning, såväl i ekonomiska termer som i antalet brottslingar. Polisbristen i början av 90-talet medförde att många ekobrottsanmälningar inte kunde bli föremål för tillräcklig utredning. Därmed växte ärendebalansen, och antalet icke färdigutredda brott ökade. Åtgärder som vidtogs av den borgerliga regeringen har lett till att fler brottsutredningar nu slutförs än tidigare.

Men det besparingsförslag som regeringen nu har lagt fram kommer att innebära en försvagning när det gäller denna viktiga del av brottsbekämpningen. Därför avvisar vi med bestämdhet de föreslagna resursneddragningarna.

Fru talman! För att kunna intensifiera kampen mot ekobrottsligheten har Rikspolisstyrelsen tilldelats extra anslag. I vår partimotion har vi kraftfullt understrukit behovet av att kampen mot den ekonomiska brottsligheten får fortsätta med full kraft.

Viktigt i detta sammanhang är då att den kompetenshöjning som måste till inom Polisen också kommer att omfatta såväl åklagare som andra berörda befattningshavare. Möjligheten att anlita extern kunskap från t.ex. skatterevisorer och datakonsulter måste självfallet också kunna utnyttjas. Det extraanslag om 30 miljoner som regeringen beslutade om för att förstärka åklagarverksamheten bör här kunna ge en positiv effekt.

Den ekonomiska brottslighetens förgreningar sträcker sig i allt större omfattning utanför landets gränser. Av samma skäl som på narkotikaområdet är det därför mycket viktigt att Sverige spelar en aktiv roll när det gäller att bygga upp och stärka det internationella polisarbetet även på ekobrottsidan.

Övervakningen av det tilltagande fusket med EU-bidragen kräver också en samordning med övriga medlemsländer.

Den tilltagande kriminaliteten i våra östra grannländer, inte minst vad gäller narkotika och ekonomisk brottslighet, kräver ökad uppmärksamhet.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
polisväsendet, m.m.*

samhet. Vi moderater föreslår fortsatt samverkan mellan tull och polis inom den s.k. Östersjökonferensens ram.

Fru talman! Försvaret för rättsstaten kräver att involverade myndigheter ges resurser i sådan omfattning att statsmaktens krav känns rimliga och riktiga. Vi moderater har heltäckande budgetförslag när det gäller att hantera den svåra ekonomiska kris som vi befinner oss i. I våra prioriteringar ingår att slå vakt om den nivåhöjning av polisväsendet som blev följden av den borgerliga regeringens satsningar. De organisationsförändringar som för närvarande är under genomförande tycks ge de positiva effekter som eftersträvs. När vi nu för första gången under lång tid förfogar över en poliskår som både numerärt och i kapacitet i stort motsvarar behovet är vi inte beredda att göra neddragningar i de operativa verksamheternas resurser.

Vi menar, fru talman, att redan den neddragning som beslutades efter den s.k. krisuppgörelsen tangerade smärtgränsen. Hela effekten av dessa besparingar har ännu inte slagit igenom. Att därutöver ålägga polisväsendet så kraftiga neddragningar som regeringen föreslagit betecknar vi som klart politiskt oansvarigt.

Att stoppa intagningarna till Polishögskolan måste med nödvändighet innebära att vi får ett minskat antal utbildade poliser i tjänst. Att detta får konsekvenser ute på fältet kan det knappast råda något tvivel om. Jag förmodar att de talare som företräder majoritetsförslaget närmare kommer att belysa hur de uttalade målsättningarna att inom poliskåren höja andelen kvinnor och personer med invandrarbakgrund skall kunna förenas med ett intagningsstopp. Enligt min mening ställer regeringen även här oförenliga krav. Anvisningen i regeringsförslaget om att den största neddragningen skall ske just i den lokala polisorganisationen är en mycket tydlig vink om att regeringens företrädare är beredda att urholka Polisens slagkraft.

Vi moderater menar att intagningarna till Polishögskolan skall fortsätta utan avbrott och avvisar alltså förslaget att temporärt upphöra med intagning av polisaspiranter. Att hänvisa till att vi just nu har ett fixerat antal poliser är knappast relevant i fråga om den uppgift som ålagts myndigheten. Som vi ser det är det enda relevanta att det skall finnas tillräckligt många poliser för att de uppgifter som vi beslutsfattare har ålagt dem skall kunna fullgöras.

Fru talman! Polisens uppgift är att skydda oss medborgare. Samtidigt skall de bekämpa och förebygga all form av brottslighet. I en situation där kriminalitet och våldsbrott tenderar att öka snarare än att minska anser vi oss inte kunna medverka till den resursförsvagning som regeringen föreslagit. Därför säger vi moderater nej till förslaget om neddragningar i Polisens operativa verksamheter.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservationerna nr 1 och nr 9 samt avslag på motsvarande moment i utskottets hemställan.

Anf. 82 INGBRITT IRHAMMAR (c)

Fru talman! Jag skall fatta mig mycket kort för att värna lyssnarnas öron och mina egna stämband.

Vår reservation 10 går ut på att vi inte kan ställa upp på regeringsförslaget med de besparingar som det innebär för Polisens verksamhet. Vi vill i stället tillföra 75 miljoner kronor utöver regeringens förslag för att bl.a. kunna bygga ut närpolisverksamheten, inte bara i städerna utan framför allt också i glesbygden.

Detta innebär också att intagningen till Polishögskolan kan fortsätta, vilket är nödvändigt för att få ett jämnare intagningssystem. Det är också en nödvändighet för polisverksamheten att Polishögskolan bevaras.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 10.

Anf. 83 SIW PERSSON (fp)

Fru talman! Varje dag kan vi läsa om och höra hur den internationella brottsligheten bara växer i omfattning. Den tar sig nya och alltmer avancerade former. Det handlar om gränsöverskridande narkotikahandel, penningtvätt, smuggling av vapen och handel med stulna fordon, för att bara nämna några exempel.

All brottslighet måste med kraft bekämpas, såväl här i Sverige som inom EU och övriga världen. Det skall aldrig löna sig att arbeta på fel sida om lagen. Det skall alltid löna sig att vara hederlig.

För att vi skall få någon framgång i det brottsbekämpande arbetet måste vi hela tiden utveckla det internationella samarbetet.

Vi bör särskilt verka för att samarbetet på narkotikaområdet inom EU utvecklas vidare bl.a. inom ramen för Europol.

När det gäller narkotikabekämpningen måste vi också på alla sätt motarbeta de legaliseringssträvanden som finns i vissa länder inom EU.

Fusk och bedrägerier lönar sig tyvärr både här i Sverige och inom EU. Det är alldeles för lätt att komma undan. Inom EU har man börjat att uppmärksamma dessa problem, men vi inom Folkpartiet menar att det inte räcker, utan vi anser att man måste ta kraftigare initiativ från svensk sida.

När det gäller internationella åtgärder mot barnpornografi finns det olika möjligheter bl.a. genom samarbete på polisiär nivå direkt mellan olika länder och genom Interpol.

Men det är också angeläget att regeringen inom EU med kraft driver frågan om bekämpning av barnpornografi och därvid utnyttjar de möjligheter till initiativ på området som EU-samarbetet faktiskt kan erbjuda.

Det är därför som vi inom Folkpartiet med glädje kan konstatera att utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om behovet av initiativ inom EU mot barnpornografi med anledning av motion K432.

Tyvärr ökar också olika former av våld. Det finns ett stort antal kvinnor som är utsatta för våld. Många av dem orkar av olika anledningar inte fullfölja sina anmälningar, och det är inte heller ovanligt att de känner sig både missförstådda och utlämnade när de kommer i kontakt med olika myndigheter.

Det är bra att man nu inom Polisen verkligen anstränger sig att både utbilda och vidareutbilda sin personal för att förbättra förståelsen för just dessa kvinnors situation.

Men det kan inte nog understrykas hur viktigt det är att våldet mot kvinnor på olika sätt uppmärksammas i utbildningen både inom Polisen och inom domstolsväsendet.

Vid Polishögskolan har det under de senaste åren bedrivits ett utvecklingsarbete med inriktning på problembaserad inläring. Förslaget till den framtida utbildningen har utarbetats med direkt tanke på närpolisverksamheten.

Arbetet som närpolis förutsätter att polisen ges en utbildning som gör den enskilde befattningshavaren skickad att arbeta problemorienterat.

I budgetpropositionen utgår man ifrån att nyrekryteringen till Polishögskolan skall upphöra under det kommande budgetåret.

Eftersom Polishögskolans utvecklingsarbete bedrivits på ett sådant sätt att det nya utbildningssystemet skulle ha kunnat startas redan i januari 1995 skulle ett intagningsstopp medföra att det nya arbetssättet försenas två år.

Ett sätt att genomföra det nya arbetssättet är att tillföra polisverksamheten en ny generation poliser med en annan kunskapssyn och nya arbetsmetoder. De nya poliserna skall vara det nya systemets spjutspetsar.

Att inte införa den nya utbildningen under det kommande budgetåret innebär att den investering som gjorts i utvecklingsarbetet och den lärarfortbildning som genomförts inför den förväntade starten kan spölieras.

För att möjliggöra att den nya polisutbildningen kommer i gång hösten 1995 föreslår vi i Folkpartiet att det av Rikspolisstyrelsen tilldelade medel skall omfördelas en summa. Denna summa skall motsvara kostnaden för att under envar av de tre terminer som infaller under budgetåret påbörja grundutbildningen av ett mindre antal aspiranter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 11.

Anf. 84 KIA ANDREASSON (mp)

Fru talman! Jag yrkar bifall till Miljöpartireservationerna 2, 12, 15, 18 och 21.

I proposition 100, som vi nu arbetar av del för del, handlar det inte bara om fördelningen av anslag, utan i denna proposition anges också inriktningen på arbetet. Miljöpartiet konstaterar då att miljöbrotten inte har fått något utrymme. De nämns på fem rader under avsnittet om ekobrott. Miljöbrotten har inte ens fått någon egen rubrik. På dessa fem rader hänvisas endast till att en ny miljöbalk skall framtas, och då skall alla problem med miljöbrott lösas.

Tyvärr är det inte så enkelt. Det är ju attityder, rutiner, kunskap och engagemang som måste till. Därför saknar vi just ett avsnitt om hur viktigt det är att ta itu också med dessa problem. Vi tycker att ekologiska brott skulle kunna räknas in i ekonomiska brott. Ekobrott prioriteras i proposition 100, och det handlar egentligen om samma saker. Man begår brott från ekonomisk synpunkt. Vi tycker att detta borde analyseras och tydligt uppges under den här rubriken.

Det finns många andra likheter. När ärendena kommer till domstol och till åtal är de väldigt krångliga. Det är fråga om långa utredningar, och det är svårt att väcka åtal. Det behövs då mycket mera resurser och en attitydförändring för att man skall kunna komma till rätta med dessa brott.

Det handlar alltså inte bara om polisväsendet, utan det rör sig om en hel kedja. Det behövs flera kontrollanter, utbildade poliser, åklagare och domare.

Men nu gäller det fördelningen av medel till polisväsendet. Miljöpartiet anser att de lokala polisorganisationerna har fått ett alldeles för stort sparbeting, 198 miljoner. Därför vill vi överföra 35 miljoner från Rikspolisstyrelsen till de lokala polisorganisationerna. Riksdagen har ju fattat beslut om en fortsatt utveckling mot decentralisering samt ökad inriktning mot förebyggande polisverksamhet. Detta motiverar alltså överföringen av de 35 miljonerna.

Det finns också bra intentioner i proposition 100. En av dessa är att man nu verkligen skall försöka att få ut poliser i närpolisverksamhet. Detta arbete innebär då förebyggande åtgärder, vilket vi i Miljöpartiet tycker är bra. Men det här arbetet kräver ju personal. Det kan inte bara datoriseras. Det är viktigt att poliserna etablerar kontakter med invånarna samt med organisationer och föreningar. Vitsen är ju att poliserna skall veta på förhand vad som är på gång och att de skall kunna stoppa planerade brott genom sin blotta närvaro. Att poliserna är synliga och att de kan promenera eller cykla i sitt närområde är ju det som är den stora poängen.

Miljöpartiets målsättning är att det skall finnas gott om poliser för att man skall kunna leva upp till den nya inriktningen av polisarbetet. Det är inte endast i storstäderna som det behövs förebyggande polisinsatser. Mer glest befolkade områden behöver också fler poliser med det här probleminriktade arbetssättet.

Dessutom står det i propositionen att man vill försöka att minska personal genom förtidspensionering och genom att underlätta för frivilliga avgångar. Det tycker inte Miljöpartiet är bra från samhällssynpunkt. Det är ju bättre att arbeta för att folk kan jobba kvar, speciellt när det behövs personal.

Vi kan också med glädje notera att det utbildas miljöpoliser. Jag talade tidigare om att det är en hel kedja som måste fungera. Där har det faktiskt blivit mycket bättre. Jag läste i tidningen att det nu har utbildats 18 miljöpoliser som kommer att arbeta på det viset. Tidigare har det bara funnits 10 miljöpoliser i hela landet, så de har ju inte kunnat utföra något stort arbete. Nu planerar man att kunna utbilda fler, och det är väldigt hoppfullt.

När det gäller Polishögskolan är regeringens förslag att man skall stoppa intagningen under 18 månader. Eftersom utbildningen varar i tre år är det väldigt svårt att avgöra hur prognoserna för samhället blir. Visserligen säger man att det i dag finns ett tillräckligt antal, men vi vet att mycket kan hända under kort tid. Det är lätt att göra felbedömningar.

Miljöpartiet anser att det är mycket bättre med en kontinuerlig intagning av ett mindre antal aspiranter. Vi vill tillskjuta 100 miljoner för denna verksamhet.

Under 1993/94 tog man in 650 respektive 500 aspiranter åt gången. Men om man i stället tar in hälften tror vi att det blir de som verkligen har en vilja och är målmedvetna som kommer att bli antagna. På det viset uppehåller vi ju en bra poliskår. När man tar in många oregelbundet är chanserna mycket större att aspiranter som kanske hellre vill göra någonting annat slinker med, och då blir det inte samma höga klass. Dessutom tycker vi att det är bättre med en utbildad reserv inom polisen än vad det är att stå utan utbildade poliser. Om det vill sig riktigt illa måste samhället annars hyra in vaktbolag som hjälp för att upprätthålla ordningen. Då blir ju målet om den brottsförebyggande verksamheten åsidosatt. Det kan ge väldigt allvarliga konsekvenser.

Utvecklingen går mot att det sker en uppdelning i miljöpoliser, narkotikapoliser och poliser som är mer inriktade på ekonomiska brott. Dessa poliser specialutbildas alltså inom ett område. Det kräver ju också väldigt duktig personal.

Precis som regeringen tycker vi att fortbildningen av redan utbildade poliser skall fortsätta, med miljörett, som jag sade tidigare. En lösning skulle kunna vara att det för poliser, som inom andra utbildningar, finns en grundutbildning och att man sedan kan välja ett specialområde.

Anf. 85 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 13.

Vi kristdemokrater accepterar inga besparingar inom rättsväsendet. Polisen kan säkerligen rationalisera och effektivisera sin verksamhet. Dessa effektiviseringsvinster skall komma polisväsendet till godo. Ingen har väl intryck av att vi i Sverige i dag har en överdimensionerad poliskår.

Ett av de viktigaste brottspreventiva medlen är hög upptäckrisk. Upptäcksrisk i dag för flera typer av brott är försumbar eller knappt mätbar. Jag tänker inte bara på rättsväsendets kollaps inför den ekonomiska kriminaliteten utan även på tryggheten i samhället i stort avseende våldsbrott, skadegörelse och förmögenhetsbrott. Vem fick senast sitt lägenhetsinbrott utrett och uppkärat? Vem kan acceptera att människor blir nerskjutna på öppen gata, nerslagna och misshandlade?

Polisen kan inte finnas överallt jämt och ständigt, men den insats som görs i dag är inte tillräcklig. Självfallet finns det inget utrymme för att montera ner delar av polisväsendet, t.ex. verksamheten vid Polishögskolan. Med den allvarliga brottsutveckling som vi har i dag får vi inte heller negligera att minskningar av polisiära resurser leder till ökad privat justis. Detta är ingen acceptabel utveckling. En av samhällets kärnverksamheter är att upprätthålla en rättsordning och i denna förbehålla utnyttjande av våld i statens händer. Så är inte fallet i dag, och det är allvarligt.

Helt oberoende av den statsfinansiella krisen måste rättsväsendet upprätthållas. Förmåner av välfärdskaraktär måste vika för vitala konstitutionella intressen av det civilrättsliga samhällets fortbestånd.

Fru talman! Det svenska polisväsendet är just nu inne i en ytterst dynamisk utvecklingsprocess. Nyckelord i denna omställning är målstyrning, ett problemorienterat arbetssätt, närpolisverksamhet och kvalificerad brottsutredningsverksamhet.

Målstyrningen syftar till att ge polisväsendet ett större ansvar och en ökad frihet över ekonomi och verksamhet. Regering och riksdag fastställer sålunda numera bara de övergripande verksamhetsmässiga och ekonomiska ramarna för Polisen.

Det problemorienterade arbetssättet innebär att Polisen mer aktivt skall använda sin kunskap om kriminella handlingar och deras orsaker till att förhindra att brott uppkommer. Polisen skall inte bara vara reaktiv utan arbeta aktivt och förebyggande.

Närpolisverksamheten syftar till att polisens generalistkompetens bättre tas till vara och att det lokala, vardagsnära polisarbetet uppvärderas och kommer närmare medborgarna.

Den kvalificerade brottsutredningsverksamheten är den andra sidan av det "polisiära myntet". Närpolisverksamheten kompletteras med en organisation på central och regional nivå som har kraft, kompetens och kunnande att ta itu med den allra grövsta brottsligheten.

Kring detta – målstyrningen, ett problemorienterat arbetssätt, närpolisverksamhet och den kvalificerade brottsutredningsverksamheten – råder bred politisk enighet. Denna enighet är en styrka för polisväsendet. Vi må ha delade meningar om enskildheter, men om huvudinriktningen råder enighet.

Låt mig, fru talman, emellertid kommentera två av de reservationer som är fogade till utskottets betänkande. Först frågan om vilket slags brottslighet Polisen skall prioritera.

I regeringens proposition anges mycket tydligt att kriminalpolitiken i sin helhet skall ägna särskild uppmärksamhet åt fyra frågor: det brottsförebyggande arbetet, kampen mot narkotikabrottsligheten, en kraftsamling mot våldet och kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Detta upprepas sedan under propositionens polisavsnitt.

I reservation 1 från Moderaterna och Folkpartiet kan man få intrycket att regeringen och utskottets majoritet inte anser att narkotikabrottsligheten skall vara ett prioriterat område för Polisen. Så är givetvis inte fallet.

Jag måste konstatera att det är litet trist att man här försöker frammana en åsiktsskillnad mellan partierna när någon sådan i själva verket inte finns. Narkotikabrottsligheten skall bekämpas av Polisen, var helst den förekommer.

Den andra kommentaren till reservationerna gäller detta betänkandes huvudfråga, nämligen de besparingar som kommer att falla på polisväsendets lott.

Fru talman! Samma vecka som det i riksdagen anordnas en särskild debatt med anledning av det akuta allvarliga statsfinansiella läget, samma vecka som regeringen – tillsammans med Centerpartiet – lägger fram ett omfattande program för att sanera statsfinanserna ligger på

Anslag till

polisväsendet, m.m.

riksdagens bord förslag om att freda en samhällssektor, rättsväsendet, från besparingar när alla andra skall vara med och ta sitt ansvar.

Det är måhända en ödets ironi för Moderata samlingspartiet och kds att dessa händelser råkar sammanfalla. Det får sägas vara dålig politisk tajming, om inte annat.

När justitieutskottet i höstas behandlade regeringens ekonomisk-politiska proposition, dvs. den som innehöll det första stora besparingspaketet under detta riksdagsår, uttalade utskottet följande i anslutning till en motion av Moderata samlingspartiet:

"Utskottet vill först konstatera att det allvarliga statsfinansiella läget gör att inget område kan undantas från besparingar. Enligt utskottets mening är det också möjligt att genomföra besparingar inom utskottets beredningsområde utan att centrala värden sätts på spel, förutsatt att besparingskraven anpassas till de krav som bör ställas i ett rättssamhälle.

Mot den bakgrunden finner utskottet det omöjligt att, som föreslås i motionen, helt och hållet freda en samhällssektor från besparingar när alla andra områden tvingas bidra till saneringen av statsfinanserna."

Vidare konstaterade utskottets mycket breda majoritet, bestående av Socialdemokraterna, Centern, Folkpartiet, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, att ett sådant här fribrev kan få allvarliga konsekvenser för just kampen mot brottsligheten. Man skrev så här: "Inte minst från kriminalpolitiska utgångspunkter är detta oacceptabelt. Rättsväsendet i sig kan aldrig kompensera att brottsförebyggande åtgärder gentemot barn och ungdomar i skolor och socialtjänst sätts på undantag genom ytterligare besparingar i dessa sektorer."

Så är det naturligtvis. Just så blir resultatet av att undanta rättsväsendet från besparingar när alla andra får bidra till sådana. Andra verksamheter drabbas som direkt har bäring på kriminalitetens omfattning.

Jag måste säga att här avslöjas hur kortsiktigt dess värre moderaterna tänker i kriminalpolitiken. Man inser inte sambanden, förstår inte orsakerna. Aldrig så många poliser kan inte kompensera dåliga uppväxtvillkor för barn och unga.

I Moderata samlingspartiets reservation 9 finns en mening som jag anser inte kan få passera obemärkt. Där står nämligen följande: "Ett stopp för rekrytering av nya poliser innebär – – – tvärtom en påtaglig risk för att brottsligheten och otryggheten i samhället ökar."

Detta, fru talman, är enligt min uppfattning ingenting annat än ren och skär skrämselfpropaganda. Fakta är nämligen följande.

Riksdagen hade 1992 inget att erinra mot dåvarande justitieminister Gun Hellsviks förslag om att antalet poliser i riket skall vara 16 700. I sommar kommer vi att ha knappt 17 500 poliser, klart fler än riksdagens mål.

Om ingen intagning till Polishögskolan sker under kommande budgetår, vilket regeringen nu föreslår i sitt besparingsprogram, kommer antalet poliser år 1998 att vara 17 200, alltså klart över det mål som riksdagen fastställde 1992.

Alltså: T.o.m. om tre år kommer antalet poliser att överskrida det antal poliser som riksdagen har uppställt som mål, även om ingen in-

tagning sker till Polishögskolan under nästa budgetår. Minskningen av det faktiska antalet poliser blir försumbar, och det först 1998.

Visst kommer besparingarna att ställa stora krav på rättsväsendet och polisväsendet – det är inget tvivel om den saken. Det krävs bl.a. att rationaliseringsarbetet bedrivs med kraft och så att nedskärningar av den operativa verksamheten undviks. Därutöver måste Rikspolisstyrelsen förbättra sina system för uppföljning av tillsyn av polisverksamheten.

Justitieutskottet förutsätter i detta sammanhang att regeringen noga och fortlöpande följer förändringsarbetet och, när detta kommit längre, låter utvärdera det i lämplig form och därefter redovisar det för riksdagen.

Låt mig avslutningsvis peka på en mycket viktig punkt, där utskottet kunnat enas kring en gemensam motion från samtliga partier med undantag för Moderaterna, nämligen att regeringen med kraft inom EU måste driva frågan om bekämpning av barnpornografi och utnyttja de möjligheter som EU-samarbetet kan erbjuda. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till justitieutskottets hemställan på de däri fogade punkterna och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 87 LARS BJÖRKMAN (m)

Fru talman! Jag kan konstatera att det råder en ganska stor diskrepans mellan de uttalanden, löften och utfästelser som regeringspartiet binder sig för dels i propositionen, dels i utskottets skrivningar. Jag efterlyste i mitt inlägg en förklaring till de effekter som neddragningarna får när det gäller de åtgärder som regeringen vill sätta in och som drabbar framför allt den lokala operativa verksamheten.

Svaret jag får är att vi lever på ödets ironi, som Pär Nuder säger, och menar att vi inte på något sätt tar ekonomiskt ansvar när vi vill värna alla samhällets invånare, inklusive de svagaste i samhället, genom att se till att polismakten har den inte bara numerär utan också slagkraft som krävs för att den skall klara sina uppgifter.

Pär Nuder kan läsa i våra motioner, där det finns mycket tydliga heltäckande ekonomiska lösningar för alla de politiska områdena, inklusive justitieområdet, som talar om vilka totala prioriteringar vi gör, detta till skillnad från den i och för sig väl utvecklade verbala konst som Socialdemokraterna för närvarande ägnar sig åt, genom att som Pär Nuder gör säga: Vi vill prioritera narkotikabrottsligheten, vi vill prioritera ekobrottsligheten osv.

Men hur klarar ni prioriteringarna, Pär Nuder, med de neddragningar som ni vill genomföra med det betänkande som föreligger? Tala om för oss alla, inte minst för poliskåren, var besparingarna kommer att slå igenom någonstans! Är det ute på fältet, där polismännen skall finnas, eller är det bara i betänkandet, där ni försöker gömma er bakom en rad skrivningar?

Jag tycker att det är på sin plats att ni verkligen står för konsekvenserna och inte verbalt försöker gömma er och skjuta skulden på andra.

Prot. 1994/95:87

6 april

*Anslag till
polisväsendet, m.m.*

Anf. 88 PÄR NUDER (s)

Fru talman! För ungefär 30 minuter sedan skulle jag tro, röstade samtliga moderata ledamöter i kammaren bifall till en reservation som gällde beräknande av medel till Arbetets museum. Där finns följande mycket tankvärda mening: Med hänsyn till rådande ekonomiska läge är det enligt utskottets uppfattning viktigt att alla sektorer bidrar till saneringen av statsfinanserna. Den meningen instämmer jag i. Den kan även översättas just till rättsväsendets område, som vi nu har att behandla.

Med tanke på det statsfinansiella läge som Sverige befinner sig i går det naturligtvis inte att skriva ut ett fribrev för en speciell samhällssektor, särskilt inte när man ställer krav på att andra samhällssektorer som har direkt bäring på det som Polisen har att hantera, nämligen kriminalitet, skall friskrivas.

Faktum är ju, Lars Björkman, som jag sade i mitt inledningsanförande, att antalet poliser genom stoppet av intagning till Polishögskolan inte kommer att minska förrän år 1998. Om moderaterna motsätter sig denna besparing må så vara. Men hur många poliser anser moderaterna att det behövs i Sverige? Varför ökar man i sitt budgetalternativ inte på med ytterligare poliser, så att brottsligheten skulle kunna gå ner radikalt? Det svaret anser jag att Lars Björkman är kammaren skyldig.

Anf. 89 LARS BJÖRKMAN (m)

Fru talman! Jag sade redan i mitt inledningsanförande att det inte finns någon möjlighet att fastställa ett exakt antal poliser som skall finnas. Det är omständigheterna som kräver att vi skall ha tillräckligt med polisresurser för att klara de behov och de målsättningar som riksdag och regering har uttalat.

När Pär Nuder svänger sig med tal som 17 000 poliser vill jag notera att det inte var de borgerliga partiernas sifferlek som ledde fram till den siffran. Det är en numerär som den socialdemokratiska regeringen har fastställt. Vi känner oss inte trygga med ett visst antal poliser, utan trygga först när de klarar att lösa de uppgifter de ställs inför.

Fru talman! I december, strax före jul, antog vi förslag i ett betänkande från justitieutskottet där vi i full enighet mycket tydligt markerade att vi skulle göra ett krafttag vad gäller satsningarna på ekobrottsligheten. Vi har gjort liknande uttalanden i dag när det gäller satsningarna på narkotikabekämpningen.

Vi har, Pär Nuder, i och för sig lärt oss att regeringens politik är något av en färskvara som har en mycket begränsad hållbarhet, men har det som uttalades i december om de här stora satsningarna, som utskottet var enigt om, plötsligen omvärderats till att i dag inte gälla? Är det den ekonomiska politik ni vill slå vakt om?

Vi har klart markerat i våra respektive motioner, som jag tidigare har redogjort för, att vi har tackning för de olika förslag som vi har lagt fram. Vi har valt att spara på administration och på säkerhetspolisidan när det gäller de anslagspunkter som vi har i denna hemställan. Men ni har dragit ner på framför allt den operativa verksamheten. Det tycker vi är allvarligt, därför att det drabbar den verksamhet där medborgarna

har förväntningar på att kunna känna trygghet. Det kommer ni inte att kunna erbjuda.

Prot. 1994/95:87
6 april

Anf. 90 PÅR NUDER (s)

Fru talman! Låt oss gå till dem som har att hantera besparingen i praktiken. Låt oss gå till poliserna själva och höra vad de har att säga om det förslag som vi nu har att ta ställning till.

Så här skrev Polisförbundets ordförande Gunno Gunnmo strax efter det att budgetpropositionen presenterades: Visserligen en del dramatik i budgetens drastiska sparkrav också för polisens del. Men sparkravet i sig får inte tilldra sig vårt största intresse. Vi har trots allt klarat oss relativt bra. Sparkravet är en realitet. Utmaningen ligger i hur vi i samspel mellan regeringskansli, Rikspolisstyrelse och förbund skall kunna slå vakt om den utvecklingsprocess som nu pågår inom polisen.

Sedan utvecklar Gunno Gunnmo hur det här skall kunna gå till inom befintliga resurser, med hänsyn tagen till den besparing som nu är nödvändig av statsfinansiella skäl.

Låt mig också avslutningsvis kommentera frågan om vilken typ av brottslighet som Polisen skall prioritera. Det råder faktiskt inga delade meningar på den här punkten. Polisen skall prioritera narkotikabrottslighet.

Jag vet inte hur jag skall kunna övertyga moderaterna om det här, men jag tror att det finns ett sätt, nämligen att hänvisa till moderaternas egen förträfflighet i det här avseendet under den gångna mandatperioden. I regeringens proposition står nämligen följande: Polisens insatser mot narkotikabrottsligheten måste fortsätta med oförminskad kraft. Regeringen noterar att polisen mellan budgetåren 1992/93 och 1993/94 ökat sina resurser mot narkotikabrott med ca 5 %.

Så står det – med oförminskad kraft. Vi skall alltså vara lika duktiga som Polisen var under den tid som Gun Hellsvik var justitieminister. Därom råder inga tvivel.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (narkotikabrottslighet)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp)

Votering:

207 för utskottet

92 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 143 s, 22 c, 16 v, 15 mp, 11 kds

För res. 1: 74 m, 18 fp

Frånvarande: 18 s, 6 m, 5 c, 8 fp, 6 v, 3 mp, 4 kds

*Anslag till
polisväsendet, m.m.*

Mom. 2 (miljöbrottslighet)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 12 (besparingar under budgetåret 1995/96)

1. utskottet

2. res. 9 (m)

3. res. 10 (c)

4. res. 11 (fp)

5. res. 12 (mp)

6. res. 13 (kds)

Förberedande votering 1:

15 för res. 12

12 för res. 13

270 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Förberedande votering 2:

18 för res. 11

15 för res. 12

267 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 11.

Förberedande votering 3:

23 för res. 10

18 för res. 11

259 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Förberedande votering 4:

72 för res. 9

23 för res. 10

205 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Göthe Knutson (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

161 för utskottet

74 för res. 9

65 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna.

För utskottet: 143 s, 17 v, 1 mp

För res. 9: 74 m

Avstod: 22 c, 18 fp, 14 mp, 11 kds

Frånvarande: 18 s, 6 m, 5 c, 8 fp, 5 v, 3 mp, 4 kds

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under dagens sammanträde fick avgöras i ett sammanhang vid morgondagens arbetsplenum.

12 § Anslag till domstolsväsendet, m.m.

Anslag till domstolsväsendet, m.m.

Föredrogs

Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU15

Anslag till domstolsväsendet, m.m. (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 91 ANDERS G HÖGMARK (m)

Fru talman! Till detta betänkande om domstolsväsendet har vi moderater fogat tre reservationer och ett särskilt yttrande. Två av reservationerna behandlar anslagsfrågor, den tredje behandlar våra synpunkter på sammansättningen av Domstolsverkets styrelse och Tjänsteförslagsnämnden. Vårt särskilda yttrande handlar om parlamentarisk medverkan i Domarutredningen.

Låt mig inledningsvis, fru talman, markera att domstolsväsendet har en central roll i den demokratiska rättsstaten. Domstolsväsendet utgör rättsväsendets viktigaste grundpelare och är ytterst den enskilde medborgarens rättssäkerhetsgaranti. Därför är det av så utomordentligt stor betydelse att vårt domstolsväsende fungerar, att det har rimliga villkor, att det organiseras på rätt sätt och att man inte stryper detta domstolsväsende genom farliga besparingar. Jag återkommer till det senare.

Domstolsväsendet befinner sig nu i ett intensivt utvecklingsskede och står inför omfattande organisatoriska förändringar. Huvuddelen av reformarbetet har påbörjats och bedrivits under den borgerliga regeringsperioden. Det är roligt att regeringen har fullföljt initiativ som tagits tidigare.

Ledstjärnorna i reformarbetet har varit att renodla domstolarnas uppgifter till rättsskipning och avlasta domstolarna olika typer av förvaltningsuppgifter som av tradition ankommit på dem. Tyngdpunkten i rättsskipningen bör ligga i första instans och överprövning – inte omprövning – bör vara andra instansens uppgift, medan de högsta domstolarna mera har rättsskapande och prejudikatbildande uppgifter.

På det organisatoriska och administrativa området bör domstolarna ges förutsättningar att själva, med stöd av Domstolsverket som central förvaltningsmyndighet, svara för sitt utvecklingsarbete och tillse att de krav som rättssäkerhet och rättsstatsprinciper i övrigt ställer på den dömande verksamheten blir tillgodosedda.

Vår uppfattning är att specialdomstolar bör så långt som möjligt avskaffas och deras uppgifter fogas in i det allmänna domstolssystemet.

Reformarbetet har bedrivits med hänsyn till att Sverige genom medlemskap i EU och inkorporering i Europakonventionen om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter fått en ny rättslig miljö där domstolarna blir direkt berörda.

Det är mot denna bakgrund angeläget att det arbete som bedrivits i bl.a. Hovrättsprocessutredningen förs vidare, och att den andra etappen i 1993 års domarutredning påbörjas utan dröjsmål.

Det är därför, fru talman, som vi moderater med viss förvåning noterat att det arbetet från regeringens sida uppenbarligen är tänkt – i strid mot direktiv – att ske utan parlamentarisk medverkan. Det har vi alltså noterat i det särskilda yttrande som vi fogat till betänkandet.

Mot den bakgrunden – att vi uppfattar domstolsväsendet så centralt – är det naturligt att vi från moderat sida agerar mot de omfattande besparingar regeringen föreslår. Vi tycker det är utomordentligt olyckligt att sådana föreslås. Man kan konstatera att under de närmast föregående åren har domstolarna på olika sätt – rapporter har entydigt vittnat om det – fått en alltmer orimlig arbetsbörda. Det kom kontinuerligt rapporter under 1980-talet om detta. Under de sista två tre åren tog man krafttag mot detta. Glädjande nog kunde man då förmärka att vi fick en mindre ökning av ärendebalanserna mot förut – det t.o.m. noterades vissa minskningar. Det var inga dramatiska minskningar, men det var ändå glädjande att inte försämringen fortsatte.

Förra året när man behandlade anslagen till domstolsväsendet fanns en bred enighet mellan regering och opposition om att inte göra besparingar. Jag tror t.o.m. att det nuvarande regeringsparti som då var i opposition föreslog en liten ökning av anslaget till domstolsväsendet på något tiotal miljoner kronor. Då fanns alltså en genuin uppslutning i denna kammare om vikten och värdet av att satsa på domstolsväsendet och se till att fortsätta den fina utvecklingen att om möjligt få ned ärendebalanserna.

Det låter så anonymt med ärendebalanser, fru talman, men det handlar om att människor av kött och blod får sin sak prövad i rimlig tid. Detta tillhör rättsstatens mest elementära insatser. Folk skall inte behöva vänta och vänta på att få sin sak prövad. Ordet ärendebalans är som sagt ibland litet anonymt. Därför är det viktigt att man lyfter fram vad det betyder för den enskilda människan. Det är viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt.

Det var alltså en utveckling som var på glädjande väg. Men nu har regeringen kommit med ett förslag i budgetpropositionen där neddragningar i storleksordningen 130–140 miljoner kronor föreslås. Det har också blivit utskottets majoritets uppfattning.

Det är alldeles uppenbart att när man presenterar besparingar i storleksordningen 5–8 % så kommer detta att få negativa konsekvenser för domstolarnas arbete. Även om man genomför förändringar av olika slag i regelsystemet – de skall fortsätta, det vill vi gärna instämma i, det är bra att det finns en uppslutning kring detta – är det naturligt att man

inte kan på ett enda bräde skära ned på det här sättet utan att det får konsekvenser.

Mot den bakgrunden vill vi reducera dessa besparingar till hälften, vilket framgår av vår reservation 3 som jag yrkar bifall till.

I reservation 2 vänder vi oss mot att man ur detta reducerade anslag till domstolsväsendet som regeringen föreslår skall föra över medel till Domstolsverket i storleksordningen 5 miljoner kronor.

I reservation 1 markerar vi vår principiella syn när det gäller sammansättningen av styrelsen för Domstolsverket och Tjänsteförslagsnämnden. Riksdagen beslöt om andra principer för den sammansättningen för något år sedan. Vi menar att de principerna bör fortsätta att gälla. Bl.a. kan det fackliga inflytandet, som nu föreslås återkomma med utskottsmajoritetens förslag, ske via de sedvanliga arbetsrättsliga paragraferna. Vi yrkar alltså avslag på den förändringen och menar att gällande ordning kan bestå.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 92 KIA ANDREASSON (mp)

Fru talman! Jag yrkar bifall till miljöreservation 4. Den gäller anslag på 2 miljoner till domstolarna som skall gå till utbildning och personalförstärkning av domare i miljörättsfrågor.

Fortfarande är det så att alldeles för få döms för miljöbrott inte för att inga sådana brott begås utan beroende på en dålig orsakskedja. Vi har inte effektiv övervakning och kontrollanter. Vi börjar få miljöpolis, som glädjande nog togs upp i det andra ärendet. Våra åklagare har mycket stora svårigheter och bristande kunskaper. Nu är vi inne på domarna.

Det finns inte någon utbildning i miljö rätt för domare. Vi vill politiskt markera, medvetandegöra och lyfta fram denna fråga för att få en attitydförändring.

Domstolarna är alldeles för milda i sina domar. Man dömer kanhända till fem eller sex tusen kronor i böter för ett miljöbrott som någon eller några har tjänat miljonbelopp på.

Just detta att kunna tjäna pengar på att strunta i miljölagarna är stötande.

Regeringen har, som jag sade i ett tidigare ärende, i proposition 100 prioriterat bekämpningen av ekonomisk brottslighet. Vi anser att miljöbrott också skulle gå under denna rubrik. Dessa brott har många likheter. De snedvrider konkurrensen, innebär hot mot sund marknadsekonomi, de drabbar enskilda och även den allmänna rättsuppfattningen.

Den lilla människan i vardagen gör mycket för miljön, men ser att de större, fabriker och industrin, många gånger i stort sett kan strunta i detta.

Miljöbrott innebär dessutom hot mot hälsan för allt biologiskt liv, liksom tillståndet i mark, luft och vatten för efterlevande.

Ekobrottsbekämpningen har av regeringen fått 50 miljoner kronor extra. Vi vill öronmärka 2 miljoner ur dessa 50 miljoner för att göra en politisk markering. Men även extra resurser kan gå till detta. Det finns även andra medel som kan utnyttjas. Ett engångsbelopp på 5,25 miljo-

ner har regeringen tillfört domstolarna för utvecklingsändamål. En del av det kan också gå till detta ändamål. Dessutom har domstolarna egna disponibla medel för extern utbildning.

Vi äskar alltså inte nya pengar, utan det är fråga om en omfördelning för att åtgärda bristerna i domarnas kunskaper i miljölagarna.

Traditionen inom juridiken är ganska stelbent, och i miljöbrott finns ingen inarbetad praxis, eftersom så få miljöbrott anmäls och ingen får rutin i ärendena. Bristerna kan även bero på resursbrist, felaktig prioritering, passivitet och svårigheter att bevisa vem som bär ansvaret.

Miljöpartiet har också andra förslag till förbättringar när det gäller miljösmål. Det skulle vara bra om det blev regionala miljödomstolar. Då kunde kompetensen på miljöområdet utvecklas. Regler som innebär att en större grupp människor får möjlighet att i domstol driva anspråk till s.k. grupptalan skulle också vara bra för miljösmål.

Dessa frågor kommer att aktualiseras vid presentationen av ny miljöbalk, men det tar en tid innan den kommer. I väntan på denna omarbetade och förbättrade miljöbalk får vi inte vara passiva. Vi har även i dag miljölagar som vi måste använda, men det krävs alltså samarbete och kunskap för att de skall vara verksamma.

Anf. 93 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 5.

Jag har tidigare här i dag i kammaren talat för ett bevarat och även utvecklat rättsväsende. Statens kanske viktigaste uppgift är upprätthållandet av en acceptabel rättsordning.

I Svenska Dagbladet den 27 mars i år skriver hovrättslagmannen Per Eriksson, som är ordförande i Juseks domarsektion, följande:

"Det bör nu sägas i klartext: Domstolarna klarar inte av dessa besparingar, om man fortfarande skall kunna upprätthålla något så när rimliga krav på rättssäkerhet. Den föreslagna nedskärningen kan klaras av endast genom personalinskränkningar i motsvarande mån. Något utrymme för ytterligare rationaliseringar – domstolarna har under en rad av år ökat sin 'produktivitet' med cirka 4 procent per år – finns inte i dag."

Det är helt klart att domstolarna skall rustas upp och inte ned. Det är ett oavvisligt krav att alla medborgare kan få sina rättmätiga rättsliga angelägenheter avgjorda av oavhängiga och kompetenta domstolar inom rimlig tid. Detta gäller alla angelägenheter inom såväl straffrätten som familjerätten och skatterätten. Det civila samhället, med statligt våldsmonopol och reglering av tvister i lagreglerade former, kommer till korta om domstolväsendet inte hålls i trim och dessutom åtnjuter medborgarnas fulla förtroende. Så är inte fallet i dag. Kultursamhället får träda tillbaka för ett primitivare vålds- och maktsamhälle, som vi borde lagt bakom oss för länge sedan.

Jag hoppar nu över till momentet beträffande sammansättningen av styrelsen i Domstolsverket och sammansättningen av Tjänsteförslagsnämnden. Jag vill bara rent principiellt deklarera att det är viktigt för domstolarnas självständighet att fackliga och politiska intressen hålls borta. Det är viktigt i en rättsstat att olika organs roller och ansvarsom-

råden är klara. Den dömande makten skall hela tiden hållas skild från den lagstiftande och verkställande. Arbetsrätten skall utövas i relationen mellan arbetsgivare och arbetstagare och inte i andra sammanhang.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till domstols-
väsendet, m.m.*

Anf. 94 GÖRAN MAGNUSSON (s)

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande nr 15 och avslag på de reservationer som har fogats till detta.

Med hänsyn till den roll som domstolarna spelar i en rättsstat är det viktigt att det finns en bred uppslutning kring de grundläggande värderingarna. Det är därför glädjande att kunna konstatera att det i allt väsentligt råder enighet i utskottet om de principiella frågorna kring domstolarna.

På några punkter har utskottet inte kunnat enas, och jag skall kommentera dem.

Jag börjar med sammansättningen av Domstolsverkets styrelse och Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet.

Domstolarnas akuta problem är ärendebalanserna och den hårda arbetsbelastningen. Att ändra sammansättningen av Domstolsverkets styrelse för att engagera de främsta domarna i att administrera domstolsväsendet kan knappast förbättra läget. Inte heller har det, under de 20 år som Domstolsverket existerat, framkommit några sakliga eller principiella skäl som motiverade regeringens förslag till ändring av sammansättningen av Domstolsverkets styrelse som riksdagen ställde sig bakom.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det är viktigt att sammansättningen av verkets styrelse är sådan att den politiska och medborgerliga insynen garanteras. Det är också betydelsefullt att personalen via sina organisationer har möjlighet att föra fram synpunkter på verksamheten genom egna representanter i Domstolsverkets styrelse och i Tjänsteförslagsnämnden för domstolsväsendet.

När det gäller Tjänsteförslagsnämnden är det viktigt att biträdespersonalen också har ett inflytande över tillsättningen av de domare som i praktiken är deras chefer. En återgång till tidigare principer för sammansättningen av dessa organ bör därför ske i enlighet med regeringens förslag.

Jag vill också framhålla att det inte är fråga om att i Domstolsverkets styrelse blanda sig i den dömande verksamheten, utan det är fråga om att organisera och administrera domstolarna. Det finns inte några som helst principiella skäl för att ha en sådan syn på Domstolsverkets styrelse som den tidigare regeringen hade och som riksdagen ställde sig bakom.

När det gäller anslaget till Domstolsverket vill jag också säga att verket har undantagits från besparingar. Skälet är det omfattande förändrings- och rationaliseringsarbete som domstolsväsendet nu genomgår. Det behövs resurser för att leda arbetet med att effektivisera domstolsväsendet. För att ytterligare förstärka den här rollen som drivande kraft föreslås att verket tillförs 5,2 miljoner från domstolsanslaget.

Det är angeläget att den effektivisering och den rationalisering som är möjlig fortgår med oförminskad styrka. Mycket av det arbete som nu sker grundas på det arbete som utfördes i Domstolsutredningen, som tillsattes av den socialdemokratiska regeringen. Låt mig också säga att en stor del av effektivitetsvinsterna ligger i det dispensförfarande som har införts i ledet mellan tingsrätt och hovrätt och i ledet mellan länsrätt och kammarrätt.

Det kan noteras att moderaterna och folkpartisterna i Domstolsutredningen avvisade bl.a. just den här dispensprövningen, som man nu berömmar sig av att verksamt ha bidragit till att effektivisera domstolsprocesserna.

Vad gäller anslaget till den dömande verksamheten vill jag börja med att framhålla, att på grund av den hårda arbetsbördan och den stadigt ökande måltillströmningen har domstolsväsendet tidigare undantagits från sparkrav. Det har i och för sig inte heller fått några permanenta resurstillskott för den målökning som har skett, så belastningen har i realiteten ökat. Det senaste året har antalet inkommande mål minskat, och även balanserna har minskat i någon mån. Utskottet måste dock konstatera att balanserna inom domstolsväsendet fortfarande är så stora på många områden att de hämmar effektiviteten i arbetet. Det är alltså viktigt med rationaliseringarna och att renodlingen av domararbetet kan fortgå.

Regeringens förslag innebär en besparing på 133,5 miljoner kronor, och den skall finansieras genom olika förändringar av verksamheten liksom rationaliseringar. Bland de viktigaste som kan nämnas här är genomförandet av instansordningsreformen för de allmänna förvaltningsdomstolarna, som jag tidigare nämnde, och vidare införandet av det datoriserade målhanteringssystemet MÅHS. Dessutom planeras en del andra handläggningssmässiga förenklingar på olika områden, bl.a. när det gäller kungörelser av konkursärenden.

Vi måste dock konstatera, att i det här allvarliga statsfinansiella läget – vilket inte minst har understrukits från denna talarstol i veckan – kan domstolarna inte undantas från besparingar. När utskottet i höstas yttrade sig över sparpaketet, eller Perssonplanen, konstaterade utskottets breda majoritet att varken rättssäkerheten eller människornas trygghet blivit lidande på de besparingsbeting som polis och kriminalvård ålagts under en följd av år. Tvärtom har det lett till ett bättre resursutnyttjande och ett nytt och bättre innehåll i verksamheterna.

Moderaterna anser sig nu ha 72 miljoner kronor mer att satsa på domstolarna och kds nästan lika mycket. Det skulle vara intressant att få svar på frågan om dessa yrkanden skall resultera i ännu större budgetunderskott eller i hårdare besparingar på andra politikområden.

I en motion pläderar Miljöpartiet för att 2 miljoner skall anvisas till domstolsväsendet för miljöutbildning av domare. Det är givetvis angeläget att domarna har tillräckliga kunskaper inom miljörätten. Utskottet anser att det måste vara Domstolsverkets sak att inom ramen för de tillgängliga resurserna prioritera olika utbildningsbehov.

Fru talman! Till sist vill jag beröra en fråga som utskottet inte är oense om, och det handlar om ersättningen till nämndemännen, som vi

behandlar på ett utförligt sätt i detta betänkande. Vi konstaterar att den höjning som företagits av maximibeloppet är bra, men utskottet framhåller att konstruktionen med att arvudet räknas av mot ersättningen för förlorad arbetsinkomst inte är bra. De principer som därvidlag gäller beträffande ersättningen till kommunalt förtroendevalda är att rekommendera också på det här området. Utskottet utgår från att regeringen återkommer till riksdagen i den här frågan i lämpligt sammanhang.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till domstols-
väsendet, m.m.*

Anf. 95 ANDERS G HÖGMARK (m) replik

Fru talman! Göran Magnusson inledde med att säga att det rådde en bred uppslutning kring vissa grundläggande värderingar och uttryckte sin glädje över detta. Det är bra att det finns sådana grundläggande värderingar när det gäller just domstolsväsendets centrala roll för rätts-säkerheten – det är angeläget att det understryks.

Av det skälet vill vi genomföra betydligt mindre besparingar. Om man nu skall prioritera mellan anslagen till domstolarna och till Domstolsverket väljer vi därför att låta bli att skicka över 5,25 miljoner kronor till Domstolsverket. Vi gjorde ju ett studiebesök där för några månader sedan, och det är min bestämda uppfattning att man där med stor effektivitet driver förnyelsearbetet inom den budgetram som man arbetar med. Jag tror inte att posten på 5,25 miljoner på något sätt skulle vara avgörande.

Göran Magnusson frågade om vi accepterar ett större budgetunderskott eller om vi vill göra hårdare besparingar på annat håll för att klara merutgiften på 72 miljoner kronor. Jag kan då svara Göran Magnusson att vi inte har anslagit några pengar till RAS – 5 000 miljoner kronor. 1,4 % av den utgiften innebär det att ge oförändrat anslag. Det klarar vi – och det skulle ni också göra. Jag är inte övertygad om att det är bättre att satsa 5 000 miljoner på RAS än att avstå från att göra den här besparingen. Tala om penningnöd, när man kan lägga 5 000 miljoner kronor på den typen av åtgärder – andra utgifter, inte glömda men inte heller nämnda.

Jag vill påstå att vi har ett budgetalternativ som är klart finansierat. Genom att inte skära så hårt i anslagen markerar vi värdet av ett väl fungerande domstolsväsende. Dessa pengar betyder väl ändå någonting, Göran Magnusson? Eller är 70 miljoner mer eller mindre totalt ointressant för domstolsväsendet?

Anf. 96 GÖRAN MAGNUSSON (s)

Fru talman! När det gäller att prioritera mellan olika områden inom politiken har ju socialdemokraterna – som har framgått av många deklarationer – uppfattningen att man inte kan undanta rättsväsendet, vare sig domstolarna som sådana eller rättsväsendet i dess helhet.

De 5,2 miljoner kronorna handlar väl mindre om var de gör mest nytta, sett från moderaternas synpunkt, och mera om att moderaterna inte anser att Domstolsverket skall ha den roll som vi tycker att Domstolsverket skall ha på dessa olika områden. Det framgick tydligt av Högmarks tidigare uttalande att han anser att domstolarna självständigt och var för sig skall arbeta med olika utvecklingsprojekt. Vår uppfatt-

ning är att det också behövs ett samlat grepp och erfarenhetsutbyte, och det menar vi att Domstolsverket bättre skall klara med de här pengarna.

Anders G Högmark säger att man skall spara på andra områden inom politiken. Det är naturligtvis fullt möjligt. Men vi talar här om ett ganska blygsamt anslag. Moderaterna anser att ytterligare 2 % av det totala anslaget skall tillföras. Det skall då uppenbarligen leda domstolsväsendet fram till den utomordentliga position som moderaterna anser att domstolsväsendet skall ha.

Men det finns en skillnad mellan RAS och de här 70 miljonerna. De 70 miljonerna är ju ett fortgående anslag – RAS är en engångskostnad som skall stimulera sysselsättningen just nu. Enligt socialdemokratisk uppfattning behöver sysselsättningen stimuleras. Vi räknar med att det skall bli ett mycket stort antal jobb, och det behöver det svenska samhället.

Anf. 97 ANDERS G HÖGMARK (m) replik

Fru talman! Vi skall ju inte diskutera RAS nu – jag nämnde det bara som ett litet exempel på att socialdemokraterna, trots att de anser att det är en sådan penningnöd, ändå anser sig ha råd att låna upp ytterligare 5 000 friska miljoner. Vi däremot gör en mycket noggrann prövning av var pengarna gör störst nytta – utifrån våra värderingar, självfallet.

Våra värderingar och vår nyttokalkyl är den, att för att slå vakt om domstolsväsendet och dess möjligheter att beta av ärendebalanser – för att människor av kött och blod skall få sin sak prövad inom rimlig tid, med andra ord – väljer vi att prioritera så att vi gör mindre besparingar där. Detta må vara en värderingsfråga, men socialdemokraternas ståndpunkt är litet förvånande med tanke på att Göran Magnusson inledde med att säga att det fanns en stor samstämmighet i bedömningen av värdet av att vi har ett effektivt domstolsväsende.

Jag återkommer till min fråga: Det är 60–70 miljoner kronor mer som vi vill ge domstolarna. Tror inte Göran Magnusson att det betyder någonting för förmågan att beta av ärendebalanserna, för möjligheterna att åstadkomma nya tjänster, för möjligheterna för människor att snabbare få sin sak prövad? Någonting som människor i dag känner när de står där månad efter månad, kanske ibland år efter år, och väntar på att få sin sak prövad är just: Måtte man få resurser så att domstolen snabbare kan ta itu med ärendet! Både enskilda personer och organisationer har definitivt nytta av detta. Det ligger avgjort i rättssäkerhetens intresse att man på alla sätt försöker se till att domstolarna får arbeta av dessa ärendebalanser.

Anf. 98 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik

Fru talman! Jag vet inte riktigt hur jag skall tolka det Anders Högmark här säger. Han ifrågasätter det uttalande som jag inledningsvis gjorde, nämligen att vi har en gemensam principiell syn på domstolarna, hur de skall fungera och vilken viktig roll de spelar i rättssamhället. Anders Högmark försöker uppenbarligen säga att det är en principiell skillnad i uppfattning om domstolarna som tar sig uttryck i om man vill ge domstolarna 70 miljoner kronor mer eller mindre i anslag just det

här budgetåret. Det kan väl inte bli till en principiell skillnad i synen på domstolsväsendet? Det är väl ändå att driva det alldeles för långt.

Jag vill inte förneka att domstolsväsendet skulle kunna ha god nytta av pengarna; det håller jag gärna med om. Men även människor inom domstolarna och rättsväsendet måste ju leva i samma verklighet som människor i andra sammanhang.

Högmark säger att det är fråga om en skillnad i värderingen av olika områden inom politiken. Det är mycket möjligt att det *är* det. Från socialdemokratisk sida tillmäter vi rätten till arbete så stor betydelse att vi är beredda att satsa pengar också på det området. Att påstå att det skulle vara lånade pengar är väl kanske inte alldeles korrekt. Förmodligen är en stor del av pengarna till de utgifter vi här diskuterar lånade. 70 miljoner mer till rättsväsendet betyder väl ändå att Riksgäldskontoret måste låna upp en tredjedel av det beloppet – det är ungefär så stor andel som representeras av budgetunderskottet.

De principiella skillnaderna är alltså inte så stora, och enigheten i synen på domstolarna kan inte stå och falla med 70 miljoner kronor mer eller mindre i ett anslag som handlar om mer än 3 miljarder kronor. Det är ju en orimlig ståndpunkt som Högmark intar.

Anf. 99 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)

Fru talman! Jag skulle bara vilja svara på Göran Magnussons fråga.

Det är klart att vi har finansierat det faktum att vi inte är beredda till några nedskärningar inom rättsväsendet. Jag kan bara säga att vårt budgetalternativ är starkare än socialdemokraternas. Sedan kan man självfallet alltid diskutera hur man vill prioritera. Men jag kan absolut inte acceptera resonemanget att vi nu lever i en statsfinansiell kris som har den innebörden att vi måste radera verksamheter rätt av i hela statsförvaltningen. Självklart behöver man inte göra den bedömningen, och det gör vi inte heller. Som den chefsdomare jag nämnde sade: Det finns inte mer att ta inom domstolsväsendet. Tvärtom – man skulle behöva rusta upp på den kanten. Men det är som sagt en värdering.

Anf. 100 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik

Fru talman! Jag tror säkert att det handlar om värderingar och hur man skall prioritera mellan olika områden inom politiken. Men nog är det väl att ta i alldeles för mycket att säga att man genom att bifalla det socialdemokratiska förslaget raserar rättsväsendet och domstolsväsendet. Det är väl ändå inte det som den här diskussionen egentligen skall handla om.

Jag har full respekt för rådmannen Per Eriksson och hans arbete, och jag tror inte att man kan se det så att rationaliseringar och effektiviseringar skall innebära att man dömer fortare. Statsmakten måste naturligtvis bidra till effektiviserings- och rationaliseringsarbetet genom en rad olika regelförändringar, processordningar och andra sätt att hantera saker och ting – fortfarande inom ramen för ett rättssäkert samhälle naturligtvis.

Jag vill bara erinra om att dispensprövningssystemet i leden mellan första och andra instans har lett till rejäla effektivitetsvinster i döman-

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till domstols-
väsendet, m.m.*

det utan att rättssäkerheten eftersätts. En del av de partier som nu vill satsa mera pengar – inte kds – motsatte sig den här effektiviseringen i rättsväsendet för ett antal år sedan och ansåg att enda lösningen var mera pengar.

Eftersom vi inte har mera pengar i samhället måste vi ställa krav på effektiviseringar och rationaliseringar också inom rättsväsendet, men statsmakten måste också bidra till de regelförändringar som är nödvändiga för att man skall klara det här även från rättssäkerhetssynpunkt.

Anf. 101 KIA ANDREASSON (mp)

Fru talman! Göran Magnusson sade att dessa två miljoner inte behövs utan att domstolarna kan sköta det här själva. Men det har de ju inte kunnat göra. Under alla dessa år har man inte haft någon extra utbildning i miljö rätt. Det är därför vi borde markera politiskt att en sådan måste sättas i gång.

Det kostar inget extra, så jag förstår inte varför inte alla partier kan markera detta. Det gäller inte mycket pengar. Det är en fråga om en viljeyttring – vi vill att det skall hända någonting. Därför är det så viktigt, och därför tycker jag att kammaren skulle kunna bifalla den här reservationen från Miljöpartiet. Domstolarna har inte klarat av det här, Göran Magnusson.

Anf. 102 GÖRAN MAGNUSSON (s)

Fru talman! Det rör naturligtvis inget större belopp. Miljöpartiet föreslår en omprioritering av pengar som redan finns. Men jag måste ändå stödja mig på utskottets ståndpunkt, nämligen att Domstolsverket har att prioritera de utbildningsbehov som verket anser finns inom olika verksamhetsområden.

Man har haft seminarier i just miljö rätt för domare. Jag utgår ifrån att man också kommer att kunna ha det i fortsättningen.

Det finns ett visst samband mellan miljöbrottsligheten och ekobrottsligheten. Det finns då möjligheter att kombinera utbildningen och fortbildningen på det här området. Från socialdemokratisk, och från majoritetens, sida är vi inte beredda att biträda det här förslaget. Jag yrkar alltså avslag på det, med hänvisning till prioriteringen av den totala ekobrottsligheten och möjligheterna för Domstolsverket att efter behov göra en prioritering av olika utbildningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 7 april.)

Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande 1994/95:UbU10

Anslag till skolväsendet, m.m. (prop. 1994/95:100 delvis)

Anslag till
skolväsendet, m.m.

Anf. 103 ULF MELIN (m)

Fru talman! Jag skall i mitt anförande koncentrera mig på tre områden – utvecklingen i gymnasieskolan, kvalificerad eftergymnasial utbildning och lärarrollen inför 2000-talen. Tomas Högström kommer sedan i sitt anförande att ta upp det inre arbetet i skolan och fristående skolor.

Vi moderater har i ett antal parti- och kommittémotioner grundligt utvecklat vår syn på utvecklingen på utbildningsområdet. Det gäller skolans inre arbete, gymnasieskolans utveckling, lärarrollen inför 2000-talet och en fristående utvärderingsmyndighet.

Den nya gymnasieskola som nu håller på att förverkligas ger ökat utrymme för flexibla lösningar. Möjligheterna till specialisering ökar genom kursutformningen. Kommunerna kan erbjuda specialutformade program med andra kombinationer än i de nationella programmen.

En mer kursutformad gymnasieskola ger eleverna ökad frihet att påverka sin utbildning, och skolorna får bättre förutsättningar att möta de krav som arbetsliv och högre utbildning ställer. Att utveckla kursutformningen handlar om att hitta praktiska lösningar. I rapporten En kursutformad gymnasieskola för alla, pekas på hinder och regler som begränsar en positiv utveckling.

Vi vill för vår del påtala vikten av att regeringen arbetar aktivt för att avveckla regler m.m. som motverkar den utveckling som gymnasie-reformen har lagt grunden till.

En alltmer internationaliserad värld med ökad konkurrens och en snabb teknisk utveckling ställer krav på att arbetskraften både har allmän och särskild kunskap och kompetens.

Det är bra att alla elever får läsa kärnämnen och att de får goda kunskaper i bl.a. svenska, främmande språk och matematik. Men detta har också skapat problem ute på skolorna. Vi får dagligen signaler om att eleverna inte kommer att nå upp till målet godkänt i en del kärnämnen och på en del kurser.

Vi anser att en särskild översyn i denna del skall göras. Effekten av den höjda ambitionsnivån inom de yrkesförberedande utbildningarna måste följas noga. Principen att alla nationella program i gymnasieskolan skall vara direkt högskoleförberedande och ge allmän behörighet till högskolan kan ifrågasättas. Det kan bli nödvändigt att skapa kurser i kärnämnen som visserligen inte ger allmän behörighet till högskolan men som gör det möjligt att möta eleverna på rätt nivå och ställa rimliga krav i förhållande till elevernas personliga förutsättningar.

Regeringen har nyligen tillsatt en arbetsgrupp som skall göra en analys av orsakerna till att intresset för industriprogrammet är så dåligt. Det är bra. Inom parentes vill jag gratulera regeringen till att man äntligen har kommit i gång med arbetsgruppen – det tog fem månader. Men

vi anser att man även borde analysera orsakerna och komma med förslag till hur man skall komma till rätta med att rekryteringen till det naturvetenskapliga programmet är relativt låg. I framtiden måste vi ha flera ungdomar som har goda kunskaper i naturorienterande ämnen.

En annan fråga som man också måste ta itu med gäller den arbetsplatsförlagda utbildningen inom de yrkesinriktade programmen. Där finns det stora problem i dag. Det är problem med och tvister om ersättningar. Samverkan mellan skola och arbetsliv fungerar inte. I många avseenden vill skolorna inte se till att eleverna kommer ut på APU, eftersom tjänsteunderlaget och dylikt minskar.

Skall vi kunna ha en bra yrkesutbildning i Sverige måste vi se till att både den del av utbildningen som är förlagd till skolan och den som är arbetsplatsförlagd fungerar och att kvaliteten är god.

Det är också nödvändigt att öka samarbetet mellan gymnasieskolan och arbetslivet. Framför allt gäller det de yrkesförberedande programmen, av skäl som jag har berört tidigare. Ett bra sätt att öka detta samarbete är att lägga ut undervisning eller del av undervisning på entreprenad. Vi anser att rätten för en kommun att lägga ut undervisning på entreprenad bör utvidgas till att gälla fler ämnen och hela program.

Den borgerliga regeringen tillsatte en utredning om kvalificerad eftergymnasial utbildning, som i dagarna kom med sitt betänkande. Av budgetpropositionen och majoritetstexten i betänkandet att döma räknar regeringen inte med att snabbt återkomma till riksdagen med förslag som bygger på utredningen.

I stället för en rad mycket kortsiktiga utbildningsinsatser motiverade av arbetsmarknadspolitiska skäl föreslår vi att arbetet med att åstadkomma en form av avancerad eftergymnasial utbildning som innehåller såväl yrkesutbildning som teoretiska vidarestudier förverkligas. En stor del av dessa utbildningar bör ges i form av samverkan med företagen. Vi har lagt fram förslag om 20 000 platser i en första etapp. Jag skulle vilja fråga Agneta Lundberg om och när regeringen avser att komma till riksdagen med en proposition när det gäller den här typen av utbildningar.

Regeringen avser att göra en översyn av lärarutbildningen. Det är bra, men inte tillräckligt. Enligt vår uppfattning bör regeringen med det snaraste tillsätta en utredning som skall analysera vilka krav som bör ställas på morgondagens lärare. Den snabba kunskapsutvecklingen, internationaliseringen m.m. gör att lärarrollen förändras, och det måste påverka lärarutbildningen.

Områden som särskilt bör belysas är hur undervisningssituationen i skolan kan komma att utvecklas mot bakgrund av förändringen i omvärlden, informationsteknikens utveckling och det ökade kunskapsflödet. En annan fråga är vilka krav på kunskap och kompetens som kommer att ställas på morgondagens lärare såväl när det gäller generell kompetens som specifik kompetens som kan behövas för olika skolformer. Vilka åtgärder kan vidtas för att öppna läraryrket för fler än dem som redan i ungdomsåren har valt lärarbanan?

I vår kommittémotion har vi också tagit upp ett antal punkter som vi tycker att man skall beakta. Vi måste skapa flera olika ingångsvägar till

läraryrket. Den s.k. Unckel-utbildningen är ett bra exempel på detta, men det kommer att behövas flera exempel. Jag tror att man måste kunna skapa ett system, där människor kan undervisa i skolan under ett par för år sedan kanske återvända till något annat yrke.

Vi är på väg att få en enkönad grundskola när det gäller lärarkåren. Allt fler kvinnor väljer att studera till lärare medan allt färre män gör det. Detta är inte bra. Eleverna måste naturligtvis ha både manliga och kvinnliga förebilder i skolan. Ett sätt är att höja statusen för själva läraryrket. Det gäller t.ex. lönesättningen. Man måste också skapa fler karriärvägar.

När det gäller antagningen till lärarutbildningen tycker vi också att man måste ha någon form av antagnings- eller anlagstest, så att rätt personer blir lärare i skolan.

Jag nämnde informationstekniken. Det är ett stort bekymmer i dag att man på många lärarhögskolor och lärarutbildningar inte har insett att man skall lära lärarstudenterna att använda datorer som hjälpmedel i undervisningen. Det är viktigt att man tar tag i den delen.

Fortbildningsfrågan är en annan fråga. Fortbildningen i Sverige i dag är alldeles för slentrianmässig och generell. I stället menar vi att man skall ha individuella fortbildningsplaner för varje lärare som skall prövas årligen. Det blir en rättighet och en skyldighet för skolan – och för lärarna.

Jag tror också att man måste införa någon form av certifikat, ett körkort, för lärarna. Det skall krävas ett examensbevis och att man har jobbat ett antal år i läraryrket. Även fortbildningen skall ingå.

Detsamma gäller när man skall skapa karriärvägar för lärare. I dag är egentligen den enda karriärvägen möjligheten att bli skolledare eller möjligtvis skolchef. Som bekant är det inte så många som kan bli det. I stället bör vi skapa ett system där man tar till vara duktiga pedagoger. Man kan låta lärare utveckla kursplaner, läroplaner, läromedel osv. Det gäller att det finns programansvariga lärare osv.

Ett annat stort bekymmer är att antalet lektorer i gymnasieskolan blir allt färre. Det kan till en viss del förklaras med att vi har byggt ut högskolan ganska mycket under de senaste åren. En annan orsak är att skolorna i många fall inte gärna anställer lektorer. Detta är en kvalitetsfråga. Det är naturligtvis viktigt att se till att det finns lektorer i skolan. Det stimulerar nämligen undervisningen.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 1 och 16.

Anf. 104 ANDREAS CARLGREN (c)

Fru talman! Ute i skolans verklighet fortsätter arbetet. Livet traskar vidare ungefär som förut. Här i riksdagen trampar vi vidare med våra ärenden. Men i det här betänkandet finns en del spännande frågor som jag tror hänger nära samman med den verklighet som finns ute på skolorna.

Jag tänkte ta upp tre frågor som jag och Centern har tyckt varit viktiga att ta upp i vårt arbete.

Den första frågan gäller elev- och föräldrainflytandet. I första vändan kan man tro att det är en väldigt formell fråga. Jag tror att det finns många fler aspekter än så. Ute i verkligheten möter vi en rad ungdomar, vuxna och barn som bekymrar sig oerhört mycket över våldet och oron som sprider sig i samhället. Jag tror att det hänger samman med att alltför många ungdomar har mött för litet ansvar hos vuxna. Alltför få vuxna har brytt sig om deras problem.

Ute i samhället känner många oro för att pengarna inte räcker. Många kommunala skolor tvingas förändra sitt arbete och sin verksamhet på ett sätt som känns svårt, eftersom pengarna inte räcker. Samtidigt måste vi få fram nya idéer om hur arbetet och verksamheten på skolorna skall utvecklas. Det kräver mer ansvar.

Jag tror att många människor känner att för mycket i samhället är styrt uppifrån. De känner att de inte bara vill vara undersåtar eller kuggar i ett stort maskineri. De vill vara med, ta ansvar, ha inflytande, påverka och känna att de t.o.m. har makt.

Jag tror att vi måste skapa ett samhälle där det finns nya plattformar för medborgarna när det gäller att vara med och ta ansvar i samhället. Där kommer idén om styrelser på skolorna in.

Jag ser det som en möjlighet att inrätta styrelser där medborgarna i en riktig form är med och tar ansvar direkt. Där skall de ta över en del av det ansvar som tidigare har funnits i kommunens skolstyrelser eller barn- och ungdomsnämnder. Där skall det finnas en majoritet av föräldrar och elever som har ansvar samtidigt som de har inflytande och, faktiskt, makt. Där skall de få ta ansvar för att sköta den budget som skolan har tilldelats. Där skall de kunna fatta beslut som gäller skolans organisation och verksamhet. Men de skall inte ta över den roll som naturligtvis skall tillfalla t.ex. lärare. De har en professionell kompetens och skall utöva den. Det spännande är ju när människor med professionell kompetens möter medborgare som vill ta ansvar.

Jag har själv jobbat mycket i en kommun. Där var jag ofta ute bland lärare och föräldrar och pratade om det här. På ett möte sade en förälder: Det här betyder ju att vi får ta över ansvar. Då kan vi inte skylla på politikerna som tidigare. Vill vi verkligen det här?

Det är just det som är kärnan. Vi kan naturligtvis välja att vara politiker som låtsas att vi kan ta ansvar för allt här i världen och allt mellan himmel och jord, men det kommer vi aldrig att kunna göra. Fler måste vara med och dela på ansvaret i samhället. Vi kan inte alltid skylla på andra, vare sig vi är politiker, professionella som har en arbetsuppgift av det skälet eller medborgare som är beroende av hur samhället fungerar.

Om man tar ansvar som förälder i den här rollen kan man inte bara ta ansvar för sina egna barn. Då måste man också ta ansvar för fler. Därför tror jag att det, om man utvecklar en sådan här idé, måste finnas en del regler så att det blir en representativitet. Det skall inte bara vara de föräldrar som är mest vana vid att ta för sig på föräldramöten och som är mest vana vid att hantera paragrafer och allt det konstiga i samhället som skall vara delaktiga utan också andra.

Detta är en process, som det kallas på fint språk, och den tar lång tid. Framför allt kräver den mycket arbete, och det finns många hinder. Eftersom jag själv har varit kommunalråd begriper jag att ett av hindren kommer att vara kommunerna och alla kommunalråd som, precis som jag själv, tycker att det är ganska behagligt att ha makt och ansvar och att kunna spänna blicken i folk och tala om hur saker och ting skall vara. Det är inte alltid så självklart att man vill dela med sig makt till andra. Därför är det bra att staten använder sin makt i sådana här fall. Man skall inte suga upp mer makt nerifrån och centralisera den, utan man skall tvärtom flytta ner makten och se till att sprida den. I det här fallet handlar det om att kommunerna skall ha en lagstadgad skyldighet att delegera vissa beslut till skolstyrelser. Man skall ange vilka beslut kommunerna måste delegera.

Jag tror också att en sådan lagstiftning kan innehålla bestämmelser om att föräldrarna skall vara i majoritet. Det har man t.ex. prövat i Danmark. Vi måste inte göra allting precis likadant som i vårt grannland, men det är inte något fel att hämta inspiration därifrån. Sedan kan vi utveckla en svensk modell.

Det finns en möjlighet att skapa decentralisering och medborgaransvar. Jag tror att många människor drömmer om det och önskar att riksdagen skulle syssla med det.

Utskottet är positivt till idén. Jag ser fram emot att höra Ylva Johanssons beskrivning av hur regeringen vill arbeta vidare med dessa frågor. Vi har inte hunnit så långt. Jag hoppas att vi skall komma mycket långt. För oss i Centern är detta en del av vår vision av ett decentraliserat samhälle med ett mycket starkt medborgaransvar.

Den andra frågan jag vill ta upp gäller när våra barn skall börja skolan. Det pågår redan ett stort förändringsarbete ute i kommunerna. Som tur är måste vi inte sköta allt här i riksdagen. Många människor är redan engagerade i detta arbete. De har utvecklat idéer, hittat former och satt i gång i praktiken.

På många håll märker man hur bra barnen mår av att det finns en nära samverkan mellan förskolan och skolan. På en del håll har man märkt hur bra det fungerar när förskolan redan finns inne i skolan. Jag tror att många har känt hur tryggt det kan vara för barnen att få börja i en skola där de möts av personal och lärare som tar hand om dem just som de barn de är.

Vartefter finns det mycket tid att vara bara elev. Jag tycker att barn måste få vara barn så länge de kan vara barn, men det är viktigt att det sker i en nära samverkan med skolan. Därför är det angeläget att skapa en förskoleliknande verksamhet, som vi säger på ett litet byråkratiskt språk i Centerns motion. Detta arbete är redan på gång. Nu är det viktigt att vi drar de rätta slutsatserna. Om i praktiken alla barn är med i sexårsverksamheten och den till så stor del redan sker i eller nära skolan borde vi dra slutsatsen att de faktiskt börjar skolan vid sex års ålder. Men, som jag säger, det handlar om en förskoleliknande verksamhet.

Vi skall också vara medvetna om att det, för att eleverna skall klara kunskapskraven i samhället, måste finnas en skola som ger eleverna

alla de kunskaper som de kommer att behöva senare i livet. Därför menar vi att det skall vara en tioårig grundskola.

Den tredje och sista frågan som jag vill ta upp gäller en samverkan mellan skolan och arbetslivet. Centern har medverkat till tre olika reservationer. Vi tycker att de är viktiga.

Den ena gäller företagsutbildning på gymnasial nivå. Tanken är att man skall förbereda ungdomarna för att verka i småföretag eller som egna företagare. Vi skulle också inrätta ett nationellt program, speciellt inriktat på företagande. Jag tror att mycket i samhället skulle se annorlunda och bättre ut om många fler ungdomar i gymnasieåldern fick den chansen. Jag tror att vi i det nya samhälle som måste växa fram också hittar nya möjligheter att utveckla arbete och företagande.

Vi har också ställt oss bakom en reservation som gäller lärlingsutbildningen och möjligheten att utveckla lärlingsliknande former inom gymnasieskolan och komvux. Jag tror att också det är mycket viktigt när det gäller att öka samverkan mellan arbetslivet och skolan.

Till sist har vi ställt oss bakom den reservation som gäller rekryteringen till industriprogrammet och naturvetenskapsprogrammet. Också i detta fall handlar det om ett sätt att utveckla samarbetet mellan skolan och näringslivet, så att utbildningen får ett innehåll som är mer anpassat efter de kunskaper som eleverna kommer att behöva när de en gång slutar gymnasiet.

På detta sätt har jag berört tre stora frågor för Centern. Utveckla föräldra- och elevinflytandet! Ge barnen en bra start i skolan! Ge eleverna tillräckliga kunskaper genom en tillräckligt omfattande grundskola! Se till att utveckla kontakterna mellan skolan och arbetslivet!

Centern har skrivit under många reservationer i det här betänkandet, som var oerhört reservationstätt. Vi ställer oss bakom alla, men jag yrkar endast bifall till reservation 3.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 18.00 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

6 § (forts.) Anslag till skolväsendet, m.m. (forts. UbU10)

Anf. 105 MARGITTA EDGREN (fp)

Herr talman! Under de gångna tre åren har Folkpartiet medverkat till att modernisera skolan. En rad reformer har genomförts för att öka valfriheten, för att öka mångfalden, för skolornas profilering och i syfte

att understöda undervisningens anpassning till varje elev. Skolans roll som kunskapssamhälle har understrukits än tydligare, och de nya kursplanerna lägger tonvikt vid att alla elever måste behärska baskunskaper: läsa, skriva, räkna och språk. Grunden är lagd för en skola för 2000-talet.

Samtidigt vill vi gå vidare på den inslagna vägen, fördjupa reformarbetet på många punkter men också korrigera det i ljuset av erfarenheter som vunnits.

Även om vi har förslag till vissa förändringar vill vi understryka vikten av att skolan nu får arbetsro för att kunna förverkliga och arbeta igenom sig själv i ljuset av ny läroplan och nytt betygssystem. Föräldrar, elever och kommuner måste kunna känna trygghet i en långsiktig planering. Detta gäller inte minst de ekonomiska ramarna.

En vilja till ständig pedagogisk förnyelse är nyckeln till en skola av hög kvalitet, men detta skapas inte av sig själv, inte heller genom centrala diktat om vilka pedagogiska modeller som skall användas. Tvärtom är det mångfald som behövs, och jag utgår från att de utredningar som nu är aviserade och igångsatta också har detta som utgångspunkt. Jag skulle vara mycket tacksam om statsrådet senare under kvällens diskussion ville säga något om vilka förväntningar hon har t.ex. på utredningen om skolans inre arbete eller om lärarnas fortbildning. Det skulle vara intressant att få vara med i en sådan diskussion.

Den politik som vi har drivit och kommer att driva har vissa bärande principer. Den viktigaste är att målet för den obligatoriska skolan är att eleverna får självkänsla och självkänedom som bygger på faktiska kunskaper och gjorda erfarenheter. Det är alltså barnens nyfikenhet och skapande som måste tas till vara, så att de uppnår lärandets glädje.

En annan bärande princip är att läroplan och betyg skall spegla en kunskapssyn som betonar helheter, samband och sammanhang, dvs. att inlärnin är en process som tar olika lång tid för olika individer i olika ämnen.

En annan princip är att lärandet fortgår även utanför skolan, och de lärdomar och erfarenheter som eleverna gör där, bland kompisar, genom föräldrar, i föreningar och i idrottstävlingar, skall tas till vara och aktivt användas även i skolan.

En annan princip är att den obligatoriska skolan har ansvar för att alla elever tillägnar sig kunskaper och erfarenheter, och detta – det vill vi om igen betona – är skolans resultatansvar. Ingegerd Wärnersson och jag har diskuterat detta flera gånger, och vi är överens om att kommunerna förmodligen inte har förstått, att de ännu inte har greppat vidden av det nya ansvar som vi har lagt på dem för att se till att alla elever får godkänt.

Ytterligare en princip är att betyg styr undervisningens innehåll och uppläggning i mycket stor omfattning. Även om några kanske har det klart för sig, tror jag inte att föräldrar i allmänhet eller ens lärare egentligen känner till detta. Det betyder också att det nya betygssystemet och hur man använder det är oerhört viktigt.

Varje elev skall självfallet mötas där han eller hon befinner sig, och det skall vara roligt och utmanande att gå i skolan.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

Vi betonar skolans ansvar för barn med särskilda behov och att skolan för dem skall verka kompensatoriskt. Det gäller t.ex. barn med läs- och skrivsvårigheter. Det innebär att vi ytterligare betonar lärarnas professionalitet, vilket är en förutsättning för att eleverna kan mötas där de befinner sig i sin kunskapsutveckling. Det betyder också att lärare som inte fungerar som lärare inte heller skall vara lärare.

Det betyder i sin förlängning att också skolan måste ha ledare som är tydliga och som vågar leda verksamheten och tillsammans med lärare, föräldrar och elever vågar stå för och visa samhällets och skolans normer och värderingar. Jag vill starkt instämma i vad Andreas Carlgren tidigare sade om föräldrainflytandet. De synpunkter som han förde fram överensstämmer väl med dem som vi tidigare har debatterat här, som vi har fattat beslut om och som vi också vill vara med och utveckla framöver.

Ytterligare en princip är att jämställdheten skall genomsyra skolan i arbetet utifrån insikten att pojkar och flickor i dag inte får samma undervisning i skolan. Det betyder att vi är positiva till att lärarna som metod använder möjligheten att sära på en klass i skilda pojk- och flickgrupper när så bedöms nödvändigt. Pojkar mår väl av att ibland slippa de beskäftiga flickorna, på samma sätt som flickorna mår väl av att ibland slippa de tekniskt duktiga och framfusiga pojkarna.

Datorer skall i skolan användas som de redskap och verktyg de är och användas i alla ämnen i stället för att bara vara förbehållna de tekniska.

Självklart vill vi att tematiska arbetssätt stimuleras och främjas, och vi skyr snuttifiering. Det är överblick, samband och helheter som är den grundläggande kunskapssynen.

En ytterligare princip är att vi anser att teoretiska, estetiska och praktiska ämnen potentiellt varandra och att blandningen bidrar till bättre inlärning och till allsidigare individuell utveckling. Teknik är t.ex. ett eget ämne, som innehåller tre komponenter: dels ett förhållningssätt till teknik, dels praktiska erfarenheter, dels tekniskt kunnande. Det tekniska kunnandet är alltså inte på något sätt det dominerande.

För att hinna med ett större kunskapsinnehåll i grundskolan skulle Folkpartiet liberalerna kunna tänka sig att öka antalet skoldagar på ett år.

Jag tänkte mycket på den utredning som statsrådet har tillsatt om skolans inre arbete häromdagen när jag i en tidning läste en artikel med rubriken: Skräckskolan som blev drömplugg. Det handlar om en skola i Skelleftehamn, där man använt sig av otraditionella metoder och resurser som man i första hand kanske inte hade tänkt på. Man återförde arbetslösa gymnasister och ungdomar som nyss hade lämnat skolan till skolan och använde dem som kamratstödare. Detta betydde att skolan från att ha varit orolig, nedgången och otrivsamt blev något som både eleverna, lärarna och föräldrarna var stolta över.

I det betänkande som vi nu debatterar finns det bärande principer, som jag här har presenterat, i de texter som vi har accepterat och självfallet i de reservationer som vi har har avgett.

För tids vinnande vill jag ta upp tre reservationer som jag också yrkar bifall till. Det gäller reservation 20 som handlar om gymnasiebanken. Den bygger på kunskapen och insikten om att alla ungdomar inte klarar att läsa tre år i sträck direkt efter grundskolan och att man därför kanske kan göra upp individuella planer som innebär att de får sluta efter ett år och att de sedan garanteras plats i komvux under två år.

Reservation 41 rör Teknikens hus i Luleå. Det finns flera motioner som framhäver det nyskapande arbete som där har gjorts, vilket haft betydelse för skola, näringsliv, lärarutbildning osv. Tidigare har de alltid fått riktade pengar. Nu får de inte det. De är därför oerhört oroliga för att den allmänna ekonomiska bristsituationen skall innebära att de får minskade anslag, så att de inte kan fungera som det har varit tänkt och som de hittills har gjort.

Den tredje reservationen som jag yrkar bifall till är reservation 45. Den gäller basåret som ju är en kompletterande gymnasial utbildning. Vi har tidigare varit med om att lägga basårsplatser på högskolan. Men efter mycket kontakt med både högskola och de studenter som har gått där har vi tänkt om och menar att basåret, i och med att det är en gymnasial utbildning, också skall genomföras i komvux där man är specialist på gymnasial vuxenutbildning.

Med detta, herr talman, yrkar jag i övriga delar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 106 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)

Herr talman! Först vill jag säga några ord om något som vi tycker är väldigt bra i regeringens förslag – det är flera saker som är bra i förslaget. Det gäller de sysselsättningsskapande åtgärderna i gymnasieskolan och komvux som vi hälsar med tillfredsställelse.

Att välja studier framför arbetslöshet är självfallet något som är mycket positivt, både för individen och för samhället. Dessa signaler från regeringen måste vara entydiga. Detta är vi alltså glada över.

Men tyvärr måste vi samtidigt också konstatera att de aviserade nedskärningarna i barnbidraget i både svux och svuxa tillsammans med en kraftig sänkning av barnbidraget och nu också överenskommelsen med Centerpartiet om sänkningen av ersättningsnivån i arbetslöshetskassan verkar i direkt motsatt riktning. Budskapet måste bli högst motsägelsefullt. Det är som att bita sig själv i svansen, som eleverna vid Liljeholmens dagfolkhögskola i Åtvidaberg i ett brev uttryckte det. Men jag skall inte orda mer om detta nu utan lovar att återkomma när studiestödsfrågorna tas upp för beslut här i kammaren.

Herr talman! Mål och medel hör ihop. Demokratiska mål kan inte uppnås med auktoritära metoder. Själv upplever jag det som en brist i den nya läroplanen för grundskolan att den inte utöver elevinflytandet också behandlar arbetssättet. Med det menar jag inte att man skall gå in på metodiska detaljer i centrala anvisningar, långt ifrån. Jag tycker däremot att en progressiv läroplan borde ange viktiga principer och riktlinjer för pedagogiken.

LPO 94 litar i hög grad på lärarnas professionalism. Det är klart att den pedagogiska yrkeskunskapen är viktig, men den är långt ifrån en-

tydig. Den måste hela tiden ställas i relation till de demokratiska värderingar som skall främjas utifrån en bestämd syn på bildning och kunskap.

Jag delar Margitta Edgrens uppfattning om betygens styrande effekt på arbetssätt och arbetsformer i skolan. Det är väl återigen att beklaga att tiden ännu inte är mogen för att fatta beslut om en betygsfri skola, som vi så länge har kämpat för.

Klimatet i skolan skall vara sådant att det ger elever trygghet och självtillit. Man skall vara rädd om varandra men inte för varandra. Eleverna måste också i mycket högre grad få inflytande över och delaktighet i arbetet i skolan. Arbetsuppgifterna skall locka till en utveckling av tänkandet, både det logiskt resonerande och det skapande. Hand, huvud men också hjärta, känsla, fantasi och kreativitet måste få sitt. Det skall vara lustfyllt att lära.

Barn med svårigheter får inte lämnas utanför, för de är faktiskt förlovarna i grundskolan i dag. Många snöps i sin utveckling under skoltiden, och de lämnar skolan utan tilltro till sig själva med dåliga kunskaper och en stor ovisshet om framtiden. Deras skolsituation måste förbättras.

Utifrån det som jag nu har sagt är vi glada över att regeringen nu har tillsatt en utredning för att följa och stimulera skolans inre arbete. Vi hoppas faktiskt mycket på den, och vi tror på det goda exemplet. Det gäller ju att sprida idéerna och att initiera nya samtal.

Vi tror också att ett förändrat arbets- och förhållningssätt i skolan kan bidra till att motverka mobbning, våld och trakasserier, för mobbning får vi aldrig acceptera. Här måste skolans hållning vara mycket konsekvent. Men det är elever, skolpersonal och föräldrar som gemensamt måste hitta vägar för att lösa problemen när de uppstår.

Sett från vårt perspektiv bör skolan bidra till att inom en ram av frihet för de enskilda kommunerna och skolorna utforma verksamheten så att alla elever får en likvärdig skolgång.

Utvecklingen rymmer nu drag som från demokratisk synpunkt kan ses som positiva och andra som innebär risker av olika slag, om man nu vill att alla skall få del av samhällets tillgångar och möjligheter.

I Vänsterpartiet efterlyser vi mer av demokratisk kontroll över samhällsutvecklingen. Vi vill minska segregationen och skillnaderna i livsvillkoren samt stärka den demokratiska värdebasen i samhället utan att återgå till centralstyrning som varken är rimlig eller möjlig. Detta är motiven till att vi vill återinföra sektorsbidraget till skolan.

Sektorsbidragen tydliggör det nationella ansvaret för en sammanhållen likvärdig skola för alla utan att de på något sätt minskar kommunernas möjligheter att själva göra olika prioriteringar. Att återinföra sektorsbidraget är också en garanti för att elever med särskilda behov inte missgynnas. Fattiga kommuner skall inte frestas att använda pengarna till annat än de varit avsedda för.

Att vuxna får vidkännas smärtsamma nedskärningar i välfärdssystemet kan ha karaktären av temporära lösningar beroende på de finansiella svårigheterna. De kan till en del kompenseras senare. Men att en

generation elever får sämre utbildning och därmed sämre livschanser är däremot oerhört mycket svårare att rätta till senare.

Jag yrkar därmed bifall till Vänsterpartiets reservation nr 6.

När det gäller vårt yrkande om en utredning med uppdraget att utvärdera och se över lärarutbildningen och fortbildningen tycker vi att kravet i stort sett är tillgodosett i och med den översyn som regeringen har aviserat. Det är viktigt att lärarna bättre lär känna de ungas kulturer och verklighetsuppfattningar. De behöver både grund- och fortbildning och ytterligare övning i kommunikation. Lärarnas professionalism kommer mindre att bestå i att förmedla kunskaper på ett likartat sätt till alla elever och mer i att vägleda elever med mycket olika bakgrund, så att de med utgångspunkt från sina egna erfarenheter själva skall finna den kunskap som är viktig just för dem. Läraren kommer att bli mer av samtalslärare, katalysator och handledare i ett gemensamt kunskapssökande.

Vi tycker också att lärarutbildningarna i högre grad borde fungera som resurscentrum för kommunerna och skolorna – ett resurscentrum där det bedrivs ett aktivt forsknings- och utvecklingsarbete. Lärarutbildningarna skulle också kunna initiera och medverka till att debatten om skolans uppgifter i ett modernt och öppet kunskaps- och mediasamhälle blir tydligare.

Jag ställer mig givetvis bakom Vänsterpartiets övriga reservationer. Men jag yrkar inte bifall till dem utan endast till reservation nr 6.

Anf. 107 MARGITTA EDGREN (fp) replik

Herr talman! Jag kunde bara inte låta bli att begära replik när Britt-Marie Danestig-Olofsson nämnde att vi hade gemensam uppfattning om betygens styrande effekt. Då vill jag bara betona att vi har dragit helt olika slutsatser. Min slutsats är att det är en insikt som gör det ännu viktigare att kriterierna utifrån vilka man sätter betyg måste vara öppna, på förhand kända och möjliga att diskutera och delge elever och föräldrar. De måste också bygga på en kunskapssyn där man styr bort från detaljkunskaper till just det som jag sade i mitt anförande, till att frammana ett inlärande som leder fram till en förmåga att se helheter, samband och sammanhang.

Det är det viktigaste, att skola, elever och föräldrar får en insikt om att betygen är så styrande som de faktiskt är.

Anf. 108 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) replik

Herr talman! Eftersom vi har debatterat den här frågan tidigare är jag medveten om att vi har kommit fram till olika slutsatser.

Jag tänker inte ta upp en ny betygsdebatt nu här i kammaren. Men menar man allvar med de mål som skolan har, nämligen fria självständigt tänkande kritiska individer som är aktiva, då hindrar betygssystem – hur de än ser ut – alltid den utvecklingen.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

Anf. 109 GUNNAR GOUDE (mp)

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande med anledning av budgetpropositionen handlar påfallande mycket om skolans inre arbete. Det är naturligt att det har blivit på det sättet. Såväl grundskolan som gymnasiet och vuxenutbildningen genomgår nu stora och omvälvande förändringar.

Grundskolan har fått en ny organisation med en kraftig decentralisering. I kommunerna görs lokala skolplaner, och på de enskilda skolorna arbetar man fram lokala arbetsplaner. Regeringen har varit återhållsam när det gäller förslag om ändringar i de nu rådande förhållandena, och det är säkert klokt. Det som skolan nu behöver mest av allt är arbetsro.

Vi måste emellertid uppmärksamma att skolans förändringar har skett parallellt med att skolan har drabbats av mycket stora nedskärningar, speciellt under den förra mandatperioden. Antalet elever per lärare har ökat och klasstorlekarna har ökat. Några skolvärdinnor finns väl inte längre på skolorna. Fritidspedagogerna och antalet speciallärare har minskat. Detta medför naturligtvis ökade risker för att de barn som behöver särskilt stöd inte kan få det. Barn med speciella läs- och skrivsvårigheter lämnas utan tillräcklig hjälp och tillräckligt stöd. Risken för mobbning ökar osv.

Dyslexifrågan har drivits energiskt av Miljöpartiet bl.a. i en rad motioner. Men vi är inte ensamma om den frågan. Det finns ett stort intresse för dyslexifrågan, och den kommer att behandlas senare här i kammaren, till hösten.

Mobbningsfrågan däremot är en fråga där samtliga partier arbetar för en lösning. Och den frågan behandlas också i dagens betänkande.

Kanske har Miljöpartiet varit det parti som har gått längst i kraven på en planmässigt ordnad lösning av problemet i form av ett åtgärdsprogram mot mobbning vid varje skola. Vi har krävt att ett sådant program mot mobbning skall finnas vid varje skola, ett program som engagerar personal, elever och föräldrar. Vi har framfört det kravet i en särskild motion med anledning av den aktuella propositionen. Jag kan nu med glädje konstatera att vi i denna fråga kan ställa oss bakom utskottets betänkande där det står skrivet: "Utskottet finner det därför naturligt att dessa frågor behandlas i kommunernas skolplaner och förutsätter att varje skola i sin arbetsplan har ett åtgärdsprogram mot mobbning."

Ute i våra skolor finns upp emot 100 000 barn som i dag är mobboffer. Det finns vetenskapligt utprovade program mot mobbning, som har använts vid några svenska skolor och vid många skolor utanför Sverige. Vi får nu genom det beslut som riksdagen fattar ett direkt uttalande att varje svensk skola förväntas ha ett dylikt program mot mobbning.

Det är vår förhoppning att vi inom en snar framtid skall få rapporter som visar att den tid när barn är mobboffer är ett passerat stadium i svenskt skolväsende. Program mot mobbning har emellertid långt vidare effekter än så. Diskussionen om mobbningsproblemet i skolan kom-

mer att ingå som ett naturligt led i skolans strävan att låta barn utvecklas till demokratisk medvetenhet med respekt för andra och sig själva.

Det finns skäl att stanna vid demokratifrågan när vi betraktar den andra delen av den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen. Gymnasiereformen gav oss en treårig gymnasieutbildning med yrkesförberedande och studieförberedande utbildningar samlade under ett och samma tak och med delvis gemensamma målsättningar. Den är delvis ett resultat av den förra regeringens samlade tankar kring skolan med en stark tonvikt på ökad kunskapsnivå, betygsstyrd undervisning och med siktet inställt på avnämarnas behov av kvalificerad arbetskraft.

Den nya gymnasieskolan måste få en provotid. Först med ledning av lärarnas och elevernas erfarenheter kan vi ta nästa steg. En särskild kommitté, Gymnasiekommittén, skall samla och sammanställa erfarenheterna från den nya gymnasieskolan inför en kommande utvärdering.

Direktiven till denna kommittés arbete återspeglar emellertid fokuseringen på kunskapsnivån och de målrelaterade betygen, och det är olyckligt. Gymnasieskolan löper stor risk att bli ett instrument för ökade klassklyftor, vilket naturligtvis inte var tänkt från början. Det kommer redan signaler om besvärande skillnader i elevernas studiemotivation, självkänsla etc. mellan de yrkesinriktade programmen och kurserna, de individuella programmen och de studieförberedande utbildningarna.

Vi borde ha lärt av tidigare erfarenheter. Vi minns när realskolan och folkskolan byttes ut mot enhetsskolan och senare grundskolan. Målet var då lika värde och likvärdig utbildning åt alla, oavsett om man gick en yrkesinriktad, praktisk utbildning eller en teoretisk. Misstaget var att man efterhärmat realskolan och inte yrkesskolan när skolan stöptes om.

En grupp kände främlingskap inför skolan. Den som hörde till denna grupp hade som regel lägre motivation och lämnade skolan med en tydlig bild av sig själv som misslyckad eller utanför i en mängd avseenden. Den andra gruppen gick vidare till högre utbildning vid gymnasiet teoretiska linjer. Samma typ av misslyckande gjorde man för övrigt när man byggde ut och demokratiserade universiteten. Den sociala snedrekryteringen består än i dag.

Herr talman! Den skola som Miljöpartiet vill se är en skola där eleverna får utvecklas till trygga, öppna människor med god självtillit, människor som finner en glädje i att söka ny kunskap. Och de skall naturligtvis ha goda baskunskaper i läsning, skrivning och räkning tillägnade i takt efter förmåga och utan värderande konkurrens med sina kamrater.

Miljöpartiet vill därför att dessa aspekter speciellt uppmärksammas i den kommitté som skall följa och utvärdera den nya gymnasieskolan. Vi har därför föreslagit tilläggsdirektiv i denna riktning i en särskild motion. Jag yrkar bifall till reservation 12 vid mom. 15 om tilläggsdirektiv till Gymnasiekommittén.

Herr talman! Så till sist något om vuxenutbildningen. Med den höga arbetslöshet som råder befinner sig vuxenutbildningen i en alldeles

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

speciell situation. Pengar för utbildning av arbetslösa utgör en mycket stor förstärkning av vuxenutbildningen i landet.

För att dessa medel skall kunna användas så effektivt som möjligt föreslår Miljöpartiet att de inte skall ligga och flyta som en resurs som vid olika tillfällen med kort varsel delas ut för olika tillfälliga utbildningar utan i stället direkt skall styras över till t.ex. komvux och vissa folkhögskolor, så att de kan ingå i den långsiktiga planeringen av deras verksamheter. Det ger bättre kvalitet och mer för pengarna samt hindrar att dessa skolors verksamhet bryts sönder genom alltför ryckiga snabbåtgärder. Vi anser också att det nu är rätt tidpunkt att styra in Sverige mot en hållbar utveckling. Därför bör fler utbildningar ta sikte på det genom olika miljöinriktade utbildningar.

Jag yrkar bifall till reservationerna 45, 46 och 48 under mom. 56, 57 och 59.

Till sist: Frågor om invandrarutbildning och hemspråksundervisning kommer att tas upp i ett senare sammanhang, varför jag nu kan lämna dem därhän. Lärarutbildningen däremot uppmärksammas i betänkandet. Vi vill starkt understryka, som också står i betänkandet, att behovet av en anpassning av lärarutbildningen till den nya skolan är mycket stort. Lärarutbildningen har sackat efter. Flera av de nya viktiga momenten bör få en framskjuten plats i den nya lärarutbildningen, t.ex. kunskap om dyslexi, kunskap om organiserade elevobservationer och deras användning vid utvecklingssamtal med föräldrarna, teknik vid utformande av åtgärdsprogram för enskilda elever etc.

Handikappfrågorna är en annan viktig del, som behandlats relativt väl i regeringens förslag men som också bör få plats i lärarutbildningen, inte minst när det gäller kunskap om olika hjälpmedel för handikappade.

Anf. 110 INGER DAVIDSON (kds)

Herr talman! Fru statsråd! Bästa kolleger i utbildningsutskottet! Även om man inte kan tro det, med tanke på de tomma stolarna i kammaren, finns det ett väldigt stort intresse för skolfrågor i riksdagen. Det finns också många olika åsikter om hur vi skall lösa olika delfrågor av större och mindre karaktär på bästa sätt. Det visar det antal reservationer som är fogade till betänkandet, 50 reservationer. Jag har ensam eller tillsammans med representanter för ett eller flera andra partier reserverat mig på 15 punkter. Av hänsyn till arbetssituationen i kammaren tänker jag bara yrka bifall till reservationerna 2, 13, 16 och 26. Det betyder självklart inte att vi kristdemokrater inte står bakom även de övriga elva reservationer som vi finns med på. Jag hoppas att jag kan återkomma och få bredare stöd vid något senare tillfälle för en del av de frågor som berörs i dem.

I dag tänker jag ägna mig åt den ekonomiska situationen i kommunerna, som naturligtvis påverkar skolorna, lärarnas roll, elevernas och föräldrarnas möjlighet till inflytande, och så har jag några synpunkter på utvecklingen av gymnasieskolan.

Det är inte alltid lätt att förena sina visioner med en krass ekonomisk verklighet. Det gäller inom alla områden, skolan är inget undantag.

I regeringens budgetproposition har grundskolan och motsvarande skolformer undantagits från besparingar. Den prioriteringen tycker vi kristdemokrater är helt riktig. Men nu fick vi höra i den ekonomiska debatten i går att kommunerna inte kommer att kompenseras för de dryga 7 miljarder som de kommer att gå miste om i och med att avdragsrätten för egenavgifter införs.

Det finns inga sektorsbidrag till skolan längre. Hur kan regeringen då garantera att kommunerna inte tvingas genomföra en del av sitt nya stora sparbeting på grundskolans område? Det skulle jag gärna vilja ha svar på här i dag. Jag tror inte att jag är ensam om att vilja ha svar på det. Jag är säkert i gott sällskap med ett antal hårt trängda socialdemokratiska kommunalråd, som gärna vill veta hur regeringen har tänkt när den lovat undanta grundskolan från besparingar samtidigt som kommundragsrätten krymper så drastiskt. Att överlåta till kommunpolitikerna att välja mellan att dömas för brott mot barnomsorgslagen för att de inte klarar att bygga upp barnomsorgen och att bryta sin regerings löften i budgetpropositionen om att freda grundskolan är inte särskilt snyggt. Tala om att välja mellan Skylla och Karybdis.

Det sägs en del saker i propositionen som jag tror får en del lärare att höja på ögonbrynen. Det står t.ex. att om elever har inlärnings svårigheter kan det bero på att de inte är tillräckligt motiverade. Det måste vara en aha-upplevelse för läraren att få veta det från högsta ort. Hela undervisningen går ju ut på att motivera sina elever. Precis som inom alla andra yrken finns det också bland lärarna de som inte lägger ner tillräcklig energi i jobbet, men en överväldigande majoritet av lärarna utför ett helt fantastiskt vardagsarbete som de tyvärr får alldeles för liten förståelse och uppskattning för. De förväntas delta i det ena förändringsarbetet efter det andra som vi politiker ålägger dem, samtidigt som de får större undervisningsgrupper, färre andra vuxna i skolan och fler och fler elever med olika typer av sociala problem. Det är dags att börja se lärarna som den stora resurs som de är i skolan och ge dem vettiga möjligheter att utvecklas i sitt arbete. Läraryrkets status måste höjas genom att deras arbete med det som vi alltid säger vara det viktigaste som vi har, våra barn, uppvärderas kraftigt.

De förslag som framförts i flera motioner om att förbättra lärarutbildningen och fortbildningen har avstyrkts med motiveringen att det skall göras en översyn av lärarutbildningen. Då är det nödvändigt att den översynen genomförs snabbt, för det är bråttom med en del av förslagen. Det gäller t.ex. utbildning i teknik och informationsteknik. Alla lärare behöver ha en teknisk allmänbildning och insikt om teknikens betydelse och användbarhet i vardagslivet, inte minst därför att en ökad verklighetsanknytning kan stimulera till nya arbetssätt i undervisningen.

När det gäller kunskaper i informationsteknik riskerar vi att vi får en situation där många elever kan mer än sina lärare, om inte fortbildningen kommer i gång omedelbart. Den är naturligtvis också viktigt för

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

eleverna att de får undervisning i datahantering. Den måste komma i gång på bred front. Annars kommer klyftorna att växa mellan dem som får och dem som inte får tillgång till den kunskapen. Att fler karriärvägar öppnas för lärarna och att någon typ av lärarlegitimation införs är också åtgärder som kan leda till ökad motivation och stimulans för lärarna och stärka deras ställning. När vi har legitimerade tandläkare, läkare, sjukgymnaster osv. är det väl lika motiverat med t.ex. legitimerade grundskollärare. Det här är synpunkter som jag hoppas kommer att tas upp och bearbetas i översynen av lärarutbildning så att regeringen kan komma med förslag till riksdagen inom en inte alltför avlägsen framtid. Stimulans och utvecklingsmöjligheter och moraliskt stöd för lärarna är en nödvändig utgångspunkt för allt förändringsarbete i skolan.

En lika viktig fråga är elev- och föräldrainflytandet i skolan. Jag glömmer aldrig när jag besökte School of Choice i New York för ett par år sedan. Det var en skola i Harlem, i slumkvarteren, med elever med de allra sämsta utgångspunkter: dåliga bostäder, splittrade familjer, missbruk, hög frekvens av hiv och aids. Men skolan var som en lugn oas. Det var en lugn och positiv miljö och engagerade lärare. Det rektorn och andra som visade oss runt upprepade hela tiden var att framgången berodde på samarbetet med hemmen. Det var som sagt inga vanliga medelklassfamiljer det handlade om. Ändå var alla föräldrar med och tog ansvar, påverkade utvecklingen i skolan. Det ökade också elevernas inflytande och påverkansmöjligheter. Det sågs som någonting helt självklart att alla som fanns i skolan också skulle vara med och påverka. Det här har vi varit alldeles för dåliga på i Sverige. Vi har diskuterat frågan länge, men ingenting händer. Senast har frågan diskuterats i en rapport med titeln "När man inte har något inflytande finns inget ansvar". Det säger egentligen vad det handlar om.

De allra flesta föräldrar vill ta ett större ansvar för sina barns utveckling, också sedan de har börjat skolan. Men det förutsätter också att de får inflytande, inte bara information. Det handlar inte alls om att föräldrarna skall träda lärarnas professionalism för när utan om ett förtroendefullt samarbete, där olika infallsvinklar befruktar varandra och där barnens bästa är utgångspunkten.

Vi kristdemokrater tycker att det är dags att föräldrarna får en lagfäst rätt till inflytande i skolan, eftersom de uttalanden som har gjorts och de mindre förändringar av kommunallagen som har genomförts för att förbättra föräldrarnas möjligheter uppenbarligen inte har räckt till. Det är märkligt, för det här kravet ställde socialdemokraterna också under den förra mandatperioden. Men nu väljer ni att avstyrka de motioner som kräver den här rätten och stoppar i stället in frågan i den nya utredningen om skolans inre arbete. Varför? Vad väntar vi på, när det finns en majoritet för förslaget här i riksdagen?

Jag är övertygad om att det är elever, föräldrar och lärare som tillsammans kan stå för den förnyelse av skolans inre arbete som regeringen och många andra efterlyser. Kreativiteten finns. Det som krävs är att de får förtroende från huvudmännen att ta ett gemensamt ansvar. Vi kristdemokrater är beredda att ge dem det nu.

På gymnasieskolans område har förändringarna varit stora de senaste åren. Det har vi redan konstaterat här i dag. Att följderna av de förändringarna följs upp i en kommitté är nödvändigt och positivt. Risken är bara att alla förändringar som föreslås, och som skulle kunna genomföras redan nu, skjuts på framtiden med hänvisning till att den här kommittén arbetar. Det gäller förslag till åtgärder för att förbättra rekryteringen till industriprogrammet, åtgärder för att få fler ungdomar att genomgå gymnasieutbildning och förslaget att inrätta ett nationellt program med speciell inriktning på företagande.

Det här är förändringar som vi kristdemokrater har motionerat om och som vi tror skulle vara möjliga att genomföra redan i dag. Vi vet att det finns ett uttalat behov av de här förändringarna. Vi skulle önska att regeringen lade fram förslag utan att invänta kommitténs arbete.

Anf. 111 AGNETA LUNDBERG (s)

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till hemställan i betänkande UbU10 i dess helhet och avslag på motionerna.

Jag kommer att ta upp frågan om gymnasieskolan och komvux och Torgny Danielsson kommer att ta upp bl.a. grundskolan och lärarutbildningen.

Utbildning är en investering för framtiden. Därför känns det mycket tillfredsställande med regeringens förslag vad gäller satsning på gymnasie-, komvux- och basårsplatser. Totalt innebär det 58 500 platser till en kostnad av 1,582 miljarder.

Utskottet vill framhålla vikten av att utbildningsåtgärder används i så stor omfattning som möjligt för att bekämpa arbetslösheten. Utskottet vill liksom regeringen och motionärerna markera att de statliga bidragen skall användas för utbildningssatsningar utöver det ordinarie utbudet inom komvux.

Utskottet stöder förslaget att förlägga 1 500 s.k. basårsplatser inom komvux. Därigenom kan en bättre geografisk spridning åstadkommas. Utskottet förutsätter att ett nära samarbete mellan komvux, universiteten och högskolorna etableras vad gäller denna utbildning. Utskottet utgår från att möjligheterna övervägs att erbjuda de elever som genomgår utbildning i den kommunala vuxenutbildningens regi garanti till en plats vid högskoleutbildning motsvarande den ordning som tillämpas vid universitet och högskolor.

I år, höstterminen 1995, fullföljs gymnasiereformen. Alla elever tas nu in i den nya treåriga gymnasieskolan.

När beslutet om den nya gymnasieskolan fattades i riksdagen framfördes en del farhågor om reformen. Därför kändes det angeläget att tillsätta en parlamentarisk utredning som skulle följa utvecklingen i gymnasieskolan.

Sedan hösten 1994 är ordföranden i utbildningsutskottet, Jan Björkman, även ordförande i den kommittén.

Kommittén skall följa bl.a. i vilken utsträckning målet att alla ungdomar skall få en fullständig gymnasieutbildning nås, effekterna av den höjda ambitionsnivån inom de yrkesförberedande utbildningarna och

hur undervisningen i kärnämnen utvecklas för att främja elevernas studieresultat.

Rekryteringen till industriprogrammet behandlas i flera motioner. Utskottet finner det i likhet med regeringen angeläget att en analys görs av orsakerna till att intresset för industriprogrammet är så lågt.

Utskottet utgår från att det i den översyn som kommer att ske inom Utbildningsdepartementet görs en djupgående analys och att man därvid lägger in synpunkter som framförts i motionerna. Det är naturligtvis viktigt att efterfråga avnämarnas krav och önskemål på utbildningen.

En lika viktig del i analysen bör vara att undersöka om det svaga intresset från ungdomarnas sida kan ha sin orsak i hur t.ex. ungdomar uppfattar arbetsmiljö och liknande inom industrisektorn, dvs. sådana orsaker som inte skolan kan råda över.

Regeringen framhåller i propositionen att behovet av vuxenutbildning både ur arbetsmarknadssynpunkt, ett livslångt lärande och förändringar i samhället understryker vikten av att en översyn av vuxenutbildningsområdet sker. Översynen skall bl.a. ge underlag för att fastställa vuxenutbildningens framtida utveckling och omfattning.

Utskottet ställer sig mycket positivt till att en översyn görs och utgår ifrån att även finansieringsfrågor kommer att ingå i utredningsuppdraget. Därmed kommer en del frågor som tagits upp av motionärer att belysas.

Herr talman! I tre motioner tas medelstilldelningen till Teknikens hus i Luleå upp. I samtliga motioner förordas att Teknikens hus även fortsättningsvis bör särbehandlas och erhålla öronmärkta medel.

Teknikens hus i Luleå har sedan budgetåret 1991/92 fått särskilda medel avsatta för sin fortbildningsverksamhet inom ramen för fortbildningsanslaget. Utskottet delar regeringens bedömning att verksamheten som bedrivs av Teknikens hus är viktig och värdefull, men anser i likhet med regeringen att medlen fortsättningsvis bör ingå i de medel som disponeras av Skolverket för fortbildningsverksamhet. Teknikens hus verksamhet är nu väl utvecklad och har gott renommé, vilket också Skolverket är medvetet om.

Anf. 112 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Jag skall ta upp ett par frågor från det inledningsanförande jag höll och som vi inte fick svar på, Agneta Lundberg.

Det är bra, tycker jag, att man satsar på kunskaps- och kompetensutveckling av människor när vi har hög arbetslöshet. Men dilemmat är litet grand att man från regeringens sida plockar över pengar som avsatts av arbetsmarknadspolitiska skäl till Utbildningsdepartementet och satsar på traditionella utbildningar. Det är studieförbund, folkhögskoleplatser och komvuxplatser. Erfarenheten visar att det finns en del problem med detta.

Först och främst kan man när det gäller komvuxplatserna i vissa fall diskutera om de skall ingå i den reguljära utbildningen eller inte. Därtill kan man ifrågasätta delar av de utvärderingar som gjorts när det gäller folkhögskoleplatserna. Det gäller faktiskt kvaliteten, för man har byggt ut dem så mycket de senaste åren.

Vi har för vår del lagt fram ett förslag om att man skall satsa mer på en kvalificerad eftergymnasial utbildning. Utskottet har sagt nej till detta, och man begraver förslaget i framtiden. Det tycker jag är synd, för finessen med ett sådant förslag är att man får samverkan mellan skola och arbetsliv. Man får en del där skolan tar det teoretiska ansvaret medan arbetslivet tar det praktiska ansvaret. Framför allt ger det ungdomarna en god chans att komma in på arbetsmarknaden. Jag tycker att det är synd att ni säger nej till detta. Jag skulle vilja fråga om ni tänker komma med ett förslag med anledning av Rolf Nordanskogs utredning, som presenterats de senaste dagarna.

Det andra gäller basårsplatserna på komvux. Jag vill fråga: Vilken garanti har de elever som har en basårsplats på komvux för att de sedan kommer in på en högskola?

Anf. 113 AGNETA LUNDBERG (s) replik

Herr talman! Jag förutsätter att man skall ställa kravet att alla platser skall ha kvalitet. Oavsett om det gäller folkbildningen, komvux, gymnasieskolan eller högskolan skall det självklart vara kvalitet. Moderaterna brukar vara för mångfald, eller hur? Därför borde väl det jag här nämnt passa.

När det gäller basårsplatserna finns det inte någon regel som säger att elever som går basårsutbildningen inom komvux självklart kommer in på högskolan. Men vi förutsätter, som jag sagt, att det sker en dialog mellan högskolan och komvux i den här frågan. I dag lägger många högskolor faktiskt ut sina basårsutbildningar på komvux. Den kontakten finns alltså redan i dag på många ställen.

Anf. 114 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Det är väl Moderata samlingspartiet som står för mångfalden i detta avseende – kanske inte Socialdemokraterna, som mera kör med traditionellt tänkande. Förutom att ni vill avvakta när det gäller den kvalificerade eftergymnasiala utbildningen säger ni ju nej exempelvis till utbildningscheckar, som den borgerliga regeringen införde för något år sedan just för att skapa ett instrument för människor som är arbetslösa att få möjlighet att välja utbildningsanordnare. Det kan gälla både offentliga och privata sådana. Det handlar också om att man kunde varva utbildning i arbetslivet med utbildning inom exempelvis en utbildningsanstalt. Detta har ni sagt nej till.

Vidare har ni tagit bort möjligheten exempelvis till traineeutbildning, som jag på sikt tror skulle vara ett utomordentligt alternativ för många människor som av olika skäl har drabbats av arbetslöshet eller som har svårt att komma ut på arbetsmarknaden, alltså ungdomar. Det är synd att man av dogmatiska skäl – jag utgår från att det är så – säger nej till detta.

Herr talman! Sedan några ord om industriprogrammet. Det är bra att arbetsgruppen äntligen har kommit i gång och att man tittar på rekryteringsmöjligheterna och på orsakerna till att det är svårt att rekrytera ungdomar till industriprogrammet. Det finns många olika skäl till det.

Vi har också problem relativt sett just när det gäller rekryteringen till det naturvetenskapliga programmet. Vi vet ju att det i framtiden är nödvändigt att många fler ungdomar väljer naturvetenskapliga ämnen, därför att den framtida arbetsmarknaden kommer att kräva det. Jag tycker att det är synd att man inte har tillstyrkt de motionsyrkanden där det just krävs att en analys görs av det naturvetenskapliga programmet.

Anf. 115 AGNETA LUNDBERG (s) replik

Herr talman! Vi har fått en rapport om att de utbildningscheckar som man kunde få inte blev använda. I stället kunde man omfördela medlen. Efterfrågan var alltså tydligen inte så stor i det avseendet.

Frågan om en kvalificerad eftergymnasial utbildning kommer skolministern att beröra.

Anf. 116 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag måste säga att det är ett nöje att lyssna till de många kunniga och engagerade skoldebattörer som finns i kammaren i dag. Många frågor har ställts till mig. Jag hinner kanske inte svara på alla i det här anförandet.

Jag vill ta upp de tre områden inom skolpolitiken, kanske framför allt inom ungdomsskolan, som regeringen har prioriterat. Det gäller då för det första att bekämpa segregation och utslagning i skolan, för det andra att stimulera det inre arbetet och den pedagogiska utvecklingen i skolan och för det tredje att stärka elev- och föräldrainflytandet.

När det gäller att minska utslagningen i skolan har vi nu några viktiga år framför oss i gymnasieskolan. Vi vet att gymnasieskolan har ställts inför en mycket stor och svår utmaning. Vi politiker har krävt av gymnasieskolan att den skall klara av att utöka utbildningen, så att alla ungdomar får en treårig utbildning på ett treårigt program.

Vi har också krävt att man skall klara av att undervisa enligt nya kursplaner på nya program med ett nytt betygssystem, utforma lokala kurser och kursplaner och undervisa elever i ämnen som man kanske tidigare inte undervisat i – och allt detta samtidigt.

Jag tycker inte att det är särskilt förvånande att en del gymnasieskolor då har stött på problem. Självklart måste stora förändringar få ta en del tid innan man lyckas. Många gymnasieskolor har också lyckats väldigt bra. Det är de skolor som tidigt satte i gång ett förändringsarbete, som var beredda på förändringar och som vågade gå in och utmana den gamla linjeskolans sätt att arbeta. Där har man lyckats bra.

Ulf Melin tog upp problem som finns på vissa gymnasieskolor när det gäller undervisningen i kärnämnen. Jag vill gärna kommentera det.

Till att börja med vill jag säga att vi måste fråga oss vilka krav gymnasieskolan skall svara emot. Jag menar att kraven kan delas in i tre olika typer: arbetslivets krav, krav som ställs för att man skall kunna gå vidare till högre utbildningar och krav som ställs för att man skall kunna vara en aktiv medborgare och delta i vår demokrati.

På alla områden har dessa krav ökat. Allra mest gäller det kanske kraven i arbetslivet. Om vi skulle släppa den kopplingen och säga att detta blir för svårt, att gymnasieskolan inte klarar detta, har vi gett oss

in på en mycket farlig väg. Det krävs ökade kvalifikationer i arbetslivet. Därför måste vi också försöka skapa en gymnasieskola som svarar mot de ökade kraven. Exempelvis ställs det krav på ökade generella gemensamma kunskaper som bl.a. uttrycks i fråga om kärnämnen.

Ibland möter jag en uppgiven stämning i debatten på de gymnasieskolor där det är svårt att klara undervisning i kärnämnen för alla elever. Man säger: Det här blir för svårt. Vi kommer inte att klara av det. Vi måste sänka kraven. Eller också frågar man: Varför skall en elektriker behöva lära sig matematik?

Jag tror att det är oerhört farligt att resonera så. Jag tror också att det är viktigt att vi politiker håller fast vid de målsättningar som låg till grund för gymnasiereformen och för de treåriga programmen. Sedan skall vi inte vara dogmatiska och inte vara beredda att göra justeringar om så krävs. Det är viktigt att slå fast att man, om man tror att en elektriker inte behöver läsa matematik, faktiskt inte vet vad en elektriker gör. Och om man tror att vi kan ha en gymnasieskola som utbildar för ett arbetsliv som redan har försvunnit, slösar man oerhört med våra knappa gemensamma resurser.

Ändå tycker jag att det finns anledning att vara ganska hoppfull, just därför att de gymnasieskolor som har gått in i ett förändringsarbete, som aktivt arbetar med pedagogisk utveckling och som har ett samarbete mellan lärare i kärnämnen och lärare i yrkesämnen har lyckats. Låt oss ge de gymnasieskolor som ännu inte har lyckats tid och tilltro, så att de också får lyckas!

Jag instämmer gärna i det som Gunnar Goude sade, nämligen att risken naturligtvis alltid finns att den teoretiska traditionen från de gamla teoretiska linjerna får utgöra en norm också för alla gymnasieelever inom kärnämnen. Därmed kommer stora grupper av elever att känna främlingsskap inför skolan. Därför måste man vara beredd att förändra skolan.

Ett uppföljnings- och utvärderingsarbete pågår i gymnasieskolan. Det är nu för tidigt att dra säkra slutsatser av hur det går. Vi måste ge en viss tilltro och en viss tid för det arbete som faktiskt pågår i gymnasieskolan.

Jag vill också något kommentera diskussionen om besparingar. De stora besparingar som drabbat skolan under många års tid har ju drabbat elever med de största svårigheterna hårdast. Det visar ganska samstämmigt de utvärderingar som görs. Det är naturligtvis ett oerhört problem.

Detta är en del av bakgrunden till att regeringen nu kommer att prioritera det som Skolverket särskilt uppmärksammat, uppföljningen av hur kommunerna fördelar sina resurser mellan olika elever, så att elever med de största behoven får de största resurserna. Det handlar naturligtvis också om den totala summa skolan kan förfoga över. Detta tog Inger Davidson upp.

Jag finner det märkligt att just hon gör ett nummer av kommunernas knappa ekonomi. Det är ju den regering i vilken hon var minister som faktiskt är ansvarig för att vårt land har försatts i en situation med en mycket stor skuld och med mycket hög arbetslöshet. Detta har gjort att

vårt land på många sätt är utlämnat till andras bedömningar och den s.k. marknaden. Det är den situationen som den här regeringen nu gör allt för att ta oss ur.

Andreas Carlgren tog upp behovet av ett ökat föräldrainflytande. Han efterlyste nya plattformar för människor att ta ansvar. Jag tror det är viktigt att vi kan skapa sådana nya plattformar.

När det gäller föräldrainflytandet menar jag att man måste se det på två olika sätt. Vi måste öka möjligheterna till formellt inflytande och beslutande eller deltagande i beslut för föräldrar. Därvid tror jag att vi måste svara emot de krav som många föräldrar har på att få rå sin egen skola, få vara med och bestämma på sin skola, där man har sina barn.

Jag tycker det är en brist inom det kommunala systemet i dag att fristående skolor kan erbjuda större möjligheter för föräldrar att få ett direkt inflytande och beslutande över skolan än vad den kommunala skolan i dag kan erbjuda.

Därför arbetar vi nu inom regeringskansliet med att försöka ta fram förslag på hur ett ökat sådant inflytande skulle kunna se ut inom det kommunala systemet. Jag skulle vilja skapa en grannskapsskola, en skola med ökat inflytande, också formellt, för föräldrar, elever och kanske också personal.

Men den kanske viktigaste formen för inflytande kan man kalla för föräldrarnas medverkan i skolan. Det är viktigt att föräldrarna har en kontinuerlig kontakt med skolan. Det måste vara skolans ansvar att upprätthålla en sådan kontinuerlig kontakt. Det är viktigt att skolan informerar föräldrarna och hemmen, inte bara om hur det går för det egna barnet, utan om vad man gör i skolan, vad det går ut på, vad man har för planer, hur man ser på arbetet. Man skall inte bara recensera den enskilda eleven efter avslutat arbete.

Om föräldrarna skall ha en chans att ta en aktiv del måste de också få komma in och påverka redan i planeringsstadiet.

Regeringen prioriterar en utveckling av det inre arbetet i skolan. Jag tror att det är lätt för oss politiker att debattera vad skolan skall lära ut. Vi möter alla som skolpolitiker många krav på vad skolan borde lära ut som man inte tycker att den gör, i alla fall inte tillräckligt bra eller tillräckligt omfattande. Det är självklart viktigt att diskutera vad skolan skall lära ut.

Men vi måste alltid komma ihåg att det vi bestämmer att skolan skall lära ut inte alltid är det som den enskilda eleven lär in. Det är processen däremellan – mellan det vi bestämmer oss för att skolan skall lära ut och det den enskilda eleven verkligen lär in – som är kärnan i skolan. Det är den processen som antingen kan gå ganska dåligt, så att t.ex. en elev lär in att den är korkad i matte, när läraren tror att den lär ut division.

Men det är också den processen som kan gå oerhört bra. Då är det en kreativ process, där människor utvecklas och växer tillsammans och där nya kunskaper utvecklas och föds.

Om vi vill ha en kvalitetshöjning i skolan så kräver det en vitalisering och en pedagogisk utveckling i skolan. Det krävs att den pedago-

giska utveckling som i dag sker på vissa skolor sprids till allt fler skolor.

Britt-Marie Danestig-Olofsson sade mycket riktigt att en demokratisk fostran självklart inte kan ske med auktoritära metoder. Jag instämmer gärna i det uttalandet. Därför måste vi konstatera att innehåll och form i skolan inte kan separeras. Vad man undervisar om är självklart inte oberoende av hur arbetet i skolan bedrivs.

Den ansvarsfördelning vi nu har på skolans område slår fast att det är riksdag och regering som sätter upp mål för skolans verksamhet och sedan utvärderar den. Det är lärarna som tillsammans med sina elever och med stöd av sin skolledning skall finna formerna för hur dessa mål skall nås. Det tycker jag är en bra ansvarsfördelning. Den skall ligga fast.

Det är inte min uppgift som skolminister och inte er uppgift som riksdagsledamöter att tala om för dem som arbetar i skolan hur de skall bedriva sitt arbete. Men jag menar att det är vår uppgift som ansvariga att bry oss om hur man arbetar i skolan. Vi måste vara lyhörda för de villkor som arbetet i skolan skall bedrivas under och vara beredda att bistå skolan i sitt arbete med att utveckla en pedagogik.

Det är min övertygelse att utvecklingen i skolan sker huvudsakligen underifrån, ute på de konkreta skolorna. Min uppgift som skolminister är därför att stimulera, att underlätta, att undanröja hinder för en sådan utveckling, och självklart att sätta upp mål och att utvärdera.

Jag har använt mig av och regeringen har tillsatt en expertkommitté som bl.a. har till uppgift att följa och stimulera den pedagogiska utvecklingen i skolan. Expertkommittén har tagit namnet Skolkommittén. Samtliga ledamöter i kommittén har egen praktisk erfarenhet av att arbeta med utvecklingsarbete i skolan. Man kan säga att de är experter i praktik och i att reflektera och dra slutsatser av sin praktik. Just därför tror jag att den här kommittén kommer att kunna vara ett bra medel för att lyssna till de erfarenheter som finns i skolan och föreslå de åtgärder som kan vara aktuella för att bistå skolorna i deras utvecklingsarbete.

Herr talman! Min taletid är nu ute och jag ber att få återkomma med en del utestående frågor i replikerna.

Anf. 117 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Jag kan till att börja med inte undgå att kommentera den uppgörelse som Socialdemokraterna gjort med Centerpartiet. Såvitt jag kan förstå kommer kommunerna nu att inte få den compensation på 7 miljarder kronor som de annars skulle ha fått från staten. Skolan är en stor utgiftspost i den kommunala budgeten. Det borde oroa skolministern vilka besparingar som kommer att drabba skolorna.

Jag tror inte man kan göra det så enkelt för sig som att hänvisa till den borgerliga regeringens politik. På den tiden fanns ett annat parti som hela tiden talade om att den förda politiken innebar nedrustning och en del annat i den vägen. Men samma parti fortsätter nu i samma anda, om man skall fortsätta med den vokabulären.

Sedan skulle jag vilja göra en kommentar när det gäller kärnämnen. Hade statsrådet varit inne i kammaren när jag höll mitt anförande

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

hade hon kunnat vara mildare i tonen. Det hon citerade var inte riktigt det jag sade. Jag sade att det självklart är oerhört viktigt att man skall läsa kärnämnen: svenska, engelska, matematik osv. Men detta är en mycket svår fråga. Visar det sig att många elever inte når de mål vi har fattat beslut om då tycker vi att man måste överväga detta. Vad jag sade var att man borde göra en särskild översyn på departementet när det gäller dessa frågor.

Jag tycker att målsättningen skall vara att man skall kunna ha samma mål i kärnämnen. Men om vi inte lyckas med det måste vi trots allt tänka om.

Sedan måste jag ta upp en fråga som jag är litet förvånad över att ministern inte ens nämner. Det är lärarrollen och lärarutbildningarna.

Man har såvitt jag kan förstå tillsatt en arbetsgrupp på departementet. Vad avser regeringen att föreslå när det gäller lärarutbildningarna? Jag tror att det är absolut nödvändigt att göra någonting.

Anf. 118 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag får be om ursäkt om mitt anförande uppfattats som att jag försökt pådyvla Ulf Melin åsikter som han inte har. Det var självklart inte avsikten.

När det gäller en särskild översyn av kärnämnen är det så att till den parlamentariska kommitté där Ulf Melin själv är ledamot har jag och regeringen givit tilläggsdirektiv att man särskilt skall se på kärnämnen. Inom ramen för den kommittén finns det möjlighet att göra den översyn som Ulf Melin efterlyser.

Jag vill också nu passa på att svara på de frågor Ulf Melin ställde tidigare om den kvalificerade eftergymnasiala utbildningen.

En utredning har arbetat under en längre tid. Man överlämnade sitt betänkande till mig för tre dagar sedan. Jag är inte beredd att redan i dag svara på frågan när en proposition kan avlämnas.

Det är mycket angelägna frågor, och jag hoppas att vi snart skall kunna komma med förslag för att vi skall kunna stärka och utöka den kvalificerade eftergymnasiala utbildningen, för behoven är mycket stora.

Men utredningen kommer att remissbehandlas. Det är viktigt att vi lyssnar till de olika röster som hörs i denna fråga, inte minst deras som eventuellt skall anordna utbildningen.

Anf. 119 ULF MELIN (m) replik

Herr talman! Den grupp som jag själv sitter med i skall följa gymnasieskolans utveckling. Jag är inte riktigt klar över om vi har initiativrätt eller inte.

Skolverket skall göra nationella prov nu i maj. Skulle det visa sig att många elever inte når de mål vi har satt upp tror jag nog att det är angeläget att man även på departementsnivån, statsrådsnivån, tar tag i frågan och försöker göra en översyn.

När det gäller den kvalificerade eftergymnasiala utbildningen kan jag förstå att man inte kan ge exakt datum för en proposition. När man har fått remissvar och kunnat gå igenom de förslag utredningen har är

det viktigt att man återkommer till riksdagen under hösten med en proposition, så att den nya tingens ordning kan börja gälla fr.o.m. den 1 juli nästa år.

Det finns ju många påbyggnadsutbildningar som i dag lever i ett gränsland. Det är en massa problem med interkommunal ersättning osv. Det finns utbildningar som ligger på högskolenivå som kanske inte skulle vara på den nivån, utan borde ligga mellan gymnasieskolan och högskolan. Jag tror att det är angeläget att man snabbt fattar beslut om det här i riksdagen, därför att då kommer vi att skapa en bättre arbetsmarknad för många ungdomar.

Jag efterlyser fortfarande, herr talman, statsrådets syn på lärarutbildningarna.

Anf. 120 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag vet att Ulf Melin har ett engagemang i gymnasieskolan, och jag känner stor respekt för det. Men det är en sak som skiljer oss. Ulf Melin uttrycker det så att vi måste göra förändringar om eleverna inte når målen. Jag är ännu inte beredd att säga att det är eleverna som har misslyckats, utan jag tror att de nya kraven på gymnasieskolan är så stora att det i mitt perspektiv är gymnasieskolan som i så fall inte har klarat att ta eleverna till målen. Det är mitt perspektiv på gymnasieskolan hittills. Vi får återkomma när vi har ett bättre underlag i fråga om utvecklingen i gymnasieskolan med de nya programmen.

Jag kan försäkra Ulf Melin att min ambition när det gäller den kvalificerade eftergymnasiala utbildningen är att vi så snart som möjligt skall kunna lägga fram förslag på det området, inte minst mot bakgrund av att påbyggnadsutbildningarna lever i ett gränsland och behöver en fastare form.

Lärarutbildningarna är en väldigt stor fråga. En del av bakgrunden till att vi inom departementet nu har tillsatt en arbetsgrupp är att vi vill kartlägga några av de större problemområden som vi kan se i fråga om lärarutbildningarna. Jag tror också att det är viktigt att vi inte går fram för snabbt med lärarutbildningarna och säger att vi säkert vet vilka förändringar som skall göras. Det gäller för lärarutbildningarna, precis som för skolan, att det är ganska lätt att debattera och bestämma vad man skall lära ut, men det är inte säkert att de blivande lärarna kommer att lära in det som vi tänker oss när vi bestämmer vad vi skall lära ut. Därför måste man se på de problem som finns i lärarutbildningarna i dag och de nya krav som lärarna har att svara mot i skolan. Arbetsgruppens uppgift är att lokalisera och kartlägga de problemområdena för senare ställningstaganden i fråga om åtgärder.

Anf. 121 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Herr talman! Ylva Johansson ville göra Inger Davidson medskyldig till kommunernas dåliga ekonomi, eftersom hon satt med i den tidigare regeringen. Jag vill bara säga att jag är helt övertygad om att kommunerna hade haft problem med ekonomin också om Ylva Johansson hade suttit i den förra regeringen. Det vet jag, därför att Centern satt också i den regeringen.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

Det kommer säkert att vara många som vill använda den dåliga ekonomin som slagträ åt än det ena och än det andra hållet. Det kommer säkert att vara flera som uppträder i den här debatten i dag och gör det – flera har redan gjort det. Jag skulle bara vilja säga: Sluta att använda det som ett slagträ, och gör något åt problemet i stället! Det var det som Centern ville göra i den förra regeringen, och det är det vi vill göra nu också. Vi har varit konsekventa. Det vore bra om flera var det.

När det gäller föräldrainflytandet, som är huvudfrågan för mig i den här debatten, är jag övertygad om att Ylva Johansson har en stark vilja på den punkten. Nu hänvisade hon till att en viktig anledning att stärka föräldrainflytandet var att detta redan erbjuds på flera fristående skolor. I så fall var det ett bra kvitto på att de fristående skolorna har gjort stor nytta. Det skulle vara bra om Ylva Johansson bekräftade det, därför att man kunde möjligen uppfatta det så att hon menade att det var negativ konkurrens. Jag är övertygad om att Ylva Johansson inte menade det, men det vore bra att få det kvitterat. Jag tror nämligen att de fristående skolorna betyder mycket på flera områden, bl.a. på det här området.

Anf. 122 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag vill säga till Andreas Carlgren att det inte har varit min avsikt att svära mig fri eller mitt parti fritt från ansvar för den svåra ekonomiska situation som landet befinner sig i. Men jag kände ett behov av att reagera mot den ton som Inger Davidson anslög i frågan om resursfördelningen till kommunerna.

Jag kan gärna säga till Andreas Carlgren att det självklart är så att vissa av de fristående skolorna har visat hur man kan ta till vara ett föräldraengagemang, på ett sätt som den kommunala skolan inte har kunnat svara mot. Det har bidragit till att jag anser att vi nu skall försöka arbeta för att skapa möjligheter till ett sådant föräldraengagemang också i de kommunala skolorna och att skapa sådana former att man också där aktivt kan ta del på ett sådant sätt att man känner att man rör i sin skola och är med och påverkar den.

Anf. 123 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Herr talman! Det var ett bra svar från Ylva Johansson. Jag skulle vilja fortsätta mitt frågande.

När det gäller föräldrainflytandet kunde man, såsom det nu lät på det korta svar som Ylva Johansson gav i sitt första inlägg, få uppfattningen att det skulle vara ett inflytande som hängde samman med just den skola som fanns i grannskapet. Jag hoppas att det inte var så begränsat, därför att jag menar att vad vi i stället måste åstadkomma är något större. Vi måste se till att det finns ett verkligt både formellt och reellt inflytande på varje skola där föräldrarna har sina barn.

Jag har själv nämnt Danmark som ett exempel. Jag säger det inte för att vi alltid måste göra som man gör i vårt grannland till punkt och pricka, men jag tror att man kan hämta mycket inspiration där. Det är spännande att se hur mycket som har kunnat släppas loss av kreativitet i skolorna, hur många olika grupper av föräldrar som har kunnat engage-

ras och hur det till sist är ett sätt att skapa en ny plattform för medborgarinflytande, som jag tror är mycket viktigt och mycket intressant.

För Centern är det här en mycket stor fråga, som gäller mycket av det som den kommande samhällsdebatten måste handla om, nämligen att ge ett mycket större ansvar till medborgarna i samhället men också större inflytande och mera makt.

Prot. 1994/95:87

6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

Anf. 124 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag använder gärna begreppet grannskapsskola, därför att jag tror att det vore önskvärt med en utveckling av skolan, som ofta ligger lokalt placerad i ett bostadsområde, till att bli ett levande hjärta i det området för dem som bor där, inte bara för de barn och ungdomar som går i skolan där. Jag tror att det vore bra för eleverna att få se att de lokaler där de arbetar på dagarna används för andra viktiga saker av föräldrarna och andra vuxna på eftermiddagen, på kvällen eller på helgen, så att man känner ett gemensamt ansvar för sin skola.

Det betyder inte, som Andreas Carlgren också vet, att jag motsätter mig att man skall ha möjlighet att välja att gå i en annan skola. Men faktum är att de allra flesta väljer att gå i den skola som ligger närmast. Jag tror att det kommer att vara så också i fortsättningen.

Anf. 125 MARGITTA EDGREN (fp) replik

Herr talman! Tack, Ylva Johansson, för beskrivningen av målet med Skolkommittén. Den skall alltså studera skillnaden mellan processen att lära ut och processen att lära in och försöka förmedla goda exempel. Det är alldeles utmärkt att man använder praktiskt verkande lärare för detta arbete. Jag tillhör dem som många gånger har sagt här att det finns mycket viktig kunskap som inte fångas i en doktorsavhandling, utan som hanteras av människor som kanske inte är vetenskapligt skolade på det sätt som akademien kräver. Jag är mycket glad för det.

När det gäller utredningen om gymnasieskolan har jag också som utgångspunkt att alla elever skall läsa kärnämnen. Det är en sympatisk princip. Jag är inte beredd att ändra på den i dag. Men vad vi glömde bort och vad man fortfarande inte kommer ihåg är att detta planterades in i en miljö som inte var beredd. Lärare fick detta nya, gigantiska uppdrag, men de fick inte resurser för sitt eget omtänkande. Samtidigt fanns det lärare som inte ville tänka om. Det finns fortfarande lärare i gymnasieskolan som vill att detta skall gå åt fanders. Vi måste vara medvetna om detta. Jag hoppas att man i den här kommittén är så pass realistisk att man kommer att syssla med detta.

En annan fråga för den här kommittén är något som jag har upplevt och som jag har fått många påringningar om. Det är att vissa kommuner samlar "strulpellar", de som inte hinner med och de som inte är riktigt motiverade i grupper, för att de skall få möjlighet att gå i ett individuellt program. Det är ju någonting som helt motverkar det som var tanken. Jag vill höra ministerns reaktion på det.

Anf. 126 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Margitta Edgren brukar vara en väldigt företrädare just för den praktiskt förankrade kunskapen och reflexionen, och jag hoppas att vi kan förenas i det engagemanget.

Margitta Edgren har helt rätt när hon beskriver de problem som i dag finns i gymnasieskolan, i varje fall i vissa gymnasieskolor. Det var också en av anledningarna till att vi socialdemokrater kände oss tveksamma och var kritiska till takten i det förändringsarbete som har pågått och som pågår i gymnasieskolan. Men nu är alla förändringarna här, och arbetet är i gång i gymnasieskolan. Nu måste vi ge dels arbetsro, dels stöd för att man skall klara av det förändringsarbete som behövs i gymnasieskolan.

Det krävs förändringar i organisationen. Man måste vara beredd att forma organisationen utifrån de elever man har och de målsättningar man har för verksamheten, och inte följa de traditionella organisatoriska formerna för gymnasieskolan. Jag tror att det kan vara *en* anledning till att man får problem.

En annan anledning till att man får problem tror jag kan vara att lärare inte klarar av att samarbeta. Jag menar inte bara att man skall samordna sitt arbete utan att man skall samarbeta i verklig mening kring det man har bestämt sig för att lära ut till eleverna.

Om lärarna samarbetar i kärnämnen och kanske framför allt yrkesämnen kommer man – det är jag ganska säker på – att få en förändring av undervisningen i kärnämnen. Det visar sig nämligen att i kärnämnet svenska finns det inte alls samma problem som t.ex. i kärnämnen engelska och matematik. Orsaken är säkert att man i ämnet svenska har en mycket längre erfarenhet av att undervisa alla ungdomar i en årskull.

Anf. 127 MARGITTA EDGREN (fp) replik

Herr talman! Vi har nog ungefär samma syn på var problemen ligger.

Jag vet inte om jag riktigt gillar Ylva Johanssons försök att hävda att det var den förra regeringen som hade så bråttom. Propositionen Växa med kunskaper genomfördes ju faktiskt 1990/91. Om man i dag kan påstå att vi hade bråttom delar vi ansvaret för den brådskan tvärs över alla partigränser. Folkpartiet var emot förslaget men valde att inte riva upp beslutet för att ge skolan arbetsro. Ett av våra motiv var att man inte borde ha så bråttom.

Om jag får ställa ytterligare en fråga så skulle den gälla Teknikens hus. Tala om för mig varför det är så viktigt att Skolverket får betrakta Teknikens hus som alla andra försöksverksamheter, trots att det är någonting unikt. Den signal detta ger orsakar oro och rädsla att Teknikens hus skall försvinna och att det inte längre har samma tyngd och betydelse för oss i riksdagen och för departementet. Förklara för mig varför det är så viktigt att inte ange att just dessa pengar är till för den verksamhet som bedrivs i Teknikens hus och att vi tycker att den är unik och viktig för framtiden.

Herr talman! Jag vill också svara på den fråga som Margitta Edgren ställde tidigare om det individuella programmet.

Jag vågar inte säkert säga hur det ser ut i dag, och det kan säkert ingen annan göra heller – uppföljningen och utvärderingen pågår. De signaler jag får om det individuella programmet ger mig anledning att känna viss oro för hur det individuella programmet används, men det är alltså för tidigt att säga någonting säkert om detta.

Att jag känner en sådan liten gnagande oro är en av anledningarna till att jag har givit tilläggsdirektiv till den parlamentariska kommitté som följer genomförandet av förändringar i gymnasieskolan att särskilt uppmärksamma det individuella programmet. Vi får sedan se vad man kan dra för slutsatser och vilken den helhetliga bilden är.

Det finns ganska många Teknikens hus och naturvetenskapligt-tekniska centra i vårt land. Vi har under en period givit stöd till 13 av dem för att stimulera naturvetenskaplig-teknisk utbildning. Det är fortfarande mycket angeläget att stimulera ungdomar att välja naturvetenskaplig-teknisk utbildning, att stimulera lärare att utveckla sitt arbete i dessa ämnen och att ge allmänheten möjlighet att känna av och uppleva hur spännande och roligt det är med naturvetenskap och teknik, vilket kanske många ännu inte har upptäckt. Det finns anledning att återkomma till hur vi på olika sätt skall kunna stimulera elever att välja dessa ämnen, lärare att utveckla sitt arbetssätt och allmänheten att ta större aktiv del i dessa ämnen.

Anf. 129 INGER DAVIDSON (kds) replik

Herr talman! Jag är inte särskilt förvånad över Ylva Johanssons svar på min fråga om kommunernas ekonomi och hur de skall klara att inte göra nedskärningar på skolans område. Det löd: Hur kan du ha mage att ställa en sådan fråga, du som satt med i en regering som såg till att vi har den ekonomiska situation som vi har i dag? - Jag har nämligen fått den knäppen på näsan ett antal gånger tidigare av statsrådets partivänner.

Jag ställer inte upp på den beskrivningen. Men även om det vore så, är det ju historia i dag. Nu sitter Ylva Johansson med i den regering som har beslutat sig för att inte ge kompensation för avdragsrätten för egenavgifterna, och det är en kostnad på 7 miljarder.

När jag satt med i regeringen var jag väldigt orolig och bekymrad över de indragningar som vi gjorde, inte minst på skolans område. Jag tyckte att det fruktansvärt jobbigt när jag var ute på skolor, när människor skrev till mig och när jag ställdes inför en tribunal i Folkets hus här i Stockholm, där jag skulle försvara nedskärningarna, och den ena efter den andra berättade hur det såg ut på skolorna: psykologerna hade försvunnit, skolsköterskorna fick inte det de skulle ha, osv.

Därför förvånar det mig mycket att Ylva Johansson inte uttrycker någon som helst oro, trots att skolorna redan har sparat så mycket och antagligen kommer att få spara ännu mer. Det förvånar mig oerhört mycket. Det är ändå den som sitter i ansvarig ställning som måste ta på sig det ansvaret.

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

Anf. 130 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Jag kan i och för sig hålla med Inger Davidson om att det viktiga nu är att se framåt och att inte älta vad som har varit. Men det är svårt att inte dra sådana paralleller när man hör Inger Davidsons sätt att argumentera.

Självklart känner jag oro för de neddragningar som har skett under många års tid i skolan och för den situation med mycket knappa resurser som finns i många kommuner. Men ingen kommun och ingen elev är hjälpt av att jag känner oro. Vi sitter i regeringen, för att regera, för att handla. Och då gäller det att skapa sådana möjligheter att vi kan ta det här landet ur det svåra ekonomiska läge som det befinner sig i och att skapa förutsättningar för kommunerna att långsiktigt klara ansvaret för ett välfärdssamhälle. Skall vi lyckas med det krävs det en ganska tuff politik, och det finns några partier som klarar av att se problemen och fatta de beslut som krävs. Skall vi lyckas krävs det också att vi klarar av att komma till rätta med den stora arbetslösheten. Om vi inte gör det kommer den att bli en farlig bomb som växer och som riskerar att välta vårt välfärdssamhälle över bord.

Anf. 131 INGER DAVIDSON (kds) replik

Herr talman! Jag tackar för det svaret, som jag tycker var betydligt bättre än det förra. Det ansvarstagande Ylva Johansson talar om skulle ha kommit ännu tidigare. Det är väldigt synd att den insikten inte fanns, så att vi kunde ha hjälpts åt att börja sanera statsskulden redan under den förra perioden. Men vi är beredda – det har vi sagt – att ställa upp nu också och även att försvara att det måste till ytterligare besparingar, som har föreslagits. På den punkten är vi alltså överens.

Jag vill ställa en annan fråga också, om jag hinner med det. Den gäller lagstiftning om föräldrarnas möjlighet till inflytande i skolan. Under förra perioden fanns det förslag om det från socialdemokraterna, och därför trodde jag att vi skulle få gehör för de motioner från framför allt Kristdemokraterna och Centerpartiet som handlar om det. Jag är förvånad över att vi inte har fått det och vill bara höra vad det är som håller det beslutet tillbaka.

Anf. 132 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Herr talman! Först vill jag säga till Inger Davidson att det under den förra regeringens tid faktiskt var vi socialdemokrater som orkade med att ställa upp och ta ansvar i en krissituation och åstadkomma ett krispaket tillsammans med regeringen. Det är klart att jag är glad att Inger Davidson säger att kds är beredd att spela den rollen nu. Jag välkomnar det.

När det gäller en lagstiftning om föräldrars inflytande vill jag säga att jag tror att det är viktigare att vi kan skapa former för föräldrarnas inflytande, både formellt och för deltagande i skolan. Jag tror att det är viktigare än lagstiftning. Jag skall inte utesluta att man kan behöva lagstiftning, men jag kan i dag inte se att det är där skon klämmer.

Den utredning som den förra regeringen tillsatte och som har kartlagt elev- och föräldrainflytandet överlämnade sitt betänkande till mig

för en tid sedan. Där drar man slutsatsen att det nu inte behövs några åtgärder av det slaget utan att det pågår mycket arbete som behöver stödjas och stimuleras.

Jag har tillsatt en ny utredning, Skolkommittén, som också skall komma med förslag när det gäller att stärka elev- och föräldrainflytandet. Det står den kommittén fritt att komma med förslag om lagstiftning om den finner att det är ett verksamt medel för att öka föräldrainflytandet i skolan.

Anf. 133 TOMAS HÖGSTRÖM (m)

Herr talman! Jag tänker ägna mitt anförande åt två saker – dels skolans inre arbete, dels frågan om riksinternat.

Med riksdagens beslut om nya lär-, kurs- och timplaner för skolväsendet har de yttre ramarna lagts fast. De nationella målen har satts. Ansvar för genomförande av verksamheten ligger hos kommunerna och olika skolhuvudmän.

Avsikten har hela tiden varit att dra fördel av olika lokala förutsättningar och göra skolväsendets olika delar mer flexibla. Ett decentraliserat ansvar innebär att kreativitet och vilja till ansvarstagande stimuleras.

Utvecklingen i samhället, nya arbetsmetoder, och nya möjligheter och problem ställer krav på förändringar av skolans inre arbete.

Jag vill inledningsvis konstatera att det råder en bred samstämmighet om behovet av att förnya och utveckla skolans inre arbete. Det har bl.a. tagit sig uttryck i form av tillsättandet av en utredning som fått uppgiften att ta fram och redovisa åtgärder för att stimulera den pedagogiska utvecklingen, och det är bra. Men hur denna förnyelse och utveckling skall gå till och vilka möjligheter som finns råder det dock delade meningar om.

Vi moderater anser att en viktig utgångspunkt är, vilket måste vara en ledstjärna i utvecklingsarbetet, att politiker inte skall bestämma hur skolornas vardagsarbete skall gå till. Förnyelsearbetet skall vara en uppgift för skolorna själva och för dess personal. Med det ökade ansvaret för dem som är verksamma inom skolan kommer att följa en positiv utveckling. Denna frihet för verksamheterna leder till att nya pedagogiska metoder och arbetssätt växer fram. Vi kommer bl.a. att se hur nuvarande organisations- och ledningsstrukturer förändras.

En annan viktig utgångspunkt är att skolan måste öppna sig mer mot övriga delar av samhället. Det innebär att modern informationsteknik och moderna läromedel snabbare måste in och finna sin användning i skolan. Utbildningsväsendet måste snabbare ta intryck av modern forskning om inlärning och ledarskap. Utbildningsväsendets uppgift är bl.a. att svara upp mot samhällets krav och behov. Betydelsen av att lyfta fram naturvetenskap och teknik i bl.a. skolornas profileringsarbete, måste därför betonas särskilt.

Vi har tidigare pekat på betydelsen av att förändra lärarrollen i skolan. Lärarutbildningen måste revideras så att den mera motsvarar den nya tidens krav. En möjlighet att premiera de duktiga pedagogerna

Prot. 1994/95:87
6 april

Anslag till
skolväsendet, m.m.

måste tillskapas. Det är bl.a. genom duglig personal som skolan utvecklas.

Det är bra att skolministern har pekat på friskolornas betydelse när det gäller att ta vara på föräldramedverkan och föräldrainflytande. Jag hoppas att det är något mera än bara en läpparnas bekännelse.

Elevers och föräldrars inflytande växer på bekostnad av stela regelverk och den auktoritära syn som tidigare gällde inom skolans värld. Nu handlar det om att finna former för elevers och föräldrars inflytande och engagemang. Det är inte något som man kan lagstifta fram.

Decentraliseringen av ansvaret innebär att skolan själv i sitt utvecklingsarbete måste finna former som tillgodoser de krav som ställs från elever och föräldrar. Men visst finns det problem i skolan. Invandrar-elevernans situation är ett särskilt problem som påverkar skolans inre arbete. Vi måste därför finna nya former för att bl.a. trygga dessa barns språkutveckling. Vi har därför föreslagit inrättandet av en särskild kommitté, med representanter från storstadsområdena som väl känner till problemen, med uppgift att komma med förslag till åtgärder.

Mobbning i alla dess olika former måste motarbetas. Skolans uppgift inom detta område kan inte nog betonas. Formerna för hur arbetet inom respektive skola skall bedrivas måste dock anpassas till den lokala situationen. Det finns naturligtvis många andra frågor.

Vi moderater anser också att friskolornas utveckling har varit till nytta i arbetet med att utveckla olika sidor och skapa förutsättningar för en nödvändig pedagogisk förnyelse. Det erkännandet har vi fått från skolministern. Friskolereformen har kommit att bidra till en pedagogisk vitalisering.

Nu tvingas vi dock åse hur man från Socialdemokraternas sida med stöd av Centerpartiet på olika sätt försöker begränsa friskolornas möjligheter – nu senast med förslaget att sänka ersättningsnivån för friskolorna från 85 till 75 %. Den pågående utvecklingen inom utbildningsområdet visar nu att profilering håller på att bli ett accepterat sätt för skolorna att marknadsföra sig. Detta är en följd av ökade möjligheter och större frihet för skolan att finna egna former. Det är också en följd av elevernas ökade möjligheter att välja.

Vi anser även att den pågående utvecklingen har inneburit att en konkurrenssituation nu råder inom skolans område. Det är bl.a. denna utveckling vi skall bygga vidare på.

Så till frågan om riksinternat. Jag konstaterar att statsrådet valde att helt förbigå denna orättvisa som nu håller på att inträffa. Utskottets och departementets hantering av Lundsberg skola måste ifrågasättas. Med hjälp av teknikaliteter och hänvisning till kommande översyn av ordningen med riksinternat nekar utskottet och departementet Lundsbergs skola att få del av det ökade anslag som skolan självfallet har räknat med sedan den uppfyllt de krav som gäller för riksinternat.

Det innebär att utskottet och departementet särbehandlar Lundsbergs skola i förhållande till andra riksinternat. Genom beslutet frångår man principen om likställdhet och likvärdig behandling. Än mer märkligt är beslutet när man beaktar det faktum att Lundsbergs skola genom

beslutet den 1 juli 1994 av den tidigare regeringen i praktiken var utlo-
vad bidrag enligt reglerna om riksinternat.

Jag måste ifrågasätta utskottets ställningstagande. Än mer bekymrad
blir jag när det av ärendets hantering så klart framgår att regering och
utskott låtit partiprestige vara styrande. Ni gillar inte denna verksam-
hetsform, alltså motarbetar ni den. Men det är fullständigt oacceptabelt
att på detta sätt frångå gällande regelverk.

Skolan lever upp till reglerna och borde därför få resurser. Riksdag-
en skall därför utnyttja sin möjlighet att skipa rättvisa och inte låta
regeringens och utskottets godtycke vara styrande i denna fråga.

Mot bakgrund av vad jag här har redovisat yrkar jag bifall till reser-
vation nr 50.

Anf. 134 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Herr talman! Jag hörde Tomas Högstöm tala om partiprestige.
Tänk att jag tror att det är precis vad det handlade om när Tomas Hög-
ström ville angripa Centern för de fristående skolorna. Det kliar så i
fingrarna på Tomas Högstöm att han inte kunde låta bli att diskutera
det här, trots att vi inte har diskuterat frågan färdigt i utskottet. Tomas
Högstöm är inbjuden att delta i arbetet. Den fråga han tar upp är inte
heller ett ärende som vi behandlar i dag. Jag kan förstå det ändå.

Tomas Högstöm vill inte att Centern skall lyckas göra någonting
bra för de fristående skolorna. Det skulle möjligen kunna rycka en liten
fjäder ur hatten på moderaterna som tror att de alltid är störst, bäst och
vackrast när det gäller att sköta valfriheten. Men tänk att det tror inte
jag.

Det säger jag utan någon som helst partiprestige. Däremot säger jag
med ganska mycket prestige att jag tror att Centern har gjort en mycket
bra sak för de fristående skolorna. Tänk att det har jag också fått många
besked från de fristående skolorna om.

Det skall bli intressant att se om Tomas Högstöm skall börja ägna
sig mindre åt partipolitik och mer åt verkligheten. Det kanske blir nästa
gång vi diskuterar denna fråga här i kammaren.

Anf. 135 TOMAS HÖGSTÖM (m) replik

Herr talman! När det gäller att ägna sig åt partipolitik måste jag väl
erkänna att jag har en hel del att lära av Andreas Carlgren. Jag måste ju
tillstå att när det gäller spektakulära utspel m.m. är Andreas Carlgren
mig vida överlägsen.

Det kliar faktiskt inte i mina fingrar. Däremot har det uppenbarligen
kliat mycket i Andreas Carlgrens fingrar. Han väljer att i en uppgörelse
föregå den utredning om ersättningsnivåer som kommer att läggas
fram. Det är det som vår kritik avser. Avvakta utredningen! Över huvud
taget menar vi faktiskt att gällande regelverk väl uppfyller det här.

Andreas Carlgren föregår utredningen, och det är det vi har in-
vändningar emot.

Anf. 136 ANDREAS CARLGREN (c) replik

Herr talman! Tomas Högström säger att vi skall avvakta utredningen. Det fanns majoritet här i riksdagen för att sänka stödet till 75 % punkt slut. Vad Centern har gjort är något annat. Centern har efter bra diskussioner med Socialdemokraterna sett till att det skall kunna bli andra villkor för de fristående skolorna än vad som var tänkt innan.

Jag skall nu inte diskutera mera med Tomas Högström. Jag kunde dock inte låta bli när jag hörde hur angeläget det var att få ha den här debatten. Jag vill säga att jag hoppas att det var sista gången vi fick höra att Centern har gett sitt stöd åt att sänka bidraget från 85 till 75 %. Så är det inte. Centern har sett till att skaffa sig ett stöd för att införa andra regler i skollagen. Det tycker jag är bra. Jag tror också att många fristående skolor kommer att tycka att det är bra. Det här får vi diskutera vidare i kammaren senare.

Anf. 137 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik

Herr talman! Faktum kvarstår att ni har deltagit i en uppgörelse som innebär en sänkning av ersättningsnivåerna ner till 75 %. Var ni sedan kommer att landa i er uppgörelse med Socialdemokraterna återstår att se. Det som har redovisats hitintills kan tolkas på många olika sätt.

Anf. 138 MARIE WILÉN (c)

Herr talman! Jag vill beröra Centrerns reservation om skolplikten och den tioåriga grundskolan något ytterligare.

Skolan skall självfallet utgå från barnens behov. Centern anser att det första skolåret i en tioårig grundskola skall bestå av en förskoleinriktad verksamhet. Det är angeläget att den utveckling som nu sker på flera platser i landet med mer samverkan mellan förskolan och skolan fortsätter.

Jag vill nämna ett exempel från en s.k. barnskola. Där är sexåringarna inskrivna i den vanliga skolan. De går där tillsammans med 7-8-åriga kamrater. De teoretiska passen varvas med fri lek. 1-7-läraren och förskolläraren delar på de teoretiska passen, och fritidspedagogen har hand om den fria leken. Vid de teoretiska passen har förskolläraren hand om de yngsta barnen. På det här sättet får eleverna tillgång till både förskolans och skolans pedagogik. En annan stor fördel är möjligheten för barnen att ha en dålig dag. Så här beskriver en ur personalen det: Om vi ser på en åttaåring att detta inte är hans dag – han kanske har myror i benen och svårt att koncentrera sig just då – kan han ges möjlighet till en annan aktivitet.

Detta exempel visar hur förskolans pedagogik kommer grundskolans pedagogik till del och tvärtom. Det blir en mjuk övergång mellan förskolan och grundskolan.

Regeringen har meddelat att man under 1995 kommer att ta ställning till frågor som berör en förlängd skolgång och en sänkt skolplikt. Centern har i en reservation noggrant poängterat att det, genom att man integrerar förskolans 6-årsgrupp i grundskolan, ges möjligheter att utveckla samarbetet mellan förskolan och skolan och att därmed införa en tioårig grundskola. Vi anser inte att man exempelvis skall söka lös-

ningar som innebär att man sänker skolpliktsåldern till sex år och behåller en nioårig grundskola. Det behövs en gedigen kunskapsgrund inför gymnasieskolan. Då är den tioåriga grundskolan viktig.

Jag vill också understryka att det är viktigt att kommunerna ges en rimlig övergångsperiod för att planera och förbereda en tioårig grundskola. Det är ett stort arbete att fasa ihop förskolan med skolverksamheten. Det uppstår diskussioner mellan olika personalkategorier om det pedagogiska arbetet, om samutnyttjande av lokaler m.m. Det tar lite tid, men resultatet blir säkert bra om man får föra diskussionerna.

Herr talman! Vi i Centern står självfallet bakom samtliga våra reservationer, även reservation 7 om skolplikten. Men på grund av kammarrens arbetsbelastning avstår jag från att yrka bifall till dem.

Anf. 139 TORGNY DANIELSSON (s)

Herr talman! I detta betänkande behandlas bl.a. frågor som rör den obligatoriska skolan. Grundskolan engagerar de flesta av oss. Det visar inte minst den stora mängd motioner som behandlas inom detta område. De vittnar om omtanke och insikter om värdet av att ha en väl fungerande skola.

Skiljelinjen mellan vad de olika partierna vill är oftast hårfin. Diskussionerna handlar oftare om skillnaderna i medlen för att man skall nå målen än om olika uppfattningar om vad vi vill med morgondagens skola.

För oss är de viktigaste målen att skapa en skola för alla och att alla skall ha rätt till en likvärdig utbildning. Grundskolan skall ge alla barn kunskap och möjlighet till personlig utveckling utifrån vars och ens behov och personliga förutsättningar. För att vi skall lyckas bäst med detta behöver vi utgå från barnets perspektiv när vi planerar innehållet i skolans vardag. Detta måste ske varje dag. Förmågan att fånga dagen – barnets dag – har en avgörande betydelse. Att möta varje barn där det befinner sig och att se världen genom barnets ögon skapar de bästa möjligheterna att ge varje enskilt barn de grundläggande kunskaperna, färdigheterna och den sociala och demokratiska träning som behövs. Då utvecklas de till harmoniska och lyckliga individer som i framtiden aktivt kommer att delta i samhället och i arbetslivet.

Detta klarar inte skolan själv, men det är viktigt att inte underskatta skolans betydelse. De resurser som skolan har och tillvaratagandet av de erfarenheter och det engagemang som eleven själv och föräldrarna har gör att ett plus ett kan bli mer än två.

Väl fungerande och återkommande utvecklingssamtal är en naturlig utgångspunkt för att man skall kunna skapa de bästa förutsättningarna för det enskilda barnets utveckling. För att man på bästa sätt skall kunna skapa en positiv och utvecklande arbetsplats för elever och personal som kollektiv är ett samverkansforum med demokratiska arbetsformer, där elever och föräldrar deltar, en ovärderlig tillgång. Det slutgiltiga ansvaret för att skolan får de resurser som skolan behöver ligger dock alltid på skolledningen och på oss politiker, både på lokal nivå och på riksnivå. Detta är ett ansvar som vi är beredda att ta. Detta ansvar får vi aldrig avhända oss. Det är också därför som vi i budgetpropositionen,

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

trots otroligt kärva besparingstider, värnar om bibehållna anslag till den obligatoriska skolan.

Skolan behöver nya och delvis andra resurser och kompetenser för att kunna rusta barnen för morgondagens samhälle. Detta innebär självfallet satsningar på lokaler och teknisk utrustning, t.ex. datorer, och andra materiella investeringar.

Skillnaderna när det gäller barnens tillgång till och förutsättningar för att använda ny teknik – jag tänker framför allt på datorer – ökar. Detta leder till att de som har och kan få ytterligare stimulans och positiva bidrag till sin utveckling. Därigenom skapas ökade klyftor i klassrummen. Det finns också skillnader mellan könen. Flickor ställs oftare än pojkar utanför kontakten med den nya tekniken. Detta måste medvetet vägas in när skolan planerar att ta in ny teknik. Det handlar inte bara om inköp av utrustning utan också om en pedagogisk medvetenhet vad gäller möjligheten att tillföra alla barn ett nytt redskap.

Herr talman! När det gäller skolans resurser är den viktigaste investeringen i skolan, enligt min mening, den som bidrar till en ökad kvalitet i mötet mellan människor. Det är grunden för utvecklingen av varje barns självkänsla och möjlighet att ta in och utveckla kunskaper och förmågor. Det handlar om att lära sig att utveckla relationer, hantera konflikter och andra problem och utmaningar som livet innebär. Därmed är det inte sagt att införsl av ny teknik inte behövs. Men människor behöver också människor. Det gäller inte minst barn.

Den utredningen som nu har tillsatts av regeringen med uppgift att följa och stimulera skolans inre arbete har en viktig funktion att fylla och kommer tillsammans med andra insatser att bidra till att sprida de goda exemplen på bra fungerande verksamheter. De kan senare stå modell för utveckling av alternativa undervisningsformer och sätt att organisera skolans resurser.

Skolans personal ställs inför stora utmaningar och krav. Därför är det av största vikt att samhället kan ge ett fungerande stöd i form av bra kvalitet på såväl grundutbildning som fortbildning av lärare. Utskottet stöder därför regeringens förslag om en översyn av lärarutbildningen i syfte att stimulera att ny kompetens utvecklas och att insatser görs så att fler män söker sig till lärarutbildningen. Därigenom blir det en jämnare könsfördelning bland skolans personal på alla stadier.

Statens skolverk har i uppdrag att se över hur resursfördelningen till barn med särskilda behov ser ut. Det är viktigt att inte dessa grupper missgynnas, då risken för utslagning är överhängande. En översyn bör i första hand se till kvaliteten och till vilka effekter tilldelade resurser har och inte bara se till kvantitativa mått.

Barn med handikapp behöver särskilt uppmärksammas och få tillgång till den specialkompetens som finns att tillgå genom bl.a. Statens institut för handikappfrågor i skolan. Regeringen tar i budgetpropositionen särskild hänsyn till SIH:s uppgift när det gäller att ge stöd och rådgivning till funktionshindrade, men man poängterar samtidigt att SIH:s resurser skall vara ett komplement till och inte en ersättning för det stöd som skolorna skall erbjuda.

Skolans satsningar på barn med särskilda behov och funktionshinder kommer även alla andra i skolan till del. En åtgärd som är bra för ett barn med skolsvårigheter eller funktionshinder är bra för alla barn.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 140 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik

Herr talman! Jag hade förväntat mig att vi nu skulle få en redovisning av den socialdemokratiska synen på lärarrollen och av vilka möjligheter som den framtida utvecklingen ger lärarna i sitt yrke. Men tyvärr måste jag konstatera att de socialdemokratiska ledamöterna nog måste ägna sig åt att läsa på de moderata reservationer där vi utvecklar vår syn på lärarrollen.

Jag måste också ställa en fråga till Torgny Danielsson. Jag tog i mitt anförande upp Lundsbergs skola. Anser Torgny Danielsson sitt partis agerande i den här frågan vara i överensstämmelse med det regelverk som är uppsatt? Anser han att hans parti har agerat rättvist gentemot denna skola?

Anf. 141 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Herr talman! Jag utgår från att det finns fler än moderata politiker som har kunskap och erfarenheter som kan tillföras vad gäller på vilket sätt vi skall vidareutveckla lärarutbildningen. Det är därför viktigt att vi inte går förhastat fram utan att en utredning kan få tid på sig att djupare sätta sig in i frågan.

Jag är den förste att beklaga att den förra regeringen med statsrådet Beatrice Ask gav Lundsberg de förutsättningar som skolan har i dag. Förslaget i det betänkande som vi behandlar i dag innebär inte att Lundsberg kommer att få andra förutsättningar ekonomiskt än de man har under nuvarande period. Däremot förväntar jag mig att slutsatsen av den översyn som görs med syfte att hitta nya regler för riksinternaten kommer att bli att alla riksinternat skall behandlas likvärdigt.

Anf. 142 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik

Herr talman! Nu börjar tydligen de socialdemokratiska ledamöterna att frisera på den verklighetsbeskrivning som gäller i den här frågan. Den 1 juli 1994 fick ju Lundsberg ställning som riksinternat. Då fanns inte möjligheter att ge skolan de medel som fanns inom anslagsramarna. Dessa var då redan fastställda. Det ställdes då i utsikt att medel skulle anslås under det kommande verksamhetsåret. Skolan kom in i bilden i ett budgetårsskifte, och regelverket var då satt att gälla för 1995/96. Det är verkligheten.

Ert beslut frångår regelverket. Ni har möjligheter att tillämpa det. Det är nu vi fastställer anslagsramarna. Men då undantar ni och särbehandlar skolan.

Visst finns det fler som har åsikter om lärarutbildning. Vi moderata utbildningspolitiker hade välkomnat just att få del av er syn på lärarrollens möjligheter, er syn på hur lärarrollen skulle kunna utvecklas. Men ni väljer att tiga.

Prot. 1994/95:87
6 april

Anslag till
skolväsendet, m.m.

Anf. 143 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Herr talman! Vi väljer inte att tiga, men vi anser att det finns anledning att komma tillbaka till debatten om lärarnas framtida roll. Det är viktigt att inte gå förhastat fram. Det handlar om att skapa en lärarroll som innebär att lärarna har den kompetens, de förmågor och den placering i organisationen som gör det möjligt att utbilda och fostra ungdomar som kommer att jobba långt in på 2000-talet.

Jag utgår från att Tomas Högström och jag kommer att föra debatten om hur den nya lärarrollen skall se ut många gånger framöver, och för att få kvalitet på den diskussionen är det viktigt att vi har ett bra underlag.

Anf. 144 GÖTHE KNUTSON (m)

Herr talman! Jag var väl medveten om att Tomas Högström i debatten skulle ta upp ärendet Lundsberg. Jag har då att instämma i vad Tomas Högström sade dels i sitt anförande, dels i sitt replikskifte nyss med Torgny Danielsson.

Torgny Danielsson, värmlänning och socialdemokrat, använde ordet "beklagar", och jag tänkte då: Så bra! Nu får vi höra sanningen från en socialdemokrat vid sidan av Lisbeth Staaf-Igelström – det är bra om Tomas Högström lyssnar uppmärksam till vad jag har att säga i det här ärendet. Torgny Danielsson sade att han beklagade, men hans beklagan gällde inte den djupa orättvisa som nu begås mot ett av tre riksinternat, utan han beklagade i stället att den förra regeringen har gjort Lundsbergs skola till riksinternat.

Torgny Danielsson har ett kort perspektiv i den här frågan. Det kan han inte hjälpa. Det är hans ungdom som gör att han inte vet vad som har hänt genom åren. Han har framtiden för sig och kommer säkert så småningom att ta till sig fakta i det här ärendet.

Han kan t.o.m. gå tillbaka till år 1896, då Lundsbergs skola startade. Skolan ligger i västra Värmland och har en mycket stor betydelse för framför allt utlandssvenskars barn och ungdomar. Tusentals föräldrar har genom åren kunnat lita på att deras barn fick den bästa tänkbara utbildning och fostran medan föräldrarna arbetade för Sverige i andra länder, genom att Lundsbergs skola fanns.

Skolan har emellanåt hamnat mellan de s.k. stolarna och kommit i trångmål. Men riksdagens majoriteter har efter diverse turbulenser lyckats åstadkomma lösningar som gjort att skolan har kunnat leva vidare.

Det var givetvis en strävan hos Lundsbergs skolas styrelse och ledning och hos Storfors kommun, som är socialdemokratiskt styrd, att Lundsberg skulle bli ett riksinternat. Det satt hårt inne, men tack vare den borgerliga regeringen kom beslutet till stånd. Som Tomas Högström påpekade alldeles nyss skedde detta vid ett tillfälle under budgetåret då det inte gick att klämma in det speciella bidragssystemet i budgeten. Därför uppstod ett tomrum.

Skolan hade emellertid tidigare bidrag. Hur stor och grym orättvisan blir uppenbaras när det står klart att Lundsbergs skola icke som

riksinternat skall få de ca 4 miljoner på ett år i bidrag som de båda andra riksinternaten, det i Gränna och det i Sigtuna, har.

Efter rätt många år i riksdagen kan jag inte erinra mig att en riksdagsmajoritet har varit så totalt okänslig i handling inför orättvisan. Jag är alldeles övertygad om att den begåvade och trivsamme ordföranden i utbildningsutskottet rätt känner det problem som har uppstått, nämligen hur svårt det är att se hur en skola kommer att missgynnas medan två andra skolor t.o.m. gynnas, och det gäller inte bara regelverket. Tyvärr har jag inte anmält mig för så pass mycket tid att jag kan utveckla resonemanget kring det som har inträffat vad gäller bidragssystemet. Men i Sigtuna och Gränna utgår bidrag även för de elever som inte bor på skolornas internat.

Jag vill gärna hänvisa till utbildningsutskottets betänkande nr 10, s. 46 och 47. Här föreligger en beskrivning av de reservationer som finns att rösta på. Den ena reservationen, som mitt parti företräder, handlar om att öka anslaget med 4 miljoner. Det är den summa som något i underkant behövs för att Lundsbergs skola inte skall bli diskriminerad och för att den skall slippa hamna på obestånd.

Fortfarande arbetar många svenskar i utlandet, både man och kvinnor. Men de vill ge barnen fostran och utbildning i Sverige. För dem är det ovärderligt att det finns skolor som Lundsberg, Gränna och Sigtuna. Jag tror att alla har svårt att förstå Sveriges riksdag och utbildningsutskottet till på köpet som ju borde ha en betydande begåvning och bedömningsförmåga att tillgå i ett sådant här sammanhang. För eleverna på Lundsberg är det, för att citera en av dem, inte klokt att politiker kan vara så oschysta. Schystheten finns hos ungdomar, men den finns uppenbarligen inte hos majoriteten här.

Det kan bero på, herr talman, att man inte riktigt har satt sig in i förhållandena. Det hade tyvärr inte värmlänningen Torgny Danielsson gjort när han beklagade att en värmländsk skola har blivit riksinternat. Det skall man väl jubla över!

Anf. 145 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Herr talman! Jag är beredd att som värmlänning stå upp här i dag och ta ansvar för mitt agerande i den här frågan. Trots min ungdom – jag får tacka för komplimangen, och jag konstaterar att det i dag är min fyrtiotredje födelsedag faktiskt – vet jag en del om Lundsberg genom de kontakter jag har haft med skolan. Jag vet också att den inte ligger i västra Värmland utan i östra Värmland, men det kan vi bortse från.

Vad jag anser är olyckligt är inte att Lundsberg blivit riksinternat, utan att Lundsberg är ett riksinternat med speciella förutsättningar. Den förra regeringen skapade ju på sätt och vis ett riksinternat i Sverige genom speciella anslag. Det var under dessa förutsättningar som Lundsberg gick in.

Utskottets agerande innebär inte någon skillnad som gör att Lundsbergs skola får mindre anslag under nästkommande år än vad den har i år. Den beredning som nu är tillsatt kommer att se över förutsättningarna för de tre riksinternaten.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

Mitt agerande i denna fråga har varit att se till att ärendet har blivit schyst berett. Vi har träffat företrädare för skolan i utbildningsutskottet, vilka har fått redogöra för sin situation. Jag har också deltagit när kommunens ledning har uppvaktat min partigrupp. Jag kan efter det konstatera att ytterligare anslag för riksinternaten i detta stränga ekonomiska läge innebär att vi i utskottet måste anvisa medel från något annat håll. Det finner jag att det helt enkelt inte går att få majoritet för.

Anf. 146 GÖTHE KNUTSON (m) replik

Herr talman! Jag tar mig friheten att gå till talarstolen, bl.a. för att gratulera och lyckönska den senaste talaren Torgny Danielsson på hans 43-årsdag. Jag lyckönskar till att han har framtiden för sig och att han har alla möjligheter att sätta sig in i denna fråga.

Det var en dålig grej att rätta mig för att jag råkade säga västra Värmland. Jag tänkte på Torgny Danielsson som fortfarande bor där. Att Lundsberg ligger i östra Värmland vet man efter några decennier som kringfarande politiker.

Lundsbergs skola har faktiskt bättre bidrag som friskola än i den situation som är nu. Jag ber att få rätta Torgny Danielsson på den punkten.

Torgny Danielsson gjorde sig sedan skyldig till en väldigt krystad demagogisk utläggning om hur han hade arbetat och strävat för detta. Men Staaf-Igelström, partivännen från Värmland, har ju i alla fall väckt en motion som har gjorts till reservation av kds och Centerpartiet. Det finns ju då anledning att arbeta för reservationen under kvällen och natten, Torgny Danielsson, så att ni ser till att det blir en majoritet för den.

Vi moderater har valt en annan väg. F.d. statsrådet på skolministerposten, Beatrice Ask, hade ju för avsikt att arbeta in dessa 4 miljoner som krävs i budgeten, men tyvärr kunde inte detta fullgöras. Men det är bara att välja mellan två reservationer. Gör nu en historisk insats här, Torgny Danielsson, och se till att rättvisa skapas. Det som föreligger här i dag i betänkandet är jag övertygad om att de flesta av er, socialdemokrater liksom borgerliga ledamöter, ser som en djup och kränkande orättvisa.

Anf. 147 TORGNY DANIELSSON (s) replik

Herr talman! Vi talar nu om ett år, som det dröjer innan Lundsberg får de nya förutsättningar som gäller för samtliga riksinternat. Då utgår jag ifrån, som jag tidigare sade, att de tre riksinternaten kommer att behandlas på likvärdigt sätt och att rättvisa där kan skapas.

Jag vet inte om Beatrice Ask har andra pengar att plocka fram än de som har redovisats i utskottet. Det handlar ju om att man måste få majoritet i utskottet för att föra in nya anslag och medel.

Anf. 148 GÖTHE KNUTSON (m) replik

Herr talman! På något sätt ligger det nära en liknelse med tre personer i en båt. De trillar i sjön. Två räddar sig, men den tredje han ligger kvar där – det kan vara en hon också, vilket vore ännu värre. Där

står då socialdemokraten Torgny Danielsson på kajen och konstaterar: Vi kan inte göra någonting åt den tredje som ligger i vattnet, utan vi måste utreda det här först.

Men varför utreda när det finns klara regler för riksinternat? Det är dessutom ett mycket klarläggande regelverk. Det är bara att läsa på i utskottsbetänkandet, för jag har tidsmässigt inte möjlighet att göra det här.

Detta är ju så lätt att ordna till. Det kan ju alla de borgerliga ledamöterna i utbildningsutskottet klara ut utan någon utredning. Vi kan väl i alla fall sätta saker och ting på sin plats.

Detta är någon form av den orättfärdiges förhinder som gestaltas just nu i den 43-åriga födelsedagsfiraren Torgny Danielssons skepnad. God fortsättning!

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m*

Anf. 149 MONICA ÖHMAN (s)

Herr talman! I denna sena timme skall jag flytta mig något högre upp i landet utan att få problem med öster eller väster.

I detta betänkande behandlar utskottet en motion som jag och mina socialdemokratiska kamrater på länsbanken har väckt. Motionen handlar om Teknikens hus i Luleå.

Teknikens hus har alltsedan budgetåret 1991/92 fått särskilda medel inom ramen för fortbildningsanslaget för sin fortbildningsverksamhet.

Vi är nu naturligtvis besvikna över att man inte anser att den fortbildning som Teknikens hus bedriver är så värdefull att man vill fortsätta med öronmärkta pengar. I stället föreslår man nu att medlen skall ingå i det allmänna fortbildningsanslaget som disponeras av Skolverket.

Det här särskilda stödet har använts till fortbildning av kvinnliga grundskollärare i de lägre årskurserna för att ge dem en ökad kunskap och möjlighet att arbeta med teknik på ett intresseväckande sätt inom skolans undervisning. Det har ansetts särskilt viktigt att satsa på den här kategorin lärare som ofta har en otillräcklig egen bakgrund inom teknik och naturvetenskap samt därav följande otillräckligt självförtroende när det gäller den egna förmågan att rent praktiskt klara av även enkel teknik.

För de kvinnliga låg- och mellanstadielärarna som hittills fått sin fortbildning i Teknikens hus har verksamheten inneburit en höjning av såväl kompetens som självförtroende när det gäller att arbeta med teknik i skolan. Det har också bidragit till att förbättra samarbetet över ämnes- och stadiegränser. Kopplingen mellan teknik och miljö i fortbildningen har visat sig ge helt nya infallsvinklar på det egna arbetet.

Teknikens hus har på grund av sitt nyskapande och för landet unika arbete med särskild tonvikt på att levandegöra och förklara teknisk industriell verksamhet kommit att bli en referensinstitution och förebild för ett flertal försök att starta liknande verksamheter i andra delar av landet. Genom sin breda verksamhet når Teknikens hus också nya och bredare grupper i samhället med folkbildning omkring teknik och dess roll i samhället.

Högskolan i Luleå ser också verksamheten som en plantskola för att rekrytera framtida studerande med teknisk inriktning. Inom Norden har Teknikens hus tillsammans med liknande verksamheter i Köpenhamn och Helsingfors fått en ledande roll. Också i övriga Europa, i Nordamerika och på andra håll i världen har Teknikens hus väckt uppmärksamhet genom sitt arbete. Det framhålls ofta som en nyskapande förebild i internationella sammanhang.

1994 besökte 165 000 personer Teknikens hus, varav 70 % var barn och ungdomar under 16 år. Sedan starten 1988 har över 1 miljon människor besökt anläggningen. Och jag vill varmt rekommendera alla att göra ett besök för att själva bilda sig en uppfattning om vad det är som man sysslar med.

Herr talman! Jag hoppas nu innerligt att Skolverket verkligen inser Teknikens hus kunnande för att ge fortbildning till framför allt kvinnliga lärare och att man nyttjar den möjlighet och kompetens som finns där. Jag har i dag inget annat yrkande än utskottet, men jag kommer noga att följa vad som händer med Teknikens hus och jag får kanske anledning att återkomma på ett eller annat sätt.

Anf. 150 INGEGERD SAHLSTRÖM (s)

Herr talman! Trots den sena timmen och trots en ganska positiv behandling av min motion i det här betänkandet skulle jag vilja uppehålla kammaren i några minuter vid en som jag tycker mycket viktig och angelägen fråga.

Om man ser tillbaka på skolans undervisning under de senaste åren kan man faktiskt konstatera att specialundervisningen har minskat. Men samtidigt som den har minskat i grundskolan har elevantalet ökat i särskolan, och det har ökat kraftigt.

Jag kommer från Halland. Vid vår högskola har vi en forskare, Magnus Tideman, som har visat att antalet elever i särskolan ökade med drygt 20 % under åren 1990–1993. Det här måste ju vara en varningsklocka som ringer för oss alla.

Det är uppenbart att barn som är i behov av särskilt stöd har drabbats hårt av de nedskärningar som har skett i skolan under senare år. När skolan måste spara, när man måste prioritera, då går det tyvärr ut över de elever som kanske behöver mest stöd och mest stimulans.

Resultatet av de besparingar som görs och de prioriteringar som man gör i skolan har inneburit större undervisningsgrupper, minskat antal speciallärartimmar och färre assistenter. Det här märks kanske inte med en gång när det gäller de svaga eleverna, men efter hand ser vi att de elever som behöver extra stöd har tappats bort i skolan.

I Halland som jag kommer ifrån tog kommunerna över särskolan redan 1991. Ganska många elever som tillhör särskolan har integrerats i den vanliga skolan, och detta är alldeles utmärkt. Jag hoppas verkligen att inte den trenden bryts. Men vad som är oroväckande är alltså att till denna integrerade särskola har allt fler elever från grundskolan skrivits in. Detta gör att man måste börja att mycket nogsamt följa grundskolans specialundervisning. En integrerad särskola får ju inte innebära att de elever som kan gå i grundskola av ekonomiska skäl skrivs över till

särskolan. Det finns faktiskt anledning att vara orolig över de resultat som vi kan se när det gäller antalet elever i särskolan. Det är ju oacceptabelt om överskrivning av elever till särskola beror på att specialundervisningen i grundskolan inte får tillräckliga resurser.

Med anledning av den positiva skrivning som finns i betänkandet hoppas jag att man under det kommande året följer den här frågan. Om det finns skäl att snabbt åtgärda densamma tror jag att vi socialdemokrater kommer att ta krafttag för att genomföra en sådan förändring. Det är min innerliga förhoppning att sådana förändringar i skolan också stötts av andra partier. Om vi menar allvar med att tala om en bra skola för alla elever, måste vi särskilt ägna oss åt de elever som behöver extra stöd och extra hjälp.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 april.)

Prot. 1994/95:87
6 april

*Anslag till
skolväsendet, m.m.*

14 § Statsbudgeten för budgetåret 1995/96 – Miljödepartementet

*Statsbudgeten för
budgetåret 1995/96 –
Miljödepartementet*

Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU14

Statsbudgeten för budgetåret 1995/96 (Miljödepartementet) (prop. 1994/95:100 delvis)

Anf. 151 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Just nu står det 3-3 i sista perioden i SM-finalen.

Så över till utskottsbetänkandet. Jag vill börja med att yrka bifall till den gemensamma reservationen nr 4, som har undertecknats med namn från Centern, Moderaterna och Folkpartiet. Jag avstår från att yrka bifall till de övriga reservationer där vi moderater finns med. Det gör jag inte därför att dessa reservationer skulle vara mindre värdefulla, utan jag gör det av hänsyn till kammarens tid.

När det gäller de frågor som tas upp i betänkandet skall jag ägna en del tid åt innehållet i vissa av reservationerna om anslagen på Miljödepartementets område.

I reservation 4 behandlas materialåtervinning och kompostering. Vi reseranter menar att den kvalitativa prioriteringsordning mellan olika återvinningsslag som lades fast i den borgerliga regeringens proposition 1992/93:180 skall gälla även fortsättningsvis. Det pågår nu försöksverksamhet när det gäller kompostering, så det finns ingen anledning att för den skull ändra prioriteringsordning angående olika avfallsslag och återvinningsprioriteringar. Tvärtom är det en fördel att besluten ligger fast i sådana sammanhang.

Från moderat sida tar vi i en rad reservationer upp anslagsfrågor. Det gäller reservationerna 11, 18, 23, 30 och 33.

Vi har olika synpunkter på anslagsfrågorna utifrån bl.a. det statsfinansiella läget men likväl utifrån det faktum att vi nu är fullvärdiga medlemmar i Europeiska unionen. Vi har från moderat sida valt att prioritera miljöarbetet inom ramen för miljöprogrammet på Jordbruks-

departementets område utifrån de program som där skall läggas fast. Det är riktigt att göra på det sättet därför att det visar att vi i relation till EU har en hög ambition på miljöområdet. Det ger oss stora möjligheter till medfinansiering. Det ger positiva signaler när det gäller ett vidgat miljösamarbete inom Europeiska unionen.

Vi har i en reservation tagit upp frågan om särskilda miljöinsatser när gäller våtmarkerna. Det är bara en motivreservation, och jag vill bara nämna den i det här sammanhanget. Allt det här anknyter till det faktum att vi från moderat sida föreslår ett betydligt större anslag när det gäller miljöinsatser inom Jordbruksdepartementets område i relation till situationen i EU. I det sammanhanget vill vi mycket klart markera inriktningen på att satsa på våtmarker inom ramen för de miljöprogram som riksdagen skall ta ställning till längre fram.

Jag vill kommentera våra synpunkter i reservation 30. Det gäller förslag från regeringen om 100 miljoner kronor i bidrag till investeringar i ekologiskt hållbar utveckling. Personligen är vi inte negativa till sådana investeringar, tvärtom. Men vi anser att det är fel signaler att gå in med statsbidrag i ett sådant sammanhang. I propositionen skriver man att det skall vara konkreta projekt som är kostnadseffektiva och som ger påtagliga miljövinster. Det här är faktiskt projekt som inte behöver särskilda statsbidrag. Tvärtom skall kommunalpolitiker och näringslivet själva ha den ambitionen att man uppfyller de mål och följer de riktlinjer som riksdagen har lagt fast när det gäller en hållbar återvinning och ur ekologisk synpunkt hållbara metoder.

För kommunernas del gäller anslaget bidrag till bl.a. reningsverk och va-anläggningar. Mycket av den kommunala verksamheten är ju avgiftsfinansierad. Det finns ingen anledning att kommuninvånarna via skattsedeln först skall betala pengar till staten som staten sedan skall betala tillbaka till kommunerna. Vi menar att det är mera riktigt ur miljösynpunkt att kostnaderna för dessa investeringar helt enkelt får tas vid källan. Om det är så, vilket vi förutsätter, att investeringarna är positiva både ur kostnadssynpunkt och ur miljösynpunkt finns det ingen anledning att i det här statsfinansiella läget gå in med speciellt anslag på 100 miljoner kronor.

Herr talman! Med detta vill jag än en gång yrka bifall till reservation 4 i utskottsbetänkandet.

Anf. 152 LENNART DALEUS (c)

Herr talman! Jag yrkar bifall till den gemensamma reservationen 4 till utskottets betänkande men vill samtidigt säga att det är ett bifallsyrkande som inte innebär att de andra reservationerna med centerpartister är av mindre värde. Detta är sagt som en markering.

Jag sade för några månader sedan, strax innan regeringens budgetproposition skulle slutarbetas, att det ryktesvis talades om en nedskärning av Miljödepartementets resurser med 20 %. Då sade miljöministern till mig från denna talarstol att vi av respekt för riksdagen icke skulle diskutera rykten utan så småningom diskutera verkligheten. Det är det vi gör i dag. Vi kan konstatera att det inte var någon nedskärning av Miljödepartementets budget med 20 % som var aktuell. Den riktiga

siffran är 30 %. Det visar mycket tydligt att de nu är fråga om en ekonomisk och idémässig nedskärning av miljöarbetet i landet, manifesterat i den del av statsbudgeten som vi behandlar i dag.

Vi har på flera punkter från Centerns sida markerat att flera viktiga områden milt uttryckt kommer i kläm, som delar av det viktiga miljöarbetet utanför Naturvårdsverket, kalkningsverksamheten, kretslopps-forskningen. Det är uppenbart att dessa områden har fått ta stryk i regeringens budgetarbete.

Några idémässiga moment finns också i budgeten som inte svarar mot de krav som kan ställas på ett offensivt miljöarbete. Det ena är det förslag som vi från Centerns sida har fört fram om inrättandet av ett särskilt miljöforskningsråd. Jag tycker att det hade varit naturligt att regeringen hade anammat det förslaget. I tider när man skär ner på institution efter institution, råd efter råd som har att göra med miljöforskning är det naturligt att man åtminstone samlar spillrorna till något kraftfullt och åstadkommer en kritisk massa som är funktionsduglig trots den allvarliga nedskärningen. Det skulle ha kunnat ske inom ramen för ett nybildat miljöforskningsråd med en inriktning på flera av de frågor som jag tidigare nämnt.

En annan idémässig förändring som man borde ha anammat hade varit att se till att det nu avsätts resurser, gärna inom ramen för de ekonomiska utrymmen som respektive myndighet och verk har, i det här fallet Natuvårdsverket, till informationsinsatser på det viktiga framtida miljöområde som rör bioteknik. Jag noterar, herr talman, att det i den skrivelse som vi fick häromdagen från Miljödepartementet talas om vikten av att ta fram en svensk syn i EU på bioteknikområdet. Där lägger man åtminstone en verbal vikt vid den här frågan, som rimligen borde ha återspeglats sig också i hanteringen av frågan gentemot den svenska allmänheten, som bör få ta del av nya framtida miljöfrågor. Vi har inte fått gehör för vårt förslag, vilket jag naturligtvis beklagar.

En annan idémässig förändring har Göte Jonsson redan berört. Det gäller den bakvända syn som man har på flera delar av kretsloppsarbetet. I det här fallet vill regeringen ändra synen på kompostering. Man jämför i realiteten energiutvinning med materialåtervinning. Det är att ta inte bara ett utan många steg tillbaka i synen på hur kretsloppet skall vara uppbyggt, hur de olika komponenterna – återanvändning, materialåtervinning, energiutvinning och deponering – skall relateras till varandra.

Vi har markerat detta i flera reservationer, som jag nämnde tidigare. Vi har också från Centerns sida i ett särskilt yttrande markerat att vi förbehåller oss rätten att under kommande budgetår återkomma med budgetförslag, oaktat att regeringen nu vill ha godkänt ett långsiktigt sparprogram på miljöområdet.

Med detta, herr talman, yrkar jag åter bifall till reservation 4.

Anf. 153 LENNART FREMLING (fp)

Herr talman! Folkpartiets miljöpolitik står stadigt på fyra ben.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Statsbudgeten för
budgetåret 1995/96 –
Miljödepartementet*

För det första behöver vi en samlad miljölagstiftning. Vi behöver en ny miljöbalk. Tyvärr har den socialdemokratiska regeringen av prestigeskäl dragit tillbaka förslaget och därmed försenat arbetet avsevärt.

För det andra behöver vi införa ekonomiska styrmedel i ökad grad. Det arbetet är på gång.

För det tredje behöver vi utöka det internationella samarbetet inom både Förenta nationernas ram och EU. Det är bra att man i propositionen har framhållit detta. De omprioriteringar som görs i myndighetsarbetet just för att man skall få resurser över för att arbeta inom EU innebär stora möjligheter för oss i framtiden.

För det fjärde gäller det den biologiska mångfalden. Det är en viktig fråga för oss liberaler. Vår generation har helt enkelt inte moralisk rätt att utrota djur- och växtarter. Då måste vi också skapa förutsättningar i vår natur för att befintliga djur- och växtarter skall kunna vara kvar.

I vår partimotion har vi ägnat oss en hel del åt frågan om biologisk mångfald. Vi har yrkat på tillkännagivanden vad gäller skogsmark och odlingsmark, och vi har diskuterat de besparingsåtgärder, som föreslås i propositionen.

Här har man gått fram med besparingsåtgärder som vi skall låsa för 1997 och 1998. Vi anser det vara oacceptabelt att göra en sådan låsning redan nu för att spara. Vi måste, när de budgetarna blir aktuella, få se hur vi då skall prioritera.

Jag tycker också att det rimmar illa med de tankegångar som socialdemokraterna framför om vikten av att snabbt avsätta uppemot 5 % av den produktiva skogsmarken nedanför fjällnära området som reservat. Motivet för den kommande nedskärningen i reservatsanslaget är också konstigt.

Regeringen anger att mark med särskilt stora naturvärden som be-
hålls i statlig ägo vid Domänverkets bolagisering skall överföras till Naturvårdsfonden. Men den marken är ju redan skyddad. Den skall bli naturreservat. Regeringen vill alltså dra in pengar och inte använda dem till nya reservat, utan i stället kompensera naturvärden med mark som skyddades redan under den borgerliga regeringens tid. Det här är ett sätt att göra dubbel bokföring. Därför yrkar jag bifall till vår reservation nr 1, som handlar om de här sakerna.

Vi tror inte på nyttan av att satsa de föreslagna 100 miljoner kronorna på främjande av omställning på det sätt som regeringen föreslagit under anslaget A8. Vi har i vår partimotion framhållit att vi i stället vill satsa de pengarna på markinköp.

Jag vill också kommentera en framsynt motion från januari 1994 av Hugo Bergdahl och Elver Jonsson, angående forskning och utveckling i Arktis. Utskottet har här i betänkandet utförligt beskrivit det som har hänt efter det att motionen skrevs. Vi kan med glädje konstatera att motionen är tillgodosedd genom de åtgärder som har vidtagits efter det att den skrevs.

Herr talman! Vi står bakom alla våra reservationer, men för att spara kammarens tid yrkar jag bifall enbart till reservation nr 1.

Herr talman! Egentligen borde miljöfrågorna få en bättre behandling än vad den här sena timmen inspirerar till. Vi borde ha utnyttjat det här tillfället för att diskutera miljöfrågorna i ett större samhälleligt sammanhang.

Kanske borde vi också ha tagit chansen att diskutera varför gårdagens uppgörelse mellan Centern och Socialdemokraterna om kompletteringspropositionen totalt verkar sakna miljöprofil. Vi borde absolut diskutera visionerna för framtiden, hur vi vill förverkliga det långsiktigt uthålliga samhälle som vi allihop säger att vi vill ha.

När vi nu fattar beslut om Miljödepartementets budget ger vi också en fingervisning om hur vi ser på miljön, hur viktiga vi tycker de frågorna är. Om vi ser till de vackra orden är vi nog överens om att miljöproblemen är allvarliga. Vi kanske också är överens om att det är vi som bor i den industrialiserade världen som måste göra de största förändringarna. I-länderna har orsakat en stor del av miljöskadorna. Det är vi som måste gå före för att vända på utvecklingen.

Tyvärr visar varken regeringens budgetförslag eller utskottsmajoritetens behandling att man är beredd att i handling ta konsekvenserna av det man säger i ord. Nedskärningen av utgifter över hela statsbudgeten drabbar också miljöområdet. Jag vill passa på och säga att vi från Vänsterpartiet stöder Folkpartiets reservation nr 1, som man nyss har yrkat bifall till. Den handlar om att man inte ställer upp på regeringens ospecificerade nedskärning av budgetanslaget.

Tyvärr kommer de här nedskärningarna att gå igenom, eftersom Socialdemokraterna lugnt kan förlita sig på Moderaterna, som vill skära ytterligare 300 miljoner från Miljödepartementets budget. Det visar med önskvärd tydlighet att moderaternas miljösyn utgör ett verkligt hot mot miljön. Det visar också att regeringens visioner tyvärr inte är särskilt högtflygande. Det finns faktiskt gott om både konstruktiva och bra förslag till förbättringar som det hade gått att få en stor och bred majoritet för, om man bara hade velat.

Jag står naturligtvis bakom de nio reservationer som Vänsterpartiet har skrivit under, men för att spara tid nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 13 och 19.

Reservation nr 13 handlar bl.a. om kommunernas miljöarbete. Vi tycker att det är mycket viktigt. Kommunerna har ett speciellt ansvar för att se till att vi får en övergång till ett ekologiskt uthålligt Sverige. Det är i kommunerna man har den bästa kännedomen om de lokala förhållandena. Det är också kommunerna som skall ha ett stort ansvar för att man genomför intentionerna i Agenda 21.

De 10,5 miljoner som regeringen har föreslagit tycker vi inte räcker till. Kommunerna har också fått alltmer omfattande uppgifter när det gäller bl.a. miljöskydd. Det är viktigt att de har resurser att utföra det arbetet. Jag tycker faktiskt att det är mycket svagt motiverat, det är i princip inte alls motiverat i betänkandet varför man avstyrker detta förslag.

Jag vill återigen koppla tillbaka till gårdagens överenskommelse mellan Socialdemokraterna och Centern, för det är intressant att notera

att de tar 7–8 miljarder från kommunsektorn. Det skulle vara intressant att få en kommentar till hur man över huvud taget kan tänka sig att kommunerna med den nedskärningen skall ha möjligheter att prioritera insatser på miljöområdet som kostar pengar.

Reservation nr 19 handlar om medel till inköp av skyddsvärda områden. Det är samma sak med den reservationen som med den förra, den har fått en njugg hantering. Det finns ingen motivering i betänkan- det. I dag vet vi att det saknas tillräckligt med medel. Även Lennart Fremling var inne på de frågorna.

En förstörd biotop kan inte återställas. Det är därför det är så viktigt att vi ser till att vi bevarar de få skyddsvärda marker som vi har kvar i Sverige. Vi har föreslagit att man skulle öka anslaget med 50 miljoner kronor för de här inköpen. Det är, enligt de uppgifter vi har, det man just nu klarar av att hantera på ett praktiskt och bra sätt.

Vi tycker också att Naturvårdsverket gör ett viktigt och bra jobb för miljöomställningen i Sverige. Därför är det viktigt att man inte skär i det anslaget. Om man jämför är kostnaden för Naturvårdsverket mindre än en tiondel av kostnaderna för underhåll av statliga vägar. Det är en liten fingervisning om hur man prioriterar.

Sedan helt kort några ord om kalkningen, ett av de områden där vi tycker att anslaget inte skall skäras ned. Vi vet att det inte utnyttjats fullt ut, trots att mer än 114 000 sjöar och 120 000 km rinnande vatten i dag beräknas vara skadade. Nya larmrapporter visar att problemen med försurning ökar i Norrlands inland. Självklart skall det här anslaget inte skäras ned, även om kalkningsåtgärderna inte heller är en helt bra lösning. Man får se kalkningen som en nödåtgärd.

Ett annat område som det är viktigt att lyfta fram, även om det redan har gjorts, är miljöforskningen. Vi satsar relativt sett litet pengar i Sverige på miljöforskning, 2,5 % av forskningsmedlen. Det skall jämföras med 3 % i Danmark, 3,8 % i Holland och 3,4 % i Tyskland. Trots att det är hög kvalitet på vår miljöforskning är det helt enkelt för litet pengar.

Allra sist har vi ett krav på att miljöbrott skall motverkas. Vi har föreslagit att pengar anslås för inrättande av en särskild miljöbrottsavdelning. Vi har gjort det därför att vi vet att tingsrätterna frikänner i fråga om 25 % av miljöåtalen, vilket skall jämföras med 6 % för andra brottmål. Miljöbrottslingar kommer lindrigt undan i dag. Man kan köpa sig fri. Medelstraffet är 4 600 kr i böter. Det gör att det i praktiken är ekonomiskt lönsamt att begå miljöbrott.

Hittills har man inte dömt till fängelse för miljöbrott, trots att lagen medger den möjligheten, utan det har bara skett i kombination med andra brott. I dag finns det ingen central instans som har överblick eller kontroll här. Det är brist på relevant miljökunskap och juridisk kunskap hos polis- och åklagarmyndigheter.

För allmänheten är det svårt att driva miljöprocesser. Preskriptions- tiderna är många gånger väldigt korta jämfört med de skador som miljöbrotten åstadkommer.

Det finns således många skäl att göra en översyn. Här är motive- ringen att det handlar om att detta förs över till diskussioner om miljö-

balken. Men miljöbalken kommer att bli väldigt försenad. Jag beklagar det men är ändå glad över att förra förslaget drogs tillbaka. Jag hoppas att Lennart Fremling och Folkpartiet inte fullt ut stödde det förslaget, för i så fall är fjärde benet inte mycket att stå på.

Anf. 155 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 14 och 20.

I en värld där miljöhoten ökar och miljöskulden växer och där allt fler talar alltmer om miljön känns det mycket märkligt att ha en budget framför sig där det skärs ner på miljöområdet. Så är det faktiskt med regeringens förslag. Man skär ner på anslaget till Naturvårdsverket. Man skär ner på anslaget för miljöarbete på t.ex. länsstyrelser. Det handlar om mindre pengar till kalkning av sjöar. Man minskar på anslaget till miljöforskning och på anslaget till forskning till förmån för en kretsloppsanpassad samhällsutveckling. Ord och handling verkar inte vara ett hos regeringen.

Först när vi i Miljöpartiet såg budgeten sade vi att det är en av de sämsta miljöbudgetar som vi har sett. För vårt vidkommande menar vi att det är alldeles självklart att de här pengarna måste återläggas. Menar vi allvar med alla vackra ord, måste det till resurser för annars blir orden bara just ord som inte följs upp i handling.

Vi vill öka anslaget till Naturvårdsverket med 76 miljoner kronor. Vi vill lägga på 10 miljoner kronor när det gäller det miljöarbete som bedrivs av bl.a. länsstyrelser. Vi vill öka anslaget till kalkning med 30 miljoner kronor och till miljöforskning med 14 miljoner kronor. Det har vi råd med i vår budget, för vi prioriterar miljön och inser att de här satsningarna är satsningar för framtiden. Det är satsningar för de barn som kommer och som skall ta över efter oss. Tyvärr ser de ut att få en dålig arvedel. Det är dags att försöka komma till rätta med de miljöproblem som vi låter barnen ärva.

Självklart står jag bakom alla reservationer som Miljöpartiet har varit med om att underteckna. Men jag nöjer mig, som sagt, med att yrka bifall till reservationerna 14 och 20 för att spara tid åt kammaren.

Några saker vill jag dock litet närmare kommentera.

Vi har alltså rejält ökat på utdelningen till miljöområdet. Vi har ökat till 500 miljoner kronor. Beträffande det här anslaget anser vi att pengarna skall användas till att spara den orörda natur och de hotade biotoper som ändå finns i vårt land. Vi pratar mycket om biologisk mångfald. Men den biologiska mångfalden får inte en chans att utvecklas om de refuger som finns kvar och där de här djuren och växterna kan finnas inte får ett skydd. Det är hög tid att se till att de här markerna, ofta skogsmarker, avsätts som naturvårdsområden och naturreservat och får utvecklas i fred, så att den biologiska mångfalden kan blomma och finnas kvar.

Vi behöver inte åka längre än till Baltikum, t.ex. till Lettland, för att se vad biologisk mångfald egentligen är. Det handlar inte bara om antalet arter utan också om antalet individer av arter. Det skall finnas möjligheter för de här arterna att finnas kvar i biotoper.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Statsbudgeten för
budgetåret 1995/96 –
Miljödepartementet*

Vi i Sverige börjar redan bli fattiga biologiskt sett. Den biologiska mångfalden är inte längre så mycket att skryta med. Men detta kan vi komma till rätta med om vi ser till att medel anslås och att de här områdena avsätts på nämnda sätt. Dessutom måste vi se till att biotoperna kan göras bättre, så att många av de arter som inte finns kvar kan återvända och återkolonisera. Det här är en av de saker som vi satsar stora pengar på, 500 miljoner kronor.

Jag vill sedan kommentera vad som står i en reservation som jag inte yrkat bifall till. Trots att jag blev tvungen att reservera mig i jordbruksutskottet tillstyrktes reservationen. Regeringen anslog nämligen 75 miljoner kronor till sanering av industriområden. Den summan minskades med 10 miljoner kronor i samband med att budgeten lades fram. 65 miljoner är i alla fall en bra satsning med tanke på att det under den borgerliga tiden inte satsades ett öre.

I Sverige finns det ett antal områden som har blivit nedsmutsade av gamla industrier, vilka inte längre kan ställas till svars. De försvann nämligen innan den nya miljölagen kom till. Ett sådant område finns i min hemkommun, Södertälje kommun. Jag tänker på Turingeån. I Turingeåsystemet finns det 350 kilo kvicksilver.

I väldigt många år har vi jobbat på att rena området. När vi räknar på detta blir det en stor kostnad, för när gamla miljösynder i Sverige skall återställas kostar det otroligt stora belopp. Det skulle kosta ungefär 80 miljoner kronor att ta upp nämnda 350 kilo kvicksilver, därför att kvicksilvret under tiden har spritts till både ett åsystem och en sjö.

Jag blev orolig över den skrivning som från början fanns – att de 65 miljonerna skulle användas till att återställa gamla industriområden. Jag har känt att det här är ett projekt där vi ligger långt framme i planeringen. Vi skulle kunna komma i gång inom ett år. Vi i Miljöpartiet vill därför att 50 miljoner kronor extra anslås. I diskussionen i utskottet undrade jag om det var möjligt att använda de här pengarna även till miljöområden som ligger en bra bit från den plats där industrin en gång har funnits. Det står nämligen att pengarna skall användas till gamla industriområden. I utskottet fick jag ett nekande svar. Därför var jag tvungen att reservera mig.

Naturvårdsverket har emellertid gjort en annan tolkning och avser att använda de 65 miljoner kronorna just till det som jag efterfrågade, nämligen till sanering av miljöskadade områden i Sverige som ofta ligger långt från den plats där industrin fanns. Just Turingeåprojektet är ett av de projekt som ligger längst fram i det avseendet, och vi kommer att få pengar.

Den sanering som vi nu planerar innebär att vi dels gräver om åfåran på några ställen, dels låter de kvicksilverhaltiga sedimenten ligga kvar på ett kontrollerat sätt. Vissa delar av en sjö får vi muddra. Över andra får vi lägga ett lock av kemikalier. Förhoppningsvis ligger sedimenten därmed säkert.

I framtiden kommer det att krävas mycket pengar för att vi skall kunna åtgärda många av de kraftigt förorenade områden som finns. Därför är det viktigt att vi vågar satsa pengar på detta.

Budgeten som helhet tyder alltså på att miljöintresset, i alla fall när det handlar om pengar, är mycket svalt. Än så länge har regeringen mest åstadkommit vackra ord. Vi i Miljöpartiet väntar med spänning på den dag då också regeringen anslår stora pengar.

Anf. 156 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! Kristdemokraterna är, som känt, inte representerade med ordinarie plats i jordbruksutskottet och har därför inte haft möjlighet att följa upp sina omfattande motioner på miljöområdet med reservationer. Jag skulle alltså här kunna ställa yrkanden på i stort sett samtliga de områden som finns i betänkandet utifrån kds-motioner. Men jag tänker bespara kammaren detta och inte framlägga några andra yrkanden än bifall till motion Fi216, yrkande 18, som budgetmässigt är en sammanfattning av kristdemokraternas budgetförslag på miljöområdet.

Den senaste tiden, herr talman, har ju Sveriges ekonomiska problem tydliggjorts på ett dramatiskt sätt. Det är helt nödvändigt att sanera statens finanser. Det måste göras. Vi har inte rätt att skjuta de finansiella skulderna till våra barn. Men, herr talman, samma synsätt måste också gälla miljöskulden. Problemet med regeringens politik, inte bara på det ekonomiska området, utan också på miljöområdet, är att faktiskt man skjuter också miljöskulden över till barn och barnbarn. Man har inte insikt om att detta faktiskt också är en skuldsituation som måste åtgärdas.

Totalt sett, herr talman, sparar Kristdemokraterna i sitt totala budgetförslag mer än regeringen. Det är ett sätt att stärka den finansiella sidan. Men samtidigt utökar vi ramen på miljöns område med över 400 miljoner. Det handlar just om prioritering.

Regeringens ambitionssänkning på miljöområdet är olycklig och korttänkt. Skall vi få en uthållig ekonomi måste vi också ha en uthållig miljö. Det krävs att vi tar in miljöhänsynen när vi gör det totala budgetarbetet.

Jag hoppas, herr talman, att den utredning om skatteväxling som nu antligen skall komma i gång efter att regeringen suttit på den ett halvår och efter att den tidigare regeringen också dröjde med den, skall leda till att vi får en ökad integrering av miljötänkandet i det ekonomiska tänkandet.

I regeringsdeklarationen lyfte statsministern upp Östersjöns miljö som en prioriterad fråga. Han sade bl.a.: Sverige skall vara pådrivande i det internationella miljöarbetet. Projektet att återställa Östersjön i ekologisk balans, som jag initierade 1990, kommer att drivas med förnyad kraft.

Det är märkligt, herr talman, att ett antal år har passerat utan att statsministern noterar de insatser som gjordes för Östersjön. Men i övrigt står detta uttalande verkligen i bjärt kontrast till regeringens handlingar, och det är ju handlingarna som räknas. Det bör konstateras att på detta område har det skett väsentliga försämringar.

Jag vill, herr talman, ta upp några punkter på miljöområdet som vi tycker är särskilt angelägna.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Statsbudgeten för
budgetåret 1995/96 –
Miljödepartementet*

Den första är åtgärdsprogrammet för Östersjöns miljö. Det finns ett sådant program utarbetat i HELCOM-samarbetet. Det är nödvändigt att genomföra detta.

Regeringens förslag att dra ner anslaget på detta område är definitivt att skicka ut felaktiga signaler. Det innebär i princip att det inte blir några nysatsningar i miljösamarbetet inom Östersjöregionen. Man kommer att fullfölja projekt som den tidigare regeringen initierade, men det blir inga nya.

Frågan om att få till stånd kraftfulla utsläppsreduktioner till vårt innanhav är synnerligen angelägen. Ytterst handlar detta om vad jag sade inledningvis, om vi är beredda att betala priset för miljöförstöringen eller om vi tänker lämna notan till våra barn.

Åtgärderna brådskar. Det vet miljöminister Anna Lindh.

Vi från kds har i vår budget lagt ytterligare 246 miljoner utöver det regeringen föreslår på den här satsningen.

När det gäller försumningsfrågan är det bra med de initiativ som tas, bl.a. i EU:s ministerråd. I en skiss över hur olika miljöproblem kommer att utvecklas är det klart att försumningsläget kommer att försämrats ytterligare till år 2020 om ingenting ytterligare görs.

Redan i dag upprätthålls livet i tusentals sjöar och tiotusentals kilometer vattendrag på konstgjord väg med hjälp av kalkning. Detta är nödvändigt i ett läge där faktiskt försumningen fortsätter. Därför framstår neddragningen av kalkningsanslaget som mycket märkligt. Kalkningsinsatserna kommer ju sannolikt att behöva utvidgas till nya områden mot norr. Framför allt Jämtland och stora delar av fjällområdet har utpekats som områden där det kan vara nödvändigt att påbörja kalkning.

Det är i ljuset av detta som vi från kds sida har föreslagit ett påslag av 38 miljoner. Utan ytterligare medel kommer det inte att bli några nykalkningar. Man kanske kan hålla liv i det som pågår, men det blir inget nytt.

Herr talman! Det är också nödvändigt att klara det regionala miljöarbetet. Länsstyrelsernas miljöenheter är centrala i det här sammanhanget. Den regionala miljöövervakningen befinner sig i ett mycket viktigt uppbyggnadsskede och arbetsbördan kommer att öka också på den här myndighetsnivån.

Regeringens förslag på denna punkt innebär en besparing. Det är också på denna punkt till skada för miljöinsatserna. Därför föreslår kds också här en utökning, med 30 miljoner.

Det finns ytterligare ett antal områden att ta upp, men jag besparar kammaren detta. Jag vill endast yrka bifall till motion Fi216, yrkande 18, som är Kristdemokraternas sammanfattande budgetförslag på miljöområdet. Där täcks in, förutom de områden jag nämnt, också medel för förvärv av värdefulla naturområden, saneringsinsatser för förorenade områden, miljöforskningen inte minst, ytterligare medel till miljöorganisationernas internationella miljöarbete och ytterligare satsningar på det lokala Agenda 21-arbetet.

Allra sist, herr talman, vill jag ta tillfället i akt – även om timmen är sen hoppas jag vi skall klara det här före kl. 23 – att fråga miljöminis-

tern om hon anser att den nuvarande regeringen har samma miljöambitioner som den tidigare regeringen, trots den här kraftiga ekonomiska nedskärningen av insatser på miljöområdet.

Om ministern anser det – på vilket sätt tar det sig uttryck i resurser till miljön? Det är möjligt att man kan göra insatser på andra områden, men i kväll handlar diskussionen om reala pengar. Där är det bara att läsa innantill hur regeringen prioriterar. Jag vill fråga ministern hur hon ser på regeringens ambitionsnivå: är den likadan som den tidigare regeringens?

Kanske går det att få fram ett erkännande att man inte har lyckats nå ända fram på miljöområdet, men att man kanske kan bättra sig, lyssna på oppositionen, komma igen och göra det bättre. Då kanske vi kan göra en bättre produkt nästa gång.

Det vore bra med ett klargörande från ministerns sida.

Anf. 157 INGEMAR JOSEFSSON (s)

Herr talman! Låt mig ge några kommentarer till Miljödepartementets del av statsbudgeten och utskottsbetänkandet. Först kan det vara på sin plats att referera budgetens övergripande mål, vilket också är inledningen på utskottets betänkande: Målet med miljöpolitiken är att skydda människors hälsa, bevara den biologiska mångfalden, främja en långsiktigt god hushållning med naturresurser samt skydda natur och kulturlandskap.

Om detta har utskottet varit enigt.

När det gäller inriktningen av miljöpolitiken redovisar utskottet två parallella utvecklingstendenser, dels internationaliseringen och dels det lokala arbetet, då också den enskilda människans egna miljöansvar.

Regeringen har redovisat hur det internationella arbetet skall förstärkas och göras mera resultatinriktat. Utskottet delar dessa synpunkter.

Det är viktigt att Sverige spelar en aktiv roll i det globala miljöarbetet. I detta arbete måste en uppföljning av FN-konferensen i Rio de Janeiro ha en hög prioritet.

Genom medlemskapet i EU måste också Sverige ta ansvar för att inom unionen driva frågorna och söka vägar för att inom organisationen flytta fram positionerna.

I vår närhet – det har flera talare varit inne på – ser vi främst insatser för och arbete med länderna runt Östersjön som angeläget, liksom själva Östersjön.

Från det internationella, som är den ena delen, till det lokala arbetet. Det lokala arbetet och människors egna insatser måste tas till vara. Regeringen har också annonserat att miljön skall få en starkare roll i den kommunala översiktsplaneringen. Det kan bidra till det lokala engagemanget och bidra till en bättre miljö. Detta stöds av utskottet.

Kommunernas arbete för att engagera kommuninvånarna i miljöarbetet har varit framgångsrikt. Det har haft många infallsvinklar och stor bredd ute i kommunerna. Detta arbete pågår och är inte avslutat. Det arbetet måste fortsätta och måste stödjas av staten.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Statsbudgeten för
budgetåret 1995/96 –
Miljödepartementet*

Statens roll som pådrivare är given, men staten har också en uppgift att ta emot. En ömsesidig dialog om miljön måste uppstå mellan staten och kommuner och landsting och mellan staten och medborgarna.

Det finns ett klart samband mellan medborgarnas, familjernas, konsumtion och miljöutvecklingen. Vi som konsumenter har en viktig roll när det gäller att stödja miljöanpassade alternativ. Staten bör i det här sammanhanget stödja konsumenterna med bra information och utökad miljömärkning. Det anser också utskottet. Om vi som konsumenter vet miljökonsekvenserna av vårt val av produkter kan vi utgöra en maktfaktor i miljöarbetet. Med kunskaper kan vårt sätt att leva successivt anpassas till ett miljömässigt hållbart levnadssätt.

Herr talman! Enligt Socialdemokraternas synsätt får inte miljöfrågan vara en fråga som enbart finns inom ramen för fjortonde huvudtiteln, utan miljöbudgeten skall kunna avläsas också i statens olika budgetområden. Jag återkommer till det, med hänsyn till vad Lennart Daléus tidigare sade om hur man räknar plus och minus i budgeten.

Tidigare i dag har miljöfrågor debatterats både i skoldebatten och i justitieutskottets debatt. Justitieutskottets ärende gällde miljöbrottens behandling i domstolarna, vilket visar hur miljön griper in i flera av statens områden. I Miljödepartementets budgetförslag redovisas hur miljölagstiftningen samlas under en heltäckande miljöbalk. Detta bör, med koppling till justitieutskottet, bidra aktivt till att vi på ett bättre sätt kan fullfölja processen mot dem som bryter mot våra miljölagar.

I den debatten vill jag också säga att jag delar uppfattningen att miljöbrotten inte har kunnat beivras på ett effektivt sätt. Här finns det mer att göra för att lagen i det här fallet skall bli mer preventiv än vad den har varit. Vi behöver alltså fler domar – inte för att vi behöver döma folk, utan för att folk skall förstå att det är allvar och ingenting att skoja med.

Herr talman! I utskottets behandling har 34 reservationer avlämnats. En del av dem har presenterats mera noggrant av talare före mig. Man kan fråga sig om mängden reservationer är ett bevis på stor oenighet i miljöfrågorna i utskottet. Svaret är nog trots allt nej. Det finns en samtycka om mycket. Statens trängda ekonomiska situation har naturligtvis också bidragit till att det har blivit så här.

Av reservationerna är det få som innebär ytterligare besparingar. Ett undantag finner vi hos Moderata samlingspartiet, som i fem reservationer föreslår nedskärningar.

I reservation 11 sparar Moderaterna 15 miljoner kronor genom att ta bort pengar till just det lokala Agenda 21-arbetet, som jag tidigare har nämnt.

Herr talman! Jag har tidigare argumenterat för att det är viktigt att få i gång det lokala arbetet, och det har utskottet också ställt sig bakom.

I reservation 18 sparar Moderaterna 191 miljoner på investeringar inom miljöområdet. Det är ett förslag som inte följs upp av något av de andra partierna i utskottet.

I reservation 23 av Moderaterna föreslås en minskning med 75 miljoner till miljöforskning, medan andra partier har föreslagit höjningar.

I reservation 30 föreslår Moderaterna en sänkning med 100 miljoner kronor på anslaget Investeringsbidrag för främjande av omställning i ekologiskt hållbar riktning.

Slutligen vill Moderata samlingspartiet avslå ett anslag till Stockholms internationella miljöinstitut, som utskottet vill stödja.

I många reservationer redovisas synpunkter där partierna har smärre olikheter i sina uppfattningar, men det förtar ändå inte intrycket av att det finns mycket av samsyn inom stora områden i utskottet.

I tre reservationer föreslås en höjning av anslaget till kalkning av sjöar och vattendrag. Utskottet föreslår att 240 miljoner anvisas, medan Miljöpartiet föreslår 270 miljoner, Centerpartiet 297 miljoner och Vänsterpartiet 315 miljoner.

Utskottet föreslår att omkalkning och biologisk återställning bör prioriteras före nykalkningar under budgetåret. Enligt Riksrevisionsverkets budgetprognos kommer innevarande års anslag inte att förbrukas, och mot den bakgrunden ställer utskottet sig bakom regeringens förslag.

Jag måste få kommentera Lennart Daléus sätt att räkna. Jag kan inte, hur jag än bär mig åt, komma till 30 %, om jag inte bara ensidigt tittar på Miljödepartementet. Om man, som jag och andra, försöker se hela budgeten och se miljön i dess helhet, kan man inte skära 30 %. Det är litet trolleri om man gör på det sättet. Det står t.o.m. i budgeten vart pengarna har förts. Samma pengar finns alltså kvar, fast på andra konton, och då kan man inte säga att de har försvunnit. Det är väl ändå att luras. Jag skulle snarare tro att den riktiga siffran ligger på knappt 3 %, och det är en väldig skillnad. På det sättet tycker jag faktiskt att Lennart Daléus försöker lura oss andra.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 158 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Jag kan ta det sista först, om hur man skall räkna. Som jag sade härrör sig min redovisning från en debatt som miljöministern och jag hade innan budgeten lades fram. Vi diskuterade – jag skall välja orden mycket noga igen – nedskärningarna på Miljödepartementet. Jag redovisade då det som uppfattades som rykten om 20 % nedskärning på Miljödepartementet. Det visar sig – sedan får Ingemar Josefsson räkna hur han vill – att Miljödepartementet har fått en nedskärning i storleksordningen 30 %. Såvitt jag begriper råder det inget tvivel om det.

Det är viktigt att iaktta att detta är någonting som sker på ett departement, även om resurser till dels flyttas till andra departement. Det innebär att den miljöansvariga ministern mister den direkta kontrollen över de här medlen och att de hamnar hos andra ministrar, som sannolikt inte har samma miljöinriktning som man får utgå från att miljöministern har.

Det spelar alltså en roll var pengar ligger, även om de till viss del är överflyttade. Det spelar en roll i vilket departement de ligger. Vi har haft en diskussion om detta i andra sammanhang, herr talman, huruvida

pengar skall ligga på Utrikesdepartementet eller Miljödepartementet. Det är viktigt.

Det är också viktigt att stränga nedskärningar som görs måste kompenseras med en kraftfull idémässig utveckling och ett annat engagemang, som inte är så dyrt. Men det som är beklagligt är att också detta saknas. Det görs alltså en ekonomisk nedskärning och en idémässig nedskärning i miljöarbetet. Det är det allvarliga, herr talman.

Anf. 159 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik

Herr talman! Lennart Daléus visar på ett mycket byråkratiskt sätt att se på en budget. Man ser hela tiden Miljödepartementet som bara en liten del, där miljön skall tas till vara.

I regeringsdeklarationen framförde Ingvar Carlsson att miljön var hela regeringens sak. Vi har jobbat på det sättet inom den socialdemokratiska gruppen att vi ser varje departement som ett miljödepartement, med miljöministern som pådrivare. Vi har ett mycket bredare perspektiv och en bredare pensel när vi försöker förändra politiken än vad det byråkratiska sätt innebär som Lennart Daléus företräder.

Anf. 160 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Jag tror att det är andra gången i denna kammare som Ingemar Josefsson kallar mitt sätt att arbeta för byråkratiskt. Jag kan lämna det därhän, men jag kommer då till nästa fråga.

Om den socialdemokratiska inriktningen är att lyfta ut resurserna från Miljödepartementet och lägga dem på alla andra departement, som då skall ha ansvaret för miljöarbetet, är min fråga: Är nästa steg nästa år att lyfta bort ytterligare en tredjedel, för att möjligen om två år ha avskaffat Miljödepartementet? Är det målsättningen? Är det dit det här skall leda?

Är det inte ändå så att det är riktigt att ha kvar kraftfulla resurser i ett miljödepartement, under den miljöengagerade ministrarnas ansvar? Är det så, Ingemar Josefsson, att syftet är att helt avlösa Miljödepartementet, därför att pengarna och resurserna får ett bättre miljöomhändertagande på annat ställe än i Miljödepartementet?

Anf. 161 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik

Herr talman! Jag vill inte kalla Lennart Daléus för byråkratisk i alla sammanhang, om han tar illa upp för det. Men just i den här frågan måste jag säga att det var ett väldigt byråkratiskt sätt att se på detta. Någon ny departementsreform kan jag inte stå till tjänst med. Men jag kan se framför mig hur man jobbar med en budget där man både tar in pengar och tar ut pengar, där Miljödepartementet alltså får en mer aktiv roll. Det viktiga är att det drivs miljöpolitik inte bara på Miljödepartementet.

Om man ser det väldigt långsiktigt, skulle det naturligtvis egentligen inte behövas ett miljödepartement. Men det är väldigt långt bort, så Lennart Daléus behöver inte missförstå mig.

Anf. 162 MAGGI MIKAELSSON (v) replik

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Ingemar Josefsson något om det lokala arbetet. Vi är överens om att detta är väldigt viktigt och att det ansvar som läggs ut på kommunerna ökar alltmer. Om man då tittar på det som anslås i budgeten till lokalt Agenda 21-arbete, finner man att det är 10,5 miljoner kronor. Om man slår ut det på landets kommuner blir det i genomsnitt mindre än 40 000 kr per kommun. Det räcker inte till så mycket, om man dessutom tar i beaktande de nedskärningar som vi kan vänta oss inom den kommunala sektorn.

Om man lägger till de diskussioner som vi har haft i utskottet om problemen med bl.a. djurtillsyn och ökade krav på kommunerna när det gäller att se till arbetsmiljö, avfallshantering och miljöövervakning i stort, kommer det att betyda att miljöprioriteringen blir nästintill omöjlig att hantera för kommunerna.

Jag skulle vilja att Ingemar Josefsson tar upp detta och redovisar om man ser det som ett stort problem eller inte.

Anf. 163 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik

Herr talman! För min egen del kan jag se att vi här skulle kunna göra av med mycket mera pengar. Nu har vi inte de pengarna, och då måste vi prioritera. Men jag tror att det är viktigt att staten upprätthåller en dialog med kommunerna, att aktiviteten i kommunerna inte avstanar och att staten stimulerar aktiviteten i kommunerna.

Det har genomförts väldigt bra projekt i kommunerna, där den enskilde har engagerats på ett bra sätt. Jag efterlyser en dialog med staten, och det vet jag att miljöministern är intresserad av. Det engagemanget från departementet kan faktiskt också sättas upp på plussidan.

Anf. 164 MAGGI MIKAELSSON (v) replik

Herr talman! Dess värre hjälper inte vackra ord långt. Till syvende och sist är det pengar det handlar om. Kommunerna kommer att hamna i ett väldigt svårt läge framöver, då man har att ställa satsningar inom vård och omsorg mot miljösatningar. Genom att sänka anslagen eller ge väldigt fattiga anslag till kommunernas miljöarbete ger man en mycket tydlig signal om att man inte prioriterar det, och det beklagar jag verkligen.

Anf. 165 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Jag vill bara ställa en enkel fråga till Ingemar Josefsson, eftersom han i sitt anförande tog upp satsningarna i Östersjöområdet: Hur kan en kraftig minskning av miljöanslaget till Östersjösatningen innebära att man prioriterar den? Jag får inte det att gå ihop.

Anf. 166 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik

Herr talman! Väldigt mycket av det arbete som måste ske kring Östersjön är ett samordningsarbete. Där måste alla krafter samordnas, och vi måste få fram vettiga projekt att satsa på. I dagsläget kan det vara skäl att vara försiktig med att bestämma sig för var man skall sätta in pengarna. En aktiv insats från Sverige skulle kunna innebära en

framgent bättre satsning på Österjön, när vi får med alla länder runt Östersjön.

Anf. 167 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Ingemar Josefsson gav inget svar. Indirekt erkänner han nu att detta är en kraftig neddragning av reningen av Östersjön.

Ingemar Josefsson måste väl vara medveten om hur stort investeringsprogram som krävs för att vi skall kunna rena Östersjön. Det handlar om 130, 140, 150 miljarder. I det läget sänder Sverige ut signalen att vi skall minska insatserna. Hur skall det tolkas av de andra länder som skulle kunna tänkas gå in på det här området? Om Sverige skickar ut signalen att vi skall dra ned – hur skall då programmet någonsin kunna förverkligas? Jag får inte detta att gå ihop. Det tycker jag faktiskt är den största bristen i miljöbudgeten.

Anf. 168 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik

Herr talman! Jag delar inte uppfattningen att vi struntar i det. Regeringen tar ju nu stora grepp – jag utgår ifrån att miljöministern, som i veckan har varit på resa i Baltikum, kommer att redovisa dem och hur vi nu försöker initiera och samordna kontakter med de andra länderna för att bli ännu effektivare i det arbete som skall göras.

Anf. 169 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Det är litet förvånande att höra Ingemar Josefsson. Här fick vi en redogörelse för Moderaternas miljöomsatsning. Att den är dålig vet vi ju alla. Men detta måste ju innebära att det parti som Socialdemokraterna väljer att jämföra sig med i den här debatten är Moderaterna. Det förskräcker mig; det kanske är ett sätt att säga: Vi är näst sämst när det gäller miljön.

Jag hade gärna sett att Ingemar Josefsson mer hade talat om de pengar som Socialdemokraterna anslår, för att kunna lugna oss som anser att det anslås för litet och att det kommer att finnas små möjligheter att bedriva ett offensivt miljöarbete framöver.

När det gäller kalkningen behövs pengarna fortfarande. Vi kan se att pH-värdena i skogarna sjunker. Mykorrhizan i marklagret sjunker. Det betyder att träden får allt svårare att ta upp näring, t.ex. vitaminer och mineraler. Det märks bl.a. på en blödarsjuka hos granar som vi i dag inte kan förklara. Det är möjligt att det också är en förklaring till den s.k. älgsjukan, ett virus som har fått en spridning som inte heller går att förklara än.

En sak vill jag dock fråga Ingemar Josefsson om: Är det inte så att mycket av de pengar som Lennart Daléus säger har försvunnit från Miljödepartementet egentligen har hamnat på Jordbruksdepartementet och är en del av de pengar som tidigare fanns för NOLA och för vall och vete i speciellt miljö känsliga områden? I så fall är de en del av de pengar som fanns med i den uppgörelse om jordbrukspolitiken som Centern och Socialdemokraterna träffade.

Anf. 170 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik

Herr talman! Jag valde att redovisa Moderaternas förslag därför att jag tyckte att det i övrigt fanns en stor samsyn i miljöfrågorna; jag kunde då konstatera att det var ett parti som markant skilde sig från de övriga. Jag nämnde däremot inte andra partier som jag tycker kommer med många överbud.

När jag har följt diskussionen i utskottet har jag ändå tyckt att det i stort sett har funnits en strävan efter att nå bra lösningar på miljöns område. Detta var ett sätt att försöka beskriva att det som jag har uppfattat det finns framkomstmöjligheter inom miljöområdet.

Anf. 171 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Då kvarstår min fråga: Är det inte så att mycket av den del av miljöbudgeten som finns i de 30 % som Lennart Daléus säger har försvunnit var en del av de miljöstödspengar som har försvunnit till Jordbruksdepartementet med anledning av att vi har gått med i EU? De finns i så fall alltså för miljöåtgärder i jordbruket och fanns med i den uppgörelse som Socialdemokraterna och Centern träffade.

Anf. 172 GÖTE JONSSON (m) replik

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Ingemar Josefsson säger att det finns stor samstämmighet när det gäller de övergripande målen i miljöpolitiken – det gör det!

Ingemar Josefsson läste upp de förslag till besparingar på Miljödepartementets område som vi har framlagt i reservationer. Detta gav ett intryck av att vi har en lägre ekonomisk ambition när det gäller miljö-satsningar än vad t.ex. Socialdemokraterna och vissa andra partier i kammaren har. Den redovisningen är i sak fel.

Om vi ser på de samlade anslagen till miljöarbetet ligger vi moderater mycket väl till. Vi ligger betydligt högre än socialdemokraterna och Ingemar Josefsson gör. Vi har 600 miljoner kronor mer i budgetmedel när det gäller EU:s miljöstöd. Lägg till detta 600 miljoner kronor från EU-medel! Det är 1,2 miljarder kronor, som skall ses i relation till de besparingar vi gör på Miljödepartementets område.

Jag tycker att det är ganska knepigt om Ingemar Josefsson och andra kammarledamöter påstår att detta är en låg ambitionsnivå, när det i själva verket är en högre ambitionsnivå än vad Ingemar Josefsson och många andra i kammaren har.

Sedan är det fråga om prioriteringar och vad man vill satsa på. Vi moderater har valt ett utvidgat miljösamarbete, en utvidgad satsning på miljön inom ramen för målsättningar i EU. Vi tycker att det är klokt och förnuftigt.

Vi tycker t.ex. att det är helt tokigt att ge 100 miljoner kronor till kommuner och näringsliv i ett skede när man får ta 7 miljarder från samma kommuner för att klara vissa anslag i budgeten. Man ger 100 miljoner kronor till kommuner och näringsliv på områden där kommuner och näringsliv enligt lag själva har ett ansvar! Det är felaktig miljöpolitik, säger vi. Det ger felaktiga signaler.

Ambitionen är hög hos Moderata samlingspartiet när det gäller anslag.

Anf. 173 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik

Herr talman! Det gläder mig att Göte Jonsson blir orolig när jag talar om att Moderata samlingspartiet skiljer sig från de andra partierna. Det skulle ju ändå kunna ge en vink om att Moderata samlingspartiet inte vill stå ensamt utan vill komma med de andra partierna i diskussionen. Jag kan faktiskt inte säga att det inte finns någon skillnad, men om den kan utplånas är det bara bra.

Anf. 174 GÖTE JONSSON (m) replik

Herr talman! Jag är snarare stolt över den skillnaden, Ingemar Josefsson. Vi moderater kan gå ut och klart deklarera att vi har betydligt högre miljöambitioner än socialdemokraterna. Det är ett positivt sätt att skilja sig från de övriga partierna på, inte ett negativt.

Jag måste än en gång fråga Ingemar Josefsson: Anser Ingemar Josefsson verkligen att det är förnuftigt att anslå 100 miljoner kronor till näringsliv och kommuner i form av investeringsbidrag för främjande av omställning i ekologiskt hållbar riktning, när det är ett övergripande mål för hela samhället att investeringar skall verka i den riktningen, när vi har antagit en lagstiftning som innebär att vi skall verka i den riktningen?

Vi i riksdagen, kommunalpolitiker och näringsliv skall gå i takt inom ramen för den lagstiftning som vi i denna kammare har fattat beslut om. Då skall man inte slänga ut nålpengar därför att man inte litar på att näringsliv och kommuner fullföljer målsättningen. Vi moderater tror att näringsliv och kommuner är beredda att fullfölja målsättningen utan att vi i detta sammanhang slänger ut sockerbitar som man gör till en cirkushäst för att den skall dansa runt.

Anf. 175 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik

Herr talman! Göte Jonssons liknelse med cirkushästen klarar jag inte att fullfölja, men jag kan svara när det gäller de 100 miljonerna.

Allt man gör när en verksamhet är på väg att komma i gång kan man få mångfalt igen senare. Det är en bra stimulans för en positiv utveckling och för att se till att man snabbt får i gång verksamhet som vi sedan kan få glädje av. Så gör vi ju från statens sida i många sammanhang med bra effekt. Det kan vi få här också.

Anf. 176 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Med tanke på den sena timmen skall jag i alla fall försöka att korta ned mitt anförande.

Jag tycker att det är välgörande att få lyssna på en miljödebatt. De senaste dagarna har debatten enbart handlat om huruvida kronans punkter går upp eller ner. Själv har jag varit utomlands i tre dagar. Jag måste erkänna att man får litet distans till den debatten när man i stället följer en del av den internationella miljödebatten.

I tisdags träffade jag min estniska kollega. Han visade de mest fruktansvärda exempel på vilka miljöproblem ryssarna har lämnat efter sig i Estland. I onsdags deltog jag i klimatkonferensen i Berlin, där vi diskuterade hur viktigt det är att jordens länder handlar. Tyvärr ser vi att några rika i-länder blockerar. I dag har jag besökt kärnkraftverket Ignalina i Litauen. Jag skulle kunna ägna resten av debattiden till att berätta om det. Men eftersom jag hoppas att även de ledamöter som nu sitter i kammaren skall sova gott i natt, tänker jag inte göra det.

Samtidigt tror jag att de internationella exemplen ger en ganska bra bild av miljöpolitiken i dag. Miljöpolitiken har blivit alltmer internationell. Det är också skälet till att vi har valt att prioritera EU och miljöarbetet, även det internationella, i EU. Vi har tagit fram extra resurser både för myndigheter och för frivilliga organisationer för att följa miljöarbetet i EU.

Till vår glädje kunde vi notera en framgång på det hittills enda formella ministermöte som har ägt rum sedan vi blev medlemmar. EU beslutade nämligen att gemensamt ta fram en strategi mot försurningen och att det skall bli en av de prioriterade uppgifterna. Det tyckte vi var glädjande.

Jag vill i det sammanhanget gärna tacka jordbruksutskottet för ett mycket bra samarbete. Jag tycker att det är särskilt viktigt på det internationella området att vi har ett bra samarbete på hemmaplan.

När jag åkte hem från det här formella ministermötet stannade jag till i Veberöd utanför Lund. Där fick jag se en annan del av miljöarbetet, nämligen hur man arbetar med komposter, skolgårdar m.m. Det ger också en mycket bra bild av miljöarbetet i dag. Om en stor del av arbetet sker internationellt, så sker en annan stor del lokalt. För att uppmuntra det har vi sagt att vi tycker att det här är viktigt och att vi vill ha oförändrade anslag till det lokala miljöarbetet, även om de stora insatserna naturligtvis måste göras på frivillig väg och av kommunerna själva.

Vi tycker att det nationella miljöarbetet skall stå på två ben. Det ena är naturvården, som är oerhört viktig och som vi ofta tar för given. Det är ett område som vi tycker att man absolut inte får dra in på, trots det allvarliga samhällsekonomiska läget. Vi måste ge oförändrade anslag till markinköp.

Vi är också mycket oroade över de förslitningsskador och de problem som vi kan se i en del av de områden som borde utgöra orörd vildmark. Därför har vi också gett Miljövårdsberedningen i uppdrag att t.ex. se över hela den svåra fjällfrågan.

Det hjälper inte om vi har naturreservat om de stora områdena i t.ex. jord- och skogsbruket inte fungerar miljövänligt. Därför fortsätter vi arbetet med sektorsansvar för jord- och skogsbruket.

Det andra benet handlar om hur man gör det moderna industrisamhället miljövänligt, eller om man vill kalla det för ett kretsloppssamhälle. Vi fortsätter arbetet med bl.a. kretslopp och producentansvar, även om vi försöker reda ut en del av de problem som vi i dag kan se när t.ex. pappers- och glasinsamlingen inte alls fungerar så som det var tänkt.

Jag vill gärna kommentera frågan om materialåtervinning. Vi tycker att återvinning i första hand skall vara just återvinning och inte energianvändning eller kompostering. Det har vi också gjort klart i budgetpropositionen. Man skall inte smita ifrån återvinningskravet.

Vi har gett Kretsloppsdelegationen i uppgift att fortsätta med nya områden, som t.ex. bilar, hemelektronik och byggavfall. Vi hoppas att det kommer att fungera bättre än de branscher som hittills har arbetat med producentansvaret.

Det moderna industrisamhället har också ett stort problem med kemikalier. Det kommer vi att prioritera både nationellt och internationellt. Det är ett skäl till att vi har gett Kemikalieinspektionen extra resurser för att arbeta med kemikaliefrågan.

Precis som redan har berörts här i kammaren är det ibland också viktigt att man får den lilla extra insatsen som behövs för att man skall våga göra satsningar i ny teknik, när man står på gränsen till om man skall våga göra en satsning eller inte. Därför tycker vi att det är viktigt för ett modernt kretsloppssamhälle att hundra miljoner kronor anslås till nya lösningar när det t.ex. gäller avfall, avlopp och nya transportsystem.

Avslutningsvis är det klart att det är mycket man skulle kunna önska på miljöområdet. Inte minst skulle man kunna önska att vår ekonomi vore förträfflig, så att vi hade hur stora resurser som helst att göra av med på miljöområdet. Tyvärr vet vi alla här i kammaren att läget inte är så i dag. Vi vet att vi har en ekonomi i kris. Vi vet att vi har en regering som har fått ärva en ekonomi i kris.

Med tanke på dagens ekonomiska läge tycker jag att vi har gjort en mycket bra och stark miljöbudget. Den har, Dan Ericsson, mycket högre miljöambitioner än den föregående regeringen.

Däremot har vi erkänt att det på en del områden faktiskt finns möjlighet att spara, bl.a. eftersom man har stora reservationer som visar att man inte har haft ett bra sätt att använda de tillgängliga medlen på. Vi tycker då att det är rimligare att se över hur man använder medlen och försöker hitta nya, effektivare och bättre sätt att arbeta på.

Jag tycker nog att det är litet häpnadsväckande, i det ekonomiska läge vi befinner oss i, att se hur spenderbyxorna har åkt på några av talarna här i debatten. Vi kan trots allt inte helt bortse från ekonomin och kronan i miljödebatten.

Anf. 177 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Jag delar miljöministerns uppfattning att det är bra med de kontakter vi i jordbruksutskottet kan ha med miljöministern. Jag delar också uppfattningen att det är klart att den ekonomiska situationen återspeglar sig även i miljöarbetet. Jag tycker att det hade funnits skäl att ge miljöarbetet högre prioritet än vad regeringen har klarat av.

Herr talman! Regeringen ägnar sig väl inte heller åt särskilt mycket nya saker. Man försöker mera fullfölja flera av de idéer och verksamheter som den föregående regeringen påbörjade. Det är bra så. Det är bra att miljöministern nu visar det internationella engagemang som jag tror

är nödvändigt om Sverige skall ha framgång oavsett om det gäller frågan om Baltikum eller klimatet.

Prot. 1994/95:87
6 april

Anf. 178 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Det är bra att vi är överens om de internationella frågorna. Men jag vill gärna kommentera Lennart Daléus påstående om att vi inte tillräckligt tar tag i miljöfrågorna ekonomiskt.

När vi gör en överflyttning av anslag till andra departement, beror det på att vi numera anser att alla ministrar skall ta ett miljöansvar – inte bara miljöministern. När vi gör en överflyttning av t.ex. östbiståndet eller jordbruksstödet, handlar det om att vi tycker att det är viktigt att olika departement har ett starkt miljöansvar. Därigenom kan vi också ta bort de pengarna från Miljödepartementets ansvarsområde.

Miljöengagemanget stärks genom att flera departement kommer med i arbetet.

Anf. 179 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Det är bra med det internationella engagemanget. På flera punkter har regeringen faktiskt även lyssnat till kds synpunkter. En del av dem finns med litet grand i skrivelser och propositioner när det gäller EU-arbetet, även om vi kanske önskar att det skulle vara mera.

Anna Lindh, man kan inte heller – vilket andra ministrar faktiskt också gör – fly till EU för att försöka komma undan den inhemska verkligheten. Det handlar om kronor och ören i den svenska budgeten. Det är det vi diskuterar i kväll. Ministern säger att den svenska ekonomin är i en kris och att tidigare talare nu har spenderbyxorna på. Det är inte så att vi inte vill ta ansvar – tvärtom.

Från kristdemokraternas sida har vi en starkare budget än regeringen. Inom den budgetramen har vi tydligt markerat och prioriterat miljöområdet – just för att få ett genomslag för synsättet att om vi skall ha en hållfast ekonomi på kort och framför allt på lång sikt måste vi också väga in miljökostnader. Vi måste ta med miljöskuld m.m., om vi skall få ordning på miljö och ekonomi. Det har regeringen inte förmått. Man har faktiskt i reala termer – i kronor och ören – skurit ner på miljöområdet. När ministern säger att hon har högre ambitioner än den tidigare regeringen kan man inte avläsa det i det betänkande som vi behandlar i dag. Jag vill återigen fråga hur kan man avläsa de här högre ambitionerna i kronor och ören.

Anf. 180 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Dan Ericsson, man kan bl.a. utläsa de högre ambitionerna i att vi har en helt annan ambition när det gäller miljöbalken. Vi skall ha en bra miljöbalk som omfattar fler lagar, som innebär en bättre samordning av miljölagarna och en strängare miljölagstiftning. Det är ett exempel på en högre miljöambition.

Om man lånar till 30 % av sina utgifter kan man inte längre hävda att något område skall vara helt fritaget från besparingar. Då måste man acceptera att besparingar skall gälla alla områden.

*Statsbudgeten för
budgetåret 1995/96 –
Miljödepartementet*

När jag var liten läste jag en bok om pojken med guldbyxorna. Olyckligtvis är ingen av oss här – inte ens Dan Ericsson, tror jag – någon pojke med guldbyxor. Då finns det inget annat att göra än att anpassa sig efter den bistra verkligheten.

Anf. 181 DAN ERICSSON (kds) replik

Herr talman! Det är detta kortsiktiga tänkande som jag vänder mig emot. Jag försökte förklara att det är fel. På det sättet sparar vi inte i ekonomin utan bygger på miljöskulden.

Om vi skall få en uthållig ekonomi och en uthållig miljösituation krävs faktiskt att vi sanerar denna miljöskuld. Det gör inte regeringen. Man bygger tvärtom på den.

Anna Lindh! Frågan om miljöbalken återkommer i ett annat betänkande som vi behandlar längre fram, men jag kan inte se att det handlar om en helt annan ambition. Man försenar bara ikraftträdandet av miljöbalken med ett antal år. Det tycker jag inte är detsamma som att man höjer ambitionsnivån.

Anf. 182 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Dan Ericsson! Jag tror faktiskt inte att miljöskulden blir mindre av att vi bifaller några av reservationerna här i kväll. Jag tror inte att de är avgörande. Däremot tror jag att det är avgörande att vi får en bra miljöbalk, en skatteväxling och i övrigt ett långsiktigt tänkande på miljöområdet. I det avseendet hoppas jag att vi kommer att kunna vara överens.

Anf. 183 MAGGI MIKAELSSON (v) replik

Herr talman! Miljöministern! Det finns många aspekter på miljöarbetet. Jag tänkte säga något om Naturvårdsverket. Det kanske kan låta lite futtigt med hänsyn till de resor som miljöministern har gjort de senaste dagarna.

Om man läser i budgetpropositionen finner man att det läggs ett omfattande ansvar på Naturvårdsverket. Man skall bidra med underlag för svenska ställningstaganden i internationella miljöarbeten, medverka med expertkunskap på miljöområdet, beskriva miljötilståndet, bedöma hotbilder, ta fram åtgärdsförslag utifrån en vetenskaplig grund osv.

Av den anledningen tror jag att det hade varit viktigt med en signal om att inte minska anslaget till Naturvårdsverket. Man kan tycka att 4 %, som det handlar om, är väldigt litet pengar. Men det gäller en viktig signal. Jag tycker att vi skall kunna kräva rationaliseringar av de statliga verken, men Naturvårdsverket borde få tillbaka något, eftersom man satsar på de områden som är viktiga.

Anf. 184 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Det finns ett generellt besparingskrav om 5 % som gäller alla statliga myndigheter. Det kravet tror jag dess värre att man är tvungen att ställa på alla statliga myndigheter. Annars kommer det återigen att bli en diskussion om att ett antal områden skall undantas, vilket faktiskt inte går i det ekonomiska läge som vi har.

Naturvårdsverket har många viktiga uppgifter, men jag är övertygad om att man där kan hitta sätt för att klara av rationaliseringskraven. Vi har faktiskt minskat rationaliseringskravet med hänsyn till Naturvårdsverkets uppgifter med anledning av EU-medlemskapet.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Statsbudgeten för
budgetåret 1995/96 –
Miljödepartementet*

Anf. 185 LENNART FREMLING (fp) replik

Herr talman! Miljöministern säger nu att regeringen inte vill pruta vad gäller avsättning till naturreservat.

Faktum är att man i propositionen anger att vissa områden som redan är i statlig ägo kan överföras till Naturvårdsfonden. Att klistra etiketten naturreservat på ett område som redan skyddades av den förra regeringen ger väl inget ökat skydd för utrotningshotade arter, eller hur?

Anf. 186 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Tyvärr är det inte helt självklart att dessa områden är skyddade för att de tillhör Domänfonder. Den tidigare regeringen lämnade efter sig en ganska stor osäkerhet. Därför tycker vi att det är viktigt att säkerställa att de områden som bör skyddas också kommer att skyddas.

Anf. 187 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Miljöministern! När man hör Anna Lindh får man en känsla av att många av miljöproblemen är undanröjda. Så är det inte alls. Egentligen befinner vi oss i en situation där miljöproblemen accelererar. Vi klarar inte försurningen. Den ökar igen. Vi klarar inte NO_x-målet. Vi kan se att kemikaliesamhället breder ut sig och att allergierna ökar alltmer.

Vi hör talas om nya s.k. hormongifter. Om vi skall vara ärliga befinner vi oss i en akut miljösituation. Vi skulle verkligen behöva satsa stora pengar på att lösa problemen. I dag för vi dem vidare till nästa generation.

Naturligtvis är det viktigt med internationella kontakter, framför allt i dag, eftersom den svenska miljöpolitiken till en del har kommit till korta. En stor del av det som vi tidigare kunde bestämma över – det som rör varor och därmed också kemikalier – ligger nu under EU:s domän. Jag förstår att miljöministern känner en viss vanda inför att hela tiden tvingas vända sig till EU för att få lov att bedriva en bra miljöpolitik i Sverige. Jag hoppas att vi gemensamt kan hjälpa till att lösa upp den knuten. Det kanske går att komma ur det här.

Det är inte min uppgift att stå här och försvara regeringen, men det känns bra att regeringen nu har anslagit 65 miljoner just för att man skall komma till rätta med de miljöskadade områdena. Detta är ett sätt att börja betala av miljöskulden. Det är något som jag hade hoppats att även den borgerliga regeringen skulle göra under sin tid. Detta skall den nuvarande regeringen ha en eloge för.

Jag har en fråga. Den gäller investeringsbidragen om 100 miljoner för främjande av omställning i en ekologiskt hållbar riktning. Regeringen har sagt att stödet bör koncentreras till större projekt med en

total kostnad på minst 10 miljoner. Jag tycker att detta känns som en begränsning av anslaget. Många av de projekt som man kan komma i gång med är av småskalig karaktär. Det är kanske också där utvecklingen finns. Varför finns denna begränsning?

Anf. 188 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Begränsningen beror huvudsakligen på att man oftast har haft lättare att komma i gång med de småskaliga projekten. De stora problemen har funnits när man har velat genomföra de tidigare kanske småskaliga projekten i en större skala. När man genomför dem i en något större skala är det lättare att se om de kan tillämpas i stora delar av Sverige.

Det handlar om ett begränsat anslag. Därför tyckte vi att det var rimligt att försöka använda det på bästa möjliga sätt och på ett område som det tidigare inte har funnits anslag till; det handlar om litet större investeringar.

Jag kan hålla med Gudrun Lindvall när det gäller beskrivningen av miljöproblemen i dag. Jag håller däremot inte med om att den enda lösningen är stora statliga anslag. Jag tror att vi nu har kommit till en situation där många måste vara med och ta sitt ansvar.

Anf. 189 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Jag menar inte heller att den enda lösningen är stora statliga anslag. Både miljöministern och jag vet att det måste till många krafter för att man skall komma till rätta med dessa problem. Ett sätt är kanske att äntligen börja tillämpa den försiktighetsprincip och den substitutionsprincip som vi ofta talar om, också i EU-sammanhang.

I Sverige har det varit svårt att tillämpa dessa principer och få bort de kemikalier som vi faktiskt vet är farliga. Vi måste kanske tillsammans på alla sätt försöka ändra inriktning, så att vi kommer från det kemikaliesamhälle som vi har. De levande cellerna klarar uppenbarligen inte av alla dessa gifter, framför allt inte kombinationer av dem. Det är de nya hormongifterna nonylfenol och DEHP exempel på. Jag vet att många krafter måste samverka för att vi skall lyckas.

Anf. 190 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Herr talman! Jag vill bara påpeka att kemikaliefrågan är en av våra prioriterade frågor, både i Sverige och i EU. På vårt första miljöministermöte fick vi EU att lova att ta fram en tidtabell i fråga om hur man skall skärpa kemikalieförslagen i EU.

Anf. 191 BIRGER SCHLAUG (mp)

Herr talman! Ledamöter! Mannen på läktaren! P3-lyssnare! När det gäller miljöbalken tycker jag att regeringen har gjort ett alldeles utmärkt arbete. Man har rivit upp den borgerliga regeringens mycket dåliga förslag. Däremot tycker jag att Anna Lindh är mindre begåvad när hon säger att det inte finns pengar. Det finns mycket pengar. Herr talman! Pengar motsvarande två till tre dagars militär verksamhet

skulle kunna göra mycket för flundror och annat om de satsades på miljön.

Herr talman! Det händer mycket när det gäller genteknik. Utvecklingen går rasande fort. Det som var fantasier för 30 år sedan blev verklighet för 15 år sedan. Det som var fantasier för 15 år sedan blev verklighet för ungefär 10 år sedan. Det som var fantasier för 5 år sedan är verklighet i dag. Det som är fantasier i dag blir verklighet i morgon.

I början av 60-talet upptäckte man den genetiska koden. Om några år har vi faktiskt kartlagt hela det mänskliga genomet. Det går fort. På några få historiska ögonblick har ett nytt prästerskap växt fram: den vita rockens prästerskap. Utan någon som helst debatt sätter det i gång en helt ny revolution.

Den kunskap som ligger till grund för gentekniken utgör naturligtvis inte den stora sanningen, men gentekniken i sig kan styra samhället mycket. En stor del av det som sker när det gäller genteknik känner människor över huvud taget inte till. Det förekommer väldigt litet debatt i Sverige. Politiker och forskare säger att vanliga människor skall ta ansvar och välja väg. Samtidigt finns det mycket litet information.

I reservation 10 som jag yrkar bifall till kräver Miljöpartiet 50 miljoner kronor under detta budgetår – det motsvarar några timmars militär verksamhet – för att vi skall kunna dra i gång en bred och djup debatt om den största fråga som vi någonsin har ställts inför, nämligen den som handlar om effekterna, möjligheterna och hoten när det gäller gentekniken. Precis som när det gällde EU-informationen skall organisationer, skolor, högskolor och företag kunna ansöka om pengar för detta ändamål.

I utskottets betänkande står det att utskottet delar de farhågor som finns i reservationen och i vår motion. Men man säger att forskarsamhället och vederbörliga statliga myndigheter skall fixa att föra ut detta. Vilken erfarenhet har Lennart Daléus och andra som visar att det verkligen sker? Vill Lennart Daléus och regeringen hävda att det finns en rejäl debatt om gentekniken? Jag förstår inte varför ni är så rädda för den här debatten. Det handlar om en stor och folklig debatt om den kanske viktigaste fråga som vi över huvud taget har ställts inför. Är ni rädda för att folket skall tycka att det är obehagligt när landstingspolitiker försöker räkna ut hur mycket man kan spara genom att sortera bort folk eller genom att man eventuellt med någon ny art lyckas slå sönder evolutionens kedja osv.?

Jag tror att vi skall vara mycket försiktiga. Demokrati bygger på att människor får information och kunskap. Därför yrkar jag bifall till reservation 10. Det handlar om en rejäl summa till en rejäl information och debatt om framtidens största fråga.

Anf. 192 LENNART DALÉUS (c)

Herr talman! Birger Schlaug har rätt i att den här frågan är stor och viktig och förtjänar debatt och engagemang från miljöengagerade organisationer. Nu är inte debatten så ny som Birger Schlaug vill påskina. Jag skall gärna senare ge honom den bok som några av oss skrev för tio år sedan om biotekniken i hägnet av några miljöorganisationer.

Prot. 1994/95:87
6 april

*Statsbudgeten för
budgetåret 1995/96 –
Miljödepartementet*

Framför allt skall jag berätta för Birger Schlaug om den arbetsgrupp som hette Bioteknikinformationsgruppen, som vi bildade i miljörelsen för många många år sedan. I denna deltog Vänsterpartiet, jag själv var med, liksom naturligtvis Naturskyddsföreningen, Miljöförbundet och Jordens Vänner – miljörelsen, kort sagt. Också Miljöpartiet var inbjudet att skicka en representant till gruppen. Gruppen gav bl.a. ut ett nyhetsblad som hette Bi. Vi arbetade i många många år i hägn av Naturskyddsföreningen. Det enda problemet var att Miljöpartiets representant aldrig dök upp.

Anf. 193 BIRGER SCHLAUG (mp)

Herr talman! Lennart Daléus är en på många sätt mycket rolig debattör. Han tar till de mest skamliga grepp, men det känner jag till sedan förut. Bortsett från det är det litet intressant att höra att Lennart Daléus nu talar om den lilla tidningen Bi, som gick ut i ungefär 120 exemplar. Den var jättebra för dem som redan var insatta och för dem som höll på mycket med frågan, som jag och många miljöpartister och säkert också Lennart Daléus.

Det den här reservationen och den här motionen handlar om är däremot något helt annat. De handlar om möjligheten till en bred och djup, folkligt förankrad debatt i studiecirklar, skolor, högskolor och organisationer, precis på samma sätt som vi kunde föra en vettig debatt vad gällde EU-frågan.

Genteknikfrågan är ännu större än så, Lennart Daléus. Den är ännu större än kärnkraften, ännu större än EU-frågan. Därför måste vi som politiker se till att skapa möjligheter för vanliga människor att ta del av den debatten.

Anf. 194 LENNART DALÉUS (c)

Herr talman! Jag håller med om att den här frågan säkert är lika stor som eller större än de frågor Birger Schlaug nämner. Det är nog riktigt. Jag har haft den åsikten i många många år. Men jag har också haft åsikten att ett brett folkligt engagemang, en intensiv samhällsdebatt i en fråga egentligen inte kan köpas för stora pengar, rent av orealistiska belopp, som man begär i riksdagen. Den debatten fungerar bäst om den bedrivs av engagerade, fungerande, tidigt verksamma, aktiva, miljöengagerade partier och organisationer.

Anf. 195 BIRGER SCHLAUG (mp)

Herr talman! Om Lennart Daléus när han var ung en gång i tiden och var general för Linje 3 hade hört någon i den här kammaren tala på samma sätt som han nu talar, om han hört någon säga att det minsann inte skall utgå några pengar till information i kärnkraftsdebatten utan att engagerade miljövänner själva skall stå för det, jag undrar vad Lennart Daléus hade sagt då, för 20 år sedan, när håret var ännu litet tjockare än i dag? Men åren tar, och nu får man plötsligt höra det man trodde var omöjligt för bara några år sedan. Det är synd.

Beslut om fortsatt ärendebehandling

Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid morgondagens arbetsplenum.

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motion
med anledning av prop. 1994/95:169 Ändrade regler om ersättnings-
ansvaret för oljeskador till sjöss
1994/95:L30 av Dan Ericsson m.fl. (kds)

16 § Anmälan om fråga

Anmälades att följande fråga framställts

den 6 april

1994/95:430 av andre vice talman *Görel Thurdin* (c) till finansminis-
tern om Riksrevisionsverket och Statens löne- och pensionsverk

Frågan redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 18 april.

17 § Kammaren åtskildes kl. 23.03.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 45
(delvis),
av talmannen därefter t.o.m. voteringen kl. 15.40,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 18.00,
av tredje vice talmannen därefter 13 § anf. 139 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan.....	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott.....	1
4 § Förnyad bordläggning.....	1
5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 5 april.....	1
KU37 Sametinget, m.m.....	1
FiU11 Tilläggsbudget inom Finansdepartementets område (prop. 1994/95:105 avsnitt 6)	2
FiU12 Vissa anslag inom Finansdepartementets område (prop. 1994/95:100 bil. 8).....	3
FiU13 Statistikfrågor (prop. 1994/95:100 bil. 8).....	3
FiU15 Sveriges avgift till gemenskapsbudgeten m.m. (prop. 1994/95:100 bil. 8)	3
LU24 Aktiebolagsrättsliga frågor, m.m.	4
TU15 Tilläggsbudget inom Kommunikationsdepartementets område	4
Meddelande om samlad votering.....	5
6 § Vissa bankfrågor.....	5
Näringsutskottets betänkande 1994/95:NU17.....	5
Anf. 1 PER WESTERBERG (m).....	5
Anf. 2 KJELL ERICSSON (c).....	7
Anf. 3 LENNART BEIJER (v).....	8
Anf. 4 PER WESTERBERG (m) replik	10
Anf. 5 LENNART BEIJER (v) replik.....	10
Anf. 6 PER WESTERBERG (m) replik	11
Anf. 7 BIRGER SCHLAUG (mp)	11
Anf. 8 PER WESTERBERG (m) replik	13
Anf. 9 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	13
Anf. 10 PER WESTERBERG (m) replik	14
Anf. 11 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	14
Anf. 12 LENNART BEIJER (v) replik.....	14
Anf. 13 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	15
Anf. 14 LENNART BEIJER (v) replik.....	15
Anf. 15 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	15
Anf. 16 KJELL ERICSSON (c) replik.....	15
Anf. 17 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	15
Anf. 18 KJELL ERICSSON (c) replik.....	16
Anf. 19 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	16

Anf. 20	GÖRAN HÄGGLUND (kds)	16
Anf. 21	SYLVIA LINDGREN (s)	18
Anf. 22	BIRGER SCHLAUG (mp) replik	20
Anf. 23	SYLVIA LINDGREN (s) replik	21
Anf. 24	BIRGER SCHLAUG (mp) replik	21
Anf. 25	SYLVIA LINDGREN (s) replik	22
Anf. 26	LENNART BEIJER (v) replik	22
Anf. 27	SYLVIA LINDGREN (s) replik	22
Anf. 28	LENNART BEIJER (v) replik	22
Anf. 29	PER WESTERBERG (m) replik	23
Anf. 30	KJELL ERICSSON (c) replik	23
Anf. 31	SYLVIA LINDGREN (s) replik	23
Anf. 32	KJELL ERICSSON (c) replik	24
Anf. 33	SYLVIA LINDGREN (s)	24
	(Beslut fattades efter 10 §.)	24
7 §	Övergripande kulturfrågor	24
	Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU15	24
Anf. 34	LENNART FRIDÉN (m)	24
Anf. 35	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	25
Anf. 36	LENNART FRIDÉN (m) replik	27
Anf. 37	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	27
Anf. 38	LENNART FRIDÉN (m) replik	27
Anf. 39	EWA LARSSON (mp)	28
Anf. 40	FANNY RIZELL (kds)	28
Anf. 41	ÅKE GUSTAVSSON (s)	30
Anf. 42	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	31
Anf. 43	ÅKE GUSTAVSSON (s)	31
Anf. 44	CARL-JOHAN WILSON (fp)	32
Anf. 45	ÅKE GUSTAVSSON (s)	32
	(Beslut fattades efter 10 §.)	33
8 §	Museer m.m.	33
	Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU18	33
Anf. 46	ELISABETH FLEETWOOD (m)	33
Anf. 47	CARL-JOHAN WILSON (fp)	34
Anf. 48	BJÖRN KAALING (s)	35
Anf. 49	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik	37
Anf. 50	BJÖRN KAALING (s) replik	37
Anf. 51	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik	38
Anf. 52	BJÖRN KAALING (s) replik	38
Anf. 53	EWA LARSSON (mp)	38
Anf. 54	DAN ERICSSON (kds)	39
Anf. 55	BJÖRN KAALING (s) replik	41
Anf. 56	DAN ERICSSON (kds) replik	41
Anf. 57	EWA LARSSON (mp) replik	41
Anf. 58	DAN ERICSSON (kds) replik	42
Anf. 59	AGNETA RINGMAN (s)	42
	(Beslut fattades efter 10 §.)	43
9 §	Allmän kulturverksamhet, m.m.	44

Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU16	44
Anf. 60 LENNART FRIDÉN (m).....	44
Anf. 61 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c).....	45
Anf. 62 CARL-JOHAN WILSON (fp).....	46
Anf. 63 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	47
Anf. 64 TALMANNEN.....	51
Anf. 65 EWA LARSSON (mp)	51
Anf. 66 ANDERS NILSSON (s)	51
Anf. 67 EWA LARSSON (mp) replik	53
Anf. 68 ANDERS NILSSON (s) replik	53
Anf. 69 EWA LARSSON (mp) replik	54
Anf. 70 ANDERS NILSSON (s) replik	54
Anf. 71 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik	54
Anf. 72 ANDERS NILSSON (s) replik	54
Anf. 73 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik.....	55
Anf. 74 ANDERS NILSSON (s) replik	55
Anf. 75 LENNART FRIDÉN (m).....	55
Anf. 76 ANDERS NILSSON (s)	56
Anf. 77 LENNART FRIDÉN (m).....	56
(Beslut fattades efter 10 §.).....	56
10 § Kulturmiljövård.....	57
Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU19	57
Anf. 78 CARL-JOHAN WILSON (fp).....	57
Anf. 79 LEO PERSSON (s).....	57
Anf. 80 ELISABETH FLEETWOOD (m)	58
Beslut.....	59
NU17 Vissa bankfrågor	59
KrU15 Övergripande kulturfrågor	59
KrU18 Museer m.m.	59
KrU16 Allmän kulturverksamhet, m.m.....	60
KrU19 Kulturmiljövård	61
11 § Anslag till polisväsendet, m.m.....	62
Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU14	62
Anf. 81 LARS BJÖRKMAN (m).....	62
Anf. 82 INGBRITT IRHAMMAR (c).....	64
Anf. 83 SIW PERSSON (fp)	65
Anf. 84 KIA ANDREASSON (mp).....	66
Anf. 85 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)	68
Anf. 86 PÄR NUDER (s)	69
Anf. 87 LARS BJÖRKMAN (m).....	71
Anf. 88 PÄR NUDER (s)	72
Anf. 89 LARS BJÖRKMAN (m).....	72
Anf. 90 PÄR NUDER (s)	73
Beslut.....	73
Beslut om uppskjuten votering	75

12 § Anslag till domstolsväsendet, m.m.75

Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU15	75
Anf. 91 ANDERS G HÖGMARK (m)	75
Anf. 92 KIA ANDREASSON (mp)	77
Anf. 93 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)	78
Anf. 94 GÖRAN MAGNUSSON (s)	79
Anf. 95 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	81
Anf. 96 GÖRAN MAGNUSSON (s)	81
Anf. 97 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	82
Anf. 98 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	82
Anf. 99 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)	83
Anf. 100 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	83
Anf. 101 KIA ANDREASSON (mp)	84
Anf. 102 GÖRAN MAGNUSSON (s)	84
(Beslut skulle fattas den 7 april.)	84

13 § Anslag till skolväsendet, m.m.85

Utbildningsutskottets betänkande 1994/95:UbU10	85
Anf. 103 ULF MELIN (m)	85
Anf. 104 ANDREAS CARLGREN (c)	87
(forts.)	90

Ajournering90**Återupptagna förhandlingar**90**6 § (forts.) Anslag till skolväsendet, m.m. (forts. UbU10)**90

Anf. 105 MARGITTA EDGREN (fp)	90
Anf. 106 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v)	93
Anf. 107 MARGITTA EDGREN (fp) replik	95
Anf. 108 BRITT-MARIE DANESTIG-OLOFSSON (v) replik	95
Anf. 109 GUNNAR GOUDE (mp)	96
Anf. 110 INGER DAVIDSON (kds)	98
Anf. 111 AGNETA LUNDBERG (s)	101
Anf. 112 ULF MELIN (m) replik	102
Anf. 113 AGNETA LUNDBERG (s) replik	103
Anf. 114 ULF MELIN (m) replik	103
Anf. 115 AGNETA LUNDBERG (s) replik	104
Anf. 116 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	104
Anf. 117 ULF MELIN (m) replik	107
Anf. 118 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	108
Anf. 119 ULF MELIN (m) replik	108
Anf. 120 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	109
Anf. 121 ANDREAS CARLGREN (c) replik	109
Anf. 122 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	110
Anf. 123 ANDREAS CARLGREN (c) replik	110
Anf. 124 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	111
Anf. 125 MARGITTA EDGREN (fp) replik	111
Anf. 126 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	112

Prot. 1994/95:87

6 april

Anf. 127	MARGITTA EDGREN (fp) replik.....	112
Anf. 128	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	113
Anf. 129	INGER DAVIDSON (kds) replik.....	113
Anf. 130	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	114
Anf. 131	INGER DAVIDSON (kds) replik.....	114
Anf. 132	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	114
Anf. 133	TOMAS HÖGSTRÖM (m)	115
Anf. 134	ANDREAS CARLGREN (c) replik.....	117
Anf. 135	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	117
Anf. 136	ANDREAS CARLGREN (c) replik.....	118
Anf. 137	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	118
Anf. 138	MARIE WILÉN (c)	118
Anf. 139	TORGNY DANIELSSON (s)	119
Anf. 140	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	121
Anf. 141	TORGNY DANIELSSON (s) replik	121
Anf. 142	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	121
Anf. 143	TORGNY DANIELSSON (s) replik	122
Anf. 144	GÖTHE KNUTSON (m).....	122
Anf. 145	TORGNY DANIELSSON (s) replik	123
Anf. 146	GÖTHE KNUTSON (m) replik.....	124
Anf. 147	TORGNY DANIELSSON (s) replik	124
Anf. 148	GÖTHE KNUTSON (m) replik.....	124
Anf. 149	MONICA ÖHMAN (s).....	125
Anf. 150	INGEGERD SAHLSTRÖM (s).....	126
	(Beslut skulle fattas den 7 april.)	127

14 § Statsbudgeten för budgetåret 1995/96 – Miljödeparte- mentet..... 127

	Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU14.....	127
Anf. 151	GÖTE JONSSON (m)	127
Anf. 152	LENNART DALÉUS (c).....	128
Anf. 153	LENNART FREMLING (fp)	129
Anf. 154	MAGGI MIKAELSSON (v).....	131
Anf. 155	GUDRUN LINDVALL (mp).....	133
Anf. 156	DAN ERICSSON (kds)	135
Anf. 157	INGEMAR JOSEFSSON (s)	137
Anf. 158	LENNART DALÉUS (c) replik	139
Anf. 159	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik.....	140
Anf. 160	LENNART DALÉUS (c) replik	140
Anf. 161	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik.....	140
Anf. 162	MAGGI MIKAELSSON (v) replik	141
Anf. 163	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik.....	141
Anf. 164	MAGGI MIKAELSSON (v) replik	141
Anf. 165	DAN ERICSSON (kds) replik	141
Anf. 166	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik.....	141
Anf. 167	DAN ERICSSON (kds) replik	142
Anf. 168	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik.....	142
Anf. 169	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	142
Anf. 170	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik.....	143
Anf. 171	GUDRUN LINDVALL (mp) replik	143

Anf. 172	GÖTE JONSSON (m) replik.....	143
Anf. 173	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	144
Anf. 174	GÖTE JONSSON (m) replik.....	144
Anf. 175	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	144
Anf. 176	Miljöminister ANNA LINDH (s)	144
Anf. 177	LENNART DALÉUS (c) replik	146
Anf. 178	Miljöminister ANNA LINDH (s)	147
Anf. 179	DAN ERICSSON (kds) replik.....	147
Anf. 180	Miljöminister ANNA LINDH (s)	147
Anf. 181	DAN ERICSSON (kds) replik.....	148
Anf. 182	Miljöminister ANNA LINDH (s)	148
Anf. 183	MAGGI MIKAELSSON (v) replik.....	148
Anf. 184	Miljöminister ANNA LINDH (s)	148
Anf. 185	LENNART FREMLING (fp) replik.....	149
Anf. 186	Miljöminister ANNA LINDH (s)	149
Anf. 187	GUUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	149
Anf. 188	Miljöminister ANNA LINDH (s)	150
Anf. 189	GUUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	150
Anf. 190	Miljöminister ANNA LINDH (s)	150
Anf. 191	BIRGER SCHLAUG (mp).....	150
Anf. 192	LENNART DALÉUS (c)	151
Anf. 193	BIRGER SCHLAUG (mp).....	152
Anf. 194	LENNART DALÉUS (c)	152
Anf. 195	BIRGER SCHLAUG (mp).....	152
	(Beslut skulle fattas den 7 april.)	153
Beslut om fortsatt ärendebehandling		153
15 § Bordläggning.....		153
16 § Anmälan om fråga		153
	1994/95:430 av andre vice talman Görel Thurdin (c) till fi- nansministern om Riksrevisionsverket och Statens löne- och pensionsverk.....	153
17 § Kammaren åtskildes kl. 23.03.....		153

